II 547536

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

BREVIARUL

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

BREVIARUL

(Historia calamitatum)

CARTEA ROMÂNEASCĂ

1980

Coperta de *Traian Filip*

Breviarul (Historia calamitatum) face parte din ciclul *Ingeniosul bine temperat* şi este dedicat fratelui meu Tityre.

CARTEA ÎNTÎI

I. Ziua de 18 iunie a acelui an[1], spuse Lucilius, va rămîne pururi vie în amintirea mea: dimineața fusese învăluită în neguri, perspectiva munților se înjumătățise, ochiul trebuind să se oprească pe clinul Titanei, aburit ca un pahar, dar spre amiază negurile se strînseseră către Cornul Caprei [2], formaseră pe cer un masiv de piatră mai înfricoșător decît în veci încruntatul Surul, și foșnetul copacilor, și fulgerele înfiorînd orizontul, și tunetele grele rostogolindu-se în văi anunțau o furtună teribilă, ploi torențiale, inundații.

Am presimțit nenorocirea, am prevăzut urmările ei. Trecuse de orele 14 cînd am hotărît să acționez. Îmi amintesc perfect toate amănuntele pregătirilor: am desprins din cui hanoracul cu catarame de argint, mi-am strîns pe glezne șireturile vechilor însă desăvîrșiților mei bocanci de alpinist, am înghesuit în rucsac o cămașă cadrilată, toporișca de oțel cu coadă scurtă, o pereche de ciorapi de lînă, cîteva cutii cu conserve și o carte, cea mai la vedere în raft — *Tactica infanteriei* de Weintraub—, și am ieșit neîntîrziat. Plumbii reci ai ploii mi-au izbit puternic obrajii, vîntul tăios, « cuțitul solstițiului de vară », cum îl numesc meteorologii, « biciușca sfîntului Petru », cum îi spun țăranii de pe valea Ialomiței, mi-a străpuns coastele. Am trecut vîlceaua deja clocotind și am scurtat-o prin grădina lui Neamțu, ca să ajung, sărind un parapet de piatră, în șoseaua asfaltată. Șoseaua era pustie, rîul din apropiere urla ca scos din minți, valuri de smoală [3] se rostogoleau de pe dealurile Brata și Lupul, întunecînd valea.

Fiind așezate la urmă, și nu în subsol, Notele pot fi citite, cum dealtfel se și obișnuiește, la urmă.

Am mers voiniceşte prin furtună fără să mai privesc înapoi, am înfruntat valurile şi ceţurile mereu mai dese, am traversat maşinal viituri şi văioage turbate, am trecut poduri [4] şi, cînd apele mi-au închis calea, am doborît cu toporişca plopi şi sălcii tinere cu care am improvizat punţi. Dincolo de Scropoasa, căderea unei stînci blocase poteca; am fost nevoit să escaladez o brînă şi să mă ţin la fiecare pas de rădăcinile dezgolite ale brazilor. Undeva, pe Plaiul Foii [5], am întîlnit un călugăr de la schitul Peştera, luptînd şi el din greu cu vînturile şi secerile ploii. Mi-a dat bineţe, mi-a spus că spre Obîrşia ar fi un drum pe care, de cînd ştie el, nu l-au stricat furtunile, viiturile; am decis să ocolesc Blana şi să-l aflu. N-am urcat o jumătate de oră că, într-adevăr, drumul indicat mi-a apărut în faţă. Binecuvîntat drum! Străbăteam acum lungi terase mîngîiate de o dulce adiere a aerului, ploaia încetase, o geană întîrziată a soarelui mi-a înseninat sufletul. Luceafărul clipea în albastrul văii.

Nu căzuse seara, şi eu mă aflam pe platou, îmbătat de aromele ierburilor şi de cîntecul pietruşelului, cerul se umplea de stele mari, calde [6], doar departe, într-o vale, se mai răsuceau vălătucii furtunii. Am urcat o potecă colţoasă, spinii mi-au muşcat muşchii picioarelor — abia acum îmi dădeam seama că plecasem cu pantalonii scurţi şi, fără îndoială, am regretat regeştii mei pantaloni golf, cu jambiere —, şi, într-un tîrziu, am recunoscut la o sută de metri Valea Cerbului, dominată de bastioane şi ţancuri măreţe dormitînd în fulguiala timpului.

Am simţit în piept bucuria învingătorului [7], plăcerea celui care, întotdeauna primit cu familiară prietenie în leagănul începuturilor fără de sfîrşit, este generos răsplătit pentru noua lui cutezanţă, pentru perseverenţa încă o dată dovedită. Am ridicat palmele spre cer, am trimis lumii calme de sub tălpile mele, pereţilor crenelaţi şi porţilor adîncului, oamenilor rămaşi să dea piept cu furiile apelor un salut înalt, încărcat de speranţe, apoi, purtînd cu mine toate bucuriile şi visele trăite de-a lungul unei vieţi bogate în lupte şi împliniri, mi-am dat drumul de pe stîncă în golul ce se căsca la picioarele mele şi care mă aşteptase răbdător de ani şi ani. Golul m-a sorbit imediat în adîncuri, după care nimeni n-a mai auzit de mine.

Probabil, a încheiat Lucilius, căderea şi moartea mea [8] au fost regretate, nu-mi pot închipui lumea pe care am iubit-o nici indiferentă, nici lipsită de sentimentul recunoştinţei...

II. Într-adevăr, fără o voinţă puternică şi o, aş spune, strategie îndelung elaborată privitoare la concentrarea sau, aş spune, atenta administrare a puterii fizice şi spirituale, nu poţi întreprinde nimic important în această lume [9], spuse Claudius. Eram şase şi, recrutaţi aproape la întîmplare, în graba şi, aş spune, panica evenimentelor, nu ne ştiam înzestrările, putinţele. Ne priveam unii pe alţii cu vie curiozitate, în spaţiosul vestiar al băii în care ne spuseseră să ne dezbrăcăm, şi cu, deopotrivă, teamă de necunoscut şi surprize nedorite, ne întrebam cum s-o fi numind acel tînăr costeliv care, pudic şi emoţionat, îşi ţine braţele încrucişate pe piept, ca să-şi ascundă, gol cum e, sînii închipuiţi, în timp ce un scund pietros, aş spune blindat, îi tot croieşte fundul cu cămaşa răsucită ca un baston de poliţist, şi cine este scundul blindat, cine i-a fost mamă, la ce şcoală a învăţat şi dacă ştie, ca alţii, aş spune ca noi toţi, poezii însufleţitoare şi povestiri de la Polul Nord, apoi ce hram poartă băieţandrul acela brav [10], cu ochii mici şi jucăuşi, tătar sau indian nomad din tată-n fiu, ale cărui rufe strălucesc ca neaua, cine este şi cum îl cheamă pe acel blestemat de fanfaron care se pretinde a fi vînat elefanţi în pădurile lui bunică-su, şi, aş spune, pretinde încă să ne ochească acum, dintr-un foc, pe toţi, în fine cine sînt ceilalţi, chilugul, vampirul [11] şi atletul, angajaţi într-o convorbire, lîngă cîntar, din care rezultă că, pe rînd sau împreună, au dat gata neamuri întregi de domniţe, bănuindu-se unul pe altul de minciună şi, aş spune, de toate relele din lume? Ce isprăvi au la activ, în gimnaziile şi şandramalele lor de băieţi de prăvălie, în colegiile lor cu pretenţii şi comenzi în cea mai pură latinească, ce dorinţi ascund sub bicepşii de expoziţie şi ce virtuţi şi, aş spune, vicii de structură stau să se exprime în viitorul apropiat? Onoriu, într-adevăr, dintre noi toţi s-a desprins ca un vultur, ca un astru, ca un zeu în luptele care ne-au înghiţit: era, în vestiarul băii, la măsurători şi la programul de igienă, cel mai puţin interesant, puteai spune un fricos şi un complexat, subţirel fecior de bani gata, hrănit cu portocale şi cacao cu frişcă, priceput să întindă degetele unei singure mîini pe jumătate din claviatura pianului, lucru pe care, se lăuda atunci, şi aş spune pe deplin întemeiat, îl stăpînea în esenţă şi sens, sau cam aşa ceva, ca Mozart [12]... Şi ce credinţe şi convingeri îi animă, şi ce decepţii, lipsuri şi dorinţe de glorie şi, aş spune, de pierzanie îi trimiseseră la centrele de recrutare de voluntari pentru Indochina?

Acest Onoriu făcea pe cîmpul de instrucţie o figură de imbecil, nu-l interesa nimic, intra mereu în conflict cu plutonierul [13] şi, către sfîrşitul instrucţiei, cînd lui Lyciniu i s-a furat brăţara de aur a ceasului, cu toţii am fost încredinţaţi că furtul el îl făptuise, de unde banii şi, aş spune, mijloacele neobişnuite cu care dăruia flacoane de parfum şi celei mai nespălate fetişcane întîlnite în port sau printre telegrafistele poligonului? Nu-l interesa şi nu parcurgea, ca noi, programul de instrucţie şi cu toţii eram încredinţaţi că va cădea cu brio la examenul de calificare şi titlu, imposibil să fi reţinut ceva spălăcitul, toată ora şi, aş spune, toată dimineaţa preocupat doar să-şi vîre degetele de ilustru pianist în urechi şi-n nas, ca un şcolar oarecare şi nu ca un cursant al trupelor de elită specializate în desant şi lupta de guerillă în junglă.

Necunoaşterea omului duce în tactica curentă la grave erori, trimiţi necunoscuţi la moarte sigură şi, pe deasupra, ratezi deplorabil operaţiunea, orice mare stat-major din lume trebuie să cunoască îndeaproape, din mărturii multiple şi, aş spune [14], din teste multiple, calitatea soldaţilor pe care i-a trimis în foc, este jalnică şi demnă de dispreţ trupa anonimilor în uniformă, pedestrimea ca şi aviaţia îşi fundamentează forţa şi capacitatea de atac pe individualităţi distincte, aş spune pregnante, numărul e categorie a armatelor proaste [15], important este, fără îndoială, şi armamentul... Se poate spune, şi acest adevăr l-au repetat instructorii poligonului pînă ni s-a făcut lehamite, înainte de îmbarcare, că istoria este biografia desfăşurată a morţilor, asta vine, aş spune, cam aşa: nu participă, deocamdată, la ea cei prezenţi, aceştia se integrează treptat, cu timpul, datorită şi ocaziilor bune, de aceea orice soldat care poartă în raniţă batonul de mareşal, mai poartă alături, ca auxiliar, speranţa dispariţiei sale glorioase pe cîmpul de luptă, aş spune în jungla tropicelor şi aşa mai departe [16].

În acest scop, al cunoaşterii, ne-au pus să ne scriem [17], înainte de debarcare, legănaţi de valurile oceanului, viaţa şi activitatea, cu invitaţia şi, aş spune, oferta de-a specifica nominal, cu adresă, cine pe cine întreţine, soţie, copii, părinţi bătrîni, vreo soră stingheră, eventual oloagă, contul la bancă, în vederea depunerii soldei, şi, capitol final, motivele sincere ale înrolării ca mercenari, termen convenţional desigur, ca să înţelegem cine sîntem şi sub ce drapel înţelegem să mărşăluim...

Am scris cu toții, cît se poate de corect, cît se poate de dezvoltat, am arătat motivele — care cum și le-a amintit — patriotism, dorință de aventură, interes asupra căruia preferă să păstreze discreția, rar modelul de viață și alte chestii idealiste sau romantice, printre care s-a reținut că Isocrate [18] moare să învețe la fața locului geografia întregii planete. Am scris eu însumi detaliat și, aș spune, destul de sincer, exprimîndu-mi admirația, încă din anii școlari, pentru viața militară și exotică, marșurile mi-au fost cîntec de leagăn, iar restul, în conul acesta de lumină, rămîne neimportant, aș spune: în conul de umbră al intereselor și, respectiv, al autobiografiei...

Cum am spus, Onoriu a făptuit minuni de vitejie, e singurul dintre noi care a scăpat cu viață, și aceasta e o soluție, cînd stai să te gîndești... Am căzut toți cinci în interval de trei zile.

Cu solda mea pe trei ani și jumătate, inclusiv lunile de instrucție, se putea cumpăra o fermă în Arizona. Dar de ce să evaluăm ceea ce nu se poate în nici un fel evalua: Gloria?...

III. Îmi scriu de patruzeci de ani jurnalul intim, îl țin strîns, spuse Antonius, adică nu-mi scapă nici o zi, însă de la un timp, răsfoindu-l, găsesc că printre multele evenimente consemnate nu s-a strecurat nici o fărîmă de istorie și mă gîndesc îngrijorat dacă fiul meu, descoperindu-l în sertar, desigur după trecerea mea, nu va exclama citindu-l: « Dar bine, frate, în ce lume a trăit bătrînul? » Găsesc sub data care însemnează pentru toată lumea debarcarea aliaților în Normandia o notă scurtă privitoare la comportamentul albinelor pe vreme noroasă, cu ploi intermitente [19], iar sub marțea cînd a murit bunicul, marele duce de Orania, rîndurile următoare: « Privită cu ochi întredeschiși, lumea îmi apare întredeschisă », ceea ce sună ca un început de roman. Între două fraze s-au prăbușit mulți regi și multe avioane.

Las la o parte strădania ce mi-a răpit clipe demne de a fi trăite liber și intens, pierdute zilnic din cauza claustrării mele în camera de lucru [20], și mă întreb foarte serios dacă scrisul jurnalului, ca dealtfel orice altă scriere, mai trebuie să cuprindă ceva din evenimentele și realitățile de sub alt cer, îndepărtate și nepetrecute. O armată de teoreticieni se chinuie de ani și ani să mă convingă să mă ridic în însemnările mele la general,

şi susţin cu o grămadă de argumente că realitatea numai acolo îşi depozitează esenţele, restul fiind accident. Însemnează că mi-ar fi stat mai bine să trăiesc fără grija de-a lăsa catagrafii de fiecare accident căruia îi cădeam martor şi să mă ocup cu strîngerea de informaţii despre idei şi legi provenind de departe... Dar cei ce culeg acele mărturii şi-mi oferă provizia sînt ei oare preocupaţi de generalul meu sau rămîn la particularul lor accidental? Un corespondent de război învîrtindu-se printre generali nu-şi atrage în acest chip generalul. Atunci, cum şi la ce nivel particularul devine general? (să-mi fie scuzat jocul de cuvinte, nu l-am urmărit defel).

L-am consultat pe Cicero [21] asupra chestiunii. Mi-a făcut dojană cu arătătorul şi mi-a spus: « Nu te mai părăsesc apucăturile astea de mic-burghez? » [22]

IV. Am citit notiţa de mai sus, spuse Eusebius, şi interesîndu-mă chestiunea (pentru că şi eu îmi scriu jurnalul), n-am rezistat tentaţiei de-a citi peste umăr, pe furiş [23]. Odată cu scuzele, îţi cer, Antonius, să zici ca mine: mă rezum să însemn doar aspectul cerului şi al pămîntului, şi numai atît cît pot vedea ochii. Cum nu pot, şi nu e recomandabil, să stau toată ziua cu ochii aţintiţi pe frunzişuri şi nori, acumulez de-a lungul întregii zile doar fugare (însă sigure) informaţii despre starea orizontului, tăria vînturilor şi direcţia, temperatura aerului şi tendinţele. Seara, trec pe caiet un scurt rezumat al evoluţiei vremii, abreviind etapele cu ajutorul simbolurilor, ca asiaticii: desenez soare rotund lîngă orele de caniculă, nori cumulus şi picături de apă lîngă orele dinaintea şi din timpul ploii, frunze galbene pentru toamna toamnă şi ghiocei pentru primăvara primăvară. Rezumatul şi abrevierea conduc pe negîndite la general şi la esenţă, semnele înlătură vorbăria.

Şi, dacă peste douăzeci de ani, fiul meu devenit procuror va avea să lumineze procese încurcate, iar lectura notelor mele îi va oferi indicii de circumstanţe meteorologice elocvente, cu care să redeschidă un proces încheiat aşa şi-aşa, strădania mea se va considera răsplătită şi eu voi dormi fericit, ştiindu-l pe criminal la locul ispăşirii meritate.

Istoria nu încîntă pe nimeni, dacă n-are o urmare, spuse în încheiere Eusebius [24].

V. Mie mi-au cîntat multe păsări în viață, spuse Procopius, dar nici una Carmagnola, și atunci a trebuit să caut pasărea mea. Din nefericire, ursitoarele mi-au indicat să trăiesc la oraș, printre case mari și copaci întîmplători, printre oameni sleiți de putere și în reuniuni de birou, în această ultimă dar nu cea din urmă privință am bătut chiar recorduri de amploare, durată și duritate, pentru că, precum se știe, în lumea modernă forța imperiului de Apus nu se mai realizează în lungi marșuri spre Orient și nici prin trecerea ilustrelor fluvii iberice — o, unde sînt timpurile și moravurile de-atunci! —, ci între patru pereți, la etajul șase sau în remize cu trei sute de scaune, însăși moartea mea fiind decisă nu pe cîmpul de onoare, pentru că, așa cum spusei, n-am avut parte de beneficiile naturii. Ilirii mi-au pus capăt vieții, ei care, culmea ironiei, bătuseră multe drumuri și văzuseră multe peisaje încîntătoare, știindu-le aprecia și desprinde din cadru ca nimeni alții [25]. M-au executat ieri în zori, în ședință.

Urma să plec cu prima cohortă și să mă întorc cu ultima, după bătălia pe care Joe singur trebuia s-o decidă. Ilirii au prins de veste, au aprins focuri pe colinele dinaintea ferestrelor, spre parc, au ridicat corturi în birourile arhivelor și în holul de cristal, locuri unde se adună mulțimile, și au pregătit șanțuri și curse la principalele servicii ale băncii. Servisem banca cu devotament și credință, timp de cîteva decenii, și iată cum înțelegeau să-mi plătească!

Terenul fiind pregătit temeinic, în timp ce eu călăream senin herghelii de dosare, cu pricini și vărsăminte, cu sconturi și bilanțuri trimestriale, ilirii m-au atras în mlaștinile registrelor de evidență, m-au învăluit pe două aripi, intrare și ieșire, cum se obișnuiește, și m-au încolțit diabolic. Tactică de războinici trăitori în puste și prin trecători, neștiută mie, care am trăit întotdeauna, în ciuda vocației și firii mele, printre tîrgoveți deprinși cu trotuarul, covorul, podeaua și localul familial [26]! M-aș fi așteptat să văd care de asalt luîndu-mă cu asalt, [27] dar pe masa lungă ca o ghilotină am văzut numai un vas cu flori albe, contrastînd cu vișiniul cuverturii, după care mi s-au ochit părțile moi ale ființei și o coloană de arcași, dinspre cuierele dispuse pe margine, a tras în plin. Nu s-a ajuns la berbece, la smoală fierbinte, procedee calificat militare, potrivite asaltului, s-a procedat pedestru și la înghesuială, ca la Siena și Termopile, [28] care pe care, la baionetă și corp la corp, cum

spunea unul: în cămaşă şi izmene [29]. Nici vorbă de strategie, căci ilirii ignoră chestiunile înalte, ei, trăitori în pustă, schiţează doar din ochi unde să lovească şi cum să se ferească, n-au planuri, nu ştiu ce e punerea în dispozitiv, nu le pasă nici atît de reglarea tirului. O jale!

M-au împresurat pe la prînz, cu toate că m-am apărat eroic, după principiile tactice ale familiei mele de arhivari, contabili şi jurisconsulţi niciodată stagiari, am făcut eforturi maximale să mă desfac din strînsoare, cînd am contraatacat marginal, cu indigo, strădanie de bărbat sîrguincios: ilirii m-au copleşit.

De la capturarea mea şi pînă la execuţie n-a trecut decît un ceas, răgaz în care s-a scris procesul-verbal [30].

Este evident că eu fiind singur iar ei mulţi, înfrîngerea nu se explică decît prin superioritatea lor numerică [31].

VI. O spun ca sodat, spuse Diodor, Europa ca să supravieţuiască trebuie necontenit cucerită şi recucerită [32]. Dacă centrul continentului nostru este Roma, mamă ocrotitoare a zburdalnicilor Apenini, ca şi a dolofanelor dealuri sileziene [33], centrul lumii e continentul străvechi, tată bun al înaltei Himalaia şi al cochetelor Antile [34], căci au trecut sute de ani pe apa sîmbetei de cînd mîna părintească se întinde — de pe corăbii şi poduri arcuite — pretutindeni şi oriunde. Spania şi Portugalia au mîncat cu poftă Indiile dulci şi aromate [35], Olanda s-a bucurat de fustiţa înflorată adusă tocmai din marea Soarelui Răsare (deşi pulpelor ei grase le venea mai bine catifeaua de Amsterdam), Germania a stat seri lungi la conversaţii teoretice cu băieţi africani din nord, din sud, cîntînd pe diguri de fildeş şi aur valsul nemuritor, Anglia şi Franţa şi-au uns adesea degetele în gogoşile de pe tava cealaltă a mapamondului [36] şi aşa mai departe.

Am impresia că festinul s-a terminat [37], spuse Diodor, rămînem acasă mai des decît înainte, la televizor şi la plăcinta cu mere, şi, pentru că ne plictisim, jucăm lotonul geografic, Anglia cu Pireul de o parte, Andalusia cu Danemarca de alta, uneori vine la masă şi Franţa, o lume! [38]

Am jucat partide importante, ne-am certat pe mai nimic, acum Beneluxul s-a şi supărat, dar timpul trece şi, dincolo de cuceriri şi înfrîngeri, armonia familiei se prelungeşte în veac.

De la dispariția lui Lațiu, o tristețe plutește totuși deasupra frunților noastre ca un abur, ca șalul împuțit al smogului [39].

VII. Cred că oamenii nu-și merită condiția, spuse Lupus; nefericirea lor vine de la faptul că depozitează prea multe dorinți și împlinesc doar cîteva [40]. Consumul de așteptare și frămîntarea — de la salivație la sațietate — îi sleiește, și se constată frecvent istovirea timpurie, cu pierderea randamentului cognitiv. Cunosc persoane foarte bine plasate în cursă, care, după cinci ani de școală și o mulțime de antrenamente, arată ca pisoii nou-născuți, nu disting nimic în jurul lor, în afara surselor de alimentație, nici nu adulmecă mai departe de trei pași, cu toate acestea sînt un sac de năzuinți și idealuri, cu zornăit disproporționat de cioburi și tinichele. S-ar părea că scopul cel mai antrenant al vieții lor este să izbutească a cuprinde cît mai repede întreaga nomenclatură a obiectelor folositoare, să schiaune lapte și să aștepte lapte cu caimac, să mîrîie carne și să aibă în farfuria de tablă fripturi în sînge, ficăței tocați ascunși în vreo potîrniche la cuptor (lucru plăcut, dar caută să-l dobîndești zilnic), să urle aur și să aibă, mă întreb de unde, degetele încărcate cu inele și gura încălțată cu măsele de metal. Între cuvînt și imagine se cască o prăpastie, între reprezentare și posesie o alta, între posesie și îngurgitare sau împodobire — o scară lungă, cu trepte putrede [41], pentru că, să admitem că magazia e plină și mizeria teoretic îndepărtată, nu e imposibil să vedem flămînzi zăcînd pe paturi de mămăligă dulce și să întîlnim goi și înfrigurați dîrdîind pe mormanul de lemne [42]. Zacerea și dîrdîiala sînt la om o expresie a așteptării, și neputința prelungită duce adesea la boli urîte, la melancolie și rîvnă inactivă [43].

Dau și ei, ca noi, din coadă, însă pendulul cu legănare zgomotoasă nu arată, vai, nimic [44], sau dacă arată, doar Dumnezeu din cer poate interpreta pe 3 ca pe 12, amplitudinea mișcării n-are o legătură directă cu simțirea, e mai curînd o fluturare de orgolii, interese adînc ascunse, cearșafuri și panglici derutante, ca eșarfa roșie a trandafirilor. Eu unul n-am prea văzut cîine care să se mulțumească cu pantalonul, colții știu să afle pulpa piciorului și să o sfîșie, dar am văzut oameni destui care se mulțumesc cu cîrpa [45]... Probabil pentru a nu se istovi în ei dorințele.

În mintea lui ca o teacă de baionetă[46], unul care visa frigărui şi gogoşi îmbujorate a pregătit un plan de cucerire a pămîntului[47] şi cînd a trecut la înfăptuirea lui a constatat cu stupefacţie că popoarele prin care voia să treacă cu şenila şi aruncătorul de foc nu cunoşteau frigăruia şi încă nu inventaseră gogoşile, hrănindu-se cu minuturi, sandvişuri şi brînzeturi. Lunga aşteptare a prînzului pe margine de mapamond i-a răscolit vezica biliară şi i-a îngreţoşat stomacul. De era cîine, hăpăia din primul minut ce era de prisos şi se ducea să digere în vise frumoase, cu pisici şi privighetori, mestecătura grăbită, lătura, ciolanul sfărîmat. Necîine[48], vorba poetului, n-a putut supravieţui operaţiilor de pregătire, pîndă şi învăluire, cătun cu cătun şi provincie cu provincie, şi s-a îmbolnăvit mortal. Ştia el ce-l aşteaptă în marginea aceea de lume, dacă practica adulmecatului nu se potrivea cu sclipiciul dorinţei?

Pentru noi, cîinii[49], spuse în încheiere Lupus, prăjeala în tigaie sau coacerea în cuptor sînt totuşi — de ce să n-o recunoaştem — o cucerire. Oamenii şi-o revendică şi e de datoria noastră s-o spunem că meritul nu e o nimica toată, dacă nu cumva e chiar secretul evoluţiei lor indiscutabile[50].

VIII. Nu: performanţa cea mai strălucită a omului este veghea, spuse Pomponius, puterea lui de-a rămîne treaz chiar în mijlocul suferinţei aprige[51]. Probabil că asta vine de la curiozitatea lui neostoită, pe care ţînţarul n-o are, cu toate că şi el mai dă semne de interes pentru viaţă încă un timp după ce talpa gospodinei i-a risipit şi lichefiat membrele pe tavan. Aş fi fost fericit să nu fie atît de perseverent, personal prefer moartea subită, electrocutarea, spulberarea în văzduh... Cititor înrăit de gazete, individul întins pe roată sau pe cruce asistă cu răbdare şi cu nedisimulată participare la felul cum îi sunt zdrobite gleznele, genunchii, bazinul, braţele şi te uiţi la el cum regretă că vine rîndul inimii şi al tigvei, unde stau de obicei ochii[52], cînd nu va mai putea urmări masacrul[53]. Avantajul de-a rămîne foarte aproape de locul execuţiei nu e de neglijat, cu toate acestea întrebarea « să vedem ce se mai întîmplă cu mine după următoarea lovitură » (trupul fiind deja sfîrtecat şi aruncat cîinilor)[54] personal mi se pare de un gust îndoielnic, mai potrivit serialelor televizate decît împrejurării date.

Nu am auzit şi nu am informaţii despre spusele celor supuşi torturii, în apropierea sfîrşitului, în butuc sau sub picătura de apă rece, reporterii — care rămîn îndeobşte nepedepsiţi — sînt total indiferenţi la cuvintele altora, dacă cumva nu le şi dispreţuiesc, iar călăii prea ocupaţi de sarcinile lor de serviciu ca să mai reţină şi această prelungire inutilă a declaraţiilor, însă este de presupus că se spun lucruri deosebit de interesante [55], se fac observaţii concludente, se surprind mişcări memorabile.

Considerînd astfel lucrurile, se poate spune că toţi condamnaţii şi, în general, toţi cei supuşi pierzaniei îşi răscumpără prin strădania lor cheltuiala şi eforturile, ca şi energiile investite [56] în suprimarea lor, întotdeauna oportună [57].

IX. În această privinţă, spuse Pompilius, circulă părerea că maimuţa, înrudită cu omul (fie că noi ne tragem din ea, fie că ea e un rezumat, un succedaneu economizat al fiinţei umane) s-ar comporta — cînd e schingiuită, mutilată, ciopîrţită, sfîrtecată, tocată, metamorfozată în cîrnaţi sau mănuşi etc — diferit, împuţinarea şi anularea ei fiind însoţite nu numai de veghe curioasă, dar şi de reacţii critice demne de spiritele cele mai alese [58]. Se ştie că maimuţa poate citi gazetele, dar ea face aceasta în aşa fel încît nouă doar să ne pară că le citeşte; se ştie că maimuţa suferă şi moare ca şi ruda ei nefericită omul, însă participă activ la întristătoarele momente ale sfîrşitului său emiţînd chiote pline de vervă, de ironie, de detaşare. Călăul, ursuz şi grăbit, dă să-i ia sufletul fără a-şi crea complicaţii şi derobîndu-se de orice răspundere, meseria lui are în această privinţă avantaje demne de invidiat, dar ea, maimuţa antropoidă, face pe dracu în patru să tărăgăneze lucrurile, să tragă de timp, cum spune filosoful sportiv [59], ca să ne convingă — şi cine se îndoieşte de reuşita întreprinderii?! — că participînd nemijlocit la împuţinarea ei absolută, ea nu e implicată totuşi în joc, nu consimte, nu acceptă compromisul. Se spune că, într-o piaţă, unde o maimuţă era batjocorită la sînge şi lumea se întreba dacă nu cumva călăul care o torturase nu-şi isprăvise de mult treaba, continuînd acum să se joace fără obiect, numai de dragul spectatorilor, mulţi dintre oamenii ce priveau au văzut atitudini atît de elocvente la vietatea ce nu se mai ţinea în picioare decît mulţumită blăniţei, că au simţit transferîndu-li-se

durerea aceleia, de care ea își bătea joc în mod suveran, în carnea și blana lor, în inima lor [60]. Au plecat ca opăriți de la spectacol, în timp ce victima de pe butuc continua să se zbenguiască și să se hlizească ca în anii tinereții sale fără nevoi [61].

Maimuțăreala e un obicei detestabil, reiese însă că nu întotdeauna, și rămîne de văzut dacă cei ce practică procedeul călăului de profesiune cu propriul lor corp, în scopuri strict private, angajîndu-se singuri în experiment și dispariție, nu urmăresc să ne lase moștenire, prin fina lor maimuțăreală față de sine, modele de judecată rece și exigentă, care să producă arsuri și usturime persoanelor diverse, spectatori ocazionali, indivizi aflați la apreciabilă distanță de locul ispășirii... [62]

X. Ai vorbit [63] atît de frumos despre drăgălășeniile maimuțelor, spuse Lepidus, că ascultîndu-te nu m-am putut reține de a gîndi la pericolele intoxicării cu știri despre pericole, procedeu prin care omenirea de astăzi își verifică zilnic capacitatea ei de-a dispărea în neant cu oarecare cîștig, cu un ce profit. Ca să mă înțelegeți, am să vă evoc obiceiul marilor agenții de presă ale lumii apusene, care știu să lanseze, cînd evenimentele curente nu prea se dovedesc atrăgătoare, fel de fel de presupuneri, mizere ca inteligența băieților care le fabrică, privitoare la evoluția spre catastrofă a planetei [64]... Așa cum se comercializează instinctul luminat de Diogene Freud și de discipolii lui comparativ mai obscuri, întemeindu-se industrii și magazine ale obscenității [65], bănoase și în veci înfloritoare, tot astfel se exploatează cu maximă eficiență, cum spune Walter Lipman [66], instinctul de conservare al individului vaccinat. Individul acesta, narcisiac și precaut, moare să-și vadă din vreme capătul zilelor, și presupunerile lui privitoare la modalitatea și împrejurarea prin care nu va mai fi îl aruncă acum în euforie, acum în deznădejde, stări deopotrivă receptive la tablourile de apocalips. S-a ajuns să se emită chiar aserțiunea că moartea e de neacceptat în stare pură, banală, nimic mai scîrbos decît să crăpi în așternut [67].

Treaba este numai aparent delicată, dealtfel larga experiență dovedește că dificultățile începutului au fost depășite de mult. Pe scurt, lucrurile se aranjează astfel: se ia o dimineață senină de vară, paralel se ia un șezlong, se așează șezlongul sub cerul liber, pe o terasă cu cafenea sau cofetărie (în Prater

există un restaurant rotativ cocoţat pe un turn şi se aude că şi celebrul pilon al lui Eiffel ar poseda unul), se trece, pe spate, la o dulce somnolenţă între două amare [68]. Se priveşte absent, scîrbit cerul albastru, se înregistrează dezinteresat zborul lăstunilor şi, la intervale variabile, trecerea marilor transoceanice *Concorde* sau *B.C. 10*, se simulează oroare la ideea că păsările şi-ar putea arunca de sus găinaţul împuţit, iar avionul cîţiva pasageri fără bilet, mizerie curată pentru cămaşa de diolen şi jacheta cu pieptii generoşi, se imaginează de cîte ori ar fi mizeria mai mizerie dacă avionul ar cădea cu totul şi pasărea ar scuipa vitriol şi, prin asociaţie, pericolul stronţiului 90 s-a şi formulat. Se ia creionul şi se înnegreşte repede hîrtia cu consideraţii biologice, ecologice, metafizice şi strategice, ştiinţe inventate tot pe un şezlong de cafenea sau cofetărie, se urmăreşte efectul scrisului pe cerul ameninţat, şi seninul se înnegreşte rapid de funingini şi zdrenţe toxice; se lasă cerul şi se ia hîrtia care, fierbinte, acidă, ucigaşă, pătrunde direct în gura nesătulă a haznalei cu role şi rotative. În gazetă şi la radio, ideea de pe terasă capătă, datorită plumbului şi lătrăturii, adîncime de adevăr, omul de pe stradă citeşte pătimaş rîndurile semnate de William von Basedow, şi ţîţîind din buze, nu-şi mai află batista de plăcere că va sfîrşi în deplină cunoştinţă de cauză, sufocat lîngă un gard şi sub un tei înflorit, numele stronţiu amintindu-i pe acela al bunicului Strabon, iar numărul 90 anii trăiţi de bătrîn fără să-şi întrevadă sfîrşitul [69].

Din fir în fir, şi din gură în gură, soluţia face ocolul lumii, muritorii ştiu către ce se îndreaptă şi, dintr-odată, jocul e mai sigur şi conştiinţa mai liberă.

Eu zic, spuse Lepidus [70], că cineva tolăneşte foarte confortabil pe chestia asta, vînturile stratosferice, ca şi idealurile, sînt bine administrate, de la frontiera Austriei spre soare-apune, cum just se exprimă poetul: « numai şi numai sfera lor se resimte de mişcări seismice şi numai şi numai pielea lor mai cunoaşte ravagiile sarcoptului rîiei... »

XI. Arma păianjenului e pînza, spuse Trogo Valerianus, musca poate demonstra adevărul printr-un unic plonjon. Iată cum se petrec, în fapt, lucrurile: în timpul nopţii, păianjenul instalează în colţul obscur cabluri grele de sticlă şi beteală, nituieşte capetele de scîndura magaziei şi sudează întretăierile

la fiecare traversare a văzduhului; se articulează astfel, după nenumărate escaladări, măsurători şi perforări aeriene, un sistem de celule şi o reţea de punţi oţelite închipuind un strîns şir de ecluze pe-un fluviu; dedesubt se învederează în răstimpuri un closet ţărănesc sau, mai adesea, o putină cu varză coclită sau borhot; musca se joacă migălos cu funigeii şi seninul, se înfruptă cu plăcere din imaginea bucatelor din adînc, jocul şi mîncarea la oră fixă produc aşa-numita plăcere de-a trăi, iar rotocoalele mari prilejuiesc picaje spectaculoase. Un gest mai imprudent, şi zburătoarea îşi împotmoleşte aripile în glodul sticlei, lipicios ca aracetul. Trei sute de fire devin, prin salturi calitative pe la colţuri, imagine spartă, de televizor recent reparat, mii de sonerii ca vîrful ierbii zbîrnîie în tot universul şi păianjenul, cu gura căscată, ca în prima zi, recepţionează integral întregul mesaj [71].

Am văzut cu ochii mei cum ingeniosul coboară din stratosferă, cu stronţiul în dinţi, să-i ofere captivei resemnate soluţia sfîrşitului, modelul concret al declinului speţei. Se efectuează o măsurare paralelă a argumentelor, se administrează injecţiile cu sedative, după care adevărul cel mai crud apare pe ecrane ca roza poveste cu Hänsel şi Gretel; se trece la debitare, deshidratare şi pulverizare, în sfîrşit se caşetează şi se numerotează proba, punîndu-se pe cutie ştampila şi marca înaltei calităţi a produsului [72].

Spre seară, în liniştea paradisiacă a curţii, trece vrabia cea bleagă să înghită pe nemestecate bunătate de păianjen.

Vrabia este stronţiul 90 al arachnidelor [73].

XII. Eu umblu cu plesnitoarea de muşte la mine, spuse Andronicus, dacă e muscă o pocnesc, dacă e păianjen îl fac terci prin tuşeu. Stronţiul mă lasă rece, inclusiv problemele ridicate de Războiul de o sută de ani [74]. Atîta timp cît am de mîncare şi de băut... şi aşa mai departe.

Am murit într-o sîmbătă, prin sufocare; m-am înecat cu boabele de grîu ale unei colive, motiv de pomenire în veci...

XIII. Vorbeşti mereu despre oameni, spuse Livius, ca şi cum nu ne-am afla într-o lume ce a renunţat la prejudecata divizării sufletelor în regnuri, familii şi specii. Mă uit la dumneata,

Eusebius, şi îţi admir blana de vulpe, pe care faci foarte bine că o îngrijeşti, măcar de-am păstra şi portul de odinioară! şi nu mă opresc să-ţi admir, deopotrivă, ghearele de leopard şi gîtul superb de lebădă. Adineaori, cînd îţi rodeai osul preferat, am gîndit că numai mărginirea ne-a cantonat în calităţile şi apucăturile clasice omeneşti, aţi văzut şi voi cît erau de imperfecte...

Au fost printre oameni indivizi lucizi, pătrunzători, care au simţit, încă din antichitate, cît de neputincios e omul şi cît îi este de necesar să depăşească momentul fixării sterile în specie, gîndind la o stare biologică superioară. Tu, Pompilius, săritor din ram în ram, vietate mai vioaie decît pîrîul de munte, ai preconizat — da, ai preconizat — o lume în care individul îşi va depăşi condiţia, dacă nu mă înşel ai şi schiţat pe-o foaie rămasă în arhivele de la *British Museum* chipul vietăţii universale a viitorului, astăzi întruchipată în atîtea variate şi incomparabile exemplare. Ai luptat o viaţă întreagă, iubite şi preţuite Diodor, pentru ideea sintezei dintre cal şi bărbat, te-ai supus cu răbdare — şi, vai, cu ce imense sacrificii financiare — experienţelor de extragere a funcţiilor neproductive, cu cale închisă, împovărătoare, spre a permite transplantul de daruri şi funcţiuni de la vietăţi mai înzestrate. La un moment dat, au scris ziarele, ieşiseşi din acceleratorul de celule şi osmoze [75] cu rît cărnos de porc şi cu solzi de crocodil, schimbare ce te contrariase, pentru că, dacă solzii îţi erau de folos pe acele timpuri cînd încă nu se inventase blindajul din oţel superdur, rîtul se dovedea inutil, căci speţa universală încă nu trecuse la hrana de astăzi, rădăcinile nu o interesau. Nu ştiu dacă e adevărat, dar ziarele au scris şi despre o anume dificultate la masticaţie, care te slăbise şi îţi dădea insomnii, motiv pentru care ai şi renunţat temporar la achiziţie, marele avantaj al procedeelor de metamorfozare fiind acela că nu sînt definitive, imuabile, osificante. Ai preferat — şi eu afirm că ai făcut foarte bine — trompa de elefant, cu terminaţii cheratinoase ce permit apucarea, darea peste cap, îngurgitarea fără sfărîmarea în gură. Aveai, ilustre, practica înghiţirii stridiilor, îţi era relativ uşor... Fixarea în funcţii biologice rigide, pentru o viaţă întreagă, a fost o pagină neagră în istoria naturală, şi acum pagina ne este limpede — apreciam lucrurile după felul cum ni se desfăcea maxilarul, iubeam sau uram după cum ne îndrumau programele genetice încremenite în habitudini ce nu se mai

schimbau de sute de mii de ani. Tristă, mizerabilă situaţie! Bietul Napoleon, organism jalnic, încerca să se afirme şi el cu ceva, dar nu-l ajutau deloc anatomia de broască ţestoasă fără carapace, capul de sobol, total nepotrivit proiectelor lui, picioarele scurte, de miriapod ce a suferit o reducţie de număr, labele de raţă ale membrelor superioare, de fragilitatea celor ale ţînţarului. Căderea lui era inevitabilă şi Maquerot, care milita pe vremea lui pentru evoluţionismul fără limite, îi atrăsese de nenumărate ori atenţia să renunţe... « Nu e bine, Împărate, i se adresase odată la Wagram, sub un cort, vrei să stăpîneşti lumea şi n-ai glande care să producă nici substanţe anestezice pentru oponenţi, nici plisc de vultur pentru sfîşierea de sus în jos, nici măcar limbă despicată de şarpe, nici mandibule cu mare putere de strîngere. Atunci? Începuşi prea devreme, Împărate! [76] »

XIV. Eu aş fi acceptat mai devreme ideea, spuse Pomponius, coada de leu, cu smoc, mă obseda încă din copilărie, fusesem fascinat chiar de gîndul că aş putea avea două [77]. Nu am marşat însă, căci m-au speriat extravaganţele, excesele, moda. Locuiam într-un cartier de oameni bogaţi, în casele cărora biata mama îşi irosise şi bruma de sănătate pe care o mai avea, după ce îi murise soţul — tatăl meu bun. Mă lua cu ea adesea în acele case mari, luminoase, încălzite, pline de bunătăţi, şi am putut vedea şi cunoaşte acolo o mulţime de oameni de vază, cu mari înzestrări şi imense posibilităţi. Despre perspectiva renunţării la jalnica noastră condiţie de oameni se vorbea cu glas scăzut, existau probabil temeri că printre servitori se află unii care ar putea trăda, abia aştepta poliţia să dibuie pe vreunul sătul de viaţa lui imperfectă de om... Copil fiind, s-a zis că nu înţeleg mare lucru, aşa că am putut auzi amănunte din gura unor persoane bine informate. Un domn italian trecuse de două ori prin stadiul de şarpe cu clopoţei, pretindea a fi trăit senzaţii şi experienţe unice, milita entuziast pentru această idee. Fusese întrebat de ce a revenit la vulnerabila lui situaţie dinainte, italianul a răspuns cu lacrimi în ochi că n-avusese încotro: poseda o avere imensă şi fetele lui, care urmau să-l moştenească, aveau capul plin de idei înapoiate, nu admiteau, deşi studiaseră la Sorbona, nici măcar teoria lui Darwin şi n-ar fi acceptat în veci să devină legatarele

unui şarpe cu clopoţei... O distinsă doamnă, originară din Sicilia, obeză şi piloasă pînă în albul ochilor, încercase şi ea ceva similar, alesese scheletul suplu al girafei, epiderma lutrilor şi cap de şopîrlă; i se păruse ei că şopîrla are o privire absolut inteligentă, lucru cu care nu sînt nici astăzi de acord. La început, bărbatul ei, prinţ de Lampedusa, fusese categoric împotrivă, ameninţase chiar cu divorţul, pînă la urmă cedase, ba mai mult, luase înţeleapta decizie de-a evolua şi el într-un fel, ca să nu rămînă mai prejos. Din comoditate, din nu ştiu ce alt motiv, prinţul alesese soluţia cea mai simplă: devenise cuc. Neinspirată, grosieră alegere! Doamna care fusese girafă povestea că menajul se transformase într-un infern, că nepotrivirile de caracter, ce se manifestaseră de-a lungul a douăzeci de ani de convieţuire, luaseră forme radicale, o duceau numai în certuri şi ameninţări. Viaţa devenise incomodă în mod obiectiv, în fond soţii erau tratabili şi se putea ajunge la un compromis, apare însă evident că nu se putea continua astfel fiindcă ceva scîrţia încă de dimineaţă, cînd ea sărea din pat şi alerga în parc să pască romaniţe şi frunze proaspete de alun, iar el rămînea în palat, de vorbă cu cîţiva prieteni şi, prin ferestrele deschise spre grădini şi latifundii, nu contenea să-şi strige numele — uneori chiar pe două voci — fenomen rar prin partea locului. Cu mare regret a trebuit să renunţe în favoarea burghezei armonii de familie aristocrată...

Spuneam că aş fi acceptat mai devreme ideea de-a mă lăsa metamorfozat şi de-a obţine neîntîrziat coada de leu care mă fascinase, dacă n-aş fi întîlnit, într-una din casele prin care mă purta mama, un grup de domniţe constituite într-o societate de binefacere, un fel de fundaţie de ajutorare a arieraţilor mintali, a handicapaţilor. Pretextînd că n-am altceva de făcut, am cerut îngăduinţa să bat mingea în salonul unde se ţineau adunările societăţii, şi această îngăduinţă mi-a fost acordată cu imensă bunăvoinţă, cu toate că salonul era plin de oglinzi, iar mingea mea de cîlţi avea la mijloc o bucată colţoasă de plumb, lucru care a avut urmări. Am audiat discursurile unor persoane deosebit de spirituale, ale căror inimi se înălţau văzînd cu ochii în încăpere, se vorbea despre ce făcuse o tînără din grup, şi pentru asta laudele la adresa ei nu mai conteneau, cînd vizitase un spital de nefericiţi: cîţiva bolnavi uitaseră cine sînt (obscurcizarea reprezentării de sine, mi s-a spus mai tîrziu), alţii se considerau, deşi nu erau, şoferi de camioane — şi manevrau

neobosit prin curtea spitalului, accelerînd şi schimbînd vitezele şi ţinînd în mînă un volan imaginar, în uruitul greu, în valurile închipuite de gaze de eşapament —, în fine, alţii organizau întreceri sportive, sărituri cu prăjina, o sută de metri garduri, maratonul, triplul salt, probe ce ar fi adus unele rezultate notabile pe tabelele de marcaj, dacă concurenţii n-ar fi fost doar bieţi paralitici, imobilizaţi în cărucioare sau zăcînd impasibili pe tărgi de metal, printre copacii grădinii...

Tînăra care nu mai obosea să primească laude mersese, parcă trimisă de o forţă divină, direct în mijlocul handicapaţilor, paraliticilor, schizofrenicilor, şi trecuse rapid de la discursurile însufleţitoare despre schimbarea condiţiei, la operaţiunile practice de survolare şi depăşire... (Pe atunci se proceda simplist, prin combinarea ştiută dintre carbid, mangan, apă distilată şi compot de prune, nu se visa încă la acceleratorul de celule.) N-am să uit scena, descrisă de însăşi autoarea binefacerii: oamenii aruncau cîrjele, băteau din aripile atunci crescute, îşi luau zborul pe streaşinile caselor din vecinătate sau, după ce îşi lingeau blana, începeau să-şi sape galerii sau să-şi agonisească paie şi fulgi pentru vizuină. A fost o mărşăluire generală, spectaculoasă spre viitor, de asemenea proporţii, că paznicul spitalului, alarmat de mîrîituri, răgete, strigăte guturale, ciripituri şi plesnete de aripi, venind să vadă ce s-a întîmplat, a avut impresia că o minune l-a transferat la paza unei grădini zoologice. Şi-a ieşit pe loc din minţi, a început să strige că el se duce la direcţie să i se dea explicaţii, altfel face nu ştiu ce pe contractul de angajare... L-a potolit repede vederea tinerei generoase, care, frumoasă ca o zînă, stătea în mijlocul vietăţilor şi le adresa cuvinte de bun augur în noua lor viaţă, adăugînd pentru unul şi altul cîte un sfat util, să nu abuzeze de zborul razant, să nu se tîrască pe spate, să nu facă abuz, în alimentaţie, de insecte mirositoare, acelea fiind toxice, să nu-şi încarce marsupiul cu lucruri inutile (pacienţilor deveniţi canguri), să nu traverseze drumul de capul lor, ci numai în lesa cuiva, căci automobilele de azi gonesc ca descreieratele etc.

Asemenea relatare m-a mişcat profund şi, multă vreme crezînd că mijloacele ce conduc la metamorfoză sînt limitate, ca orice mijloace — vezi sleirea rezervelor de petrol —, mi-am zis că nu se cade ca eu, cu un trai suportabil, cu unele speranţe şi promisiuni de ameliorare a calităţii vieţii, să iau de la gura altora, mai nefericiţi de-o sută de ori decît mine, bucata de

fericire ce li se cuvine. Am strîns din dinți și am rămas multă vreme, pînă după deces, la condiția în care mă născusem.

Știu că alții, și am aici în față pe Stratonius — fericitul purtător de coadă de codobatură și carenă de pelican — au ezitat o vreme și ei, din motive felurite. Oricît de minunată ar fi chemarea spre o altă viață, spuse în încheiere Pomponius, îl înțeleg omenește pe acela care preferă să rămînă ființă imperfectă decît să devină, să nu zîmbiți, bibilică sau, Doamne iartă-mă, rață [78]...

XV. În viață, cum am mai relatat, nimeni nu mi-a cîntat Carmagnola și nici marșul triumfal din *Aida* [79], spuse Procopius, dar asta nu m-a împiedicat să mă manifest, în viața particulară și în cea obștească, întocmai ca un reformator. Din punctul meu de vedere viața este o gogoașă de cupru, intrată în mașină lingou de grosimea hipopotamului și eliberată dincolo, la capătul procesului de prelucrare, liță fină de așezat ca indicator al cronometrului. Viața merge de la simplu la complex? Iată o altă idee imbecilă, care ne-a închis capetele în cutia obscurantismului. Dialectician pînă-n vîrful unghiilor, consider că laminorul ce subțiază aluatul de cupru nu are un capăt, stație de împachetare și expediție, scopul nu e să tragi firul și să-l tai cu patentul, ci să-l prelungești fără oprire, la infinit. De aceea, zic, nu mă pot mulțumi cu rezultatele de pînă acum, rezultate nici vorbă merituoase, eu pretind că viața merge înainte și că, la capătul agregatului de subțiere se mai pot adăuga — și e de datoria noastră a spera — noi mașini, mereu mai fine, pînă la a nu mai distinge produsul, părul, părerea părului, firișorul nevăzut.

Metamorfoza, optimizarea condiției trebuie să includă printre scopurile lor atingerea stării de obiect. Combinațiile de pînă azi au dus ființa la sinteze nevisate ieri, însușirile încrucișate și virtuțile asamblate au produs hibrizi cu înalte randamente. Dar ne putem condamna la rămînerea pe loc, mai ales că zilnic ne dăm seama de unele neajunsuri neglijate la început? De pildă, șiretenia vulpii, în trup masiv de bour și cu frunziș de stejar pe întreaga epidermă, nu izbutește să prezerveze ființa superioară de mizerabilele virusuri, de glonțul vînătorilor (nu sînt singurii ce se cramponează de rînduielile trecutului—și am în vedere pe hotelieri, pescari, damele de consumație,

cîntăreţii de operetă, luptele de tauri şi transporturile), nici de cursele de şobolani, de otravă, de pofta nesăţioasă a celor ce nu văd un biet animal fără să se gîndească la lesă şi lanţ, ca să nu mai amintesc de bici şi cange... La stadiul în care ne aflăm, sîntem vulnerabili, inimaginabil de expuşi, astfel că, lucrînd dialectic, am imaginat — şi nu este departe clipa cînd voi reuşi — un accelerator de un tip şi mai perfecţionat, cu şi mai mare randament, de transformare a fiinţei în lucru. O lume în care unul să fie prună uscată, altul foarfece şi un al treilea bidon mi se pare o lume fără probleme, cu şanse de supravieţuire de o mie de ori sporite, cu perspective uluitor de largi. Nu insist asupra proceselor fizice şi chimice care vor avea loc în adîncul fiinţei noastre, voi spune numai că ele se vor produce la nivelul fibrei intime, unde celula şi neutronul pot juca un rol imens de prefacere. Am pregătit principalele filiere, am construit cele mai importante maşini. Nu-mi rămîne decît să reglez la micron mecanismele, pentru că numai stării lor de instabilitate — trăsătură logică a oricărui mecanism ce se ştie nou — îi revine răspunderea pentru frecventele erori, cum a fost aceea care l-a condus pe Marcelus Ventilianus, supus atent tratamentului, la starea de minge de ping-pong şi, prin operaţiuni suplimentare, la starea şi mai regretabilă de mîner de umbrelă, obiecte pe care le dispreţuia, fiind ciung.

Şi alte mari descoperiri din istoria marilor descoperiri s-au resimţit la început de imprecizie şi derută. A fost meritul descoperitorilor şi inventatorilor că au perseverat pînă la biruinţa ideii [80].

În ce mă priveşte, de îndată ce voi fi sigur pe maşina mea, mă voi supune eu însumi transformării, trecerii la altă ordine existenţială. Doresc din toată inima să fiu tot restul zilelor mele manşetă de pantalon.

XVI. Mă pot alătura încă de pe acum experienţelor şi perfecţionărilor tale, iscusitule Procopius, spuse Aemilianus Pater, pentru că m-au preocupat idei asemănătoare şi mă aflu în posesia unor rezultate ce te vor bucura. Personal nu m-am gîndit încă la formularea unei opţiuni (după dorinţa mamei, care mă răsfăţa spunîndu-mi Năsturaş, aş înclina să aleg un bumb aurit de haină militară), dar ţin să aduc ştiinţei şi tehnicii partea mea de contribuţie, lumea — de cînd o ştiu —

nu încetează a cere contribuţia tuturor celor ce au venit, de voie, de nevoie, din întîmplare, pe tarlaua ei. Am să scurtez vorba informîndu-te că am constatat la obiecte calităţi pe care noi nu le avem şi de care trebuie să ţii seamă, spre a nu oferi unuia starea de lemn de foc cînd e preferabil să i-o dai pe aceea de cuţit de bucătărie. Astfel, am observat că ţigara aprinsă arde cu fum abundent, ceea ce este deja un lucru important, în timp ce furtunul de cauciuc, care nu scoate fum, emite pe partea opusă introducerii apei un jet suficient de abundent — asta ducîndu-mă la ipoteza că există un raport direct între apa ce se introduce şi apa care se eşapează. Tot în cursul experienţelor mele, am descoperit că un creion — creion standard, convenţional — băgat în ascuţitoare la unul din capete, nu exclude posibilitatea ascuţirii corespunzătoare la celălalt capăt, lucru ce, aplicat paralel, duce la o sporire cu sută la sută a înaintării în lemn. Mai departe: un corp scufundat în apă pierde o parte din greutatea sa, rămîne de calculat cît pierde şi, mai ales, de ce pierde, cînd — opinia nu mai are oponenţi — nimic nu se pierde, ci totul — cum şi teoria ta o arată — se transformă... Şi mai departe: un om vrea să-şi facă o casă. Cîte cuie îi trebuiesc lui? Am calculat atent şi am stabilit, cu o aproximaţie de cîteva kilograme, cîte cuie îi trebuiesc, în funcţie de mărimea casei, de lemnăria folosită, de dorinţa sau refuzul proprietarului de-a bate cuie în perete, în pămînt, în aer şi în apă... Am presupus că două paralele aşezate în acelaşi plan nu se pot întîlni niciodată... Cu toate acestea, să vezi surpriză...

XVII. Îmi pare rău că l-aţi întrerupt atît de brutal pe stimatul nostru coleg Procopius, era de datoria noastră, a tuturor, să-l lăsăm să se desfăşoare în voie, ca şi antevorbitorii lui, spuse Valerianus. Apreciez că era extrem de interesant ce spunea, mai ales că producea probe concrete, nu mulţi ajung să pună degetul pe rană. Acum, că rămîne întrerupt, mă consider îndreptăţit să iau cuvîntul şi să mă întreb dacă procedăm bine cînd ne gîndim la starea de obiect înainte de-a parcurge etape intermediare. După mine, graba în afacerile naturii — care manifestă, ca şi omul, unele tendinţe conservatoare — nu e recomandabilă. De la struţo-cămilă şi inorog la clopoţel şi hîrtie de muşte este o distanţă astronomică, am numărat,

cînd mi-a stat în putință, cel puțin trei trepte de parcurs. Mai importantă este starea vegetală, e acolo un regn întins pe care nu avem dreptul să-l escamotăm. Și, cedînd puțin sentimentalismului, care ne va dubla încă o vreme viața, nici nu e de disprețuit acest regn bogat în substanțe nutritive, plin de toate aromele pămîntului, de o varietate expresivă demnă de penelul marilor peisagiști, dintre ei amintesc pe Ion Pop din Plopeni, spre a nu mai vorbi despre calitățile terapeutice ale cozii șoricelului, izmei crețe, mărarului, busuiocului și țelinei. O fi ipostaza de cal de șah de dorit — și în această privință lupt din răsputeri să-l văd pe Trogo Valerianus cal de șah — dar ce minunat ne-ar sta într-o livadă, la umbră (sau în soare, după caz), eu stejar falnic, dulce sărutat de vînturile înalte, și dumneata păpădie sau farmecul țigăncii, conversînd furnicării cu vecinele urzici, hohotind mii de ace și pufuri în aerul pur, strîngîndu-ți la ora înserării copertinele și hublourile spre a te adînci într-un somn rouat, moale lipicios, cu gîdilituri la talpă... Paradisul nu cunoștea vita și copita, nu cred de mic în povestea tîmpă cu matrodul Noe și nu mai știu cum, dacă era grădină, apoi paradisul avea statut de rezervație și numai gîzele pînă la anume gabarit și turație aveau acces. Liniște și asimilație clorofilială cît cuprindeai cu ochii, arome și răcoare cît să crești în iarbă un prunc. Și unui asemenea stadiu să-i dăm cu piciorul? A, veți spune că și aici își vor face din nou apariția nepotriviri și inegalități caracteristice societății umane... Știu, am prevăzut și am știut. Cedrul și mușețelul, boababul și limba miresii, ierburile din pampas și mușcata din fereastră... Dar, în afara staturii și consumului lor, diferența a arătat și un conflict, o contradicție, o frămîntare? Niciodată! Cedrul stă în dealul lui, mușețelul pe tăpșanul lui, singurul loc unde se întîlnesc, dacă nu greșesc, este claia cu fîn, poate pătulul.

Categoric, strigă în încheiere Procopius, etapa vegetală nu trebuie sărită, dacă e să jucăm șotronul, spunea marele Waldemar Pinus Camomila, învață să-i sari pătrățelele pe rînd.

XVIII. Sînt, pentru cine nu mă cunoaște, de profesiune pompier, spuse Galba pompierul, și simt că e de datoria mea să intervin spre a spune că m-au mișcat nespus de adînc cuvintele colegului și prietenului nostru Valerianus, căruia îi voi purta o statornică recunoștință nu numai pentru cele afirmate

aici, dar şi pentru faptul că nu trece o zi fără să-mi viziteze ferma de la Podul Trăznit, să mă întrebe de sănătate şi să întîrzie în grădină cîteva ore bune, ca să plivească şi să sape roşiile, dovleceii, cartofii, castraveţii, în timp ce eu mă purec la soare...

Dar nu acesta este motivul pentru care am luat cuvîntul. Respectul şi prietenia pentru Valy, dragostea mea pentru grădinărie nu mă opresc de-a avea rezerve la opinia stimatului antevorbitor: eu cred că, de vrem, de nu vrem, trecerea peste vegetale se impune de la sine: drumurile, aeroporturile, construcţiile au ocupat toată suprafaţa pămîntului, pajiştile şi alte spaţii verzi s-au îngustat pînă la dispariţie. După ce că suprafaţa e infimă, vegetaţia se strînge din cauza lipsei de apă. Da, domnilor, apa a scăzut şi fîntînile riscă să se usuce în aşa măsură că nu va trece deceniul şi vom primi prin robinet fie foc, fie nisip încins. Nu resimţiţi această lipsă chiar domniile voastre? Dumneata, Claudius, preponderent bivol, nu te adapi, cînd eşti însetat, cu o mîzgă împuţită rămasă între ţînţarii din adîncul şanţului? Dumneata, Titus, elegant motan de capitală (combinat, fireşte, cu brabetele şi nevăstuica, totuşi de capitală), nu eşti alarmat că mai toată ziua conducta de apă e goală şi fîşîie a pustiu? Trecerea unei ursoaice în tulpina daliei sau hameiului e o chestiune de condiţii şi aranjamente. Nu văd cisternele de apă minerală, nici trenurile cu suc de portocale care să potolească setea unor plante devenite plante din voia lor. Detest sinucigaşii.

Să trecem la obiect, cum spunea unul din vorbitorii de mai înainte. Lemnul, cimentul, fierul, sticla, aluminiul, alama, chiar banala piatră de caldarîm n-au nevoie, ba nici nu li se recomandă, de apă şi umezeală. Să renunţăm la apă şi la etapă. Este ultimul meu cuvînt.

Şi pentru ca să termin — şi cu aceasta voi încheia —, am ţinut să vă fac martorii acestei mari tragedii a sufletului meu, ca să vă închipuiţi ce înseamnează pentru un pompier starea de penurie în care el se scaldă... Să renunţăm, deci.

XIX. Chestiunea profesiunilor e încurcată, eu sînt de părere să nu o discutăm în plen, spuse Antonius, o să ne facem sînge rău degeaba. Am ridicat problema personal de-a lungul a şaptezeci de ani, de cînd, cu ajutorul lui Dumnezeu, am sfîrşit

într-un groaznic accident — doar știți că m-am otrăvit cu ciuperci, căci eu le crezusem pe cuvînt, ca și pe nevastă-mea, care mi-a fugit cu un feroviar ce practica dulgheria. Sînt un (fost) om pățit, trei sînt capitolele dureroase ale inimii mele: dragostea, profesiunile și pirotehnia.

Știu că dumneata, ca pompier, te vaeți de lipsa apei, dar eu nu te pot crede, și asta pentru simplul motiv că te știu librar. Te-am văzut limpede, de aproape, într-o prăvălie cu cărți, stăteai la o masă și scriai borderouri, copiai de mînă, cu indigo, liste și chitanțe, abia după ce completai o grămadă de rubrici, te milostiveai de un biet cumpărător și-i ofereai penițe și pioneze. Din fericire, atunci cînd te-am văzut, rafturile mai aveau cîteva cărți, nu chiar ca pe vremea mea, însă erau, de ce să nu spun adevărul curat... Dar bănuiesc, și bănuiala mea se mișcă spre certitudine ca acele ceasornicului către 12, că acum nu mai ai pe scîndură măcar un roman, lucru care nu schimbă cu nimic statutul dumitale de librar sută-n mie.

Îmi amintesc că, imediat după primul război al prea măritului Franz Joseph, am intrat într-un magazin cu firmă de băcănie, să-mi cumpăr halva și țîri. De cum m-am aflat înăuntru, la tejghea, mi-am dat seama că acolo se tundeau și se bărbiereau oameni, unuia cu păr abundent i se făcea chiar baie la cap. Am crezut că, distrat cum sînt, am intrat alături și m-am grăbit să-mi prezint scuzele, dar patronul m-a întîmpinat binevoitor și mi-a explicat că profesiunea lui, de la domnul Figaro încoace, îi permite unele libertăți. Fiind foarte amabil și, pe cît mi-am dat seama sincer, l-am rugat pe loc să mă tundă, însă a venit rîndul lui să se scuze și să se jure, spunînd că, pe cinstea lui, nici unul dintre meșterii care lucrau în salon nu e frizer, că operațiunile pe care le vedeam erau fictive, de ochii fiscului și ai primarului, în realitate el și calfele se ocupă cu operațiunile de mutare — în special mobilier, piane, case de bani. Tocmai mă ardea la ficați chestiunea mutării urgente a fiicei mele într-un apartament de lux, la un bancher care o plăcea și, contrar promisiunilor în nopți cu lună, nu numai că nu i-a oferit suma fluturată demagogic prin față, dar i-a pus la dispoziție un palat gol-goluț... I-am cerut frizerului să mă sprijine. Om de onoare, frizerul m-a bătut pe umeri și m-a îmbrățișat fratern, sincer îndurerat că nu mă poate servi, arătîndu-mi că, din cauza impozitelor și, în esență, din cauza subaprecierii serviciului său, nu mai exercită de mult meseria numită, care,

fie vorba între noi, era şi prost plătită, profilîndu-se — el, soţia, socrul, cîţiva copii şi salariaţii pe care îi vedeam săpunind nişte curate feţe de tîrgoveţi — pe comerţul cu vinuri şi coniac, comerţ în stil mare, legături întinse şi stabile, de cel puţin zece ani, cu firme din Portugalia, Italia, Camerun, bună şi rentabilă treabă! Mi-a părut rău că soarta se opune să-i devin client, i-am spus, eu simt arsuri vii în ficat şi n-am voie să consum produsele lui, el însă n-a fost de aceeaşi părere, spunînd că nu trebuie să-mi fac sînge rău din această pricină, comerţul de vinuri e doar o firmă, afacerea stă dedesubt, are să mi-o spună o dată, cînd se va înfiripa între noi mai multă încredere...

Mult mai tîrziu, după cel de-al doilea război al lui Franz Joseph, am aflat adevărata profesiune a băcanului frizer, prosper vînzător de vinuri: fusese spion împotriva aliaţilor! Adevărul iese întotdeauna la suprafaţă şi n-a fost decît o întîmplare care mi l-a învederat: eram la Monte Carlo, îmi jucam averea, obicei care pe mine m-a îmbogăţit (în timp ce sărmanii...), pierdusem o partidă şi urma să cîştig zece şi, între pagubă şi profit, m-am gîndit să-mi rad barba, care crescuse în timpul jocului. La frizerie l-am întîlnit pe patronul de altă dată; ţinea băcănia în care funcţiona frizeria, şi în care se ajuta de soţie, socru şi cîţiva copii ca să servească o imensă clientelă ce voia să se mute cu camioanele, populaţia se înmulţeşte, clădirile se clădesc, cineva trebuie să facă legături sistematice pentru ca oamenii să se mute în casele lor... Tocmai intrasem în legături amabile cu amabilul patron, cerîndu-i sprijinul, cînd o artistă de cinema a venit, s-a postat în faţa lui şi, făr pic de jenă, a cerut în gura mare să-i înmîneze planurile liniei Maginot, dispozitivul armatelor aliate, de la Rouen la Valencia, că nemţii sînt gata de război şi marele lor stat-major nu ştie de unde să înceapă.

« Spionule! am strigat atunci, recunoscîndu-i adevărata profesiune, acum ştiu cu ce te ocupi! »

Patronul băcăniei nu s-a simţit vexat, mi-a făcut semn să aştept, s-a dus în spatele prăvăliei, a adus de acolo o servietă nouă cu documente, le-a dat (cu grijă enormă, cu o mulţime de sfaturi) artistei de cinema, şi-a încasat suma cuvenită pentru servicii, apoi m-a invitat pe-un scaun: « Domnule, mi-a spus, raportez că exclamaţia dumitale e o imensă imprudenţă, aici, printre francezi. Xenofobii ăştia puteau înregistra spusele, nu

mai scăpam din mîinile lor. Ardeam ca şoarecii în dugheana asta mizerabilă. Am avut amîndoi noroc că nu au reţinut despre ce este vorba»... Mi-a povestit de-a fir a păr toată povestea vieţii lui, am notat totul spre a comunica celor în drept.

Aş fi rămas la taclale încă multă vreme, mă aştepta însă jocul de ruletă, la care trebuia să cîştig. Conversaţia fusese plăcută, nici n-am observat cînd m-a tuns şi m-a bărbierit patronul băcăniei, comerciantul prosper de vinuri, vărul primar al serviciului secret austriac pe teritoriul ospitalier [81] al Franţei...

XX. Şi cu toate acestea, spuse Sempronius Secundus, cîinii îşi fac cinstit meseria de cîine, nu-mi puteţi aduce nici un argument că ar fi altfel. Şi am îndoială că lucrurile povestite de Antonius corespund întrutotul adevărului... Putem oare şti adevărul? Cine garantează că nu sîntem mistificaţi? Ce instrumente de verificare sigură ne stau la dispoziţie? Unii gîndesc cu degetul arătător, alţii cu tocul de la pantof, am auzit de un confrate, dulău de stînă, care raţiona cu capul îngust al măgarului, cerînd să poarte el samarul şi răspunderile. Dă-o-n balans de realitate dubioasă!...

Printre principalii vinovaţi de această situaţie, în afară de francmasoneria mondială, este limbajul imperfect, lătratul nediferenţiat al oamenilor şi cîinilor, generator de echivoc, sensuri duble, inversări de termeni, confuzie şi degringoladă. Un conferenţiar al Sorbonei latră ca o vulpe iar vulpea latră ca o hienă, toţi îşi închipuie că, prin exerciţiu şi prelungiri ale perioadelor, vor ajunge să se înţeleagă de la egal la egal.

Profesiunea mea neîndoielnică este cea declarată şi dacă, în plus, mai emit şi lătrături, n-ai deloc motive să te îndoieşti că sînt cîine. Cu toate acestea, esenţa îţi scapă şi dumitale şi-i scapă şi dumnealui. Totul e chestiune de interpretare. Dar probe şi teste vă stau la îndelabă: luaţi un os cu măduvă, aruncaţi-mi-l înainte, ascundeţi-vă undeva, după un colţ sau după o uşă, şi aşteptaţi să vedeţi cum r(e)a(c)ţionez. Ce voi face? De bună seamă, voi adulmeca o clipă oferta, o voi aprecia la justa ei valoare, voi cerceta depozitul meu de informaţii şi contraştiri, să mă conving că nu este vorba despre vreo momeală a unei puteri străine sau a unei persoane cîinеşte interesată să mă piardă, o voi înşfăca degrabă, o voi purta cu

mine în lăstăriş, sub cucută sau sub gardul de nuiele, şi voi începe entuziast rosul. Măduva nu contează sub aspectul dificultăţilor şi nici al consumului de inteligenţă, ea se soarbe şi nu se roade, cum din eroare se spune pe ici pe colo. Miracolul şi voluptatea încep cu osul propriu-zis, materie dură, organică, parte a scheletului universal, numai calciu şi săruri minerale, de-o rezistenţă ce înfruntă veacurile, e lumea plină vîrf cu oase, deşi colţii cîinilor — vreau să spun ai moşilor şi strămoşilor noştri —, ca şi ciorbele sărmanilor care au uitat gustul cărnii, au tot ros şi sfărîmat. Sucul şi sfărîmătura sînt delicioase, au într-însele ceva inefabil şi, pe măsură ce se epuizează, o moleşeală progresivă — dulce şi aromată [82] — mă va cuprinde, supunîndu-mi fiinţa. Voi simţi o acută nevoie de somn. Mă voi retrage cu restul ciolanului în coteţ, în apartamentul de paie proaspete, voi dormi acolo neîntors. Dacă sistemele de alarmă vor funcţiona corect, spre a nu tremura de spaima că vreun semen mă va deroba, raţiunea destinsă pe un sfert de metru patrat va produce consistente sforăituri şi vise.

Dumneavoastră, vite şi sălbăticiuni care aţi urmărit scena şi nu pricepeţi finul gust al oaselor sfărîmate şi, aş îndrăzni să spun, nici măcar al măduvioarei (pentru că vă hrăniţi cu anemice verdeţuri şi, uneori, cu insipide tărîţe de moară dogită) nu veţi înţelege mai nimic din deliciile vieţii, veţi ignora în veci măreţia idealurilor hrănite de digestia lungă a sfărîmăturii şi, dacă visul ce mi se derulează acum sub pleoape v-ar fi proiectat pe un ecran, aţi fi chiar contrariaţi văzînd scara valorilor mele, agăţată în cuiul zenitului: treptele ei pornesc jos de la o claviculă şi o tibie şi urcă pînă la grandioasa piramidă a unei schelet de mamut. Vaca vede universul ca pe un tăpşan verde fără margini, şopîrla confundă aştrii cu musculiţele apetisante, cîrtiţa înaintează prin galaxii de rădăcini, vrabia distinge pe tipsia soarelui mulţimea de viermi graşi şi suculente armate de furnici. Idealurile şi modelele jinduite ale acestor fiinţe oarbe nu depăşesc dimensiunile şi importanţa unor detalii. Dimpotrivă, alături de Cuvier şi Lamarck, eu citesc în grămăjoara de arşice şi vertebre sisteme osoase complete, organisme perfect articulate, şi nu-mi trebuie decît un efort mărunt de imaginaţie [83] pentru a putea înţelege că civilizaţiile au fost dintotdeauna o anexă a măcelăriilor. Un os e o lume şi, cînd savurez o rotulă sau un femur, măselele mele parcurg nu doar o anatomie, ci istoria însăşi. Darius şi Alexandru

s-au oprit cîndva în maxilarele mele, cu trufia şi cuceririle lor cu tot, ba, într-o zi, am simţit că îmi gîdilă marginea limbii şi palatul chiar falangele lor armate... Lumea largă, gloria şi ambiţiile încap într-o îmbucătură, ferice de dobitocul care ştie să le sugă sucurile. În paranteză fie spus, oamenii decad şi pentru că nu raţionează cu stomacul şi nu apreciază frumuseţea cu colţii.

Aşa stînd lucrurile, se înţelege că ideea egalităţii îmi repugnă, ca atentat la valoare şi iniţiativă. Trecerea dintr-un regn într-altul trebuie să modifice raporturile dintre specii, să ridice cîinele la rangul de rege al vieţuitoarelor. E timpul să abolim jordia, şutul şi, în perioada căldurilor, odioasa căldare cu apă, cum se cuvine să interzicem folosirea apelativelor şi numelor compromiţătoare (cuţu-cuţu, aport, marş şi respectiv Sempronius Azoricovici sau Grivei Quintilianus Fichte). Era supunerii, zgărzii şi guduratului va lua sfîrşit!

Nu aţi fost în pielea mea niciodată, n-aţi pătimit ca mine în anii cînd pisica era despot, iar inorogii le aruncau semenilor mei, în derîdere, salată verde, icre negre şi tapioca. Ca atare, nu ştiţi cît de puternic fierbe în vinele mele revolta împotriva oamenilor ce ne-au impus statutul lor de viaţă. Aş putea povesti multe, timpul nu-mi permite, cum nu-mi permite sîrma de care e prins capătul lanţului. Cu altă ocazie, voi face declaraţii teribile, cu condiţia să mi se pună în faţă microfon de os şi bandă magnetică suculentă, ca senatorilor, ca misionarilor...

Vă mulţumesc pentru atenţie, pentru aplauze şi pentru aripa de pui din castronaş, care mi-a înaripat gîndirea şi mi-a uns cu idei înghiţiturile acestei expuneri.

XXI. Ca mamă de copii şi girafă, spuse Cornelia Filogenis, eu apreciez că ne cam lungim. Am puţine de spus, spuse vorbitoarea, primul ar fi că s-a vorbit în general bine, cu exemple şi fapte concrete, că fragmentele de autobiografie prezentate de numeroşi antevorbitori au fost binevenite şi concludente. Concludente au fost şi unele consideraţii filosofice, deşi îmi exprim rezerva asupra optimismului exagerat al unor vorbitori, care se şi văd, deşi mai au multe de făcut, obiecte. Ce, starea vegetală nu le e pe plac? Cum, uită ei — ştiu bine la cine mă refer! — că părinţii lor trăiau jalnica situaţie de oameni, cu burta lipită de şira spinării, cu coloana înţepenită pe verticală,

cu numai două picioare ambulatorii, prea adesea strînse în cizme, bocanci sau opinci rurale? Cîți vor mai veni să ne spună aici aceleași și aceleași cuvinte, plîngîndu-se de lipsa cuvintelor, și să ne inducă în erorare cu teorii înalte, însă total golite de conținut? Pînă și copiii rîd cînd aud cum maltratează — ei, aceia, știți bine la cine mă refer, evit să dau nume, înțelegeți de ce — cum maltratează, spuneam, spuse vorbitoarea în cuvîntul său, adevărul, experimentul, istoria și regnul.

Nu, prieteni. E timpul să vedem lucrurile așa cum sînt, constructiv cînd e vorba de construcții, întemeiat cînd e vorba doar despre temelie, cu răbdare și tact, cu perspectivă reținută. Mor după pășunile proaspete, nu mă dau însă înapoi de-a le căuta. Nu mai pot după priveliștile largi, darnice, însă nu pre-get să ridic capul și să le cuprind de la înălțime, chit că înăl-țarea și cuprinderea solicită ceva efort. Dar bine, prieteni, de efort a fost nevoie cînd eram oameni, de efort avem trebuință astăzi, și vă pot asigura că nici pășunile, nici depărtările nu ne vor sta la picioare, ca turta de mei, fără un efort susținut și calificat. Ieri eram la Melbourne, mîine vom fi foarte departe, la Nisa și Monte Carlo, cum frumos a spus aici unul dintre participanții la colocviu. Practic, în lumea modernă nu mai sînt distanțe, iei arca lui Noe diseară, din Singapore, mîine în zori ieși pe uscatul Araratului și familia te urmează... Difi-cultăți? Povara sacului cu fîn și puțin rău de mare prin Bahamas, la triunghi, ca să nu-i contrazicem pe specialiști și să le periclităm pîinea... O baie bună la hotel, cîteva filme înviorătoare, o plimbare cu trăsura cu cai (starea lor să n-o deplîngem, făcură totul ca să rămînă robi) și buna dispoziție a revenit. Pot inter-veni de-acum o mie de poveri cît samarul lui Ibrahim — simpozioane, congrese, reuniuni inter și para, condiția fizică și condiția propriu-zisă nu se mai deteriorează.

Ce voiam să vă spun? Într-un cuvînt, spuse vorbitoarea, vreau să subliniez că, la toate aceste împliniri, rîvna savanților n-a făcut cît truda servanților și, ca atare, ăsta era mersul normal. Numai cine nu știe, rămîne ignorant. Nu iese fum unde nu-i foc. Cîmpul alb, oile negre. Nu da omului ce se cuvine pomului. Vorba bună, sărăcia mutului. O singură minte divină..

Cu această scurtă paranteză, pe care am socotit-o necesară ca să subliniez ce mai era de subliniat, spuse în încheiere vor-bitoarea, concluzionez că oricum moartea nu ne-ar fi cruțat, fie de rămîneam deștepți, fie de dormeam somnul lung al cîinelui

de mai sus. Nu puteam trăi şaptezeci, o sută, o sută şaptezeci de ani, cifre pe care le-am fi împlinit acum. Morţi am fost şi morţi rămînem, deşi starea în care ne aflăm e calitativ superioară celei dinainte, căci oameni nu mai vrem să fim, ferească Dumnezeu, nu ne-a servit la nimic aşa-zisa condiţie umană.

O singură întrebare: era oare absolut obligatoriu să cadă bomba atomică şi să ne spulbere în vînt ca să ajungem la înțelepciunea de acum?

XXII. Cer permisiunea să intervin în replică, spuse Septimius, nu spre a spune în esenţă altceva decît a subliniat şi a resubliniat antevorbitoarea mea, madam girafă Cornelia Filogenis, care, întîmplător îmi este şi compatriotă, ea locuind girăfăria din vest, iar eu, ca umil ornitorinc, ducîndu-mi viaţa în est, pe coastă, deşi e impropriu spus, căci toată Australia noastră e numai coastă, inclusiv interiorul...

Mă înscriu în replică spre a sublinia că, personal, eu sînt nemulţumit. O spun sincer aici, de ce să vorbesc pe la colţuri: nu-mi convine ciocul, nu mă simt bine să fac ouă şi să-mi hrănesc odraslele cu lapte, ca vaca... Ceva în neregulă cred că stă ascuns în afacerea asta şi nostalgia după neinteresanta viaţă de om mă chinuie şi mă doboară... Om! Cineva, un tip care nici el nu-şi prea da bine seama ce înseamnează exact cuvîntul, a căzut odată pe spate spunînd: ce mîndru sună! chestie pe care unul a luat-o la analiză structurală şi a dus-o la toate consecinţele, a se vedea amănunte în Mişu Michelet, fratele istoricului...

Dar om cred că înseamnează cu toate acestea ceva... Scuzaţi-mi neprecizia, iertaţi-mi ocolişurile, mă împiedică de-a fi la obiect pliscul de raţă şi revolta reziduală, pentru că nu mă pot resemna de a fi căzut ca un bleg victimă atacului de la Hiroşima, cînd nici la Hiroşima n-am fost, nici vîrsta combatanţilor n-am atins-o. Eram copil de pescari trăitori în Oceanul Indian, îmi însoţeam adesea tatăl în trudnicele călătorii pe valuri, în zori, dădeam o mînă de ajutor oamenilor la trasul talienelor şi la culegerea ierburilor tămăduitoare agăţate de unelte, şi tata îmi dădea un ban de argint pentru ajutorul acela, însoţindu-l întotdeauna de îndemnul de-a creşte mare şi de a fi folositor tuturor. Cînd am devenit bărbat, am călătorit singur, am străbătut oceane mari şi munţi înalţi. Am cunoscut

mulţime de oameni şi, văzîndu-i cum îşi cîştigă pîinea, m-am simţit frate cu ei şi le-am păstrat imaginea în inimă, şi i-am iubit. Oh, e grandios simţămîntul să te simţi oriunde, între oameni, frate şi prieten, căci nu e casă mai încăpătoare decît pămîntul şi pretutindeni eşti acasă.

Ceasul rău m-a purtat într-o zi la Singapore, unde cineva îmi promisese să mă ia pe vasul lui într-o călătorie în jurul lumii. Se căuta un marinar destoinic, care să ştie cum se conservă peştele tot atît de bine cum se citeşte sextantul, care să se descurce la tabinet aşa cum se descurcă la telegraf, un om, domnilor. Eram acela şi mă oferisem ca atare. O simplă probă pe bord, şi comandantul şi-a dat seama că nu sînt frizer (în paranteză fie spus: tund ca un specialist, ba în Beirut am şi coafat — era o franţuzoaică extrem de îngăduitoare). Fericit că voi lucra şi că voi vedea lumea, am pornit-o hai-hui prin oraş să-mi cheltuiesc cu folos acontoul, mari pregătiri nu făcea un tînăr ca mine... Era curînd după-amiază, cînd am întîlnit pe bulevardul marilor magazine coloane uriaşe de oameni ce opriseră circulaţia şi aduseseră pe aproape o grămadă de poliţişti.

M-am lămurit curînd despre ce era vorba: oamenii manifestau împotriva atacului american de la Hiroşima, mii de pancarde avînd desenat simbolul oribilei bombe înnegreau cerul tropical, un vuiet ca talazurile mării ducea spre o piaţă strigăte de avertisment şi hotărirea de-a nu mai îngădui.

M-am ataşat mulţimii, pentru că aveam încă cinci ore pînă să mă îmbarc, am vorbit o vreme cu o tînără cu o piele de regină vizigotă, am întîrziat în faţa unei vitrine să admir un telescop pentru amatori şi, în cele din urmă, am ieşit din rînduri ca să beau o cafea. În drum spre cafeneaua de pe strada ce duce la port, un individ cu cicatrice pe chip m-a oprit, mi s-a adresat într-o limbă pe care nu o cunoşteam, apoi, fără nici un motiv, mi-a înfipt în inimă pumnalul[84] pe care-l ţinuse pînă atunci sub haina de doc. Am apucat să-l văd însoţindu-se cu încă doi şi dispărînd împreună într-un automobil... Fără îndoială, explozia de la Hiroşima, din 1945, fusese pricina...

Aş fi vrut să rămîn marinar, acceleratorul de celule m-a prelucrat — nu ştiu dacă utilizez corect termenul — şi m-a făcut ornitorinc. Sînt un exemplu de felul cum soarta îşi bate joc de un om!

Atît am avut de spus, spuse Septimius. Aş fi vrut să reţineţi că bolile, foamea, căldura şi frigul excesive, cele o mie

de primejdii ce pîndesc la tot pasul, chiar bomba cu hidrogen, nu mă pot clinti din dorinţa de a redeveni om. Mă mulţumesc, domnilor, şi cu o floare, numai să ştiu că lîngă degetele care mi-o oferă se află o inimă omenească.

XXIII. Aşa cum le-aţi înfăţişat aici, lucrurile sînt cît se poate de bine aşezate, spuse Iulius Caesar, şi, cu toate că nu mai joc un rol important, ca odinioară, în administraţia treburilor peninsulei, mă bucur ca de propriile mele înfăptuiri cînd văd că fiecare îşi are blana dorită, coada rîvnită, ciocul potrivit, laba cea mai lungă, ochii cei mai ageri şi opiniile cele mai liberale. Oricîte eforturi aş fi făcut la vremea mea, este sigur că nu realizam o mai bună întocmire, ca să spun că nici Ford cu sistemul lui n-ar fi ajuns, îngrămădind toate metodele şi experimentînd toate procedeele, la mutaţii mai categorice şi la mulţumiri mai universale. Eu, împăratul lumii, mă înarmasem cu mijloacele de distrugere cele mai perfecţionate ale timpului, obţinusem chiar — prin spectaculoase furturi şi operaţii secrete — maşina de bătut ţinte a germanilor, dar Arma mi-a lipsit pînă la căderea mea sub pumnalele conjuraţilor. Într-un anume fel, moartea mea a fost şi inoportună şi ridicolă, căci nu aveam nevoie decît de un an şi cîteva luni pînă să pun la punct gămălia cuielor, ca ele să se numească ţinte, şi să fac praf şi pulbere trufia englezilor şi îndărătnicia lui Herbert Parkinson. Ridicolul a rezultat din situaţia că eu, posesorul celei mai teribile arme, ale cărei butoane de comandă urmau să fie instalate la căpătîiul patului, şi lîngă hubloul cu perdeluţe al lecticei, nefiind nevoie decît de a apăsa cu arătătorul în caz de urgenţă, am fost ucis cu demodatul pumnal... Şi, ca să se dovedească vorba străveche că împăraţii nu sînt învinşi prin arme, ci prin ridicol şi singurătate, pumnalele care mi-au străpuns pieptul, cu toate că purtau marca *Solingen*, nu fuseseră ascuţite cum trebuie, nu împungeau corect, cu alte cuvinte randamentul lor lăsa, ca şi fiul meu Brutus, de dorit. Apăsau băieţii de li se învineţiseră palmele, fibrele togei se opuneau, ţi-era mai mare mila de neputinţa lor. Am strigat: unde e vitejia romană, unde sînt braţele de oţel care ucideau fără cuţit? După cum probabil vi s-a raportat, a fost nevoie să le dau o mînă de ajutor spre a-şi duce la capăt misiunea, ridicolul intervenind pentru a treia oară cînd cu o mînă

îmi apăram pieptul, iar cu alta căutam un loc disponibil în care pumnalele boante să se înfigă. Oho, a fost o istorie chestia asta!

De cînd mă lasă rece treburile publice, amintirea evenimentelor de-atunci nu mă mai doare, nu mă mai indignează. Oamenii sînt acuzaţi de inconsecvenţă, efect al prea frecventei schimbări a sentimentelor. Eu cred că se exagerează şi o dovedesc cu întîmplarea de mai înainte: timp de ani şi ani am primit îmbrăţişarea supuşilor şi n-a fost altfel nici în ultimele mele clipe, cînd tot de-o îmbrăţişare a fost vorba, chiar dacă în acest caz între inima celui ce o dădea şi a celui care o primea se afla întîmplător o lamă de cuţit cu ascuţişul (bont) spre cel ce vă vorbeşte acum. Nu pot merge mai departe înainte de-a mărturisi că o durere încă păstrez: la metamorfozarea trupului meu în şoarecele de cîmp pe care îl aveţi în faţă, împunsăturile s-au păstrat, blăniţa îmi este depreciată, zdrenţele de pe lături mă cam împiedică la mers, şi unele daune morale mă urmăresc — căci un Ion sau un Victor te judecă după îmbrăcăminte, atît le pasă lor că ai fost cuceritorul lumii... Odată, un asemenea mitocan, zvîrlind cu sapa după mine a strigat: « Piei, zdrenţărosule »! N-a fost elegant din partea lui...

Avînd în vedere situaţia şi oferindu-se aici ocazia de-a ne formula sincer dorinţele, îmi permit şi eu să-mi expun idealul, pentru că — dacă în calitate de împărat îmi fixam obiective, în calitate de şoarece de cîmp nu pot să-mi schiţez decît idealuri — şi acesta, în puţine cuvinte, ar fi următorul (avem în vedere posibilitatea de-a deveni obiecte, nu-i aşa?):

Aş vrea să fiu biluţă de sticlă într-un flacon de dezodorant Piner, aş vrea să fiu un tren-farfurie, aş vrea să fiu trapezist (ă) într-un circ de mare renume, aş vrea să fiu controlor financiar cu un frumos ochi de sticlă...

Mai tare? Nu se aude? Dar eu vorbesc destul de puternic, stimaţi senatori, nu e vina mea că difuzoarele ţiuie şi păcănesc. Îi rog pe cei ce nu mă aud să vină în primele scaune, apropierea fizică nu mă intimidează... Doriţi mai rar, ca să notaţi? Dar nu se stenografiază? Sînt absolut dezolat! Pînă cînd, oare, Catilina, vei abuza de răbdarea noastră şi vei face şedinţă aparte în colţul derbedeilor din Nomentana şi de pe Aventin? În fine, voi enumera mai rar, în pronunţia clasică, scandat dacă vreţi, în versuri dacă vă e pe plac, — nu numai căţelul Nero ştie a face versuri:

Aş vrea să fiu peştişor de lemn
Aş vrea să fiu reţea de cale ferată
Aş vrea să fiu bolţ de piston şi ambielaj
Aş vrea să fiu combinaţie în care să intre
şi fratele lui Rockefeller
Aş vrea să fiu...

Şi cu aceasta am încheiat, mulţumindu-vă pentru atenţie, salve populusque romanus

... stîncă de granit pe care fulgerele să nu o crape, maşinile de tocat să n-o toace...

XXIV. Acest Kaiser spărgător mărunt de hambare, palavragiu de rînd şi, cum bine spunea cineva, rozător de mori de vînt, spuse Quintilianus Sextus Opel, se dovedeşte încă o dată făţarnic şi insinuant. Temător pînă la demenţă de cursa cu dinţi şi de grîuşorul otrăvit, individul vorbeşte foarte liber, avocăţeşte, despre cuţit şi, pe deasupra, crezînd că noi i-am uitat trecutul, pofteşte la masa noastră să-şi însuşească merindele cele mai valoroase... Adevărată bestie imperialo-moşierească! Cine scoate din arsenal cuţitul, vrea el să spună, de maşina cu ţinte de ţintuit va sfîrşi. Ei bine, spunem noi — şi cînd spun noi mă gîndesc la oamenii cinstiţi din acest conclav — nu de cuţit, ci de cursă de sîrmă vei sfîrşi. Dixi.

Nu e de competenţa mea, şi nici n-am intenţia să marşez în acest sens, să-i dau un răspuns stafiei care odată bîntuia prin Europa. Eu am să mă ridic deasupra pasiunilor mărunte, interesele personale, şi am să răspund tuturor acelora care...

Mai tare? Nu se aude la balcon? E de mirare, am o voce puternică, vorbesc rar şi numai în microfon... Dacă staţia este prost întreţinută! Trebuia să mă fi anunţat de ieri, veneam eu cu specialiştii mei [85]... Grupul de viezuri ai lui Sextus Pompeius chiţăie tot timpul, nu mai prejos se lasă grupul de şorecari ai lui Lentulus Catulus Acer... Ce e debandada [86] asta? Unde ne trezim? Renunţ indignat a mai continua... Dixi.

XXV. Regretabila boicotare [87] a colegului meu mă aduce sus, în faţa domniilor-voastre, spuse generalul Felicianus General Motors. Acum o jumătate de oră eram în misiune în Guadelupa, lucram cu Macedoneanu [88] la treburile noastre

paşnice, cînd am citit în gazete că, organizaţi în grupuri înarmate şi bande fără căpătîi, javrele lui Pompeius şi Catulus Acer s-au dedat la terorisme şi injurii neparlamentare, în plin Senat. Am venit pe calea aerului şi, chit că turbulenţii şi-au luat răsplata meritată [89] pentru mîrşavele lor acte, simt de datoria mea să vă atrag atenţia... Nu sîntem oameni, prieteni, conduita noastră nu trebuie să mai dea tribut confruntării de pasiuni, actele noastre nu trebuie să mai fie o rezultantă a retrogradelor porniri individuale. Cazul Brutus nu trebuie să se mai repete. Noi sîntem bio-electro-celularo-hibrizi (ce mîndru sună această firmă!) şi ca atare, e recomandabil să nu ne lăsăm tîrîţi nici în mocirla subiectivismului, nici în văioaga neotomismului sau enterocolitei biseptice, dimpotrivă, să ne ridicăm, tot mai sus, tot mai îndrăzneţ, în azur şi printre aştri, să cîntăm aleluia, să cădelniţăm căţuia [90], să preamărim şi să redimensionăm.

Dixi, spunea colegul meu. E şi nu e aşa, şi-mi pare rău că sînt nevoit să redeschid discuţia; este aşa, avînd în vedere că fiecare posedă o raţiune şi o conştiinţă, conştiinţă extracorporală, independentă, înzestrată cu discernămînt şi dacă e vorba de arma criticii, înarmată pînă-n dinţi; nu este aşa, pentru că dumneavoastră sînteţi datori să vă vedeţi de treburile voastre, să vă ţineţi vizuinele curate — să nu fie zgîrie-nor mai frumos ca al dumneavoastră, să vînaţi raţional, să lucraţi harnic la galerii, cuiburi, muşuroaie, la maşina de tricotat, la aparatul de sudură, la macaraua de o sută de tone, la benzile rulante ale abatoarelor şi fabricilor de paraşute şi să urmăriţi cu competenţă sporită serialul de sîmbătă seara şi programul 13, să urlaţi şi să behăiţi cît veţi pofti la lună, în nopţile cu lună, la arbori, în grădinile cu arbori, la stele, în zilele faste cînd se lansează rachete de la poligoane, în zilele de post, cînd vorbeşte la radio cardinalul de Hollywood, în duminicile de dulce, cînd se-aduce frişcă la cofetării... Bunăvoinţa federală [91] să vă stimuleze să faceţi glume, iar sexul frumos să vă îndemne a spori cu noi detaşamente corpul select al Senatului. Senectutea, spunea Cicero, se obţine într-un număr apreciabil de ani...

Am văzut aseară un film [92], mi se pare că deţine şi un Oscar, scenariu bun, dialog vioi, muzică antrenantă, ritm alert şi joc actoricesc fără reproş. Dar, cu părere de rău, subiect completamente inacceptabil — din cauza abaterii lui grave de la realităţi. Reieşea că şi regnul nostru transregnal mai lucrează în birouri... Se aluziona că păsări (sau aproape păsări), animale

(sau aproape), insecte (sau aproape animale) stau închise în bănci, administrații, cabinete, comptoare, seifuri, arhive, după ghișee, după machete și refuză să ia aer proaspăt în pădure, în apă, sub pămînt și pe tăpșane și pășuni. Vezi, Doamne, regizorul văzuse dincolo de imediat și acum transplanta ca în agricultură... Dar nu luase contact cu speța cea vie, cu noi toți, nu făcuse totul ca să vadă, lentila aparatului îi era aburită de lacrimile cu care ne plîngea soarta (rîsete în sală, vii strigăte de aprobare). Nu, prieteni, biroul a fost de mult trimis la lada cu gunoi, printre altele și pentru motivul că scrisul și cititul oamenilor au fost pe veci desființate în lumea noastră super și ultra, noi am păstrat doar lectura bancnotelor cu cifre multe și am conservat numai mărturia pe bandă magnetică. Un șoarece cult știe să discearnă între o bucată de mămăligă și un bob de hamei (rîsete, aplauze prelungite). Oamenii procedau, cînd aveau treabă cu cineva, la convocarea lui într-un birou. Discutau acolo, între hîrtii și cerneluri împuțite, pînă ce interogatul sfîrșea fie intoxicat, fie prin înăbușire. La birou? Noi am coborît pe scări și cu liftul, în teren, discutăm cu pasărea sub pomul ei din grădină, cu cățelul în ușa cotețului său, sîntem prezenți oriunde și oricînd, și găina ne dă locul pe ouăle peste care a căzut cloșcă (rîsete, strigăte de bravo). Iar cînd vine ora să încheiem discuția și vizita s-a terminat, cel care pleacă la birou e trimisul federal și nu viezurele sau găina, care își deretică și pe mai departe, cu același sîrg și cu pricepere, vizuina și cuibul răvășite de discuțiile prietenești. Vă asigur, iubiți confrați, că biroul a fost scos definitiv din inventarul poienilor, livezilor și luncilor noastre și, dacă avem totuși nevoie de mobilier, cînd discuțiile au sfîrșit prin a lăsa cuiburile și vizuinile vraiște, de paturi și nu de birouri avem nevoie (strigăte aprobatoare, aclamații).

Și acum: la coteț! Vorba lungă, penuria și criza ciclică [93]... Să tragem toate învățămintele din cele întîmplate de dimineață. V-a vorbit din Azore generalul Felicianus General Motors, la noi este acum ora 3 după-amiază, la dumneavoastră 21, să auzim de bine, ham-ham! [94]

XXVI. Din cauza regulilor și rigorilor stilistice, multe experiențe esențiale ale vieții, precum și cunoștințele folositoare pretinse de mersul înainte al formelor civilizației, nu

ajung să se țeasă în cuvertura textelor, spuse Aenius Acidus Acer, tot așa cum unele coline din jurul Troiei nu parvin să se înscrie pe întinsul hărții din cauză că nemții lui Schliemann nu știu să folosească tușul chinezesc. Presupun că aici este vorba și despre disprețul aristocratic al unor autori consacrați față de temele minore [95]. Regretabil, pentru că, în acest fel, stocuri masive de informații rămîn blocate în seifurile unei singure generații, unei singure familii, uneori ale unei singure persoane și, avînd trebuință, să zicem, de cocă de lipit, în lipsa unei rețete transmisibile, fiecare epocă și fiecare comunitate trebuie să o ia de la început, să-și chinuiască mintea și ucenicii pînă la regăsirea pastei de făină descoperită și îngropată de înaintași. Este și cazul procedeului utilizat pentru prepararea oțetului de prune. Personal am colectat, toamna trecută, o vadră de prune putrede, am așezat fructele în borcane, am expus borcanele razelor soarelui. Cînd a fost să pun capacul, m-am aflat dintr-odată într-o situație cît se poate de inconfortabilă, neștiind dacă fermentul vine singur ca să se apuce de lucru și să-și desăvîrșească misiunea, sau eu sînt cel chemat să-l aduc de urechi, cu vorbe bune, în recipiente. Știam că o mătușă din partea mamei prepara un oțet de prune minunat, util atît în salată, cît și la cataplasme și batjocuri, pentru bolnavi sau crucificați. Mătușa nu apucase să pună pe hîrtie felul cum procedează, căci biografia ei debutase în anii cumpliți, privați de răgazuri, ai Războiului de o sută de ani și se împlinise în epoca memorabilelor bătălii ale Războiului de treizeci de ani, cînd se și stinsese, iar despre știința ei de carte se pot face prea puține afirmații. Nepoatele, verișoarele, cunoscuții au ignorat, pesemne, știința mătușii, sau au rămas surde la pretențiile ei de brevetare, bănuind-o imitatoare exaltată a inventatorilor și escrocilor de care era plină epoca (cine n-a rîs de un Denis Papin sau de Galileu, veleitari țintind să trăiască fără muncă!), persoanele numite, e de presupus, au preparat oțetul pe care ea îl prepara, refuzînd să-i acorde și drepturile de autor, ar fi fost prea mult [96].

Într-o situație inconfortabilă s-a aflat și un cunoscut al meu, general de brigadă în ultimul război mondial, care, cu toate studiile lui strălucite la Saint-Cyr, n-a știut niciodată cum se cîștigă o bătălie, pentru că secretele loviturilor decisive nu i-au fost transmise expres de nici unul din marii comandanți de oști de dinaintea lui, și Alexandru, și Iulius Caesar, aici de față, și Napoleon preferînd să coboare măreț în mormînt

cu procedeele lor cu tot, decît să le împărtăşească şi altora. Generalul a pierdut toate bătăliile. În asemenea mod îl cuprinsese ciuda că nu posedă reţeta, că în ultimele lui confruntări, mai curînd îi blestema pe marii lui înaintaşi, decît îşi distribuia comenzile şi indicaţiile. Şi persoanele pe care le-am amintit n-au fost, după cum se ştie, nişte analfabeţi, cum fusese mătuşa Războiului de o sută plus treizeci de ani; aveau ceva carte, au şi scris cîte un comentariu, cîte un jurnal de front! Mare, ireparabilă pierdere pentru ştiinţa strategiei!

Zilele trecute mi-a venit rîndul să ofer o masă cercului de personalităţi care îmi cultivă prietenia: am avut trebuinţă de-o schemă de precedenţă, pentru a nu pune la masă un fost rege alături de-o precupeaţă. Ei bine, a fost imposibil să aflu — în lucrările de specialitate, tratate de ceremonii, manuale de bucătărie, memorii, scrieri de ficţiune etc. — informaţiile călăuzitoare. Mi-am amintit de o rudă a mea, Baldovin de Syracusa, care nu-şi ofensase niciodată oaspeţii în asemenea împrejurări. Dar Baldovin de Syracusa, care, în treacăt fie amintit, purta şi porecla Porcu, se dusese cam de mult pe lumea cealaltă, cere-i sfatul dacă aveai cum... Am aflat preţioase sfaturi la o cunoştinţă mai apropiată, născută pe la 1300, în Italia răsunătoarelor banchete; priceputul organizator de festivităţi îşi prelungise viaţa cu cîteva secole, ca să apuce să-mi transmită tot ce ştia. A fost înghiţit de un crocodil[97] congolez, în Africa tuturor posibilităţilor, unde îşi efectua concediul, tocmai cînd să-mi transmită esenţialul: cum pot fi măcelăriţi comesenii. În cele din urmă, m-am adresat şefului de ceremonial aflat pe statele de salarii ale unui conte scăpătat din Austria; cel solicitat mi-a oferit toate îndrumările (ce s-au dovedit de un folos neînchipuit), interzicîndu-mi însă categoric să notez pe hîrtie cunoştinţele împărtăşite, ordinea optimă de precedenţă. L-am întrebat de ce nu scrie el, ar binemerita de la patrie şi s-ar alege şi cu ceva parale de la ediţiile succesive. Mi-a răspuns că nevastă-sa, căreia îi repugnă ştiinţa şi se încrede doar în inspiraţia divină, l-ar dibui şi l-ar chelfăni oho, oho! praful s-ar alege de cojoaca lui!...

Ce-am vrut să subliniez în intervenţia mea? Am vrut să subliniez că civilizaţiile pierd întotdeauna o parte din cunoştinţele pe care le-au dobîndit, că suma totală a acestor cunoştinţe este egală cu patratul minus unu al ariei cercului folosit la încercuirea lor. Şi, ca să fiu mai explicit, vreau să subliniez că istoria,

în ciuda regulii că toate fenomenele evoluează de la simplu la complex, recade adesea de la complex la simplu, principiu ce a mai fost semnalat de cîțiva din antevorbitorii mei. Practic, se poate afirma cu certitudine că aproape toate creşterile de la unu la zece sînt urmate de descreşteri de la zece la unu, cu pauză la trei pentru odihnă, redistribuire de atribuţii şi responsabilităţi şi reconsiderări istorice pe măsură. Reiese, spuse în încheiere Aenius Acidus Acer, că este perfect posibilă stingerea unei civilizaţii şi reluarea preocupărilor de la capăt, de la scîndură şi ciocan, căci lumile se recompun fără încetare o dată la un număr fix de ani, să zicem de la opt pînă la cinci mii...

XXVII. În cuvîntul meu, spuse Linus Pauper, mă voi referi cu precădere la problemele morții, fenomen cu atît mai des întîlnit, cu cît la producerea lui conlucrează aproape întreaga lume vie (căci rareori se întîlnesc indivizi care să refuze să-şi aducă propria contribuţie). Lucrul ce ne întîmpină din capul locului, cînd ne aplecăm să studiem aspectele morții, este că, în timp ce viața ocupă doar un îngust sector al timpului în dialectică derulare (timpul prezent), moartea e stăpînă absolută pe toate celelalte (de la zidirea lumii pînă mai ieri). Decurge din aceasta o primă constatare: istoria, adică desfăşurarea faptelor consumate, este o ştiinţă a morții, referindu-se excesiv la obiecte şi evenimente dispărute, considerînd glorii şi împliniri sancționate fără excepție de trecerea lor din viață. După cum se ştie, comensurabile nu sînt decît mărimile asupra cărora putem interveni cu observații directe. În acest caz, ce încredere să acordăm unor fapte şi persoane care, din cauză că au dispărut demult sau nu ne-au transmis decît mesaje şi vestigii erodate de agenţii destructivi, scapă sistematic controlului şi aprecierii?

Sînt de acord că memoria păstrează unele informații despre ceea ce a fost şi s-a petrecut. Dar memoria e zbanghie, labilă şi în veci mişcătoare, ca orice lucru care e viu [98]; oglinda ei înşelătoare ne pune în fața unor imagini trădate, inclusiv memoria scrisă şi împietrită, căci, să nu uităm, între evenimentul văzut şi scrierea sau cioplirea documentului, intervin o mulţime de evenimente diverse şi diversioniste, provenind din prezentul acut, momente deformatoare de impresii, infidele în totul şi în detalii. Decurge din aceasta că e o flagrantă

nesocotință să oferim celor ce au trebuință de învățăminte și lumini circumstanțiale, imagini și fapte strîmbe și inoperante, exemplul unora care, lasă că au făcut ce au făcut doar ca într-o zi să crape ca orice muritor neînsemnat, dar au lăsat în memoria noastră numai resturi și deșeuri [99], o grămadă de cenușă, din care nu poți alege, oricît te-ai strădui, decît cioburi, tăciuni reduși la tăcere, fragmente detracate de acțiunea bacteriilor anaerobe. Istoria este așadar etalarea expozițională a produselor încă nedigerate de țărînă, vitrina straturilor superioare ale pămîntului devastat și batjocorit de vietăți [100], acționînd unele împotriva altora și toate împreună.

Deși omenirea cunoaște o creștere progresivă și, de la un timp, uluitoare a populației, îi vor fi necesare cîteva milioane de ani pînă ce numărul ființelor va putea concura cifrele morților acumulați, asta dacă războaiele, crimele, accidentele, bunăvoința diverselor persoane finalizîndu-se în suprimarea semenilor, ca și alte violențe, vor înceta să mai producă victime și dacă, bineînțeles, computerele de atunci, spre deosebire de cele de pînă acum, vor funcționa corect. Dar e de presupus, după experiența deja dobîndită, că vor interveni și fenomene în stare să tulbure preliminările, de pildă apariția pe pămînt a unor ființe fără viață proprie, îndrumate și manevrate de morții care nu renunță la atribuțiile și habitudinile de care au fost derobați. E evident că cei în viață, stingheriți de exigențele traiului, tot mai înalte pe măsura înaintării, și dezorientați de asaltul noutăților, agasați de invențiile și noile obiceiuri ale diferitelor grupări și secte [101], ce nu încetează să-și tot afișeze programele, n-au la cine să recurgă spre a-și păstra integritatea, în afară de ajutorul celor ce s-au petrecut de-a lungul veacurilor, și atunci, acționînd după cerințele vieții, se îndreaptă cu disperare spre modelele morții, spre locurile pe care cei dispăruți le-au însemnat în drumul lor, spre operele lor — un pod măcinat de copite, un turn hărtănit de bombarde, o carte mucegăită, cu proverbe aproximative și alte minciuni, un morman de bolovani închipuind o piramidă, o biserică din care odoarele au fost furate înainte de-a fi fost pus focul —, și caută în ele semne și indicii despre felul cum să se descurce și, mai ales, cum să moară la rîndul lor. Își dă oricine seama ce și cît se poate extrage din vechituri și ce falnice sînt îndreptările cu care se aleg! După cum s-a mai arătat, cultul morților (căci așa se cheamă acest jaf masiv, din nu știu ce motive nepedepsit)

îmbolnăveşte categoria viajeră şi o slăbeşte apreciabil, se raportează victime noi, paseismul opreşte generaţiile tinere să se dezvolte în voie, pentru că cel ce se dedică mai mult traiului printre morţi sfîrşeşte a fi anexat imperiului morţilor, ca Danzigul invadat de trupele Reichului cu hotare mereu modificabile. Decurge din cele spuse pînă acum că singura cale de punere în concordanţă a termenilor antagonici viaţă şi moarte este trecerea noastră într-un alt regn, unde moartea nu mai prezintă decît un fenomen neglijabil, mă gîndesc la paradisul păsărilor şi al insectelor, şi, cînd va fi posibil, după infinite acumulări de pene şi găinaţ, la superregnul obiectelor mărunte şi al nisipului. După cum vă este cunoscut, nisipul e alcătuit din fire inombrabile, existenţa individualităţilor anonime nu interesează pe nimeni, privirea retrospectivă devine imposibilă, doar viiturile şi apele ştiu ce sublime sînt destinele pe care le răscolesc într-un prezent continuu şi persistent.

XXVIII. Titlul de dobitoc şi-l revendică mulţi oameni, puţini însă şi-l merită, ba aş putea spune că majoritatea îl necinstesc prin faptele lor, spuse Vitelius Improbus. Anatomic, omul e o caricatură a dobitocului: picioarele lui înjumătăţite parodiază fuga adevărată; te izbeşte de la prima vedere neputinţa lui caraghioasă de-a realiza goana silvestră, căţăratul pe stîncă şi copaci, saltul peste văioage şi garduri, opintirea în jug şi pătrunderea şoricerească prin gaură; capul ţeapăn şi uitătura mîndră — mîndrie imbecilă! — sînt dovezi ale desprinderii de concret şi hrană, de unde şi scăderea corespunzătoare a inteligenţei lui, foamea nesătulă, buimăceala în operaţiunile de vînătoare (am auzit despre vînători soldate cu mai multe victime printre participanţi, decît dintre animale), deruta în stările de veghe şi insomniile endemice slăbindu-i simţitor funcţia de atac şi răbdare la pîndă [102]; coloana lui vertebrală, anchilozată la toate încheieturile, îi conferă un aer măreţ, sub care însă se ascund spondiloze şi discopatii dureroase, ce stau la originea stării lui morocănoase, lipsite de gustul seninului şi al perspectivei; are urechi ca şi noi, dar ce jalnică e lumea de tonuri şi foşnete pe care scoica degenerată le prinde; ochii, aşezaţi prea departe unul de celălalt, şi în acelaşi plan, nu disting nimic în întuneric, iar sub razele soarelui văd totul turtit şi neinteresant; nu poate fi vorba de nas, deşi unele exemplare

îl au proeminent, podoaba aşezată ori prea sus, ori prea jos, n-are cu siguranţă terminaţiuni nervoase, dovadă că adulmecarea îi este necunoscută[103], cît despre avertismente, ele nu vin niciodată la timp şi la obiect, ceea ce şi face ca, în multe împrejurări, posesorul să se afunde pînă la sprîncene în murdărie, fără să-i identifice duhorile; cea mai tristă invaliditate apare lipsa părului şi a cozii, care îl redau gol şi nearticulat, vulnerabil la intemperii şi la dezechilibru, cu toate urmările cunoscute (maladivitate perpetuă, caracter dubios, frică nejustificată sau imprudenţă în acţiuni ce solicită precauţie, abilitate, precizie). Inexistenţa cozii îl face dizgraţios, şi-i prezintă gudurătura o scălîmbăială, căci se gudură pe lîngă cei puternici de o sută de ori mai intens decît noi; lipsa cozii îi reduce corespunzător posibilităţile de exprimare (lătrătura lui, silabică şi monotonă, seamănă mult cu jeluirea unei hiene); cînd e bucuros, schiţează un fel de rictus penibil, ce aduce cu rînjetul nostru, toţi dinţii (şi ce dinţi prăpădiţi!) ieşindu-i pe buze ca la ciupercile otrăvite; cînd e trist, muşchii feţei îi cad ca puii de rîndunică din cuib, mai mare tristeţe de tristeţea lui! Individul n-are nici gheare, nici copite, doar un fel de mănuşă moale şi rece, adesori udă, cu care încearcă zadarnic să se ajute; strădaniile lui nu reuşesc să se concretizeze în sensul dorinţei, mănuşile se împiedică în toate nimicurile şi bănuiesc că, din disperare, neputînd să-şi obţină hrana, ajunge să încleieze scaune şi mese, să bată tabla pe acoperiş, să scrie, să răscolească clapele pianului, să se piardă în operaţiuni ceasornicăreşti (cui prodest?), să-şi amîne la calendele greceşti poftele, preferinţele, visurile de muritor. Un organ important al vieţuitoarelor este limba: limba lui iese aproape atrofiată, un apendice care îl împiedică să spună ceva limpede (căci urletul pare mestecat, mîrîitul un fel de sforăitură ineficientă, chemările o bîlbîială sfielnică). Asta din cauză că nu profesează, ca noi, păscutul în aer liber, sau rosul oaselor, sau atacul la gît, sau dizolvarea bulgărelui de sare...; infirmitatea e vizibilă şi inspiră mila mai ales cînd, cu toată dorinţa lui de-a linge, nu izbuteşte decît să îmbăloşeze — eu nu ştiu cum se spală, bietul, şi cum îşi rezolvă problemele intime... Presupun că e foarte murdar.

Foarte supărător în toată povestea asta e faptul că omul nu-şi dă seama de neputinţa şi slăbiciunile lui: nici o vietate mai tembelă, mai mizerabilă. În toamna lui 28, cineva m-a întrebat (era, dacă nu mă înşel, la congesul viţeluşilor de lapte),

cum de-am acceptat să trăiesc în tinereţe condiţia precară şi dezonorantă de om. I-am răspuns că am trăit-o nevoit de împrejurări: eram orfan, cunoscusem foamea, bătusem zadarnic pe la toate porţile în căutarea unui stăpîn şi a unui pumn de tărîţe[104]. Exasperarea m-a obligat la compromisuri. Dar cît de fericit am fost cînd am putut deveni vită şi cît de bucuros am fost cînd[105], apăsînd copita în noua existenţă, am uitat cum fusese, din ce pricini nu mă realizam, prin ce ocean de suferinţe înotasem.

Să nu ne despărţim, prieteni, înainte de a înscrie în rezoluţia acestui important colocviu decizia noastră hotărîtă de-a nu lăsa, nicăieri şi niciunde, să se adreseze în neştire apelativul dobitoc. Cu atît mai puţin omului, care face totul spre a nu-l merita.

XXIX. Fie-mi iertat că intervin cu unele precizări filologice, doar la prima vedere mai puţin legate de chestiunile puse în discuţie, spuse Renatus Silvester. Şi eu am fost om — n-aş mai fi fost! — şi eu am cunoscut speţa şi m-am izbit de ea — cum spune poetul — şi eu am cules, de-a lungul anilor, o mulţime de observaţii interesante privitoare la aspectul, fiziologia, mărginirea şi neproductivitatea lui. Am fost de faţă în cîteva împrejurări, cînd unul s-a adresat celuilalt cu dobitocule, vită-ncălţată, javră, potaie, cotarlă, măgarule! Din analiza structurală a textelor reiese că nu este vorba despre un apelativ, despre recunoaşterea unei stări de fapt, sau despre începutul şi sfîrşitul unui elogiu. Aşa cum înjurătura de Dumnezeu, paşte, grijanie şi, foarte frecvent, de mamă şi moaşă, nu indică în nici un fel o concepţie sau atitudine privitoare la credinţă sau statut familial, ele dînd mai curînd măsura unei stări de spirit de moment, unei iritaţii, recursul la termeni desemnînd regnul animal n-are nici un raport cu neamul nostru şi nu indică vreo judecată sau vreo apreciere asupra categoriilor care îl alcătuiesc.

Omul e o fiinţă resemnată — puţine idealuri şi dorinţi rezistă măcinişului vieţii —, astfel că bruma de inteligenţă pe care o posedă n-o foloseşte decît să-şi tot reducă, să-şi ajusteze şi să-şi redimensioneze[106] proiectele şi pretenţiile, ajungînd de timpuriu la concluzia că e preferabil să-şi spună că nu le-a avut decît că le-a conceput vreodată. A deveni animal este un vis

prea înalt, cum înaltă este ideea că ar putea atinge măcar jumătate din perfecţiunea divină, cu care se amăgeşte încă din anii copilăriei, printre poveşti, şi în acest caz avem de-a face exclusiv cu automatisme verbale, strigările fiind deopotrivă impersonale, paracategoriale şi, recunoscîndu-li-se originea obscură şi ineficienţa practică, ex-orbitante.

Spre deosebire de animale, omul este o fiinţă neobosit înclinată să-şi etaleze şi să-şi fructifice prostia, ca atare un mare număr de cuvinte de care se serveşte n-are nici acoperire ideatică, nici direcţie pragmatică; se foloseşte de cuvinte doar spre a pune în evidenţă golul şi a face sensibile altora zădărnicia, mizeria, sterilitatea, în această privinţă existenţa lui asemuindu-se cu o smîntînitoare[107] acţionată manual care, în lipsa laptelui, funcţionează gălăgios în gol, fiindu-şi suficientă sieşi. De menţionat[108] că doar puţini sînt cei care vorbesc despre gratuit, termen dat acestor procese lingvistice; cei mulţi nu dau nici un nume trăncănelii fără randament, ei produc baloane în mod firesc şi ignorant, aşa cum domnul Jourdain producea în vremurile bune proză.

Neatinşi de eventuale jigniri, neameninţaţi măcar de intenţii, să ne vedem liniştiţi de treabă, cu conştiinţa liniştită de adevărul străvechi că dintre păsări numai cele cu megafon şi gamă înaltă de frecvenţă pier pe limba lor. Noi înaintăm senini, iar cînd cîntăm, înfiorăm pădurea şi trezim la viaţă şi la activitate rodnică întreaga natură...

XXX. Smîntînitoarea manuală mergînd în gol să nu ne ispitească a gîndi mecanic, spuse Pinus Alter, căci am risca să cădem în unt. Unii procedează cît se poate de lăudabil, limba li se acordă perfect cu fapta, nu tot ce zboară zboară cu motor de motocicletă, s-au văzut indivizi, ce e drept puţini la număr[109], care, transportaţi de idei înalte, în zone înalte, şi-au păstrat tot timpul legăturile cu planeta, cu staţiile de pompare, cu tradiţiile, cu rădăcinile şi, pe măsură ce urcau în sfere tot mai subţiri, fruntea proiectîndu-şi-o în pereţii stelelor, îşi întindeau picioarele tot mai în adîncime, în adînc, ca să pedaleze acolo pe pîrghiile concretului, ca strămoşii, ca părinţii, ca vărul Ionescu[110] de la baza de aprovizionare. Este meritul acestora — şi laudele noastre nu vor fi niciodată prea multe pentru a le elogia strădania — de-a fi demonstrat că fiinţa omenească e

alonjabilă, bipolară şi mlădioasă, după cum prevăzuse Pascal cînd, terminîndu-şi concertul pe evantaiul de trestie, afirmase că omul e asemănător tuburilor goale, fără sfîrşit ca tuburile înădite, deplin articulat ca tuburile cu mufe, holendere, teuri şi derivaţii de pasaj. Întinderea lui pe verticală, spune filosoful, este un rezultat al acumulărilor de-a lungul miilor de generaţii, căci, de la amoebă la pisică, întinsul e un exerciţiu zilnic, cu atît mai prelung şi mai sistematic cu cît avem de-a face cu oase şi schelete mai tari, mai integre, mai temeinic nituite de artroze şi cimentări succesive. Exact n-aş putea preciza ce se acumulează în vederea destinderii, e de presupus că omul adună în fiinţa lui goală, asemenea corăbiei ce înaintează pe mări, noduri strînse, de nedezlegat, bune de dezlegat, important e că cel ce se întinde, ca să scape de strînsoare, ajunge să cîştige mari altitudini, de unde lumea se vede mai limpede, n-am să insist. Cerc cu cerc şi nod cu nod, şurubăria presupusă, şi iată omul cocoţat pe straturile superioare, rîzînd ca tontul de lărgimea desfăcută împrejur!

Perspectiva nu trebuie aruncată la lada cu gunoi[111], spuse în continuare Pinus Alter, chiar dacă pute a om. De vreme ce lumea e gonflabilă şi creponată, un asemenea instrument de lucru trebuie şi poate (poate şi trebuie) să fie utilizat şi de animale, cu toate că întinderea animalelor, oţioasă, cîştigă mai mult orizontala, exceptînd girafa şi calul; perspectiva despătureşte şi învederează detalii.

Rămîne o întrebare adînc tulburătoare: putem moşteni întinsul oaselor fără a părăsi scărpinatul pielii? Vorba înţeleptului: cîţiva purici inocenţi, şi procesul trist al îmburghezirii şi plafonării îşi încetineşte ritmul...

XXXI. Mă numesc după tată Gogoţ Guttman, spuse Gogotius Gotul, de meserie sînt strateg, multe dintre lucrările mele au fost publicate în *Almanahul lunii septembrie*, ce apare regulat prin mai-iunie, cîteva au primit chiar laudele corpului profesoral internaţional (legat de aceasta este cunoscută aversiunea mea faţă de premii, le-am refuzat cu consecvenţă şi, dacă am făcut şi unele greşeli în viaţa de om, pot rămîne mîndru de mine pentru a fi refuzat să urc pe scara ierarhică, ale cărei trepte prime sînt premiile — rezultat al adunării şi împărţirii echitabile a notelor; pe unii media[112] i-a plasat printre primii

în loc să-i plaseze, cum ar fi fost firesc, pe loc mediu, mediocritatea fiindu-le trăsătura primordială). Dacă e nevoie (dar citesc pe chipul dumneavoastră că nu e) se pot lua referinţe despre mine de la doctorul Teofil Cedecalcin, în prietenia căruia mă încred şi mă sprijin. În fine...

Ce vreau să spun? Iertaţi-mă, nu întreb, ca alţii, doar ca să împlinesc o formalitate retorică, ci pătruns de cea mai sinceră nedumerire: ce vreau să spun? Adică de ce am urcat la această înaltă tribună? Care au fost adîncile, gravele motive care m-au adus în faţa dumneavoastră pentru ca, dezarmat şi nedumerit, acum să nu-mi aflu ideile şi cuvintele? Nu ştiu, prieteni, mai mult decît ştiţi...

Să rememorăm lucrurile: stăteam în salon, fără gînduri, într-o stare plăcută de reverie, cînd cineva a deschis uşa şi a strigat că undeva (n-am distins însă unde), se dă ceva (n-am priceput ce se dă). Am sărit din pat (fotoliu, scaun, şezlong, noptieră, scară, bibliotecă, automobil, tramvai, vapor), mi-am tras pe mine haina (colacul de salvare, paraşuta, centura de castitate, toga virilă, fulgarinul, costumul ignifug) şi am ieşit pe culoar. Ce am văzut pe culoar? E o întrebare cu atît mai justificată cu cît nu-mi amintesc nimic, o supun atenţiei dumneavoastră cu inima curată, plin de încredere (în general vorbitorul se descurcă singur, se întreabă ca să-şi răspundă, e o stratagemă de care nu mă pot servi, e ca o servitoare căreia teroriştii i-au suprimat stăpînul — la Londra, la San Francisco, la Tel Aviv, la Belfast), teoretic stă în practica mea să apelez la alţii, cu mai multe mijloace (raţiune suficientă, vocabular, relaţii, birouri de relaţii cu public, public), adică la domniile-voastre şi la ceilalţi... Cineva m-a înhăţat de guler, am simţit că cel puţin zece mîini mă înşfacă şi mă înghesuie în zidul din spate (tapet, calcio vecchio, var pur şi simplu, placaj de lemn, sîrmă ghimpată[113], sîrmă pur şi simplu), după care mă iau pe sus şi, lovindu-mă sub centură (stomac, intestin gros sau subţire, ficat, gleznă), mă tîrăsc la acest interesant colocviu, ridicîndu-mă încă o dată pînă la nivelul tribunei şi al posibilităţilor mele (scîndură, microfon, pahar cu apă şi clondir, limpiditate, nivel ridicat), ca să-mi formulez nedumeririle (frămîntările, întrebările esenţiale, dilemele, chestiunile, problemele), toate de asemenea manieră şi într-un astfel de stil (stil interogativ, stil şi metode de muncă, stil gotic, stilu-liru), încît mă simt mic şi intimidat, nedumerit ca înainte de întrebare, hotărît însă pe calea pe care

am apucat-o (culoar, şosea, magistrală, cale ferată), la dispoziţia dumneavoastră...

În concluzie, spuse Gogoţ (Gogotius) Guttman (Gotul), ştiţi care e dorinţa mea? (Vă întreb sincer, deschis, cu palmele mîinilor goale, cu sufletul deschis ca o cutie de conserve golită, ca un oraş militar declarat oraş deschis, căci pot jura cu mîinile pe inimă: n-am nici cea mai mică idee care mi-ar putea fi dorinţa, către ce s-ar îndrepta inima mea, dacă mîinile n-ar sta pe ea, şi ce mi-ar face, în ultimă instanţă, plăcere).

Nu-mi rămîne decît să vă rog să dispuneţi recoborîrea mea (aterizarea, debarcarea, aselenizarea, schimbarea locului de muncă, coborîrea de pe cruce) şi trimiterea mea în salon (pe sus, jos, acum şi aici, în pavilion, pe scări, cu liftul, urgent), la pilule, la visare, la relaxare, la sora Angelica (înger-femeie, cu aripi diafane, cu seringă şi fler, femeie optimă ca maşina de scris Optima, în plus nostimă ca celebra Lucreţia Nostima, căci cine este şi ce vrea, şi cine pe cine găbjeşte?) şi de ce să vă mulţumesc pentru atenţie, cînd întrebările au fost formulate fără voia mea (a ta, a lui, a motanului ce nu mai conteneşte să mă ironizeze, să rîdă de mine şi să toarcă?)

Cui prodest?

P.S. (pe un bilet trimis din sală, cu rugămintea de a fi înserat în procesul-verbal): Şi cine este (dacă prezidiul nu consideră că dezvăluim secrete militare) numitul Cyrano de Bérgérac?

XXXII. Ziua de 18 iunie a acelui an, spuse Lucilius, va rămîne pururi vie în amintirea mea: dimineaţa fusese învăluită în neguri, perspectiva munţilor se înjumătăţise, ochiul trebuind să se oprească pe clinul Titanei, aburit ca un pahar, dar, spre amiază, negurile se strînseseră către Cornul Caprei, formaseră pe cer un masiv de piatră mai înfricoşător decît în veci încruntatul Surul, şi foşnetul copacilor, şi fulgerele înfiorînd orizontul, şi tunetele grele rostogolindu-se în văi anunţau o furtună teribilă, ploi torenţiale, inundaţii.

Am presimţit nenorocirea, am întrevăzut urmările ei. Trecuse de orele 14 cînd am hotărît să acţionez. Îmi amintesc perfect toate amănuntele pregătirilor: am desprins din cui

hanoracul cu catarame de argint, mi-am strîns pe glezne șireturile vechilor însă desăvîrșiților mei bocanci de alpinist, am înghesuit în rucsac o cămașă cadrilată, toporișca de oțel cu coadă scurtă, o pereche de ciorapi de lînă, cîteva cutii de conserve și o carte, cea mai la vedere în raft — *Tactica infanteriei* de Weintraub —, și am ieșit neîntîrziat. Plumbii reci ai ploii mi-au izbit puternic obrajii, vîntul tăios, « cuțitul solstițiului de vară », cum îl numesc meteorologii, « biciușca sfîntului Petru », cum îi spun țăranii de pe valea Ialomiței, mi-a străpuns coastele. Am trecut vîlceaua deja clocotind și am scurtat-o prin grădina lui Neamțu, ca să ajung, sărind un parapet de piatră, în șoseaua asfaltată. Șoseaua era pustie, rîul din apropiere urla ca scos din minți, valuri de smoală se rostogoleau pe dealurile Brata și Lupul, întunecînd valea.

Am mers voinicește prin furtună fără să mai privesc înapoi, am înfruntat volburile și cețurile mereu mai dese, am traversat mașinal viituri și văioage turbate, am trecut poduri și, cînd apele mi-au închis calea, am doborît cu toporișca plopi și sălcii tinere cu care am improvizat punți. Dincolo de Scropoasa, căderea unei stînci blocase poteca; am fost nevoit să escaladez o brînă și să mă țin la fiecare pas de rădăcinile dezgolite ale brazilor. Undeva, pe Plaiul Foii, am întîlnit un călugăr de la schitul Peștera, luptînd și el din greu cu vînturile și secerile ploii. Mi-a dat binețe, mi-a spus că spre Obîrșia ar fi un drum pe care, de cînd știe el, nu l-au stricat furtunile, viiturile; am decis să ocolesc Blana și să-l aflu. N-am urcat o jumătate de oră că, într-adevăr, drumul indicat mi-a apărut în față. Binecuvîntat drum! Străbăteam acum lungi terase mîngîiate de o dulce adiere a aerului, ploaia încetase, o geană întîrziată a soarelui mi-a înseninat sufletul. Luceafărul clipea în albastrul văii.

Nu căzuse seara, și eu mă aflam pe platou, îmbătat de aromele ierburilor și de cîntecul pietrușelului, cerul se umplea de stele mari, calde, doar departe, într-o vale, se mai răsuceau vălătucii furtunii. Am urcat o potecă colțoasă, spinii mi-au mușcat mușchii picioarelor — abia acum îmi dădeam seama că plecasem cu pantalonii scurți și, fără îndoială, am regretat regeștii mei pantaloni golf, cu jambiere, — și, într-un tîrziu, am recunoscut la o sută de metri Valea Cerbului, dominată de bastioane și țancuri mărețe, dormitînd în fulguiala timpului.

Am simţit în piept gîlgîind bucuria învingătorului, plăcerea celui care, întotdeauna primit cu familiară prietenie în leagănul începuturilor fără de sfîrşit, este generos răsplătit pentru noua lui cutezanţă, pentru perseverenţa încă o dată dovedită. Am ridicat palmele spre cer, am trimis lumii calme de sub tălpile mele, pereţilor crenelaţi şi porţilor adîncului, oamenilor rămaşi să dea piept cu furiile apelor — un salut înalt, încărcat de speranţe, apoi, purtînd cu mine toate bucuriile şi visele trăite de-a lungul unei vieţi bogate în lupte şi împliniri, mi-am dat drumul de pe stîncă în golul ce se căsca la picioarele mele şi care mă aşteptase răbdător de ani şi ani. Golul m-a sorbit imediat în adîncuri, după care nimeni n-a mai auzit de mine.

Probabil, a încheiat Lucilius, căderea şi moartea mea au fost regretate, nu-mi pot închipui lumea pe care am iubit-o nici indiferentă, nici lipsită de sentimentul recunoştinţei[114]...

(Şi totuşi oamenii nu joacă degeaba dambiluşca)*

I. Acum sîntem pe deplin edificaţi că emiterea, formularea şi depozitarea în cărţi a adevărurilor de tot felul n-are alt scop decît de-a ne stimula să inventăm bazaconii, sminteli şi minciuni, spuse Onoriu Tripedes, fiind de la sine înţeles că, fără ele, ne-ar fi greu să recunoaştem produsele neobişnuite ale spiritului, singurele care împing civilizaţia înainte. Faceţi şi dumneavoastră, iubiţi prieteni, proba: luaţi, de pildă, afirmaţia că pămîntul se învîrteşte în jurul soarelui şi al axei sale şi consideraţi-o un adevăr. Inventaţi apoi cu mintea voastră de zile mari[1] o planetă care, după ce s-a închegat din ceva bălegar, ceva tărîţe şi ceva hîrtie creponată, a urcat pe cer, paralel cu Calea Lactee, o punte foarte stabilă, pe care, de jos în sus, pornesc să traverseze grupuri de oameni, cete de animale, familii de zei şi de balauri, şiruri de păsări cu turbine, corăbii încărcate cu lăcuste, muşte de sticlă şi roiuri de şuruburi cu filet, cu antene neliniştite şi cu picioruşe de sfoară şi, mînîndu-le spre scopuri înalte, faceţi-le să tremure de frica prăbuşirii în gol, să se înmulţească de spaima risipirii în spaţiu, să inventeze la rîndul lor o mie de alte şiretlicuri prin care să parvină la un liman — să zicem la peroanele paradisului. Ei bine, pe adevărul vostru nu se sprijină nimeni, căci cine are trebuinţă de mecanică în domeniul viu al devenirii?, în schimb pe sminteala solidă a punţii cereşti se înghesuie să calce toate vietăţile, fiecare dintre ele să-şi încerce cutezanţa şi bărbăţia, să facă ceva deosebit: adevărul care nu îndeamnă (sau constrînge) la acţiune şi proiectare în spaţiu degeaba a mai fost

---

***Rondea aproape conică, din lemn, al cărei vîrf se pune pe podea, şi pe care copiii o bat cu un bici, făcînd-o să se învîrtească.**

formulat; în schimb, minciuna, hrănită de iluzie şi înfierbîntată de orbire antrenează mulţimile, le îndrumă să rezolve fel de fel de probleme, conduce în cele din urmă la perpetuări nesfîrşite de operaţiuni libere, neprevăzute, şi, într-o impetuoasă rostogolire, la inventarea altor iluzii şi minciuni — nu numai generatorul ce se învîrteşte produce energie... Între o situaţie clară, controlabilă, şi alta provizorie, ameninţată continuu de dereglări şi de prăbuşiri, cea de-a doua este de preferat, căci, se vede bine, doar aceasta din urmă mişcă lucrurile, le animă şi le trimite mai departe, foarte sus [2].

II. Dar nu numai atît, continuă Tripedes expunerea sa: adevărul suferă constituţional de evidenţă, ajungi la el de vrei sau de nu vrei, căci toate aparatele şi toate degetele care le apasă acestora butoanele merg oricum tot într-o direcţie, *a lui*. Bucătăria adevărului e simplă şi dezolantă: dacă mintea n-a ajuns la adevăr în anul, să zicem, 3000 înaintea erei noastre, cu siguranţă îl va atinge în anul 3000 al erei pe care o parcurgem, acest lucru era de prevăzut... Minciuna şi iluzia promit în schimb rătăciri prin zone pe care nimeni nu le-a bănuit, descoperind în fiecare vîlcea a timpului cîte o nouă geografie. Spaţiul adevărului îl ştim limitat şi arid, cel al minciunii mai larg decît universul. Ca animale, plante, insecte, obiecte, nu sîntem interesaţi nici o clipă să trăim pe istmurile înguste ale certitudinilor, fiindcă într-o zi ne vom da seama că locul nu ne ajunge, carnea şi zarzavaturile s-au epuizat, iarba s-a ofilit, iar aerul nu ne mai încape. Dar avem inima plină de speranţe: dacă nu ştim ce ne rezervă marşul pe punţile ascendente, sentimentul că fiecare pas ne oferă perspective noi ne obligă să tot înaintăm, să ne tot fîţîim de colo colo, să nădăjduim că un eveniment nemaivăzut sau o stricare a unei legi fizice ne poate zdrobi şi face pulbere. Meşterul care a luat metrul şi a măsurat o scîndură rămîne în veci un imbecil, ştiindu-i lungimea: se culcă liniştit în patul lui, mănîncă pofticios toată poşirca turnată în strachină, ba chiar linge strachina cu floricelele de smalţ cu tot, iar cînd se scoală, îi vine cîntecul pe buze, şi cîntă de răsună coclaurile, pînă ce, tot măsurînd, mîncînd strachina şi dormind, îi soseşte ceasul să-şi taie acea scîndură după înălţimea şi lăţimea trupului şi, prinzînd în cuie bucăţile, se grăbeşte să-şi facă sicriu, să se întindă în el şi să se lase purtat

de semeni în fundul unei grădini, în adîncul unei gropi, adio metru şi lumină... Altceva se întîmplă cu meşterul care îşi simte metrul scăzînd la întîmplare pînă la dimensiunile degetului său cel mic: de cîte ori măsoară, scîndura apare mai lungă, mai groasă, el taie un capăt şi bucăţica se dovedeşte mai lungă decît scîndura întreagă, care şi ea, la rîndu-i creşte mereu. Din ciozvîrtă face un pod peste Rin, miezul îl utilizează la pavajul Suediei şi a mărilor din jur, lucrează în continuare rondele, turnuri inexpugnabile şi berbeci care să le surpe, trambuline şi bile pentru popice — şi face atîtea popice [3] că nu-i ajunge o viaţă de cinci sute de ani să le tot doboare, în sfîrşit strunjeşte o dambiluşcă, pe care o bate cu biciul ca să o învîrtească, şi dambiluşca se-nvîrteşte [4] şi ea, producînd felurite figuri, timp de cîteva mii de ani...

Rostul învîrtirii şi compunerii figurilor nu-l ştie nimeni, în afară de cel care, neîntrebîndu-se, descoperă ca-n vis că viaţa e relativ scurtă pentru a extrage tot ce e de extras din mica bucată de lemn trecută prin strung...

III... O lume alcătuită în bună măsură din iluzii şi minciună, faţă de alta, înţepenită în buloanele adevărurilor, are avantajul că arată mai dinamică, mai fertilă, şi toate acestea conduc la trecerea mai rapidă dintr-un regn într-altul. Un filosof din secolul trecut spunea, pe bună dreptate: «calul care nu are curiozitatea să afle din enciclopedii ce este o aripă şi cum zboară o rachetă rămîne să tragă în veci cotiga cu bolovani. Pegasul se naşte din interpretarea liberă a umbrelor. Poţi muta toată ziua ceasul de pe masă pe noptieră şi de la încheietura mîinii pe frontispiciul turnului primăriei: niciodată deplasarea lui nu va produce cu-adevărat mutaţii.» O singură evadare de-o clipă de sub tiranica apăsare a mecanismului (cel mai simplu e căderea ceasului pe duşumea sau într-o căldare cu apă) şi mutaţia devine posibilă. Într-adevăr, o parte a schimbărilor radicale ce ne-au ridicat pe scara vieţuitoarelor se datorează dereglării ceasornicelor lumii, din momentul cînd n-au existat două cadrane care să arate aceeaşi oră... Mărturie stau sutele de mii de locuitori ai pămîntului, a căror experienţă arată că, atunci cînd bomba a căzut [5] peste oraşele lor, nu i-a distrus numai pe ei, ci a prăpădit pînă la unul şi ceasurile ce le îngrădeau iniţiativele... În părelnicul joc al umbrelor pe

ziduri au distins chipuri, modele, soluţii anatomice. Într-o fracţiune de secundă, calul şi-a simţit atunci aripile la încheietura omoplaţilor. Pegasul putea tropoti prin văzduh...

IV. Aşa cum adevărul pretinde un limbaj coerent şi o comunicare, prin el, limitată, iluzia şi minciuna au nevoie, ca să modifice în profunzime realităţile, de un cod de semnale cît mai îndepărtat de ceea ce numim îndeobşte sistem. Luaţi o marmotă şi îndemnaţi-o să vă spună cine a fost şi ce a vrut Immanuel Kant. Vă va răspunde, ca *Micul Larousse*, că respectivul a fost filozof german, născut la Königsberg (1724—1804), că a fost autor al *Criticii raţiunii pure* şi al *Criticii raţiunii practice*, al *Criticii judecăţii* şi al *Teoriilor metafizicii moravurilor*, că marmotele îl consideră idealist critic, în care calitate susţine că lucrurile ne sînt cunoscute numai ca fenomene, în măsura în care ne sînt date în spaţiu şi timp, forme ale sensibilităţii noastre. În ce priveşte lucrurile în sine, sau *numenele*, ele ne rămîn inabordabile. Dar legea morală presupune libertatea, nemurirea şi existenţa lui Dumnezeu. Perfect! Cuvintele sînt atît de bine întinse pe planşeta înţelegerii, ca untul pe felia de pîine, că nu ne rămîne decît să muşcăm din ele pînă la ultima silabă, declarînd în final că tartina ne-a plăcut şi ne-a îndestulat. Dar ce mîncare sărăcuţă! Bucăţica unsă nu ne-a săturat decît pînă la foamea următoare... E altceva însă cînd muşcătura a prins şi acel delicios *das Ding an sich*, eventual un zgîrci de-al lui, şi cînd limba cu papilele ei răscăcărate a cuprins şi ceva măduvioară... Timpul şi spaţiul sînt muştarul şi sarea, de-abia cînd le-ai dat de gust poţi zice că burta se-aşează pe fundament, abia atunci poţi să declari că bucăţile au fost bune şi hrănitoare, dovadă aerul fericit şi rîgîiala... Într-un cuvînt: noutatea nu se arată gurii şi ochilor noştri decît învăluită în muştar şi presărată cu sare. Limbajul e cu atît mai cuprinzător cu cît e mai rătăcit, mai confuz şi mai inutil.

Cu ajutorul acestui limbaj fără noimă încerc acum să vă ajung şi să vă îndestulez...

V... Aş presăra intervenţia mea cu mai multe săruri, lucrurile v-ar părea mai mustoase, iubiţi convivi, dacă cuvintele mele ar reuşi să intre în starea de graţie a sosului absolut.

Din păcate, sînt ţinut să nu ajung la măduvioară din pricină că cineva (şi voi afla eu cine, şi-l voi pedepsi!) m-a închis în acest borcan şi refuză să mă elibereze... După cum vă daţi, desigur, seama, eu spun lucruri deosebit de interesante, gesturile mele — ele însele un limbaj elocvent — vă reţin bine atenţia, vorbirea mea însă nu vă ajunge şi nu vă mişcă... Ieri, după ce m-au bătut zdravăn, m-au vîrît între pereţii de sticlă ai acestei sticle de lapte şi, dacă bătaia m-a apropiat de fraza aproape desăvîrşit confuză, prizonieratul mă împiedică să difuzez în afară ceea ce se încheagă pe buzele mele. E, fără îndoială, un accident; asta nu mă consolează însă pentru lucrul doar pe jumătate făcut.

Aşadar, vă rog, iubiţi participanţi la acest important colocviu, să deschideţi capacul care mă ţine captiv, să-mi redaţi aerul şi să mă lăsaţi să vorbesc din interiorul vitrinei, căci nu pot trăi fără ecou, cum nu pot vorbi fără umbră...

VI. Şi, pentru că autorul acestei nelegiuiri refuză să-mi ia de pe umeri tonele de sticlă ce alcătuiesc partea mea de atmosferă (eu îl bănuiesc pe Claudio Toricelli, nu vreau să spun deocamdată mai mult), voi rămîne încă pe trotuar şi voi continua să vă vorbesc; mă bucur măcar de relativa mea discontinuitate, acesta e oricum un avantaj, sînt fericit că mă priviţi de pretutindeni cu atenţie, vă sînt recunoscător pentru această atenţie...

Trecerea dintr-un regn într-altul, de la starea mizeră de om la cea de animal şi plantă, se obţine, slavă Domnului, uşor şi repede, chiar fără ajutorul — greoi şi violent — al bombei. Important e să ştii cum să procedezi. Să zicem că eşti om, cum noi am fost, şi nu mai poţi de nerăbdare de-a te depăşi. Ei bine, primul pas trebuie să-l faci către domnul Krauss, care poate foarte mult. Domnul Krauss vorbeşte la telefon cu secretara lui Rauss, Rauss (promiţîndu-i-se cîteva sute de guldeni) va vorbi cu Blitz, acela va determina comisia să te examineze. Comisia (stimulată cu cîteva cartuşe de ţigări bune) va descinde la domiciliul tău şi, după ce va fuma ţigările dăruite, te va găsi tocmai bun pentru a te înscrie pe lista dobitoacelor. Lista va fi completă, nu va fi trebuinţă decît de cîteva mii de lire sterline şi îşi va lua zborul spre biroul lui Helmut, care (primind la timp grădina, mixerul şi maşina de decorticat)

va semna. Vei relua drumul la Krauss, spre a pune în temă pe ghilotinist (ocupat să-şi reteze morcovii), un telefon e de ajuns, după care, dăruind cîteva butii cu vin şi, după caz, o modestă sumă (poate fi manevrată şi colecţia ta de tablouri, dacă o ai), te va introduce în maşina de scurtat. Ghilotinistul face treaba cu plăcere, mai ales dacă a venit vremea să-şi mărite fata şi are nevoie de casă, mobilă şi automobil, plăcerea lui creşte dacă îi oferi cîteva bidoane cu ulei de măsline, una sau două scări de marmură, pentru vila care nu le are, şi-i asiguri două călătorii turistice la Paris [6].

Toate acestea şi încă vreo cîteva cadouri pentru mijlocitorii operaţiei sînt perfect adecvate şi la trecerea de la starea de animal la aceea, superioară, de pasăre sau insectă.

Împlinită, lista darurilor ajunge să coincidă cu lista posibilelor servicii pe care armata de binevoitori ţi le poate oferi. Nu-ţi rămîne decît să-ţi bagi capul plecat sub arcană şi să-l laşi pe meşter să-şi facă meseria.

Fii atent la momentul cheie cînd ghilotina face pac, căci îndată ce capul ţi-a zburat dincolo de parapet, trupul trebuie să o ia la goană spre un adăpost pe măsura noii tale condiţii... Preferă vizuina!...

VII. Programul mi se pare simplu, însă detaliile s-ar cere expuse şi mai confuz, ori cutioara în care m-au închis face imposibile şi răsuflarea şi vederea schemelor pe care le-am desenat. Scoateţi-mă din cutioară şi vă voi spune tot ce ştiu — îndeosebi modul cum se poate trece direct de la starea de om la aceea de insectă, cu scurte popasuri sub ghilotină, sub focul înviorător al plutonului de execuţie sau pe-o filieră dublă de furci caudine.

Fără îndoială, nu va striga cocoşul de trei ori [7] că sumele pe care le-aţi avansat şi-au făcut rotaţia, ca soarele în jurul pămîntului, ca sîngele meu pe geamul vitrinei.

VIII. Moartea e o invenţie epocală, ferice de cel care ne-a dăruit-o (poate domnul George Prometeu?) şi ferice de noi că n-am refuzat-o. Am avut noi bănuiala că numai prin moarte se poate înainta...

IX. Deci Omul, primitivul şi dispreţuitul, a inventat moartea şi darea de cadouri. Lui să-i fim recunoscători. Nu degeaba bate el dambiluşca...

X. Biologic şi estetic, ființa noastră de-acum are unele imperfecţii temporare, spuse în încheiere Onoriu Tripedes; nu de puţine ori, aflîndu-mă într-o societate, am surprins persoane care mă priveau nu numai cu o curiozitate asaltatoare, dar şi cu nedisimulat dispreţ şi, auzindu-le cuvintele ce semnalau unul sau altul dintre neajunsurile anatomiei noastre am simţit cum urcă din nou în mine complexul de inferioritate, stare de care mă credeam definitiv vindecat. Urechile lungi, pilozitatea abundentă generală, mobilitatea cozii, spuneau criticii noştri, nu ne asigură o longevitate de invidiat, căci, atîta timp cît mai există în lume oameni ce devin vînători şi vînători ce se consideră oameni, va dăinui şi pofta de-a ne împuşca spre a ne răpi auzul fin, blănurile fastuoase şi coada. E absurd să sfîrşeşti de puşcă, lucru cu care ei, ce se hăituiesc cu mare bucurie şi se suprimă cu aleasă virtuozitate, s-au obişnuit; dar e trist să scurtezi viaţa nesemenului cu plumbi... Fără îndoială, ei procedează aşa şi pentru a nu le putea dovedi că sîntem aproape eterni, fiindcă toate primejdiile pădurii, muntelui şi grădinii zoologice la un loc, n-ar izbuti să ne suprime pînă la unul, ar supravieţui măcar cîteva tîrle, cîteva haite, cîteva cete — şi n-au trebuinţă să se vadă că e posibilă depăşirea condiţiei umane, că există o alternativă [8]... Dacă sînt imperfecţiuni în alcătuirea noastră, şi desigur sînt — eu le voi arăta neîntîrziat —, nu avem decît să le înlăturăm, să dezvoltăm ceea ce e pozitiv şi să ardem cu fierul roşu tot ce ne pare inutil sau înjositor, de pildă mirositul sub coadă, în orice caz nu spargi urciorul cînd nu funcţionează motorul...

(Eu vă vorbesc atît de limpede şi atît de înflăcărat, iar voi vă urcaţi în tramvaie, daţi fuga la magazine să vă umpleţi sacoşele cu cîrnaţi şi paste făinoase, vă precipitaţi spre stadion să vi se bată în faţă mingea, ba unii parcurgeţi un drum şi mai lung, începeţi în stradă o discuţie cu o femeiuşcă, o trambalaţi toată ziua prin cofetării şi cinematografe, o capturaţi ca pe-o vulpe şi o duceţi în patul vostru să vă spună cuvinte aromitoare, în timp ce vă pregăteşte surpriza unui copil... Păi colocviu e ăsta? Păi aşa ne-a fost vorba? Oferiţi-mi, prieteni, şansa de

a-mi duce şi eu demonstraţia pînă la capăt, creaţi-mi climatul potrivit, în apă, pe pămînt şi în aer, ori ne ocupăm cu descifrarea ştiinţifică a fenomenelor, ori ne irosim energiile mîncînd, bînd şi iubind. Puţină decenţă, prieteni!)... Neajunsurile noastre sînt agasante, de acest lucru ne dăm bine seama, cu atît mai limpede cu cît unor exemplare le-au crescut în spate, în zona omoplaţilor, linguri de lemn, ce nu le servesc nici la lopătare, nici la zbor, cel mult la mestecatul magiunului. Sînt, şi asta se vede uneori de la o poştă, şi indivizi care, din lăcomie, au acaparat prea multe organe, parte achiziţionate din abatoare, parte preparate de laboratoarele nemţeşti de genetică. E excesiv ca unii să poarte doi ficaţi, alţii să se fălească cu cinci capete, cînd un singur cap era prea suficient pentru a le pune în mişcare sistemul maxilar şi, cu ajutorul lui, a epuiza cîrdul de raţe sau păşunea verde, asigurînd rîgîiala şi rumegatul ulterior... Procesul obiectiv are un sens simplificator şi nu unul augmentativ, noi nu trebuie în nici un caz să complicăm lucrurile, să ne îndepărtăm de ţelul eclerat de-a deveni într-un an sau într-un mileniu, obiecte...

(Urît din partea voastră, prieteni! Cuvintele mele se întemeiază pe observaţii adînci, ştiinţifice, vă interesează direct, spun continuu numai adevăruri zdrobitoare [9], vă văd însă neatenţi, preocupaţi de interese meschine, iată-l pe lupul cu inimă pneumatică, în tramvaiul aglomerat, scoţîndu-şi bilet pentru a merge la aeroport şi a decola neîntîrziat, mare scofală să zbori peste capetele tîmpite ale celorlalţi! Mă simt vexat, îl văd pe tigrul cu şase bujii cum vorbeşte la telefon cu Geneva, dînd şi primind instrucţiuni, e o atitudine ce nu face cinste regnului animal... Colocviu sau cabină telefonică e adunarea noastră?...)

XI. Ca atare, oamenii nu joacă degeaba dambiluşca, spuse în continuare vorbitorul, ei îi bat cu biciul pe semenii lor spre a-i scoate din piele, ca neamţul acela lupul din haina de lup: ăsta se numeşte proces de autodepăşire; cînd au izbutit să-şi iasă din pielea fină, dau să intre imediat în pielea îmblănită, trecerea seamănă cu o mutaţie... Tot astfel se va întîmpla cînd se vor schimba blănurile în pene, fulgi şi puf şi, mai tîrziu, din pene şi fulgi în suprafeţe netede, şlefuite şi bizotate... Biciul se va dovedi întotdeauna un instrument foarte potrivit în

evoluţia regnurilor, şi se vede şi acum că, pe măsură ce se subţiază sensibilitatea şi gîndirea, şfichiuirea întregului corp devine mai necesară. De vom avea răbdare, vom prinde ziua cînd, biciuită la sînge, o bicicletă va ceda tot ce are ea mai bun şi din cadrul şi ghidonul ei se vor desprinde nisipul, praful, molecula, adaptîndu-se toate spre întemeierea unui alt regn...

(Dar astîmpăraţi-vă, în numele cerului, şi nu vă mai foiţi pe bulevarde, prin pieţe, magazine şi şcoli, căci zgomotul paşilor voştri, foşnetul pneurilor automobilelor voastre, şuierul avioanelor voastre îmi întrerup fraza, mi-o redau ininteligibilă, nu vă veţi alege din această reuniune măcar cu cîteva învăţăminte! Iubesc dobitocul, dispreţuiesc zoofilia. Potoliţi-vă, v-am rugat, altfel sînt nevoit să pun punct comunicării mele şi să mă retrag la pat! [10])

Spuneam că oamenii nu joacă degeaba dambiluşca... Dincolo de cîteva ezitări, de îndoiala care le-a înjumătăţit puterea de-a acţiona, ei sînt consecvenţi în mînuirea biciului şi apăsarea trăgaciului. Ştiu ce fac şi asta e bine...

XII. Femelele lor erau frumoase, [11] trebuie să recunosc, aveau un mers uşor şi, unele, farmece imposibil de descris... Am cunoscut femele cu studii la Paris, slabe şi prăfuite ca bibliotecile între rafturile cărora trăiseră: păstrau încă pe pielea lor fină semnele moi ale frumuseţii şi acele semne s-au păstrat şi mai tîrziu, cînd iradiaţiile bombei le-au gudronat epiderma şi le-au ars albul ochilor... (Eu vă vorbesc despre lucruri înspăimîntătoare, voi îmi batjocoriţi spusele umblînd de colo-colo, ba intrînd într-o fabrică, ba căscînd gura în faţa unei vitrine cu lenjerie de corp... Nu v-a rămas decît să mîncaţi pizza napolitană şi să beţi bere... Cîtă nepăsare, ce îngroşare teribilă a obrazului!... Acu îl strig pe domnul doctor să vă înţepe, să vă bage minţile în cap, cum pretinde că ştie, şi ştie! Sînt martor ocular al tuturor nelegiuirilor voastre, chiar dacă mi-aţi pus ochelari de cal şi m-aţi închis în acest împuţit closet public... Vă aud, deci sînt martor auditiv... Stîmpăraţi-vă!)

XIII. Şi casele lor erau frumoase, continuă calul Tripedes intervenţia sa. Unele fuseseră construite de Sansovino, altele de Bramante, altele de Michelangelo, oricum se lucra bine —

încet şi solid — pe acele timpuri... Ridicau temple şi coborau vespasiene, cu aceeaşi pricepere... Bravo! Dar astea i-au întîrziat, căci confortul i-a moleşit, cu greu îi scoteai din casă şi din piele.[12] (Dar scoateţi-mă, vă implor, din această încăpere care miroase, căci apa nu curge, fereastra e blocată, nu văd pe-aici nici un petic de hîrtie, şirurile de inscripţii de pe pereţi n-au nimic liniştitor. Altfel, chem pe Dumnezeu, şi nu veţi scăpa nescărmănaţi, dată fiind marea lui mînie, capacitatea lui punitivă ilimitată...)

XIV. Acestea fiind spuse, spuse către încheiere Galenus Tripedes, eu mă retrag unde stau retras. Sînt epuizat şi-mi pare rău că v-am reţinut, vom vorbi cîndva la aer şi veţi şti atunci că eu v-am iubit, că m-am căznit să vă înfăţişez soarta mea şi a tuturor. M-aţi jignit şi m-aţi ignorat. Vă iert. Trag mînerul cu dragoste, căci apa încă lipseşte, şi vă salut.

I. Cînd vorbim despre oameni, aşa cum facem acum şi aici, trebuie să ne folosim exclusiv de mai mult ca perfectul doi răspetrecut, îşi începu cuvîntarea Rara Avis Avicena, pentru că numai acest timp al verbului poate să măsoare imensa distanţă ce ne separă de ei şi de trista lor condiţie. Nouă, păsărilor şi insectelor, această formă aberantă a naturii — omul — ne-a produs, de-a lungul mileniilor, grave neajunsuri, jigniri şi pagube (să amintim, printre altele, nedemnele plesnete cu care liberul cugetător a urmărit pe pereţi neamul nevinovat al ţînţarilor anofeli şi al muştelor de bucătărie, sau pocnetele teribile cu care a risipit fulgii păsăretului tomnatic), şi doar faptul că, în adîncul înceţoşatei istorii, noi înşine am traversat întîmplător condiţia stupidă de bipezi, bălăcărindu-ne în mizerabila mocirlă a smintelii orgolioase, gustînd bîlbîiala, dialectica şi cefaleele (cu care se plătesc excesele unui singur organ) ne opreşte de-a trata subiectul cu indignarea şi scîrba meritată.

Continuăm să vorbim despre oameni şi din alt motiv: faptele şi lucrările lor, mai mult decît vriile, hîrjoanele, sfada şi ciripitul nostru, provoacă, prin însăşi desfăşurarea lor, ilaritatea şi mila, într-un amestec atît de potrivit, că adesea sfîrşim, cunoscîndu-le, în hohote demenţiale, în colici şi tăvăleală, efecte pe care bietele fabule, cu care ei se distrează şi prin care încearcă o oarecare compensaţie, nu le stîrnesc. Memoria noastră scurtă ar putea trece peste anecdote, mai cu seamă în verile secetoase, cînd preocupările de-a descoperi un hambar rău sigilat, un butuc de miere sau un pîrîu proaspăt ne risipesc şi ne înstrăinează, şi am putea ignora ce fac şi ce cugetă oamenii, dacă n-ar veni să ne zgîndăre şi să ne gîdile istoriile lor, manualele de tot felul, documentele ţinute întot-

deauna în bună păstrare, în biblioteci şi seifuri, în fine, gazetele şi revistele lor pline ochi cu povestioare de altădată. Arhiva lor cu bazaconii — se spune — poate provoca rîsul a trei planete [1] de mărimea Terrei, şi lacrimile hazului ajung să umple trei oceane Pacific, în plus lacurile americane... Oamenii nu pot spinteca liniştiţi o raţă sau o potîrniche fără să evoce tot timpul masacrului stilul şi metodele de spintecare practicate de părinţii şi bunicii lor, cît priveşte somnul, el nu e niciodată reconfortant din moment ce pleoapele congestionate le sînt vizitate fără odihnă de spectrul celor ce i-au premers. Sînt atît de robiţi morţilor, încît trăiesc doar cu vorba ceasurile vieţii lor, faptele le făptuiesc după legi şi instituţii îngropate sub straturi groase de colb, şi fac orice numai să nu gîndească cu propriul lor creier, mai rău decît somnambulii, vai de pretenţiile lor la hegemonia lumii!, să mori de rîs de caraghioşia lor...

Deschideţi cărţile de căpătîi, lăsate lor spre a le amorţi gîndirea şi a le împletici mersul: înţesate cu fapte ce nu pot fi în veci atribuite unor fiinţe cugetătoare, ele relatează îndeosebi despre evenimente întemeiate pe crimă, şi nu am eu atîţia fulgi şi-atîtea pene cîte motivaţii inventează spre a le prezenta drept necesare. Foamea, bolile, cutremurele de pămînt, trăsnetele [2], inundaţiile, prăbuşirile de teren, asfixia cu sulf şi intoxicaţiile cu ciuperci sînt dulci mîngîieri pe creştetul umanităţii faţă de cursele, asalturile, şiretlicurile, cruzimea ce urmăresc suprimarea omului, ştergerea urmelor lui de pe faţa pămîntului. Nici un domeniu n-a cunoscut perfecţionări mai importante, conduse uneori pînă la un rafinament ce uluieşte, ca acela al crimei, iar dacă, întîmplător, mintea omului a descoperit ceva care să fie de folos, să sporească mijloacele şi să înlesnească înaintarea spre bunăstare şi fericire, n-a trecut mult timp pînă ce semenii să întoarcă folosul spre distrugere şi risipă. Regularitatea şi obstinaţia cu care se produc asemenea înlocuiri de scop sînt comice, cu atît mai comice cu cît niciodată nu s-a văzut inventator de procedee diabolice care să nu cadă el însuşi victimă propriilor invenţii. Ce poate fi mai hazos decît să vezi o specie întreagă lucrînd decenii şi secole în şir, adesea milenii, pentru dispariţia ei?...

Despre nesăbuinţa comică a indivizilor avem dovezi fără număr. E foarte amuzant să vezi cum, dintr-o omenire alcătuită din smintiţi şi criminali, se speră să se obţină într-o zi ceva bun, cu alte cuvinte altceva decît era de aşteptat, ca în fabula

nu ştiu cui, care nădăjduia ca Parisul, unde trimisese un viţel, să i-l înapoieze, după studii, intelectual, şi nu bou... În ciuda adevărului, o întreagă şcoală de gînditori a dat în brînci să ne convingă că suma tuturor porcilor înghesuiţi într-un ţarc face mai mult decît adunătura părţilor grase: iată însă că porcarul, minţit în acest chip, venind într-o zi să adune ouăle de cristal şi lîna de aur de la vietăţile clefăind în neştiinţă, nu s-a ales decît cu murdăria lor şi cu excesul de slănină, după care a trebuit să plece la şcoli înalte, să se pună la punct cu saltul de calitate, cu adaosul de sumă, cu toate vrăjitoriile ce-i ameţiseră speranţele. Fac şi oamenii cîte ceva lăudabil, spre pildă perpetuarea speciei (însă ceva mai complicat şi mai obositor decît noi, căci risipesc o grămadă de timp ca să se împerecheze), dar cîştigul şi-l amanetează de la început, pentru că băieţii şi fetele rezultate trebuie să facă ceea ce ei au făcut, să accepte condiţia şi repetiţia, de la iluzie la eşec, în aşa fel încît fie să termine printr-o crimă, fie să se lase terminaţi măcelăreşte de alţii. Chiar dacă toate acestea presupun unele clipe dureroase, spectacolul e comedios şi antrenant, personajele se fac de rîs cu voia lor, sminteala şi petrecerea pe seama ei nu sînt lipsite de învăţăminte.

Pe cît de grosolan e scopul, pe-atît de rafinate mijloacele de a-l atinge. Unul dintre cele mai vechi obiceiuri, petrecerea, cunoaşte o mulţime de varietăţi, printre care aş enumera nunta, balul, serata dansantă, masa prietenească acasă, masa la restaurant, spectacolul cu madame, concertul (şi aici cîte subdiviziuni!), teatrul, jocurile publice, parlamentul, circul, retragerea cu torţe, promenada în grup, bătaia cu flori, banchetul, trataţia pe picior, onoarea la botul mînzului, recepţia diplomatică, întoarcerea vizitei, revanşa, ceaiul dansant şi ceaiul cu bombe, cheful de trei zile, cumetria, botezul şi, în sfîrşit, praznicul la morţii realizaţi cu prilejul tuturor acestor reuniuni.

După mijloace şi numărul preliminat de victime, se alege ocaziunea cea mai convenabilă, să zicem nunta [3]. Pentru succesul ei, este necesar ca numărul ucigaşilor să fie de cel puţin şapte, cîte taine prevede codul penal, care — dat fiind cadrul organizat — nu izbuteşte niciodată să-i dovedească pe toţi. Se stabilesc părţile. Se delimitează interesele. Se prenotează, în linii mari, victimele. Se apreciază, paralel, pagubele materiale, egal împărţite între familii, consecinţele juridice şi prejudiciile morale. Se stabileşte un plan de bătaie. Se pregătesc cuvintele de ocară

trebuitoare, armele la care să se recurgă (avîndu-se în vedere şi sifoanele, cuţitaşele de tort, carabinele cu lunetă şi instrumentele muzicale ale lăutarilor), eşaloanele de rezervă (cavaleri de onoare, naşi, veri ai mirelui, eventual preotul, după dezbrăcarea odăjdiilor, vecini cu tragere de inimă şi precizie). Se închiriază din timp o sală (dacă se poate un restaurant vast şi potrivit, ca Waterloo) şi costumele de război pe talie. Se calculează o mie de alte detalii, inclusiv recuperarea veselei sparte şi a mobilierului dislocat, repartizîndu-se echitabil cheltuielile pe cap şi pumn de comesean.

Toate acestea fiind aranjate, părţile în aşteptarea răfuielii se interesează ce tineri din localitate au ajuns la vîrsta căsătoriei [4] şi care sînt motivele pentru care întîrzie să se cupleze şi, dacă măsurătorile şi testele indică ceva, aranjează într-un şir de reuniuni plenare şi şedinţe pe secţii, în deplină înţelegere, cine pe cine să ia, cînd şi în ce mod. Ca şi cum n-ar fi vorba despre pregătirea unui masacru, se folosesc instrumentele cele mai delicate, mai gingaşe, de la schimbul de scrisori sentimentale pînă la vizitele reciproce ale tinerilor, de la comentariul bătrînelor pînă la etalarea avantajelor şi dezavantajelor unirii a două clase de salarizare, două sindicate, două grupe sangvine, două paturi cu tăblii şi, fireşte, două cimitire. Se enumeră porţiile de pilaf de care părinţii mirelui s-ar putea dispensa în favoarea tinerei căsnicii, se inventariază posibilităţile lui de-a fi, la timpul potrivit, bărbat bărbat, iar ale ei de-a înainta cutezător în coaja cartofilor de curăţat (metode, procedee, randament), de-a utiliza la maximum capacitatea de alăptare (rezervoare, periodicitate, conţinut de vitamine) şi de-a intra în luptă, cînd patria strigă după ajutor, în cazul în care bărbaţii, bătrînii şi copiii cad încolţiţi, morţi sau prizonieri. Atît sînt de nerăbdători să treacă la fapte, şi atît de meticuloşi, că nu se liniştesc pînă ce nu văd cu ochii lor rochia miresei, pînă ce nu pipăie capa de hermină, cerută cu împrumut de la o plutonierească, pînă ce nu cercetează cu lupa floricelele de ceară, plastic şi şisturi cristaline ale cununiţei, pantofii scorţoşaţi de bunica, la începutul secolului, cu un prilej analog, cînd, întorcîndu-se de la fotograf, fusese nevoită să treacă balta înot, cu pantofii de lac în mînă, panglicile, aşternutul de pat, fracurile naşului şi ale escortei lui, cauciucurile maşinilor ce vor purta cortegiul prin oraş, sentimentele şi poveţele preotului ce va oficia slujba, opiniile lui privitoare la problemele

păcii şi ale războiului, presentimentele preotesei, starea vegetativă a ramurilor arborilor genealogici ai familiilor ce se unesc în aceeaşi grădină, configuraţia constelaţiilor la oră de seară.

Un stat-major devine necesar de îndată ce nunta a intrat în faza numărătoarei inverse, cu vreo cinci săptămîni înainte de start. Maşini grele de luptă aleargă atunci spre cartierele marginale, transportînd persoane importante, adînc îngîndurate, pătrunse de răspunderea ce le revine; o armată de civili în vestimentaţie paramilitară îi întîmpină, le dă onorul, le uşurează coborîrea de pe afetele de tun şi chesoanele anexe, îi sprijină pînă ce izbutesc să pună piciorul pe peroanele puternic iluminate, îi protejează în faţa asaltului reporterilor, operatorilor cinematografici, curioşilor. Ora e înaintată, dă să anunţe un purtător de cuvînt, convocarea are ca scop stabilirea planului de bătălie, strategia şi tactica, şi alegerea băuturilor, factor hotărîtor în cîştigarea victoriei, inclusiv în cele trei războaie mondiale ale vremilor moderne.

Reuniunea se desfăşoară astfel: părţile, desfăcute pe două laturi ale unei lungi mese acoperite cu postav verde, avansează pe rînd şi simultan diverse idei, pe care secretarii, aşezaţi în spatele fotoliilor, le trec grabnic în dosarele lor; unul strigă coniac şi îndată, de vizavi i se răspunde votcă, şi apoi se aude vin alb şi urmează replica: şliboviţă! Se strigă, în continuare, ţuică bătrînă, cidru, bere la sticle, vin roşu, palincă, negru de Bitumia şi rozé de Brabant, Florio şi Amar, nectar de smochine şi trăscău de Trăscău, în sfîrşit şampanie şi lichior de nuci. Cineva poate propune limonadă, pepsi-cola sau ceai reumatic, în scopuri diversioniste, însă statele majore resping cu dezgust, pe loc, propunerea, experienţa arată că nimeni nu-şi pierde capul bîndu-le. Se configurează deja o situaţie, nunta are loc sub auspicii favorabile, statul major minor şi cel major superior se retrag, în clipet de blitzuri şi în ropote de aplauze, se dă un comunicat în care se afirmă că acordul a fost deplin şi promiţător şi se publică în ziarul local o poză a principalilor eroi ai reuniunii.

Zilele trec, şi mirosul de friptură de berbec, de varză călită, de cozonaci şi plăcinte se înteţeşte. Rîurile de arome îşi au izvorul în bucătăria socrilor mici, fumurile îmbătătoare învăluie cartierul, impregnează şirul de plopi al străzii, pătrund în sala căminului cultural, unde tocmai rulează un film despre patimile după Matei, traversează bulevardul şi doboară cîteva

importante personalităţi locale, la birourile lor, preocupate să pună capăt lipsurilor din alimentaţia publică, se scurg apoi spre gară, imobilizînd rapidul internaţional Istambul-Madrid, scoţînd din sărite pe şeful staţiei, care decide, după lungi ezitări, să-şi trimită demisia la minister (aşa nu se mai poate!), întîlnindu-se deasupra grajdului comunal cu celălalt rîu de arome, provenind de la bucătăria socrilor mari — fumuri grele[5], bărbăteşti, de chiftele cu mult usturoi, de piftii, de scovergi. În aceeaşi seară, exasperaţi de aceste tulburătoare miresme, trei călugări ai vechiului schit din apropiere văd pe sfîntul Ilie în persoană, biciul li se învîrteşte deasupra creştetelor, carul lui de foc îl calcă pe cel mai vîrstnic, mai greoi decît ceilalţi, se dovedesc zadarnice intervenţiile postului de pompieri: carul de foc înfruntă jetul de apă şi se pierde nevătămat în nori. Se primeşte întîmplarea cu cea mai mare bucurie, luîndu-se ca semn că legătura tinerilor e bine văzută în zonele superioare ale atmosferei. Ceasul primăriei încremeneşte la ora minunii, tras de jos, cu aţă subţire şi precizie, de paznicul venerabilei instituţii, care nu ia leafa de pomană...

Masa, în ziua nunţii, se desfăşoară după cele mai riguroase reguli, primite în dar din moşi strămoşi şi, de aceea, tradiţionale. Exuberanţa invitaţilor nu reuşeşte să coloreze indispoziţia mirilor: pe fată o strîng necondiţionat pantofii (la picioare) şi coroniţa cu suport de sîrmă (la cap), pe mire îl usturā încă stomacul (ulcer) din pricina discuţiilor în jurul dotei (cu ipoteci), socrul refuzînd să-i transfere zece porţii de pilaf, care i s-ar fi cuvenit exclusiv, acela pretextînd că nu i le poate ceda din cauza unei călătorii în Bulgaria, ca turist, şi nici aşa nu-i ajunge pentru plata excursiei, e nevoit să mai împrumute încă — probabil de la o mătuşă —, cinci porţii turistice, cu hartan de raţă la cuptor. Cîteva verişoare şi cîteva nepoate înfumurate, ajunse la rangul de servitoare neplătite, capabile însă de orice, se simt îngreţoşate, din pricină că au gustat pe la bucătării ori salatele cu ou cam alterat, ori sosurile cam prea grase, înecate în boia de ardei, ori marinatele de peşte răsuflat, aşa că fotografiile ce sparg gheaţa oglinzilor le redau palide, livide, cu buzele inflamate.

E momentul surprinderii avangărzii: se toarnă în pahare (stacane) palinca teribilă. Se repetă operaţiunea pînă cînd combatanţii îşi revin parţial în fire, verii mai ales, şi se trece fără pauză la atacul pe flancuri, cu lichior şi secărică; mătuşile

dinspre mireasă ies curînd din luptă, parte se predau inamicului cu toată zestrea, cu tot harnaşamentul (una îşi scoate, ca să-l predea, corsetul, învinsă). La cota mirelui, unde lupta abia se pregăteşte, se aduc bateriile grele, se concentrează cei mai vajnici şi mai hotărîţi bărbaţi, care trag neîntîrziat bere, vin roşu, votcă, apoi se cavalcadează spre întăriri, spre răcituri, spre varză. Socrul mare, aprigul apărător al bastionului de pilaf, cade printre primii, după el se prăbuşesc, pe rînd, colegii de promoţie ai fiului, un general în retragere, un pluton de asalt, încercat la bucătării, o nepoată ce trăsese la murăturile din cămară. Se aduc fripturile, se reaprovizionează frontul cu alte vinuri — roşu molan, rozaliu de Şanţ, Băbească de Salerno-Crîmpoşie —, se purcede la lupta corp la corp, sectorul II fiind primul, acum devenind urgentă şi necesară despresurarea: combatanţii îşi aruncă hainele (mirele fracul şi papionul), şirurile de puşcaşi hainele negre de împrumut, coloanele de cucoane şi blindate pelerinele, jachetele, rochiile de metal, şalurile antitanc şi jupele paraşute.

Se trece îndată la căutarea punctului nevralgic din dispozitivul inamic, acolo unde chiftelele, gogoşarii şi vinul spumos cu traiectorie lungă au operat primele breşe. Un combatant al miresei ia în palme capul unui nepot ce tocmai lăsase tava şi-l bubuie de cîteva ori de blindajul mesei, de răsună întregul cîmp de bătălie (zornăitul paharelor), şi îndată doi infanterişti ai părţii atinse ridică sticlele goale şi ţintesc chelia socrului mare, a soacrei tractate, a unui unchi pînă atunci întîrziat în neutralitate activă. Se aud trompeţi de asalt, îmbărbătători, şi un eşalon de madame îşi face intrarea prin strîmtorile bufetului şi orchestră, lovind extrem de precis cu platourile cu icre şi salate moi. Cad pretutindeni, ca la seceră cei mai buni fii ai mesei. Se aruncă în luptă cuiraserii, bărbaţi din ambele neamuri, integral jigniţi în mîndriile lor, profund decişi să lupte şi să moară. Unul îl popreşte pe inamic cu polonicul pentru potroace, pregătit pentru la ziuă (nu aduce ziua, ce aduce ceasul), altul blochează între farfurii pe un laş ce da să fugă unde vedea cu ochii, un al treilea deşurubează mesele de servit din buloanele şi balamalele lor şi, detaşîndu-le tăbliile, le foloseşte pentru confortabile lovituri în cap, de sus în jos, rareori lateral: arma, ca orice instrument surpriză, doboară zeci de asaltatori, numărul victimelor sporeşte văzînd cu ochii. La pilaf, adus la masă (ceea ce nu face o bună impresie)

direct în cratiță, formațiile răvășite primesc comanda regrupării și recîștigării liniilor, dar grupe de parașutiști (dintre care nepoții nașului și clienții cuscrului) intervin lateral, ajutați de chelnerii locali — interesați de la un moment să cîștige alături de cîștigători — și o masacrează pe plutonăreasă (furnizoarea capei), pe căpităneasă (sora cumnatei), pe maioreasă (vecină, beligerantă ocazională), pe coloneleasă (procuratoarea pentru ocaziune a serviciilor de ciorbă), pe generăleasă (spirit rigid, femeie înaltă cu înalte prejudecăți, imparțială în măruntele dispute, dar tigru fioros în bătăliile cruciale), pe mareșală (doamnă de un aristocratism pur, elegantă și energică asemenea răposatului său soț, mareșalul de Kastana Muntenegru). Ultima, colectînd la varză toate virtuțile neamului ei de războinici, plus pe cele ale soțului, neînfricat încă în groapa lui, acumulîndu-le alături de eroismul din piept și de decizia din braț, rezistă o vreme exemplar pe divanul răsturnat, sub șifonier și pe culoarele labirintului, unde îi zac strămoșii — doi regi și un țîrcovnic de biserică (așchia rea a familiei) — răspîndind teroarea în asaltatori, doborînd o grămadă, mutilînd cu lovituri de sifoane și de satîr spuma armatei atacatoare. Cum superioritatea numerică își spune oriunde cuvîntul, cade secerată pe cînd striga să se aducă muștarul, știut fiind că muștarul azvîrlit în ochi derutează, oprește și cel mai îndrăzneț asalt, doboară pînă și avioanele [6] din înaltul cerului.

Luptele continuă de obicei pînă a doua zi la prînz (dar s-au văzut și conflagrații ce nu s-au stins înainte de trei zile, cu toate intervențiile poliției de-a se căuta o rezolvare diplomatică, la Geneva !), se înregistrează momente sublime, se spun în iureșul bătăliei cuvinte memorabile — despre pilaf, despre fecioria miresei, despre soarta omului pieritor, despre socotelile socrului, căruia, dacă i-a mers cu fiica mijlocie, nu i-a mers cu prezenta, oricît a manipulat. Către ultimele ore ale luptelor, războiul își mută teatrul de operațiuni în stradă, mai la larg, unde se apelează la parii gardurilor, la pietrele caldarîmului și, în final, la cea mai temută armă a arsenalelor moderne, secretă pînă a nu fi scoasă din carîmbul cizmelor: cuțitul.

Fiecare nuntă trebuie să aibă cuțitarii ei reputați. De regulă, aceștia nu se-amestecă în disputele din timpul mesei: mănîncă liniștiți tot ce li se pune în farfurie, beau cinstit tot ce li se toarnă în pahare, își găsesc timp să facă complimente miresei

şi să deşurubeze, dintr-o memorie al cărui ghivent scîrţîie, o mulţime de fasunguri elocvente privind anii cînd mirele le era coleg la şcoala de arte şi meserii, şi cînd pişicherul fura plătica din tigaia intendentului — pescar vigilent la apă, dar foarte molîu la gătit. În cele opt ore destinate culturii, cuţitarii cîntă de inimă albastră, romanţe şi folcuri, cu foc şi romantism, ca la seara literară a nu ştiu cărui bard, şi în cîntul lor se amestecă şi melancolia ţărînii, şi dorul de acasă (sentiment ce se înfiripă optim pe vatra de-acasă), şi nevoia acută de răzbunare împotriva celor apropiaţi, mizerabilii!, ca să ştie cei de departe şi să ia aminte. Abia la ieşirea la aer, dimineaţa pe răcoare, a doua sau a treia zi, după stare şi onoare, spiritul belicos li se pune în mişcare şi merge, pe picioarele lor nesigure, la ţintă, la sînge, la victorie. Ei luptă uniţi, cuţit lîngă cuţit, s-ar putea spune că nu alţii decid soarta părţilor şi împlinesc raţiunea nunţii...

Măcelul se încheie cu vaietele supravieţuitorilor în drum spre spital, cu strîngerea mesei şi triumful — susţinut de lăutari — al învingătorilor. Mireasa şi mirele, însoţiţi de cîţiva credincioşi se retrag în patul nupţial, scăldat în lumina diurnă, unde urmează să li se aplice cataplasme şi oblojeli, uneori carapace de ghips. Armatele victorioase şi armatele înfrînte se retrag în ţările lor de dincolo de negură, socrul mic cu răni adînci şi piciorul tîrîş se întoarce la gospodăria lui, să-şi înnumere încă o dată porţiile de pilaf cu care va călători peste hotare, soacra mare se retrage în munţi, ca strămoşii, ca să ascundă în haznale darurile şi banii războiului, căci nu e război din care să nu tragă profit un oarecine, o oarecare...

Ocaziunile celelalte, numite la început, prilejuiesc confruntări asemănătoare, fiecare cu specificul şi culoarea locală. Morţi şi răniţi, la fel.

Dacă eu, care sînt sticlete de livadă, am putut să văd cîte am văzut şi să mă distrez după cum m-am distrat, închipuiţi-vă, stimaţi prieteni, ce şi cît poate vedea un papagal instalat într-un turn avînd un larg cîmp de observaţie, şi cît poate el să rîdă (avînd organe specializate pentru rîs)... Cunosc un cuc, adăpostit într-un pendul cu balcon, care posedă, pentru a-şi exprima veselia, douăsprezece talgere de tinichea potrivite să acompanieze petrecerile... Închipuiţi-vă cît poate el să rîdă de oameni, dacă nu trece oră de la Dumnezeu fără ca talgerele să bată ca nebunele...

II. Oamenii? Fac un efort considerabil ca să-mi amintesc de ei, spuse Iritans Monteverdi-Flit [7], şi doar rareori memoria mă serveşte şi-mi aduce imaginea lor. Aş avea şi eu poftă de rîs, căci singurătatea mea pe tulpinile sălciilor şi arţarului e în general tristă, monotonă, cîntecul broaştelor în vîlceaua de la Podul Trăsnit nu are haz. Dacă nu se remarcă prin altceva, omul este totuşi un subiect vesel. Scuzaţi-mă două minute, să-mi iau haloperidolul şi să mi se facă injecţia... Am să revin cu explicaţii care vă vor interesa...

... Unde rămăsesem? Vorbeam oare despre valorile nutritive ale gunoiului de grajd, despre josnicia dovedită de pisică în tranzacţia cu vrăbiile şi presurile sau despre pretenţiile omului? Şi dacă îmi amintesc că despre om era vorba, pot să jur că nu-mi amintesc nimic despre faptele lui, cu toate că afirmam în faţa tuturor că acele fapte sînt ridicole şi stîrnesc hazul (atunci cînd nu indignează). Îmi vine în minte acum episodul de la Valencia... Căzuse acolo, din întîmplare, un avion de rutină purtînd o bombă şi, după cum au scris ziarele, cîteva sute de oameni au pierit într-o clipită. Faptul ar fi putut rămîne fără importanţă, căci numărul victimelor nu depăşea pe acela al accidentelor de circulaţie, chiar dacă acestea din urmă se însumează într-un număr mai lung de ani... Felul cum mor victimele mă interesează mai puţin, din moment ce lumea pretinde victime... Ei bine, pe chestia de la Valencia s-a făcut un tapaj disproporţionat de mare, s-au pus în mişcare sate şi tîrguşoare, ba chiar insule izolate din singurătatea oceanului, tot ce era omenire şi nu avusese nenorocul să se afle sub avionul ce dăduse bomba s-a ridicat să protesteze, să strige, să avertizeze... Ceea ce mi s-a părut curios a fost faptul că indignaţii n-aveau cui să se adreseze şi atunci strigau unii la alţii, se ameninţau unii pe alţii, îşi aruncau unii altora cuvinte de dispreţ şi înjosire, străbătînd ulicioare şi străzi pe unde nu călcase şi n-aveau în veci de gînd să calce făptaşii. Reporterii îi însoţeau, unii filmau tălăzuirea mulţimilor şi îşi opreau obiectivul pe cîte o inscripţie, depeşele venite de la Paris se încrucişau cu rapoartele plecate de la Tokio, cîte un senator accepta să dea citire, într-o adunare de babalîci, unora dintre relatările de la faţa locului; vinovaţii dispăruseră, părea că nici nu existaseră vinovaţi, morţii rămîneau cenuşă, aşa cum fuseseră încă din prima clipă, în acest timp alte familii ieşeau la poartă, în stradă, şi se revărsau în şuvoiul de protesta-

tari, hotărîţi să strige şi să se indigneze... Se dialoga, vezi bine, cu fantomele...

Veţi obiecta că treaba asta îşi are raţiunea ei, că aşa cum spuneau cei ieşiţi în uliţă, trebuie să se ştie pînă departe, în metropolă, că oamenii sînt împotrivă, că nu acceptă să fie zdrobiţi de bombe, povestea nu e recomandabil să mai fie repetată, uite ce zgomotoasă poate deveni mînia oamenilor paşnici... Oho, ce frumos, ce înălţător!... Dar luaţi seama că şuvoaiele de oameni decişi să nu mai îngăduie cereau, încă din ajun, prefectului şi parohiei autorizaţie să fie indignaţi şi să tălăzuiască, indicau pe hîrtie, cu semnături şi tocmeli, străzile şi ulicioarele pe unde să-şi strige deajunsul şi refuzul, promiteau să înceapă la orele cutare şi să sfîrşească la orele cutare, cu pauză pentru masă, solicitau să li se orînduiască pe trotuare măsuţe cu limonadă, crenvurşti şi plăcinte calde şi se angajau prin contracte amănunţite să despăgubească pe oricine ar fi avut de suferit deplasarea, la înghesuială, a unui gard, răsturnarea unui automobil, fracturarea unui copac, veştejirea unui rond de flori...

Adică era mare lucru să se înţeleagă, dacă cineva ar fi avut curiozitatea să se intereseze, că oamenii sînt împotriva procedeului de-a fi ucişi peste noapte sau în zori, fără a fi întrebaţi?.. Ca şi cum s-ar fi spus că, în fine, dacă e să fie suprimaţi, e indicat să-şi dea şi ei consimţămîntul, după care bomba, avionul, pilotul, racheta şi satelitul pot cădea... Las la o parte alte consideraţii, ţin doar să amintesc că fabricanţii de bombe, prea ocupaţi de producţia lor, au fost foarte mişcaţi de această idee rezonabilă şi au cerut generalilor să nu dea bombe acolo unde cei îndreptăţiţi nu sînt dispuşi s-o primească în cap.

Desfăşurarea pe străzi a sutelor de oameni impresionează pelicula fotografică, nu însă pe strategi. Aşa cum indignarea are dreptul să se exprime, strategia are rostul să suprime. Fiecare cu treaba lui şi, din moment ce contractele stipulează în zece puncte pînă unde pot înainta părţile, totul e în regulă, se poate dormi liniştit sub un cer potenţial bun (sau rău).

Avionul jandarm iese din neguri în zorii zilei, pe neştiute, face bezele turiştilor şi ţăranilor de pe ogoare şi, din neatenţie, se prăbuşeşte. Indignaţii ies din casă la oră fixă, anunţată prin radio şi prin ziare, îşi împlinesc cursa, strigă că nu le convin ora matinală, bezelele surpriza, mai ales bomba, şi se întorc la treabă ca să sporească producţia de tunuri, crucişetoare

şi focoase cu mai multe încărcături. Unii pe înfundate, în adînc secret, alţii în plină lumină, sinceri ca rîndunica. Se poate înţelege cine pregăteşte surpriza... În chestia asta oamenii se dovedesc mai naivi decît albinele...

Nepriceperea lor a pricinuit destule neajunsuri şi le rezervă încă multe...

III. Eu cred că antevorbitorul meu vulgarizează îngrozitor o idee nobilă, spuse Myriapodus Tancredini. El îşi închipuie că o largă acţiune omenească poate porni de la reacţii imediate, unul se apropie cu plesnitoarea să mă terciuiască, iar eu fug cu toate picioarele mele să mă ascund într-un jgheab al bufetului... Asemenea albinelor, cunoscătoare profunde ale strategiei, omul respinge acţiunea oarbă, şi asemenea lor, nu acţionează înainte de-a consulta tabelele logistice, şi nici măcar atunci cînd ursul a răsturnat butura sau coşul împletit, nu înţelege să-şi prezinte replica. E nevoie de un răgaz cerut de calcule, de potrivirea tirului, abia într-un tîrziu cade comanda. Ceea ce vedeţi dumneavoastră pe străzi e o afacere ca oricare alta, căci, aşa cum multe raţiuni şi socoteli îl pun la treabă pe fabricantul de bombe, împingîndu-l să caute avionul care să-i facă modestul serviciu şi aviatorul care să-i poarte peste capete maşinăria, tot astfel o mulţime de scopuri nedeclarate se află după paravanul cu umbre jucăuşe pe care îl vedeţi. Şi într-un caz şi în celălalt, se poate bănui că există persoane şi grupuri care îşi văd serios de interesele lor, nu se poate să nu se urmărească beneficii şi avantaje, între impuls şi răspuns fiind, aşa cum ne învaţă dialectica, un raport dialectic. Dar afacerile trebuie decelate ca afaceri, trebuie consultată bursa.

Pe cînd, într-un trecut îndepărtat, eram cîine, am urmărit pînda a doi dulăi. Unul încerca să-i taie calea celuilalt şi, la fiecare pas făcut de primul, cel de-al doilea mîrîia ameninţător, cerînd cale liberă. S-au supravegheat aşa timp de cîteva ore, abia au înaintat cîţiva metri, nici unul n-a atacat, dar nici unul nu s-a lăsat atacat. Interesant este că între ei funcţiona o înţelegere tacită, pentru că, în tot timpul convieţuirii paşnice, fiecare şi-a împlinit o grămadă de treburi, pe care, bănuiesc, nu le putea rezolva dacă ar fi fost liberi şi ar fi zburdat prin livezi, după pisici, după cai verzi pe pereţi: unul şi-a netezit amănun-

ţit blana, şi-a extras din laba posterioară o aşchie de pin, şi-a curăţat unghiile, cel de-al doilea şi-a reglat auzul, purtîndu-şi labele, pe rînd, peste pavilionul urechilor, şi-a dres stomacul cu cîteva fire de iarbă, şi-a deparazitat conştiincios picioarele de dinapoi. După unele mişcări mai accentuate, cînd s-ar fi părut că nimic nu-i mai opreşte să se înhaţe de gît şi să se tăvălească, se aşezau domol pe coadă şi priveau, într-o poziţie de adîncă, pură contemplaţie, zborul lăstunilor pe cerul senin, crenelurile munţilor ce ferestruiau orizontul, rotunjirea merelor sub soarele de iulie, şi după seriozitatea cu care făceau toate acestea, am fost sigur nu numai că nu îşi pierd vremea, dar o şi folosesc în modul cel mai inteligent cu putinţă. Într-o vreme, melancolia şi sentimentele umanitare trădate de ochii animalelor mi-au spus că acea linişte încordată a devenit fertilă, şi nu mă îndoiesc acum că cei doi făceau, fiecare după har şi nivelul cultural, versuri... Se poate afirma, şi eu o afirm cu toată răspunderea, că mocnitul conflict stradal fusese o necesitate, timpul consumat în pîndă avusese raţiunea lui, din tensiunea participanţilor — ce, pînă la urmă s-a încheiat cu părăsirea teatrului de operaţiuni — civilizaţia a cîştigat o experienţă şi s-a îmbogăţit cu cîteva ode şi epode pe măsura vremurilor. Dar cine ne opreşte să credem că unul din cei doi exersase, în răgazul creat, la un clavecin imaginar, aşa cum deţinuţii fără pian învaţă pianul pe marginea scîndurii patului?

Nu se irosesc energii de florile mărului, cum nici tîrla de cotei care hoinăreşte noaptea pe uliţe şi prin grădini, uneori aţîţată de parfumurile franţuzeşti ale unei căţeluşe, nu bate caldarîmul şi roghina de capul ei, cînd ştiut e că negustorii de mănuşi, care au evidenţa fiecărei pielicele, urmăresc din turn, cu radarul şi lunetele, pas cu pas, evoluţia materialului, integritatea lui, acumularea de calităţi — căci pielea e mult mai durabilă decît plasticul...

Uitam să vă spun că statistica ţine evidenţă de fiecare individ, fie el om sau cîine, toate cîştigurile şi toate pierderile sînt trecute corect la catastif. Mă rezum să avansez, în încheiere, ipoteza că şi zborul fluturilor în livezile înflorite e o maşinaţiune a unui oarecare, persoană ce nu socoteşte că trebuie să se arate presei [8]. Dovadă provizorie poate servi înmulţirea insectelor, a cataloagelor, ce cunosc — an de an — retipăriri în tiraje fabuloase...

IV. Să ne înţelegem bine: nu e cazul să facem aici afirmaţii care să privească soarta planetei, doar ne-am înţeles să vorbim liber, desprinşi de interesele mărunte, scutiţi de orice ar putea să ne implice responsabilitatea, spuse Tintarella Bevilaqua. Colocviul nostru şi-a propus să dezbată marile probleme ale lumii mărunte sub sloganul: « Ne priveşte totul, dar răspunderea pentru spusele noastre o poartă integral medicii». Căci numai medicii au drept de port-ciocan.

Lipsită de orice responsabilitate [9], intervenţia mea se vrea precisă ca piersica, argumentată ca Norvegia, blindată ca răgacea, înaltă ca Convenţia [10] de la Paris, pătrunzătoare ca violoncelul, universală ca subtilul cariu de lemn. Desfid orice încercare a domnilor auditori să reţină adevăruri din zbîrnîitul meu, noi nu bîzîim aici ca să schimbăm lumea, asta e treaba mandibulelor tari şi a perforatoarelor angajate, noi ţiuim persistent spre a ne trece vremea, căci prînzul e departe, unii suferă sîcîiala tratamentelor inumane, şi pînă la filmul următor va mai trece multă apă pe Dunărea mediterană... Aşadar, în pomi şi pe streaşini, prieteni!...

Am un prieten care funcţionează ca pioneză în lădiţa de campanie a unui combatant şi, în această calitate, a călătorit din Algeria în Indochina şi din Congo în Camerun, participînd la cele mai multe dintre luptele purtate pe acele tărîmuri de stăpînul său, un tîmpit de caporal dornic de îmbogăţire rapidă şi de căsătorie cu fiica preşedintelui Truman. Acea ploşniţă a dobîndit o mare experienţă de viaţă şi, în concedii, m-am putut împărtăşi şi eu dintr-însa. O scenă memorabilă mi-a arătat că omul, la a cărui amintire ne cutremurăm, dă uneori dovadă de delicateţe şi simţ al realităţilor. Era în timpul ultimului război mondial. Se pregătea o bătălie decisivă, o armată sperînd să smulgă din mîna celeilalte un golf, o colină, un drumeag de ţară, un istm, o şiră cu cobze. Săptămîni în şir, avioanele, camioanele grele şi trenurile blindate au transportat tone de material şi mii de oameni la cota stabilită; la un moment dat n-aveai unde pune piciorul, atîta armată se adunase în tranşee, în cazemate, pe parapetele întăriturilor; a trebuit să vină un general care să deseneze cu creta un cerc pe pămîntul gol şi să indice un loc oarecare unde să se pună piciorul, dar numai de către cei ce-l pierduseră pe celălalt în luptă. Toate erau pregătite, soldaţii îşi terminaseră rugăciunile, comandanţii cafelele, artileria încheiase operaţiunea de încărcare a tunurilor,

aviaţia nu aştepta decît să i se facă vînt, în picaj sau vrie, tancurile ardeau de nerăbdare să atace, geniştii se plictiseau după ce brăzdaseră cîmpia cu pontoane şi poduri, pentru care şi obţinuseră crucea cu spade şi laudele de rigoare, vînătorii de munte epuizaseră teritoriul în căutarea unui perete sau unui gard care să le ofere escaladări pe măsură, alunecări şi înlocuiri de cabluri, în nădejdea ridicării lor în grad. O inspecţie paralelă a comandanţilor celor două armate, unul pe o parte a cotei, celălalt pe cealaltă, a constatat că totul e gata de luptă şi că nu depinde decît de voinţa şi bunăvoinţa lor să dea semnalul pentru ca miile şi zecile de mii de războinici să se năpustească unii împotriva celorlalţi, să se căsăpească conform regulamentelor şi instrucţiunilor, să moară şi să învingă echitabil. Momentul fiind solemn, liniştea desăvîrşită, ca orice linişte de dinainte de atac, cei doi generali se pregăteau, la o distanţă de cîţiva metri, despărţiţi de uriaşe mortiere, de garduri antitanc din beton şi de cazemate ghintuite, să pronunţe cuvinte memorabile, prin care să rămînă veşnic în manualele şcolare. Deodată însă...

Dinspre istm, dinspre magazia cu şoareci apăru în goană un soldat în vestimentaţie sumară, strigă ceva către înalţii comandanţi, făcu semn şirurilor căţărate pe metereze şi valurile de pămînt să ia pe loc repaus, scuipă cu năduf către tunurile gata de tragere. După ce se apropie, individul scoase din sîn o scrisoare, o flutură deasupra capului şi, văzînd că iscă noi neînţelegeri între beligeranţi, care se grăbeau să o recepţioneze, găsi mai potrivit să citească el, cu voce puternică, spre a fi auzit şi de unii şi de ceilalţi. Ce spunea scrisoarea? Expediată de Centrul internaţional al Crucii Roşii, scrisoarea anunţa că, din cauza unor defecţiuni tehnice, vagoanele cisternă cu sînge conservat pentru transfuzii şi acceleratele cu medici şi sanitari pentru operaţii au fost garate pe-o linie secundară, undeva în apropiere de băile König, din Germania inferioară, că deocamdată lipsesc locomotivele pentru manevră, elicopterele pentru depanare şi mecanicii şi piloţii în stare să salveze situaţia. Ca atare, se apelează la înţelegerea înălţimilor lor domnii generali de armate să amîne cu două-trei zile bătălia, pînă ce zece ţări neutre ce şi-au oferit serviciile, — şi cărora, cu siguranţă, li se vor mai alătura şi altele —, vor putea întreprinde ceva pozitiv pentru scoaterea lucrurilor din unghiul lor mort. Chiar dacă bătălia plănuită nu prevede, la sfîrşitul ei, măcar

un supravieţuitor — căci armatele, hotărîte să învingă, sînt decise să se sacrifice pînă la ultimul soldat — prestigiosul centru internaţional roagă pe cei în drept să judece cu înţelegere situaţia creată, să renegocieze ora H., căci ar fi inuman ca un oarecare să strige după ajutor, iar echipele de salvare, cantonate la mii de kilometri depărtare, să nu-l poată auzi şi să nu-i poată oferi măcar un antinevralgic.

De bună seamă, bătălia a fost amînată cu patruzeci şi opt de ore, timp în care comandanţii au folosit toate mijloacele de care dispuneau pentru a se plînge miniştrilor şi parlamentelor împotriva haosului ce domneşte de la un timp pe căile ferate, trupele şi-au consolidat întăriturile şi şi-au lustruit tunurile şi carabinele, niciodată nu poţi spune că lustrul e perfect !, populaţia civilă a cîştigat ceva răgaz pentru a-şi procura cartofi, flanele cu efigia regelui big-bandului preferat, pomadă împotriva viselor urîte şi sicrie pe măsură.

La termenul stabilit, trenurile cu sînge conservat au ajuns la destinaţie, comandanţii au comandat foc, istmul s-a cutremurat din temelii, praful şi pulberea s-au aşternut între magazia cu şoareci şi drumeagul de ţară, mii de suflete s-au înălţat, în coloane şi detaşamente, spre cer...

A fost o bătălie strălucită. Au contribuit la reuşita ei factori numeroşi, dar dintre aceştia, cel mai important rămîne în anale consensul umanitar că nu se poate trage măcar un foc pînă ce nu se află de faţă echipele de prim ajutor, tulumbele pentru transfuzii[11].

Ploşniţa care mi-a povestit aceste întîmplări impresionante m-a asigurat că stăpînul ei, caporalul înfierbîntat de dragoste pentru fiica preşedintelui Truman, a scăpat cu viaţă din marea încercare, lucru absolut de neînţeles.

V. Darurile prea multe ale omului m-au indispus întotdeauna, mă întreb cum ne-ar fi privit el dacă avea în plus putinţa să circule pe sub apă şi în aer, spuse Italo Benzi Rondini. Să vă povestesc cum am scăpat din ghearele lui, căci mă prinsese în pădure pe cînd, abia scutit de înfăţişarea de om, începea să-mi crească pe spate păr de lup — astea s-au petrecut pe la începutul secolului al XVII-lea, nu mai ştiu sub domnia cărui rege al Franţei... Fusesem soldat în ceata înarmată a unuia Legrand de Savoia, luptasem o vreme în Germania mun-

ţilor obscuri, mă acoperisem de glorie într-o încăierare ce se aprinsese tocmai în fundul pămîntului, în pivniţele unui podgorean de pe Rin [12], stăpînul îmi dăruise pentru faptele mele o mulţime de lucruri — o saltea umplută cu cîlţi, o masă pe trei picioare, o pereche de obiele doar de cîteva ori folosite, un sac cu ovăz şi o nevastă capturată de la valoni, de două ori mai înaltă decît mine. Aşează-te unde crezi şi îţi convine şi întemeiază-ţi o familie, mi-a spus bunul Legrand, agoniseala îţi va ajunge tot restul vieţii, mai ales că femeia, bravă cum se-arată, ştie să tragă şi la plug. Am aşteptat cîteva zile acceleratul care să mă ducă spre sud, acceleratul nu circula încă, aşa că am furat o căruţă cu coviltir, trebuind mai înainte să-i tai beregata ţăranului ce se tot opunea, căci avea de încheiat un pariu cu danezii, undeva pe linia Oder-Weise. Urcat sus pe salteaua confortabilă, am mînat cu mare bucurie, consultînd din cînd în cînd femeia asupra avantajelor şi neajunsurilor oferite de diversele peisaje îmbietoare. Năzuroasă, valona strîmba din nas şi cerea să trecem bravi printre ispite, impresionismul obstinat îi întoarce stomacul valon pe dos [13], ceea ce e de priceput, aşa că nu ne-am oprit decît pe-o culme, unde se băteau milanezii cu veneţienii, într-o răstoacă, unde francezii îi jupuiau de vii pe turci, într-un fel de cetate, unde cetăţeni mărunţi tocmai terminaseră o răscoală şi se ocupau cu uciderea notabilităţilor locale, aşteptînd ca a doua zi acele notabilităţi să treacă ele la măcel, corespunzător, să-i curețe pe cei mărunţi. Am mai poposit într-un sat, ca să ne împărtăşim şi noi din bunurile unuia ce fusese ars pe rug, şi într-un han, de unde fuseseră izgonite două cete de borfaşi şi acum se făcea mare slujbă de mulţumire lui Dumnezeu pentru că scăpaseră cu bine din jaf: de acolo am luat, cu pioşenia cuvenită, cîteva cuverturi, un serviciu de ciorbă frumos lucrat în alamă şi o casetă cu galbeni. Pe preot ne-am mulţumit să-l speriem, aruncîndu-l — pînă la noroaiele iadului — într-o privată.

Am traversat de trei ori Alpii, încurcaţi de unul Simplon, tăietor de piatră, care ne tot promitea un tunel, dar cu greu se apuca de treabă, încurcat la rîndul lui de o nevastă cam sucită, cam geloasă, avînd mania telegramelor, una două şi iarăşi vino urgent, mama în agonie, băiatul rupt pisica, bunica fugit America cu căpitan galeră, stop, vino bani potriviţi... A fost foarte greu, mai greu decît în bătăliile cu celţii, la un moment critic ne pierduserăm unul de celălalt, caii rămăseseră cocoţaţi

pe-o stîncă, a fost nevoie să accept ajutorul dezinteresat al cîinilor elveţieni, al gărzii elveţiene, al parlamentului elveţian. Cînd ne-am văzut, într-un tîrziu, la Milano, oraşul tocmai fusese terminat, magazinele arătau splendid, castelul Sforza igienic, un necunoscut pictase o cină pe peretele unei mănăstiri; valona, în cărnurile căreia se trezise pofta de viaţă: nu şi nu, să acceptăm invitaţia patronului şi să stăm la masă, după care să ieşim în tîrg, să vindem obielele şi serviciul şi să cheltuim cu înţelepciune banii prin prăvălii şi supermaket...

Am plesnit-o peste gură de-a văzut pe Hristos, am replicat că se duce dracului cariera mea, scrisă pe-o piele de viţel de mîna lui taică-meu, pe mine mă aşteaptă o misiune importantă, nu am trecut eu Alpii de pomană!.. Ne-am îmbarcat într-o şaretă, am luat-o la vale către Pisa şi, pe la kilometrul 206+5 am întîlnit armata lui Napoleon. Un comandant mi-a propus o afacere: să-i dau piesele (cuverturile şi serviciul de ciorbă) în schimbul coloanelor de porfir pe care se săturase să le transporte tocmai din Egipt. Am căzut la învoială, am înhămat valona la căruţa cu coloane şi am coborît din nou spre sud. Italienii sînt mari amatori de obiecte de furat, chiar de coloane egiptene, astfel că, pe drumul ce duce spre Roma, un conservator de muzeu m-a ţintit cu ochii lui negri şi mi-a spus: porţi cu tine, nesăbuitule, jumătate din istoria lumii, îi zdruncini trecutului capitelurile, habar n-ai că povara asta te poate face om. Mi-a venit, nu ştiu cum, să-l cred, aşa că am cerut amănunte şi, în final, prospecte şi propuneri. Am dezlegat din jug valona cea credincioasă, am ridicat în picioare coloanele de porfir, am înjghebat pe loc o şandrama, căreia i-am pus firmă şi taxă de intrare şi pe dată o grămadă de burghezi ce cîştigaseră ceva bani în ultimii ani au dat buzna să-mi viziteze tezaurul. N-a tras bine nevastă-mea oblonul prăvăliei, că s-au şi înfiinţat la poartă zeci de autobuze cu turişti — în special nemţi şi englezi —, automobile mici şi mijlocii, unele cu rulote tractate, curînd după aceea s-au înfiinţat, cu aparatele lor şi cu obrăznicia ce-i caracterizează, reporterii cinematografici, gazetarii, reprezentanţii societăţilor de binefacere, unul sau doi papi în funcţiune[14].

M-am îmbogăţit vertiginos, am dobîndit un nume neconfundabil în toată provincia, lumea civilizată m-a acoperit cu lauri, premii şi laude, am trecut la afaceri colaterale, ceva mai puţin de jumătate din acţiunile industriei de poliesteri,

ceva mai mult de jumătate din beneficiile industriei aeronautice naţionale, plus veniturile substanţiale din partea valonei, care lucra pe cont propriu, la tarife exorbitante, amorul e bine plătit în peninsulă şi turiştii mor să cunoască toate farmecele pămîntului pe care îl calcă (rivalitatea noastră relativă am tranşat-o onest, înfiinţînd în raport de vizavi două partide politice, ocazie de a ne înfrunta uneori în cele două camere, în pieţele publice, de-a colabora în cadrul coaliţiilor temporare).

Lucrurile luaseră o turnură fericită, cînd doi indivizi mascaţi, purtînd în mîini puşti-mitraliere şi grenade fuzante, au pătruns în biroul meu, instalat la al treilea etaj al unui zgîrîie nor florentin, şi, punîndu-mi la nas şi gură un căluş îmbibat în eter, m-au imobilizat ca să mă lege burduf. M-am trezit într-o încăpere destul de largă, frumos mobilată, un fel de salon-sufragerie fără ferestre şi, pe cît mi-am putut da seama, fără uşă. Aveam la dispoziţie o sumedenie de băuturi alese, un televizor în culori, o bibliotecă de egiptologie (drăguţ din partea răpitorilor) şi o maşină de cusut, al cărei rost nu-l înţeleg nici astăzi. Necunoscuţii care mă sechestraseră m-au fotografiat zilnic cu aparatele lor Polaroid, mi-au imprimat de nenumărate ori vocea pe casetofonul cu elice de care erau mîndri, mi-au adus în fiecare zi gazetele, pe ale căror pagini de frontispiciu, alături de portretele extrem de reuşite, erau imprimate cifrele astronomice ale răscumpărării mele şi sub care se publicau cu regularitate declaraţiile valonei, călătoare ba la New York, ba la Bangkok, ce îşi repeta hotărît refuzul de-a plăti suma. În prizonierat era confortabil, băutură pe săturate, băieţii extrem de politicoşi, excepţie doar unul care mi s-a adresat cu bătrîne, înainte sau după ce mi-a tăiat degetul[15] arătător, ca să-l trimită mărturie avocatului meu.

Băiatul ăsta trebuie să fi fost fecior de căţea, altfel cum să-i spun? căci tot el a venit, în cea de-a opta zi a detenţiunii mele, să-mi ia viaţa. Cred că nici nu i-a fost greu, pentru că, scîrbit de nerecunoştinţa valonei mele, eram de mult pregătit să i-o încredinţez. M-a tratat la început cu limonadă de ananas, a trecut firesc la o specie de somnifere verzui, de care n-am văzut pe-aici, ceea ce denotă că stabilimentul nostru se situează în urma particularilor din ţările avansate (nu mai vorbesc despre eficacitate, reiese de la sine), a purces la execuţie metodic, cu oarecare părere de rău că trebuie să mă cureţe (neîndoios

prefera să încaseze banii şi să mă elibereze, dar respecta refuzul femeii valone), şi, ca să nu lungesc povestea, chinuitoare în cazuri d-astea, m-a ciopîrţit amănunţit cu o bardă. Tulburător a fost că barda nu era alta decît aceea folosită de strămoşii mei, adusese bune servicii chiar şi lui Napoleon, cînd i-o împrumutasem; la vederea ei, cu toate că eram bine drogat, n-am putut să nu tresar, ba chiar să lăcrimez istoric.

Pe cînd părţi concludente ale trupului meu erau ambalate în hîrtie cerată, sufletul eliberat de griji şi de amintirea valonei se retrăgea înapoi în pădurile nordului, căutîndu-şi etapa următoare, fericirea, bunăstarea, adevăratele valori ale lumii, liniştea şi preponderenţa.

Nu apucasem să mă întrupez lup (asta îmi şi fusese dorinţa!) că un grup de vînători m-a încolţit sub trunchiul unui stejar şi, nici una nici alta, voiau să-mi răpească pielea. După îmbrăcăminte şi arme, mi-am dat seama că recăzusem în secolul de unde odinioară plecasem, numai că de data aceasta secolul acela nu-mi mai părea de neînţeles, îi cunoşteam obiceiurile, cultura, nivelul tehnic, dibuisem şi stăpîneam metodele şi stilul în care lucrează oamenii lui. Am strigat de sub trunchiul căzut, cu forţă bazată pe experienţă, că eu nu sînt un fitecine, că, dacă nu mă bucur de o instrucţiune ieşită din comun, ştiu măcar să apostrofez, să şofez şi să capotez, cum mi se şi întîmplase în Italia tuturor posibilităţilor, şi că vai de acela care va încerca să mă belească, vai de mama lui, vai de statutul lui de om, producător de răni vînătoreşti şi consumator de carne vînată... Vînătorii care mă hăituiseră se descurcau minunat, pe cît mi-am dat seama, în problemele păcii şi ale războiului, chiar în cele ale războiului de guerillă, erau însă proşti ca noaptea în privinţa categoriilor filosofice, metafizica îi deprima, le ridica în faţă transcendenţe insurmontabile. Ca urmare a unui firesc complex de inferioritate, şi poate surprinşi de faptul că un lup se dovedea atît de temerar în vorbire (şi gestica nu cred că fusese mai prejos), şi-au luat uneltele şi s-au înapoiat cu coada între picioare la casele şi nevestele lor.

După lup am devenit rîndunică, aşa cum se poate lesne constata... Cursele n-au dispărut însă nici acum din calea mea, ştiu că îmi jinduiesc carnea o mulţime de răpitori. Nu-mi rămîne decît să sper ca, fără droguri, ciopîrţiri sau luări de declaraţii, să trec într-o zi în regnul obiectiv şi rezistent al

obiectelor, în acest sens fac unele pregătiri, nu este fericire mai mare pe pămînt decît să fii un serviciu de ciorbă, din alamă, cu încrustații mistice...

Vă mulțumesc pentru că ați și sesizat încotro mi se îndreaptă gîndul...

V. Aceste treceri succesive — și uneori violente — dintr-un regn în altul și dintr-o stare situațională într-alta, cu toate cîștigurile ei, cu toate importantele anexări morale ce le urmează, mi se par încă destul de greoaie, încărcate cu inutile formalități și nesfîrșite complicații birocratice, spuse Aquila Reale Tramontani, și dăinuirea procedurilor învechite, într-o vreme cînd preocuparea pentru simplificare și economii a condus la soluții ingenioase pînă și pe lăcuste, e de natură să ne îngrijoreze. Am călătorit recent prin mai multe țări ale Europei, am survolat cum se zice continentul, și am fost impresionat de felul în care spaniolii, bivonii și retucii rezolvă chestiunile vamale, atît de obositoare în trecut și, de la un timp, ridicole în raport cu rezultatele. Vameșii lor posedă asupră-le mici aparate detectoare, care, plimbate pe partea exterioară a geamantanelor, înregistrează fidel, ca un aparat de fotografiat, întreg conținutul, forma și densitatea obiectelor, originea lor (cu indicarea precisă a fabricii și a orașului unde se află fabrica), valoarea lor etc. Imprimatul (sau poza, sau mai exact radiografia) este operativ predat biroului vămii, unde primește cîteva ștampile și semnături, apoi se introduce, fără alte operațiuni, într-un computer de mărimea radioului portativ. Prin unde electromagnetice imaginea se transmite aproape simultan la dispeceratul central din Alaska, unde 240 000 de circuite integrate, cărora li se adaugă un număr dublu de funcționari sîrguincioși, cu studii academice, trec neîntîrziat la analiza spectroscopică, metrologică și funcțională și, în mai puțin de opt ore, rezultatul, sub forma unei telegrame, se află limpede pe masa șefului. Un rînd de ștampile și o singură semnătură sînt suficiente pentru ca hîrtia să plece spre vama care a solicitat expertiza. Bine dispus, îndatoritor, întotdeauna cu o glumă pe buze, vameșul aflat în posesia datelor esențiale dispune deschiderea geamantanului, confiscarea baticului cu trandafiri, a periuței de unghii sau a parașutei pe care le-a achiziționat voiajorul, lichidarea obiectelor disparate și clasarea chestiunii.

Un aparat întrucîtva similar, poate chiar mai perfecţionat, se utilizează la frontiera dintre Garonia şi Media Cisalpină, unde o uşoară apăsare pe un buton e de-ajuns pentru ca o serie de ferăstraie discrete să taie subţire baloturile şi coletele călătorilor, să extragă din interiorul lor biscuiţii fără viză vamală, lumînările de spermanţet interzise în ţara vecină, subansamblele de camioane şi tractoare pentru care se pretind taxe speciale, persoanele ascunse în rufăria de corp, sancţionabile pentru indiferenţa lor la peisajul dăruit cu generozitate de gazde. N-am văzut, dar mi s-a povestit, că în alte ţări, ca spre pildă Remarca şi Rapetanul, funcţionează un sistem şi mai simplu: vamele tuturor ţărilor de pe glob, în înţelegere cu furnizorii (magazine, depozite, producători) implantează în produsul achiziţionat, încă de la cumpărare, o baterie minusculă ce pune în funcţiune, la momentul controlului, un sistem de alarmă. Vameşii nu mai au trebuinţă să studieze bagajele, căci bucata de şvaiţer începe să ţipe încă înainte de-a intra în aeroport, iar umbreluţele de damă, ascunse în căptuşeala ghetelor, alarmează întreg oraşul încă din clipa intrării trenului în staţia de frontieră. E adevărat că pentru fabricarea bateriilor şi a sistemelor electroacustice lucrează, în America şi Europa, peste trei sute de uzine, în care sînt angajaţi aproape un milion de lucrători, important este că neplăcutele dispute de la vamă au fost înlăturate, trecerea cunoaşte o mişcare fluidă, călătorii, ca şi vameşii, sînt scutiţi de-a purta discuţii neprincipiale, tocmeala fiind o trăsătură a înapoierii.

Şi, dacă aşa stau lucrurile într-un sector atît de zbuciumat, ca vama, de ce oare n-am preconiza o simplificare analoagă la vămile văzduhului, prin care trecem cu doar noi ştim cîte dificultăţi? E o problemă metafizică, cu aceasta sînt de acord, dar e, în măsură egală, o problemă tehnică şi, dacă prima rămîne neschimbată de la începutul începuturilor pînă astăzi, cea de-a doua se poate bucura de achiziţiile recente ale civilizaţiei...

Ridic chestiunea, n-am soluţii. Vă solicit părerea, aşa cum i-am cerut-o şi doctorului Benonini, de dimineaţă; sînt convins că mai multe minţi puse la lucru vor afla mai curînd cheia decît o singură minte, chiar dacă aceasta a mea provine, îmi pare rău că mă repet, din însăşi marea tigvă a lui Apis Orientalul...

VI. Vă somez să vă predaţi, cu armament şi oameni cu tot! spuse Tintarius Pergolesi. A sunat ora răzbunării. Vorbele au devenit de prisos. Cerul e plin de stele. Curînd veţi vedea cu ochii voştri cum morţii ies din morminte, vulpile în stînga, leoparzii în dreapta, prepeliţele şi coţofenele la mijloc, toate vietăţile vor saluta cu dese reverenţe, reglementar, pe Domnul: nu va suna ceasul de treizeci şi cinci de ori, şi catapeteasma fabricii de manometre se va rupe în două (sau trei). Cuvîntul meu e cuvîntul definitiv, sintaxa mea e sintaxa germană modificată puţin după cea slavonă, luaţi aminte şi vă sfiiţi! Şi nu pune laba pe mine, Maiestate, căci de labă vei pieri! Şi nu-mi face injecţii, prea înălţate, căci de injecţii vei binemerita. Şi dacă veţi continua să mă loviţi, pace nu veţi avea, jucării nu veţi mai căpăta, lasă că veţi lăsa o impresie deplorabilă, se va duce buhul de felul cum şofaţi buhaiul colocviului... Nu interveniţi să-mi întrerupeţi intervenţia! Şi cu acestea vă părăsesc de bunăvoie, trec în tabăra coleopterelor: cu ele şi datorită lor, voi învia din morţi, cu moartea pre moarte şi cu premoniţii corespunzătoare... Amen...

VII. Scurta alocuţiune a confratelui Pergolesi mi-a mers personal la inimă, spuse Presura Monforti-Merlini. Doar cîteva cuvinte şi am şi văzut morţii ieşind din morminte, cîmpiile scoţînd flăcări, ceasornicele lumii luînd-o înainte... Ascultîndu-le, gîndeam cît de sugestivă e în fond limba păsăretului şi a ierburilor. Bate vînt de primăvară, florile cîmpului încep să grăiască, soarele iese sfios din nori, pe dealuri pasc turme de mioare, foarte curînd ghiocelul cel armonios îşi scoate căpşorul de sub cuvertura ultimei zăpezi şi, chiar mai înainte de-a se anunţa la radio că s-a decretat solstiţiul, apar pe uliţa copilăriei poeţi tineri şi ferice, cu sacul la subţioară, cu zarzavaturi trufanda, ca şi vestitorii primăverii, oaspeţii caselor noastre, cocostîrci şi rîndunele, bombonereasa Rodica, maeştrii făurari, în păduri nu mai trosnesc stejarii, în schimb dau cu toţii fuga la pîrîu să-l soarbă dintr-o sorbire şi gata. Se spune că în asemenea împrejurări excepţionale apar terapeuticile noi, şi noi am constatat cu propriile noastre antene că acest lucru e pe deplin posibil, nu face ergoterapia într-un deceniu ceea ce rezolvă o zi caldă de primăvară într-o singură cursă a soarelui pe cer, tur-retur...

Printre păsări, maladiile moderne fac mai mult decît oricînd ravagii. Doar o scurtă plutire prin aerul dimineţii, în zbor jos, de pe gardul de lemn cîinesc pînă pe streaşina pavilionului şi înapoi, cu o foarte contemplativă zăbavă pe portbagajul cu trapez al automobilului direcţiei, mi-a învederat atîta realitate, că vă pot povesti trei zile despre tragedia păsăretului şi, dacă aş fi romancier, nu m-aş opri cu romanul fluviu decît la marea cea mare, în zona deltei, după ce v-aş inunda satisfăcător cu apele mele reci şi adevărate. Mi se face penajul măciucă numai cînd mă gîndesc cîte se pot strînge într-un referat...

Am cunoscut scatii şi piţigoi a căror fiinţă s-a rupt în două, care se plîng că, în timp ce o parte a lor vînează musculiţe, păpuşi şi viermişori, cealaltă parte întîrzie în nemişcare pe ram, cu sentimentul penibil că orice ar întreprinde e de prisos, pentru că e de-ajuns să se decidă a plonja în aer, şi acţiunea s-a şi transformat în trecut, în timp consumat; s-au cunoscut guguştiuci ce întîrzie să se împerecheze, reprezentîndu-şi mult mai acut starea de saţietate de după drăgosteală decît impulsul instinctului, farmecul orbirii înflăcărate; am cunoscut rîndunei şi rîndunele în pieptul cărora inima a încetat să bată, prea intens supusă examenului critic autodizolvant, şi aceasta, pentru că, manipulînd de prea multă vreme conceptele universale, abstracţiunile, raporturile variabile între spaţiul şi timpul traversării lui (de-a lungul lungilor curse pe deasupra Mediteranei, cînd Grecia, Italia, Macedonia nu reprezentau decît derutante puncte de referinţă) au pierdut acuitatea receptorilor, dintre formele şi culorile întîlnite nu mai reţin decît mîzgălitura unor linii paralele ce se scurg, fără noimă, mişcarea constantă a deplasării la înălţime le-a haşurat hărţile pe care le ştiau, ochii lor nu mai disting decît nişte fotografii uscate, şterse. neprecise; într-o situaţie îngrijorătoare se află cocostîrcii şi stăncuţele, creatoare prin anii 30 a neuitatelor balete ruse, pentru care au scris muzică nemuritoare cei mai inspiraţi compozitori ai secolului, Stravinski printre alţii... Zburau sus, în cercuri largi, aproape nu distingeai bătaia aripelor şi efortul (considerabil), lunecarea lor pe decorul de mici nori argintii crea impresia unei mecanici celeste mai fine decît aceea a constelaţiilor, rotocoalele se întretăiau egal şi, urmărindu-le cum se petrec şi se desfac, aveai senzaţia că cercul se dublează pe verticală, apoi se multiplică în toate direcţiile, şirurile în

vîrtej dăinuind pînă la a realiza în azur o uriașă sferă strălucitoare; acum acea mecanică de porțelanuri zburătoare s-a deteriorat, păsările inculte încurcă frecvent figurile, șirurile se rup înainte de-a rotunji cercurile, se semnalează prea dese ezitări ale flancurilor, care întîrzie să se replieze și pierd vizibil din eleganță și plasticitate. Fenomenul este explicat de faptul că auzul acestor păsări nu mai percepe melodia (se pare că și vînturile înălțimilor și-au diminuat intensitatea, lungimea de frecvență), reținînd doar ritmuri, și nici pe acelea fără discontinuități: căderile în poză, plutirea pe poante, marele șpagat au devenit un lucru rar, coregrafia ivrescă trădează o trăire interioară fragmentată, traumatizată, grevată de contradicții. Simptomatologii derutante prezintă rațele, dumbrăvencile, unele păsări de noapte, cucul și mierlele: din jocul și cîntul lor au dispărut notele de optimism, disponibilitatea, gustul pentru gratuit, adaptarea spontană la schimbările atmosferice. Am cunoscut o rață căreia apa îi producea repulsie, un cuc amuțit pe vecie, o cucuvea zguduită de sughițuri nespecifice, un stol de dumbrăvence marcate de o totală incuriozitate față de nou și, ca atare, cu o comportare caracterizată prin inapetență pentru viață și întîrzieri flagrante în luarea deciziilor. În locul vechilor figuri ludice, comportamentul unora dintre aceste creaturi se înfățișează ca scheme seci, parcă decalchiate după stereotipia gîndirii și acțiunii omenești — prea multe repetiri, prea sărace episoade cu adevărat inventive, prea frecvente locuri comune.

Dar cea mai îngrijorătoare evoluție mi se pare aceea a cucului, pentru că repertoriul lui, deja sărac, se reduce în prezent la un geamăt inexpresiv, monoton pînă la exasperare. Se știe că această sărmană pasăre debita corect o singură strofă, vers endecasilab cu rimă alternativă ba împerecheată, ba îmbrățișată, unitară totuși în structura ei. Nimic din aceste cunoscute trăsături nu mai revin în cîntul său, în geamătul său jalnic. Se pare, și fenomenul urmează să fie studiat mai atent în anii următori, că o anxietate pronunțată, cu frecvente stări de abulie și chiar de somnambulism, îl constrînge să întrerupă fraza înainte de dobîndirea unui sens logic, fragmentarea silabică, cu cezură adîncă, indicînd grave tulburări la nivelul scoarței... Este ceva similar cu efectul Perfil, obținut experimental prin șocuri electrice, deși cercetările ulterioare ne pot aduce surprize, căci cucul, cu toată apatia lui, continuă să manifeste —

la excitantele iarbă verde, atac al uliului, lună plină, lapoviţă şi ninsoare întîrziate — un interes mai accentuat, o nelinişte înviorată, cînd îşi scutură penele şi, într-un efort compensator, încearcă să parcurgă dintr-o singură răsuflare strofa amintită...

Situaţia este cu atît mai tristă cu cît terapeuticile clasice s-au dovedit în aceste cazuri ineficiente (la 72 la sută din subiecţii trataţi în clinică, rezultatele au fost nule). Sedativele, curele prelungite cu meprobamat, băile scoţiene, drogurile antiepileptice şi chiar tehnicile ce includ presura, acupunctura, constrîngerea fizică şi anularea totală nu ne încurajează a merge pe căi bătătorite.

Colocviul nostru, dacă vrea să-şi cîştige recunoştinţa păsăretului, trebuie să declare răspicat, în termeni lipsiţi de orice echivoc, opinia că tratamentele naturale (armonia naturii aplicată sistematic în cataplasme, azurul pur sub formă de gargară, susurul apei de munte sub formă de aerosoli etc.) nu duc la rezultate sesizabile decît însoţite de o ergoterapie diferenţiată, în cadrul căreia lecturile din marii oratori ai antichităţii, analiza morfologică, muzica concretă îşi au rostul lor bine stabilit. Cucii, trataţi cu mici piese la clavecin, în timp ce li se indică noi modele la gherghef, cunosc ameliorări spectaculoase; graurii şi ciocîrlanii, îndrumaţi să deseneze în aer liber, ciorile puse să se descurce în chestiuni delicate de grădinărie îşi recapătă încrederea în viaţă şi încep, după cîteva săptămîni, să recunoască unele linii ale perspectivei eclipsate, unele rîme pe care ochiul nu le mai distingea în buruieni. O igienă generală îngrijită, o acurateţă sporită a mediului, dialogurile regulate ale medicului cu pacienţii, în scopul statornicirii unei încrederi în tratament, eventual o corespondenţă uşoară cu bolnavi de peste mări şi ţări — sînt atîţia papagali brazilieni ce răspund cu plăcere la scrisorile trimise de pe meleagurile noastre — sînt factori ce contribuie la sporirea efectelor ameliorative.

Fără îndoială, o mai bună stare de sănătate va putea fi sperată după instalarea în cer a noului soare, agregat aflat într-o avansată fază de construcţie, de o putere preliminată la cel puţin trei bilioane de megacalorii pe metrul pătrat, înzestrată cu un radiator suflant, cu un redresor ce exclude variaţiile, sursă practic inepuizabilă, cu pompă mecanică pentru refulare şi cu cric pneumatic de săltare printre nori...

IX. Eu am să fiu cît se poate de scurt, spuse Curzio Erede, căci boala lungă, sărăcia păsărilor. Eu cred, măi confrate, că toată această plicticoasă pritoceală doctoricească și toate manevrele astea rafinate nu sînt altceva decît un moft scornit de persoane care n-au o treabă mai bună de făcut. Avem un dar nemaipomenit de-a complica lucrurile, ne place să dădăcim pasărea ca pe copil, și nu mai găsim cuvinte în dicționar ca să împodobim cu pene niște situații simple și răspicate. Apoi eu, măi confrate, nu stau să purec fiecare găină pe care o blegește melancolia, n-am timp să pipăi țîfna fiecărei bibilici. Răsfățul mă dezgustă și, dacă mă gîndesc bine, nici nu cred în realitatea maladiei. Eu iau de scurt persoana, o jumulesc puțin, îi belesc la nevoie ceafa și creasta lenevită, și-i zic răspicat să se ducă unde o vedea ea cu ochii, că nu scapă cu bine din ghearele mele. Am tăvălit odată o ghionoaie de i-au mers fulgii, a înțeles madama că nu-i mergea cu lamentațiile tip Monteverdi, și sînt îndreptățit să cred că sclifosita a servit ca lecție întregii păduri. Eu plec de la ideea sănătoasă că părinții și bunicii noștri nu sufereau de nimic, nu se văitau nici măcar de durere de plisc, puneau pe masă un hoit atît de mare, spărgeau o ceapă atît de iute, înfulecau o varză atît de rotundă... Și le mergea, mulțumesc, minunat. Vremurile moderne, cu versurile lor albe, cu eseurile în doi peri, cu recitatori dezacordați și chitare despletite, cu grămada multilaterală de finețuri și bășici sufletești au stricat moravurile și au lenevit pipotele. Eu, măi confrate, tratez universal plîngerea și smiorcăiala, inclusiv cancerul, cu bătrînescul ceai de patlagină și, cînd recidivează, cu aspirină (Charles) Boyer. N-am treabă. Apoi să te prind eu, ghiorlane, că-mi vii cu certificat medical eliberat știu eu cum de-o coană dropie ahtiată după țigări americane, că te vede Joe sub chip de vultur! Un șut în... și-ai să vezi, pe bază de statistică, scăderea morbidității și urcarea longevității...

În încheiere: consumați ouăle numai fierte, beți numai apă de izvor, evitați aglomerația, împotriva rîiei folosiți cu încredere băile de sulf de la Sulfuroasa, purtați feregeaua cît mai strîns, eventual acoperiți-vă cu ea și ochii nu numai respirația, în lumea de azi deochiul rămîne o reală amenințare...

X. De bunăseamă, teoria evoluționistă s-a depreciat de tot, spuse François Lecocq, nici n-am văzut o mai mare înfrîn-

gere ca aceea suferită de biologii germani şi englezi. Ultimele rezistenţe ale acestora, în munţii Bavariei, au fost zdrobite recent de tunurile, tancurile şi aruncătoarele de flăcări ale noii şcoli creativiste franceze, în frunte cu incomparabilul Maurice Benoit, coaforul-filosof din Lyon. Am filmat cu aparatul meu căderea şi risipa retrograzilor, rar în istorie o mai ruşinoasă înfrîngere! De-a lungul văii Rederului, la 30 de kilometri în amonte de Perinord, coloanele de căruţe cu coviltire, sutele de cai, cotigile şi targile ce transportau boarfele neamului anglo-saxon pe jumătate nomad, au căzut într-o ambuscadă spectaculoasă şi am tras o mulţime de cadre ce dovedesc că puterea argumentelor celor ce se retrăgeau în dezordine nu mai reprezintă decît o jalnică amintire. Francezii au atacat[16] de pe culmi, au surprins prin iuţeala operaţiunii, tunurile au bătut metru cu metru şoseaua, intervenţia puşcaşilor n-a avut ce alege din grupurile răzleţite prin pădure. A fost o vînătoare de evoluţionişti ca-n peliculele americane. Francezii, care în mod obişnuit pierd toate bătăliile cîmpului deschis, deţin neîndoielnic secretul exclusiv al luptelor la cote înalte, nu le egalează nimeni pe lumea asta abilitatea, repeziciunea, iniţiativa, lucru subliniat din nou de toţi comentatorii militari ai gazetelor apărute în ultima săptămînă.

Au învins francezii, însă mai presus de ei a învins ideea că lumea a fost creată de Dumnezeu în şapte zile, aşa cum dealtfel transmiseseră, încă înainte cu cîteva luni, agenţiile de presă occidentale, care dăduseră şi unele detalii. Aceste detalii, puţini cunosc faptele, le fuseseră procurate de mine, care îl întîlnisem personal pe Dumnezeu în drumul spre Damasc, într-o vineri — ultima vineri a lunii iunie — şi, dacă nu luasem imagini, căci aparatul îmi era atunci la reparat, filmul importantei întîmplări mi s-a întipărit puternic în memorie astfel că mi-a fost uşor să-l derulez şi să-l punctez cu observaţiile de rigoare.

Drumul Damascului este, după cum vă este cunoscut, străjuit de bătrîni, înalţi tufani ce răspîndesc împrejur un aer proaspăt înviorător, lucru care face ca mulţi turişti, în ciuda asfaltului de foarte proastă calitate, să-l străbată, să-l caute. În vinerea despre care vă vorbesc, temperatura atinsese 47 de grade Celsius, radiatorul automobilului meu fierbea ca un ceainic; în aceste condiţii, am hotărît să zăbovesc mai mult în pădure, să aştept declinul soarelui, eventual să-mi reiau drumul la căderea serii. Cum băusem toată ziua răcori-

toare, îndeosebi pepsi-cola, am simţit nevoia să mă egarez puţin pe potecile îmbietoare ale pădurii, să-mi desfăt ochii cu frumuseţile sălbăticiei şi, în solitudine, să mă degajez onorabil într-un spaţiu sfînt prin definiţie. Tocmai înaintam spre un luminiş, cînd am zărit în razele piezişe ale soarelui un moşneag, nici prea înalt, nici prea voinic, puţin adus de spate, îmbrăcat într-o scurtă robă de in, strînsă la mijloc cu o centură roşie, purtînd pe cap o pălărie albă colonială, în picioare sandale romane cu legături de piele, pe umăr o baghetă de care atîrna o desagă cam ponosită. Înaintasem destul de precipitat spre copacul ales, şi bănuiesc că pasul meu bruiase întrucîtva vasta tăcere; moşul însă nu mă auzise, ceea ce m-a determinat să cred că era surd bocnă, asta mi-a şi sugerat să mă tupilez într-un boschet şi să observ cum evoluează bătrînul, cum îşi rezolvă el chestiunile diurne, ce întreprinde. Undeva, în adîncul silvestru martela în răstimpuri un forestier.

Moşneagul înainta încet, senin ca bleul cerului, chipul brăzdat de riduri adînci nu lăsa să se citească preocupările, nevoia care îl mînase pe potecă nu părea să-l ambeteze. L-am văzut de foarte aproape: avea ochi albaştri, linia nasului, puţin acvilină, îi conferea un aer bonom dar decis, barba albă, lungă, îl asemuia acelor portrete realizate, prin intermediul Euroviziunii şi a duhului sfînt, de către ultima generaţie a pictorilor franciscani, citeai pe acel chip fatiga lejeră, conştiinţa datoriei împlinite, detaşarea de cotidian şi pasager, indiferenţa supremă faţă de creaţia asupra căreia n-avea motive să mai revină, găsind-o certamente perfectă, deplin structurată, în bună stare de funcţionare. Nici măcar un fir de angoasă, de maleză, de dorinţă de-a metriza firea, trăsătură atît de agasantă la conservatorii Luvrului, care, ori de cîte ori am vizitat muzeul şi m-am oprit să pipăi un obiect, m-au fulgerat cu priviri de stăpîni inoportunaţi de curiozitatea slugilor. Dealtfel, aerul faché nici nu cred că i-ar fi stat bine bătrînului, în treacăt fie spus, deosebit de fotogenic...

Flanînd prin poienile răcoroase, moşul se amuza făcînd minuni ocazionale, retroversiuni recreative de şcoală, transformaţioniste, atingînd cu bagheta diverse fiinţe şi obiecte, ce se supuneau cu deosebită docilitate apropierii şi intervenţiilor sale. Am văzut cu ochii mei o ciupercă devenind pe loc cormoran, un sticlete parvenind la starea fabuloasă de pisică sălbatică, o viperă îmblănindu-se rapid pînă la a lua înfăţişarea unei subtile

hermine. Dintr-un cuib de viespi a făcut o pereche de cai roibi de toată frumusețea, dintr-un bursuc a făcut o lișiță, dintr-un ied un elefant greoi, purtînd pe gîtul viguros o pagodă cu doi maharajahi și o cucoană, după purtări o englezoaică, ceea ce mi-a părut o aluzie încărcată de ironie. Parolist, consecvent cu atitudinea lui de ani și ani, intervențiile erau temporare (pentru că se aplicau unei lumi înjugată la carul grăbit al timpului) astfel că, îndată ce pasul lui înainta și mulțumirea se exprima suav sub pînzele umilității, vietățile obținute redeveneau ceea ce cu un minut mai înainte fuseseră... Nu sînt sigur, dar restabilirea și refularea mi-au părut că se dispensează de bagheta miraculoasă, la retrogradare moșul servindu-se de un mic aparat cu manivelă, căci tot timpul — în afară de răgazul destinat nevoilor, cum se va vedea — a tot învîrtit la acea manivelă...

Tehnologia folosită îmi era, în linii mari, cunoscută — din cărți, din unele mărturii — procesul îmi devenise și mai limpede după traducerea în franceză a cărții americanului Davies Edwardson, care lucrase o vreme în laboratoarele preaputernicului, aveam și unele informații despre posibilitatea restabilirii formelor, noutatea absolută mi s-a părut a fi următorul șir de operațiuni, cu totul și cu totul miraculos, cînd bătrînul, întîlnind un maldăr de deșeuri, n-a ezitat să-și utilizeze forța asupră-le. În numai cîteva minute, atotputernicul a transformat un bidon de ulei pentru motor într-un uriaș, înflorit smochin, o cuvertură uzată de învelit automobilele într-o gazelă suplă și jucăușă, cîteva mici piese de tractor într-o opulentă turmă de oi, cu cioban tras prin inel, cu cîini păzitori, cu măgar împovărat de ciubere, cu ambianță provensală emulativă. Ca și cum n-ar fi făcut destule, Domnul a frecat două lemnișoare pînă ce au început să fumege și, îndată, din gudronul lui a extras (cracare catalitică?) o cantitate impresionantă de mase plastice, cu ajutorul cărora, fără efort și etern senin, a confecționat o mulțime de obiecte de uz plăcut ca: capoate de ploaie, pistoale cu apă pentru copii, fructe decorative și rame pentru oglinzi, aerostate, decoruri de teatru, organe artificiale pentru chirurgia plastică și dentistica estetică, ambarcațiuni sportive, scări rulante, biblioteci pentru apartamentele mici și mijlocii, piste de decolare pentru supersonice, mitraliere de mare randament și fuzee cu mai multe încărcături atomice, papuci de casă (cu un design extrem de reușit). Am observat pe chipul bătrînului semnele unei mari satisfacții, căci se pare, în această

privință nu posedă o experiență prea lungă, tratatele consultate vorbesc — dar cît de neprecis, cît de evaziv — despre un șir degutant de eșecuri, de abateri de la normele de calitate. Ca și mai înainte, Dumnezeu cel adevărat a folosit convertizorul cu manivelă ca să restabilească ordinea primordială (mi-a părut că nu făcuse totul decît de dragul demonstrației). Un incident pasager a intervenit aici, asupra căruia nu pot păstra tăcerea: la reintrarea lucrurilor în firescul pădurii, mitralierele și fuzeele s-au dovedit îndărătnice, moșul întorsese de o mie de ori manivela și transpirația îi udase pînă la poale roba de in, dar armele ucigătoare refuzau să se supună. Poate s-ar fi supus (cine stă să se împotrivească voinței de fier a Atoatefăcătorului?), dar de îndată ce primiseră forma și încărcătura criminală, mitralierele și începuseră să tragă, retezînd ca secera tulpinele din jur, ba lovind cu precizie chiar și un sat ce se întrezărea prin frunziș, în timp ce fuzeele izbucniseră spre cer, călătorind cu viteze fantastice, scăpînd de sub controlul ferm al creatorului; înapoierea lor de pe traiectoriile orbitale era o imposibilitate și, o clipă, l-am auzit pe marele operator înjurînd ca un porcar... Lucrurile s-au aranjat însă în ceasul următor, cînd lovituri înfundate au zguduit pădurea și șoseaua Damascului, semn că încărcătura căzuse și explodase undeva departe. Am înțeles, după felul în care stăpînul lumii a ridicat din umeri, că marele, înțeleptul corifeu al cerului și al pămîntului și-a asumat pe loc întreaga responsabilitate, a și găsit — în necuprinsa lui înțelepciune — o motivație plauzibilă și nu-i rămîne decît să redacteze un text acceptabil pentru agențiile de presă, la momentul oportun. Neîntrecut inventator de secrete, stăpînește desăvîrșit știința de-a manigansa secretele în favoarea intereselor superioare.

Și-a ușurat udul cu legeretă și detașare, la rădăcina unui copac, peste cuvertura unei inflorescențe de-o prospețime și un colorit dumnezeești. L-am văzut de aproape, atît de aprope că, la un moment dat m-am temut că ploaia stîrnită de el mă va atinge. O mică decepție: alcătuirea prea-puternicului nu ne îndreptățește în nici un caz să credem că lumea ar fi fost creată după normativele și habitudinile cu care sîntem obișnuiți. Altundeva îi stă, certamente, puterea...Grandioase fapte, dar derizorii mijloacele! Tocmai aici se află, după părerea mea, secretul extraordinarului său randament. Științific, lucrul e perfect explicabil: a creat în timpul săptămînii de lucru, printre

picături — duminica ar fi fost indiscutabil mai potrivită... Un muritor de rînd ar fi procedat invers...

În veci necunoscute rămîn căile Domnului...

L-am mai zărit cîteva minute, răgaz în care şi-a încheiat cu deosebită eleganţă prohabul, a trecut superficial un şerveţel de foiţă peste curelele sandalelor prăfuite, şi a înghiţit două pilule rubinii (Izochet-retard? Nitropenton?). S-a retras spre un pîlc de salcîmi şi s-a făcut nevăzut. Nu peste mult timp am auzit un puternic zbîrnîit de motoare şi un O.Z.N. şi-a luat zborul spre soare.

Din pricina turbionului iscat şi a luminii eclatante care mă orbise, n-am putut vedea prea bine aparatul; am reţinut totuşi amănuntul că îngerii care îl propulsau pe verticală purtau la mînă brăţări în filigran şi poşetuţe cu cordele, asemănătoare celor aflate în comerţ, cu care anumiţi băieţi liber-cugetători replică la acostările inoportune şi se apără de obrăznicii...

XI. După confruntarea tuturor informaţiilor pe care le posedă serviciul nostru, persoana întîlnită de vorbitorul dinaintea mea în sus-zisa pădure, nu era Dumnezeul cel adevărat, spuse Laurent L'Oiseau, căpitanul de cursă lungă. Dumnezeu nu a mai fost semnalat de cel puţin cinci ani în arondismentul indicat, şi vă pot asigura că există un sistem atît de bine reglat de semnalare a corpurilor zburătoare, că nici măcar o muscă nu poate traversa de pe o bucată de brînză pe-o pagină de gazetă fără ca traiectoria ei să nu se înregistreze, iar cutezanţa să nu-i fie sancţionată; aş putea adăuga că aparatele noastre sînt atît de sensibile şi atît de pedante, că zburătoarea n-ar scăpa înainte de a i se lua exact gabaritul, viteza de deplasare, scopul misiunii, consumul, numele părinţilor, al membrilor familiei, data naşterii şi a decesului, comportarea în serviciile pe care le-a ocupat, situaţia militară, convingerile religioase, preferinţele literare, raporturile cu prietenii, femeile şi animalele, devotamentul faţă de înaintaşii zborului...

Avem date certe că individul care uda, şi se va vedea curînd cu ce gînduri, tulpina unui copac şi inflorescenţele fără putinţă de replică, nu era altul decît un impostor. Circulă sub diferite înfăţişări, cu trenul, vaporul, avionul sau bicicleta, se ascunde în oraşele metropolitane sau într-un umil grajd de ţară, se înconjoară pretutindeni de mister, apare, cînd nici nu te aştepţi,

sub chipul unei fecioare superbe şi, o dată, la Las Vegas, a curăţat de bani pe cel mai încercat jucător, pentru ca, a doua zi, să fie întîlnit în Tibet, locatar de două săptămîni al unei chilii mănăstireşti, bărbat ca mine şi ca dumneata. Departe de sfinţenie, eu cred că tipul e dracul curat: se ştie sigur că a construit în numai zece zile Domul din Milano, pe care l-a împodobit cu statui, cu lucrări de orfevrerie neîntrecute, cu picturi, populîndu-i nava cu credincioşi, zi de zi, timp de şase veacuri (în grupuri şi individual). E adevărat că ştie să transforme un obiect într-altul, inclusiv unele animale... Nici nu e de mirare, de vreme ce ţine la Hongkong un atelier de transformări şi renovări a produselor din piele; însă acestea le face absolut interesat, în goană după cîştig uşor, nemuncit. Agenţii noştri din Guadelupa l-au surprins pe cînd, amestecat în mulţimea unei pieţe, tocmai acţiona asupra trupului unui hamal portuar şi-l redase prim ministru al Marii Britanii, nefericitul transformat fiind împiedicat să protesteze, pentru că, în noua lui condiţie, orice înjurătură lua forma nedorită a unor discursuri foarte îngrijite, din frazele cărora se puteau desprinde promisiuni de redresare a economiei britanice, precum şi precizări ce semănau cu răspunsurile la interpelările din Camera Comunelor. Escrocul n-a cedat decît în faţa furiei oamenilor revoltaţi: ei aveau nevoie, în această piaţă ordinară, de primarul localităţii lor, nu de premierul Regatului Unit... Somat să facă ceva în sensul dorinţei lor, a băgat-o pe mînecă, şi-a făcut vînt cu braţele desfăcute şi s-a înălţat la cer. Peste o oră era demascat în Norvegia unde, manevrînd o chitanţă măsluită, încerca să-l tapeze pe-un lapon de bani de cinema...

Individul face adesea pe Moise sau Mahomed, umblă cu ameninţări la adresa lumii, cu profeţii false... De două ori a provocat mari ploi şi inundaţii în California, a treia oară nu i-a mai mers: agenţii noştri, alertaţi la timp, i-au dejucat planurile şi l-au popularizat ca pe un înrăit care se joacă cu focul...

Pasagerele lui succese se datorează credulităţii şi bigotismului. De aceea, revine ca o datorie cetăţenească a fiecăruia din noi să-l semnaleze organelor poliţieneşti sau să-l popească (dacă există mijloace). Împotriva obiceiului său periculos de înălţare la cer, institutul central studiază proiectul unei plase de sîrmă ce va putea fi întinsă între cabluri şi baloane captive, făcînd imposibilă decolarea şi evadarea, din zona sudică a Europei pînă în nordul Americii de Sud.

XII. Noi discutăm şi iarăşi discutăm[17] aici o serie de chestiuni de minimă, medie şi extremă importanţă, dar abstrăgîndu-ne sistematic de la realităţile concrete, indivizi pragmatici profită de absenţa şi indiferentismul nostru şi ne ruinează ! strigă Condor Montecchi, renumitul armator din Livorno. Iată, continuă el fluturînd o telegramă, acum o oră ne-a fost spart depozitul de statui ! Se dă ca sigură răpirea Proserpinei ! Nu-mi vine să cred, nu izbutesc să-mi revin în simţiri şi să apreciez proporţiile situaţiei. Oricum, pot afirma în faţa domniilor-voastre că asemenea catastrofă nu ne-a mai lovit de la dispariţia fără urmă a Muşeţelului şi Măselariţei, în ianuarie trecut...

De prisos a întinde comentariile. Să ne ridicăm degrabă cu toţii, să telefonăm în toată lumea, să întreprindem ceva pînă ce nu va fi foarte tîrziu !.. Vă mulţumesc pentru atenţie...

XIII. Lăsaţi-l să se ducă, prieteni, ştie cui să se adreseze şi unde să caute, spuse Alceo Alla Spontini; eu propun să discutăm întîmplarea pentru că — aşa cum ne învaţă clasicii — este mai important să vorbim despre statui decît să le pipăim şi să le posedăm. Între noi şi ele e o diferenţă nu numai de vîrstă, dar şi de preţ, şi nimeni pe lume nu ne poate spune dacă au fost într-adevăr răpite sau au fugit singure din depozit, după lunga plictiseală la care au fost condamnate. Luaţi-vă sedativele, depănaţi în gînd numărătoarea Yoga şi ascultaţi-mi cu răbdare spusele:

Într-un trecut nu prea îndepărtat, cînd încă eram om, am inventat la Lucerna un stîlp de metal cu care se putea sfredeli pămîntul. Ideea mă chinuise încă din copilăria cea fragedă, căci tatăl meu, pianist remarcabil, suferea cumplit că nu poate implanta picioarele instrumentului în podiumul de concert şi, nefixat, pianul său aluneca, cînd era muzica mai frumoasă, fie în fosa de dinaintea podiumului, fie în sala înţesată de melomani. Bătrînul avea un burghiu foarte drăguţ, piesă de o rară distincţie, găurile pe care le dădea nu reuşeau însă să pătrundă prin capac şi prin ladă pînă în podea, pentru a fi trecute prin ele şuruburile, cablurile sau barele de oţel, forjate de însuşi inginerul Eiffel. Îmi amintesc cît de chinuitoare erau strădaniile lui: pregătirea unui concert sau a unui recital îl împingea pe marginea nebuniei, căci trebuia să întrerupă

mereu repetițiile pentru a se ocupa de găurile niciodată profunde, uneori era nevoit să se prezinte în fața publicului obosit, nervos, încărcat de neliniști, mama și cu mine, martori ai eforturilor și înfrîngerilor succesive ne întrebam dacă nu va fi constrîns să-și părăsească într-o zi profesiunea. Sperasem ca un american să-l ajute, americanul nu s-a ținut de cuvînt.

Aveam zece ani cînd, din cauza instabilității pianului și a nereușitelor de a-l fixa în podea, inevitabilul s-a produs. Îl însoțeam pe tata la Salzburg, repetițiile concertului al treilea de Beethoven, cu orchestra din Viena (numele dirijorului îmi scapă) fuseseră programate la *Mozarteum* diminețile, înainte de ora opt. Cum n-am fost niciodată un matinal, mergeam la sală ceva mai tîrziu, dîndu-i răgaz bătrînului să-și facă fără martori încălzirea, gamele demonstrative, perforările. Am intrat la repetiție pe la 10. În fotolii nu se aflau decît directorul instituției cu secretara lui. Pe scenă, orchestra prepara uvertura la *Oberon*. Pianul nu fusese tras la rampă. Firește, am întrebat de tata. Mi s-a spus că se retrăsese în cabină, că avusese o altercație cu dirijorul, nu știu pe ce chestie, că a cerut îngăduința să reintre mai tîrziu. L-am căutat la cabină. Lipsea. O cabinieră m-a informat că ieșise, nu însă înainte de a-mi lăsa o scrisoare. Cu un scris foarte nervos, neobișnuit de lăbărțat pe pagină, tata îmi comunica hotărîrea lui de-a părăsi localitatea, de-a renunța pentru un timp la cariera lui de virtuoz, de-a se dedica exclusiv cercetării în domeniul stabilității și securității pianelor: « Plec în Franța, scria el negru pe alb, mă așteaptă acolo o mulțime de prieteni care îmi cunosc drama și care vor ști să-mi creeze condiții pentru studii. Ajut-o pe mama să înțeleagă exact ce s-a petrecut, speră alături de mine în grabnica mea restabilire. » Vederea mi s-a întunecat. La vîrsta lui, uzat de necazuri, plecarea era o aventură. Precipitarea cu care luase hotărîrea și acum încerca să și-o împlinească, faptul că nu-și asigurase un înlocuitor ca solist al concertului, teama că ziarele, care-l prezentaseră cu neprecupețite laude, vor transforma întîmplarea într-un scandal, m-au forțat să intervin pînă nu e prea tîrziu și să-l împiedic.

L-am găsit în holul hotelului gata echipat pentru călătorie, înconjurat de cîțiva cunoscuți. Erau, după cum au sunat prezentările, persoane importante în viața muzicală contemporană: Herbert von Karajan, dirijorul orchestrei din Viena, Victor Procopiu, admirabilul creator al marilor balete de la București,

sir John Barbirolli, o certă speranţă a baghetei britanice, Frederic Chopin, al cărui nume de aur a poleit de mult cartea de aur a muzicii. Chopin sosise la Salzburg special pentru concertul tatei, îl însoţea o fermecătoare actriţă din Danemarca, mult mai sensibilă, mai distinsă decît marea lui poloneză[18], alături de care ne făcuse o vizită în primăvară. Toţi încercau să-l calmeze, să-l întoarcă din hotărîre, să-l determine să-şi reia repetiţiile şi să dea concertul. Alunecarea pianului, spunea Karajan, nici măcar nu e un fenomen nemaiauzit. De cel puţin două ori în lunga lui activitate i s-a întîmplat să-l vadă pe pianist călătorind cu instrumentul prin sală, a doua oară pierzîndu-l, ceea ce a creat o situaţie extrem de spectaculoasă, căci solistul continua să cînte fără să mai aibă în faţă claviatura. Am profitat de un moment mai calm spre a-i comunica tatei ideea salvatoare ce-mi venise în minte şi o purtasem întreaga dimineaţă în adîncul fiinţei mele îndurerate: mă voi dedica ingineriei, nu mă voi da bătut pînă ce nu voi rezolva problema ce i-a întunecat lui viaţa şi, dacă dînsul nu va mai avea cînd să se bucure de avantajele pianului ancorat în duşumea, va fi, presupun, fericit să ştie că nici un pianist din lume nu va mai avea parte de trasporturi nedorite şi de căderi în fosă. Minune: demonstraţia mea a fost convingătoare, din nefericire ea n-a putut evita inevitabilul, după cum v-am anunţat.

Karajan s-a întors grabnic la Viena, căci avea de susţinut acolo o partidă de tenis cu campionul Spaniei, Chopin, cu daneza, s-a retras la polonezele lui, Procopiu a profitat de răgaz, ca să facă ceva cumpărături, sir John Barbirolli a luat avionul pentru Londra, unde era aşteptat să dea primele sale meditaţii de oboi. L-am condus pe tata la *Mozarteum*, dirijorul (al cărui nume îmi scapă) a fost de părere că se poate trece peste repetiţii, date fiind reputaţia şi seriozitatea solistului, directorul instituţiei l-a primit cu braţele deschise, cu enormă cordialitate şi cu bomboane spirtoase austriece. I-am trimis chiar din cabina radiodifuziunii un mesaj mamei, ca să-i spun ce se întîmplase, şi cum, în cele din urmă, raţiunea învinsese. A fost bucuroasă că, după zece ani de nebuloase căutări, mă gîndisem matur la profesiunea de inginer.

Partea întîi a Concertului (într-o sală plină pînă la refuz) a fost excepţională: tata s-a întrecut pe sine, a cîntat înaripat şi cu o precizie ce a uluit, părea că nicicînd n-a fost mai inspirat. Acel minunat *Alegro* pe care, copil neştiutor, îl simţeam ca o

sporovăială a unui elev cam zăpăcit, întrerupt de mustrările bolborosite ale pedagogului gata să-l cîrpească, a întrecut în strălucire toate așteptările: publicul a fost atît de entuziasmat că, împotriva obiceiului, a izbucnit în aplauze în chiar pauza dintre părți. Lacrimile bucuriei îmi udaseră obrajii și curgeau șiroaie în bărbia care tremura. Succesul acesta îl împărtășeam mai altfel decît altele, pentru că știam că acele momente sublime puteau să nu se înfiripe, dacă eu însumi nu avusesem ideea pe care am avut-o. Nefericită idee!

Înainte de-a vă povesti deznodămîntul, găsesc util să vă relatez, în cîteva cuvinte, evenimentele întîmplate de dimineață, o dată cu retragerea tatei din repetiții: cedînd rușinos șantajului și amenințărilor cu pîrjolul, guvernul austriac se făcuse nevăzut, creînd cale liberă armatelor lui Hitler să intre în țară și să o anexeze. Invadatorii se sprijineau pe-o coloană a cincea destul de periculoasă, acționînd îndeosebi în marile orașe din provincie, printre care Salzburgul. Cîțiva instrumentiști ai orchestrei, printre care concert-maistrul, făceau parte din echipele de șoc al organizațiilor subterane plătite de Berlin și, informați că ora anexiunii a fost fixată, s-au și grăbit să aducă în sala de concert armament și muniție, pentru a fi gata de luptă la momentul oporun. Materialul l-au ascuns în tuburile orgii și în cutia pianului. Se pare că încărcătura fusese apreciabilă, căci tata se plînsese de cîteva ori, la prima oră, de faptul că pianul, pe care își dezmorțise mîinile, spre deosebire de toate instrumentele pe care cîntase, nu lunecă la apăsarea pe pedale, și declarase că, din moment ce tot va porni la vale la o frază mai tumultuoasă, se teme ca greutatea să nu imprime lunecării o viteză din capul locului prea accelerată, care l-ar proiecta cine știe unde, poate chiar în scuarul din fața clădirii... Dirijorul luase observațiile acestea ca pe unul dintre capriciile obișnuite ale soliștilor zguduiți de emoție, în schimb concert-maistrul, după ce pălise, fusese văzut de secretara directorului umblînd sub capacul pianului și scoțînd de acolo ceva ce semăna cu o portocală, dacă nu chiar cu o grenadă de asalt. În fine, incidentul acesta se încheiase, tata părăsise repetiția, aparatele de radio din oraș difuzau proclamații către populație, în care i se cerea să păstreze calmul, invitînd-o să-și vadă liniștită de treburi, ca atare concertul nu era amenințat de înaintarea blindatelor.

După ce și-a frecat gospodărește mîinile, gest foarte îndrăgit de mama, pianistul a făcut semn dirijorului că este gata de-a

ataca partea a doua a concertului, acel adagio impregnat de poezie, care face deliciul firilor melancolice şi arată, dacă mai era nevoie, cît de adîncă e gîndirea marelui Beethoven. Tata şi-a ridicat braţele, şi-a înclinat capul pe spate, ca şi cum îl trăgea înapoi o mare, respectuoasă sfiiciune pentru geniul ce îi încredinţase secretele lui, după care a atins uşor claviatura... În acea clipă, am văzut sala fulgerată de-o teribilă explozie...

Forţa explozibilului, suflul degajat au făcut zob pianul şi pe pianist, primul rînd de violonişti, o parte din fotoliile de orchestră, împreună cu persoanele care le ocupau, şi cîteva din balcoanele din apropierea scenei. Un fum gros a împiedicat rapida evacuare a publicului, care, în panică, a înregistrat pierderi în morţi şi răniţi, cum au scris ziarele. Dirijorul a fost proiectat prin fereastră.

Secretara direcţiei, doctor în fizica acustică, care în timpul concertului a stat tot timpul sprijinită de un cadru al culiselor, a explicat explozia prin acumularea excesivă a vibraţiilor în spaţiul închis al sălii, fapt care a provocat mici descărcări electrice în ebonita din care sînt confecţionate unele piese constitutive ale pianului şi a dus la detonarea încărcăturii. Directorul sălii *Mozarteum*, al cărui spirit de contrazicere a trecut graniţele Austriei, a fost de părere că tatăl meu, pus pe arţag încă de la sosirea în localitate, purta cu sine, în buzunarele interioare ale fracului, o apreciabilă cantitate de trotil, şi cu greu a fost convins să arboreze pe frontonul clădirii steagul îndoliat pentru catastrofa ce avusese loc: pretindea, deşteptul, că hitleriştii sosiţi să parafeze Anschlussul vor da o interpretare nedorită acestui trist semn...

Am spus la început că, la scurt timp după aceste întîmplări, am inventat la Lucerna un stîlp metalic de sfredelit pămîntul. Nimic mai adevărat, cu toate că indicasem Lucerna în loc de Heinebad, ca să nu mi se ia urma. Stîlpul meu era înzestrat cu sapă cu role, lucra cu lichid, la mari presiuni; o dată, în timpul experienţelor am înaintat atît de rapid, încît am simţit cum capătul de înaintare se opinteşte în Anzii Cordilieri şi-i mişcă din temelii. Cum nu puteam părăsi Austria, spre a constata cu propriii mei ochi efectele forajului, şi cum mă temeam că ocupantul va folosi stîlpul de sfredelit în scopuri militare, am ars documentaţia şi, luînd un pumn de barbiturice, mi-am şters din minte formulele remanente. Fără doar şi poate, invenţia mea ar fi putut fixa pentru totdeauna pianele supuse

fenomenului de alunecare, dar tatăl meu nu se mai putea bucura de rezultatele ingeniozității și priceperii minții mele. Nu mi-a fost ușor să calc sfînta promisiune...

În anul următor, un suedez a brevetat un procedeu de stabilizare a pianelor de concert prin betonare, iar peste doi ani am suferit un accident de automobil. Înainte de-a fi pasărea agreabilă pe care o aveți în față, am fost o scurtă perioadă de timp crocodil de Gange, cu dungi galbene pe partea abdominală.

XIV. Pentru că fiecare a povestit cu detașare ce i s-a întîmplat pe cînd era om, spre a demonstra cît de jalnică i-a fost condiția și cît de joasă calitatea vieții[19], am să-mi permit, cu îngăduința dumneavoastră, să înfățișez și eu viața mea de-atunci, după care vă voi solicita un bilet de voie să pot merge la culcare [20], spuse academicianul Fernando Ptizzi, din Modena pe Spree.

Încă de timpuriu, am auzit vorbindu-se despre oameni și popoare care se joacă cu focul și cei care vorbeau mi-au dat să înțeleg că mai toate nejunsurile și mizeriile omenirii se trag din practicarea nepedepsită a acestui joc. Pînă la aceea vîrstă cunoscusem aproape toate jocurile clasice și mă lămurisem cît este de periculos fiecare, cum deformează el personalitatea și, mai ales, cum scoate el pe copil din circuitul productiv, rătăcindu-l în labirinturile falselor oglinzi. Un coleg de grădiniță bătuse cercurile, mînase caii trenulețelor liliputane, jucase arșice: devenit bărbat, alegîndu-și meseria de cofetar, n-a reușit (cu toate pedepsele la care a fost supus) să bată albușul de ou (telul îi răsucea oala, care se răsturna), iar cînd a fost să coacă cozonaci, a lăsat în aluat o mulțime de arșice și o linie de cale ferată, de care nu se putea dezbăra. Un lucru și mai supărător i s-a întîmplat copilului unui vecin care, obișnuit să se joace poarca, măgarul cu samarul, crabii și crevetii, capra, boul și vițelul, tăntălăul și neghiobul, a continuat să folosească numele acelor pasionante jocuri în relațiile cu partenerii, cînd s-a făcut mare. Partenerii, la început, i-au pus în vedere să-și modifice limbajul, dar el recidivînd, s-au supărat, au făcut ceva tapaj, au cerut satisfacție pentru ofensă la nivelul cel mai înalt. Băiețașul de altădată devenise ministru de externe și prelungirea jocului l-a costat pierderea slujbei. Cîțiva copii se jucau cu păpuși; cum se obișnuiește, îmbrăcau și dezbrăcau

păpuşile în fiecare zi, le făceau baie, le culcau, uneori — cînd nu erau ascultătoare — tîrnuiau păpuşile de păr, iar pentru vini mai mari, le decapitau. Cînd s-au făcut oameni mari, obiceiurile şi plăcerile i-au urmărit: avînd de cercetat pădurea braziliană, ei s-au înţeles foarte bine cu membrii triburilor locale, i-au spălat şi îmbrăcat, i-au culcat cu somnifere Hoechst, i-au tîrnuit adesea de păr pentru micile lor neglijenţe şi incorectitudini. Localnicii, care se jucaseră şi ei în copilărie cu păpuşile şi de-a familia, le-au răspuns pe măsură şi, cu mişcătoare delicateţe, i-au supus, pînă la unul, operaţiei de decapitare. În fine, un amic al meu s-a jucat pînă tîrziu de-a hoţii şi gvardiştii şi nu era mobilă în casă sau tufă de arbuşti în grădină din care să nu-şi facă, în toiul luptei, fie tranşee, fie bastion, fie linie de apărare tip Maginot. Făcîndu-se om mare, funcţionar important al renumitelor uzine *Fiat* din Torino, puterea şi banii i-au permis să-şi reia jocurile copilăriei, astfel că, înarmat cu grenade şi pistoale cu repetiţie şi ajutat de alţii ca el, şi-a petrecut o bună parte a concediilor terorizînd instituţiile, jefuind băncile, sechestrînd personalităţi ale vieţii publice, executîndu-le sumar.

O bună carte de pedagogie m-a luminat la timp asupra consecinţelor jocului copilăresc, aşa că mi-am rugat părinţii să-mi interzică — sub ameninţarea cu carcera — cercul, dambiluşca, popicele şi poarca. Părinţii m-au înţeles şi mi-au lăudat înţelepciunea, dîndu-mi spre delectare să le ţin conturile fabricilor, să avansez oferte firmelor cu care aveam raporturi, să semnez contracte şi să prezint, o dată pe an, bilanţul întreprinderilor. Dobîndirea unei vaste experienţe m-a condus la studiul economiei şi al dreptului, exerciţiile de adiţiune şi înmulţire m-au îndreptat spre statistică şi marketing, clipele de răgaz, folosite intens pentru studiul populaţiilor, m-au ridicat pe lespezile filosofiei. Cînd mi s-a învederat că unii se joacă cu focul, am lăsat fabrici, familie, tratate de drept, registrele şi clasoarele cu furnizori şi clienţi şi-am plecat să cercetez cu ochii mei cum se practică acest joc, cu ce urmări.

Lucrurile se petrec mai puţin spectaculos decît mă aşteptasem. Undeva, într-un poligon al Academiei Belgiei, plasat pe coasta oceanului, am urmărit un tînăr jucîndu-se singur cu focul. Individul grebla un teren înierbat, aduna frunzele într-un maldăr şi apoi le aprindea. Frunzele ardeau la început cu flăcări întinse, după un timp flăcările se scurtau, dispăreau sub frunze

şi le lua locul un fum gros, care inunda cu apele lui întreaga regiune.

Nimic grandios, nimic care să aibă implicaţii sociale, demografice, sanitare. Aş putea spune că jocul e chiar anost, m-am întrebat sincer ce satisfacţii — din punctul lui de vedere — putea avea jucătorul. M-am înapoiat din Belgia copleşit de tristeţe şi cred că această tristeţe s-a transmis şi rîndurilor mele ce au alcătuit studiul publicat în *Annales* (XXI, 1942).

O anonimă mi-a semnalat un joc cu focul la paralela 36, undeva între San Francisco şi Toledo. M-am grăbit într-acolo. Sub clinul unui deal am văzut un şir de căpiţe de fîn sub care stăteau ascunse tancuri, rachete, ba chiar o flotilă de avioane grele de bombardament. Pe terenul care se deschidea în faţă, un fel de terasă plantată cu măslini şi străbătută din loc în loc de panglica unor şosele foarte bine întreţinute, se aflau cîteva barăci. Mi s-a spus că sînt hangare, că sînt pline ochi cu muniţii, mai ales cu misile cu focoase atomice. Hangarele nu m-au interesat, pentru că totul se înfăţişa în deplină ordine şi curăţenie. Era să plec, descurajat de insuccesele ce mă cam urmăreau de la un timp, întrebîndu-mă îngrijorat ce voi scrie în numărul următor din revistă, cînd o întîmplare m-a condus la birouri. Acolo, pe cînd funcţionarii se chinuiau să-şi aşeze semnăturile pe delegaţia mea, am zărit printr-o uşă întredeschisă exact ce mă interesa. Am dat buzna în încăperea alăturată şi, clipă fericită !, am surprins mai mulţi ofiţeri care se jucau cu focul. Mi s-a explicat pe dată cum se joacă jocul şi care sînt regulile lui: domnii ofiţeri stau în cerc, cu brichetele de gaz în mînă, un arbitru dă la un moment dat comanda, toţi participanţii apasă pe declanşatoare. Unele brichete se aprind, altele nu. Se notează cu zece puncte reuşita, se sancţionează cu minus zece eşecul. La sfîrşit se face socoteala şi cei ce pierd plătesc doi dolari pentru fiecare punct pierdut. Se joacă pasionant, « la jumuleală », cum e expresia militară. Mi s-a povestit că unul dintre jucători, lipsit total de noroc într-una din seri, după ce şi-a jucat, pierzîndu-le, prăvălia, casa, soţia şi căţeluşa adorată, ciudos şi încălzit de băutură, s-a dus în camera de comandă şi a vrut să tragă manetele ce pun în funcţiune bateriile de detonare a focoaselor. Colegii nu l-au lăsat, i-au blocat braţele; l-au potolit doar cu ameninţarea că-i vor scrie şi-l vor pîrî lui taică-său, preot anglican în Noua Anglie, om de-o severitate legendară. Manetele se manevrează relativ uşor, e

suficient să le tragi de sus în jos, pentru ca cele o sută de rachete să-şi ia zborul programat spre principalele oraşe ale Canadei... Jocul ofiţerilor mi s-a părut neinteresant, ba aş spune chiar anost. Ce să pretinzi de la nişte oameni însinguraţi, cu o imaginaţie potolită, plictisiţi de regulamente şi exasperaţi de scurtimea concediilor şi a permisiilor?

Se vorbea insistent că guvernul unei ţări latino-americane se joacă, de asemenea, cu focul. Am primit permis să iau parte la una dintre reuniunile cabinetului. Mi-a fost destul de greu să ajung la Belinda, capitala ţării cu pricina, din cauză că străzile erau blocate de baricade şi de chesoane răsturnate, de la toate etajele elegantelor hoteluri coloniale din centru se trăgea îndrăcit cu armele. N-am înţeles cine lupta, fapt e că n-am putut ajunge la şedinţă decît după ce un colonel binevoitor mi-a oferit un car blindat care să mă conducă printre ruine. Domnii miniştri tocmai se întorceau de la o execuţie de rebeli, în curtea interioară a palatului, erau mîndri de răspunderile lor, unii declarau că scenele le produseseră o mare poftă de mîncare şi bufetul întîrzia să-şi deschidă obloanele, alţii regretau că, pe căldurile ce se înteţiseră, trebuie să rămînă în fracuri şi tunici închise la gît, ar fi dat dracului protocolul şi s-ar fi aruncat în piscina care le clipocea în urechi şi le înnebunea vederea, în faţa ferestrei...

În timpul reuniunii s-a jucat jocul Bengal. Figurile lui sînt destul de complicate, de aceea manevrele le fac soldaţi cu un îndelung exerciţiu. Ei aprind beţişoare de santal, le agită prin aer şi imaginează cu scînteile ce se aprind o mulţime de constelaţii artificiale de-o clipită, aerul umplîndu-l treptat cu arome extrem de plăcute, persistente. Nimic periculos nici aici, ba aş spune că jocul e chiar binefăcător, pentru că numai la cîteva minute de încheierea lui şi a şedinţei de cabinet, deschizîndu-se ferestrele, o duhoare de cadavre a pătruns în sala în care ne aflam. Santalul, se spune, are darul de-a dezinfecta atmosfera. În urma călătoriei, am redactat un raport în care mă declaram de acord cu practicarea acestui joc, menţionînd doar că el mi se pare costisitor pentru buzunarele omului de mijloc (lemnul de ars se importă tocmai din Indii). Un rezumat al raportului urmează să apară în *Annales*.

Am mai cunoscut jucători cu focul într-o stînă din Tirol, într-o colibă din Anatolia, lîngă un zid din Saxonia, lîngă o apă curgătoare din Africa Centrală. Jucătorii îşi luau însă prea

în serios jocurile, unii le dădeau nu numai sensuri simbolice, ci şi funcţiuni utilitare. Cînd ajungi să te joci cu focul spre a răscoace o mămăligă, chestiunea superioară se bagatelizează dintr-odată, te întrebi ce rost are, cui serveşte şi de ce să nu eviţi cheltuiala printr-un telefon la casa de comenzi a marelui magazin, plăcerea transferîndu-se la jocul telefonic — un foc electric de sonerie înflăcărată.

În încheiere: e minunat faptul că noi păsările şi voi insectele nu vă daţi în vînt după jocul cu focul. Periculos nu este, după cum aţi văzut, dar nici foarte şi prea amuzant. Oamenii au descoperit focul spre a strîni curiozitatea indiscreţilor, spre a pune pe drumuri, prin anonime, comisiile academice, de Cruce Roşie şi brigăzile mobile, instituţii ce nu-şi văd capul de atîtea treburi.

Soţia mea din timpurile de tristă amintire, cînd eram oameni, a sfîrşit într-un parc din Auschwitz, nu ştiu bine în ce împrejurări, acum e barză de Rin, trăim fericiţi împreună, călătorim mult, visăm să devenim într-o viaţă viitoare beţişoare parfumate de santal...

XV. Studiile mele de filolog m-au dus la anumite adevăruri categoriale, spuse greierul dr. docent Violon da Gamba, şi ele sînt cu atît mai importante, cu cît în pădurea noastră şi prin livezi, păsările, plantele şi insectele sînt încă puternic marcate de diferenţele lingvistice pe care le-au cunoscut. Eu mi-am restrîns preocupările la aria artei, cu rezonanţă în mediul silvestru şi încă fertilă în actuala preocupare de-a distribui frumosul pînă şi printre gîze, căci timpul liber ne permite ore de diletantism şi petreceri cu lăutari, remarcabile succese la pocnetul de bici şi la capodoperele kitsch, scuzaţi-mi eufonia şi euforia. Termenul ce desemnează pe artist în diverse limbi indică exact calitatea conceptului pus în mişcare într-o anume colectivitate. Astfel, neamţul (şi aici avem cîţiva copaci din Germania de nord) numesc artistul *Kunstler*: doar pronunţînd cuvîntul, că şi vezi înainte-ţi un tip miop, cu riglă şi teslă în mîna dreaptă, extrem de îndemînatică, cu şubler şi micrometru în mîna stîngă, cu microscop, telescop, hîrtie milimetrică şi maşină de capsat în celelalte mîini. Opera lui artistică îi seamănă: dacă e un peisaj, cîmpia se încheagă pe pînză în strînse coordonate dinamice, casele satului se înşiră dinamic în angrenaje

perfect îngemănate, copacii cresc egali, paraleli, dinamici în limitele nutriţiei clorofilice, masa lor lemnoasă se dezvoltă uniform sub cerul cu ploi dirijate, cu soare atent distribuit, dinamic; dacă e portret, personajul se prezintă măreţ, înzestrat cu cronograf de precizie dinamic, cu cămaşă sintetică, cu privire acută, corectată de lentile de contact dinamice, cu paloarea specifică a studiului, pe capitole şi versete, al pretextelor lutherane, cu roşeaţă în obraz furnizată de vitaminele dinamice ale lui *I. G. Farbenindustrie*, cu trăsăturile neechivoce ale hotărîrii de-a învinge; dacă lucrarea este muzicală, rezultatul apare o maşinărie enormă şi perfectă ca însuşi cosmosul şi o mie de nemţi instruiţi şi-ar bate degeaba capul să mai afle ceva de adăugat sau de ameliorat la această superbă smîntînitoare...

Francezul îl numeşte pe meseriaşul cu profesiunea asta *artiste* şi, derivat: *artisan.* El înţelege că individul care acceptă să lucreze sub această firmă îşi pierde curînd seriozitatea şi nu mai înţelege să facă nimic bun. Tipul astfel pervertit începe să-şi irosească vremea ferestruind pietrele catedralelor, răsturnînd căldări de culoare şi polisînd pînza pînă ce devine transparentă, îmbinînd ţesături, marmură, păreri muzicale, pînă ce totul iese subţire şi dantelat — spumă de bărbierit zeii. Spuneţi *artiste,* repetaţi spusele, şi veţi obţine un lucrător al văzduhului, iar *e*-ul mut sugerează cam ce se petrece în stomacul dicţionarului care îl conţine. Ascultaţi, în schimb, un marş militar franţuzesc şi veţi fi brusc înveseliţi de acordurile lui desuete, de gramafon dogit, şi veţi rîde cu poftă de tenorul castrat care se dă drept zuav sau cuiraser. Francezii n-au fost nicicînd militari, războaiele le-au purtat victorios civilii, fetele de speţa Ioanei cu Arcul şi Mieta Pompadour. Soldaţii lor sînt nişte *artificieri,* amatori de spectacole în parcuri, trăgători la fit cînd e să fie pe viaţă şi pe moarte...

Italianul îl numeşte pe meşter *artista,* şi vocala desemnînd femininul este un indiciu prea suficient că lucrările ieşite de sub mîna lui se înrudesc cu fagurele de miere. Un bărzăune italian e în stare să umple pereţi cît zidul Romei cu scene şi chipuri graţioase, cu mişcări de dans, istoria cea mai sîngeroasă capătă pe arcuşul acelui *artista* o molatecă, adîncă, desăvîrşită şi dulce desfăşurare, ca şi cum perfecţiunea însăşi a catadicsit să se explice armonios. În nu ştiu care limbă turanică artistul e numit *cîrmîr,* şi vă asigur că operele create de el seamănă

leit cu ce se aude și cu ce se citește; tot astfel se întîmplă cu termenul *hudojnic*, care e un produs hibridat obținut din *josnic*, *bicisnic*, *pidosnic*, *drojdie*, *bleg* și *grijanie*; lucrătorul numindu-se astfel, oricît ar fi el animat de bune intenții și ar avea cele mai favorabile condiții din lume ca să-și uvrajeze sentimentele, și cele poate cîteva idei, nu reușește să scoată decît ori piese monumentale, de natură să umilească Himalaia și să invite pe cei fără adăpost să le devină chiriași, ori mărunțișuri insistente pînă la plictis: cu o nucă într-o colivă nu se face parastasul. O armată de păsări îl ciugulesc de milenii pe Prometeu, dar haidamacul nu e încă în stare să ciripească o șansonetă de care să nu ți se facă rușine, un foxtrot de sîmbătă seara. Și dacă această categorie și-a atestat și consacrat acel termen drojdios, ceva șanse le-au dobîndit retorii lor, copioși ca și monumentele, provinciali pînă și la purtatul pălăriei: dă unuia permisunea să se scuze, să demonstreze de ce nu, de ce încă nu, că îți umple într-un sfert de ceas vagonul și tărăboanța și trecînd, în loc să claxoneze, țipă ca o pereche de șenile.

Cuvintele creează profesiunea, termenii îi fixează și le conferă (sau nu le conferă) har.

Eu atîta am avut de spus. Adresez din suflet un salut cordial păsăretului din țara lui Prometeu, succes pe ramură vulturului care-i ferfenițește divinului artizan ficatul! Vouă, vă strîng prietenește mîna și, de pe meleaguri însorite, nu vă sărut pe gură, căci desigur vă repugnă țepușile bărbii mele și obiceiurile pidosnice care ne amintesc omul.

XVI. Oamenii supraviețuiesc, acolo unde condițiile de hrană, de încălzire, de apărare și perpetuare le sînt încă favorabile — în insulele Bremont, în sudul Americii australe, prin grotele munților Loyd, în arhipelagul japonez — numai și numai datorită furtului sistematic pe care îl practică, spuse Simon din Argos, alias Simone Boccaferma.

XVII. Pe cînd eram constrîns să trăiesc sub înfățișare umană, spuse Simon din Trento, alias Simone Boccaferma, credeam cu inocență în integritatea și cinstea omului, reținînd

din lecturi şi spuse numai elogiile la adresa lui. Miopia mi-o explic acum uşor: eram interesat să ştiu doar ceea ce-mi stimula evoluţia; dacă trăiam în mijlocul oamenilor, produs al istoriei lor, implicat total în destinul speţei, eram în mod firesc constrîns să nu privesc decît din interior şi să-mi placă totul. Diogene se arăta încîntat de perfecţiunea borţosului său butoi, căci, neieşind din el vreodată, habar n-avea că pe dinafară doagele sînt putrede, cercurile ruginite, întreaga construcţie pe cale de-a se face ţăndări, îndată ce se va rostogoli în prăpastia pe muchea căreia fusese sprijinită. Din interior butoiul se înfăţişa drept lumea cea mai frumoasă şi mai confortabilă cu putinţă, spaţiul părea larg, iar cerul se adîncea la infinit spre orizont, etalînd toate culorile lui (ziua), aproape toate constelaţiile lui (noaptea). Cînd dialectica naturii (în cazul meu un accident de automobil) a permis depăşirea condiţiei oarbe şi ruşinoase şi trecerea pe-o altă treaptă a ierarhiei biologice, devenind, după cum se ştie, broască de baltă, unghiul exorbital, umiditatea şi sîngele rece [21] mi-au îngăduit să văd realitatea cu alţi ochi, să-mi dau seama că bălăcisem în eroare şi nu înţelesesem mai nimic din ce trebuia înţeles.

Omul nu trebuie condamnat pentru asta, el e mai curînd demn de a fi compătimit. Logica ne-ar îndemna să-l ajutăm: să-i înconjurăm într-o zi butoiul, să i-l rostogolim în prăpastie, ca să nu rămînă din el nici amintirea, căci, dacă aşteptăm ca doagele să se risipească singure, s-ar putea ca individului să-i vină în gînd să-şi mai procure un butoi şi apoi altul şi altul, să umple cu ele prăpastia, ba chiar să se ridice deasupra, cu un nou turn Babel de doage şi cercuri, lungind către un cer fals, pilonii unei erori condamnate a nu cîştiga niciodată înălţimea şi perspectiva... N-o facem, desigur, de teama de-a nu rostogoli odată cu butoiul şi conţinutul lui, omul; el nu trebuie încă o dată pedepsit, după ce, reiese din toate faptele expuse aici, nu şi-a ispăşit încă prima pedeapsă... Eu zic să-l lăsăm în întunericul care îi face plăcere, cu grija numai de a-l opri să ne mai jefuiască, pentru că, am întîrziat să vă spun, această fiinţă cu o mare rază de acţiune, fură de rupe pămîntul...

Borfaş de rînd, individul foloseşte nopţile spre a-i ascunde nelegiurile: tot ce are şi îşi doreşte obţine prin furtişag, în paguba noastră — a animalelor, a păsărilor, a insectelor nevinovate. Cîţiva gură-cască l-au văzut într-o seară urcînd în car-

lînga unui biplan şi numai că n-au aplaudat ca proştii cînd şi-a luat zborul şi a zburat ca o turturea. Mintea şi experienţa nu l-au luminat spre a-şi da seama că biplanul semăna izbitor cu aparatele noastre: poseda aripi subţiri de liliac, guşă caldă ca a turturelei, cioc de acvilă, derivă de peşte... Furtul ordinar l-a dovedit un piţigoi italian care a descoperit într-o casă din Milano planurile trase la heliograf de un complice cu numele Lionardo... Lupingul, picajul, vria, decolarea pe verticală au fost furate şi ele şi e locul să spun că acestea au fost posibile şi din pricina lipsei noastre de vigilenţă: noul Diogene ameţeşte cu vorba şi promisiunile pe mulţi naivi.

Ne-a furat idei valoroase privind submersiunea, săparea canalelor şi a galeriilor subterane, construcţiile hidrotehnice, folosirea radarului, calcularea rezistenţei la curenţi şi şocuri şi multe altele. În domeniul industriei uşoare a aplicat proiecte pe care nu le-am păzit cu străşnicie, acum umblă îmbrăcat în textile de împrumut, se împăunează cu penele şi blănurile animalelor, se hrăneşte cu fragedele tulpine ale feciorelnicelor ierburi, se apără de boli cu florile plantelor noastre însorite, ba uneori nu se dă înapoi de-a ne jefui ouăle, fructele şi sucurile. S-a bucurat pînă şi de sărăcia trestiei, de-a lăsat-o doar cu golul rotund al tulpinei. Calic, ne ia de sub penaj chiar şi frunzişul căzut, găinaţul, gunoiul.

Jaful e de-a dreptul dezastruos în arte şi lingvistică: cu cîntecul nostru, individul a împletit melodii romanţioase şi chiar simfonii, cu culorile noastre a împodobit încăperi şi sticlării, un confrate al brigandului nici nu s-a mai sfiit să-şi numească simfonia *Cucul*, în timp ce un altul a confecţionat o pasăre din bronz, dînd să se înţeleagă că înfruntă neruşinat întreaga speţă a păsăretului. Cu performanţele înşişi ale păsărilor!... Limba lui e colorată şi expresivă pentru că ne-a derobat de podoabele noastre — orăcăitul, lătratul, fluieratul subţire, mormăitul greoi, strigătul, bîlbîiala expresivă, stupitura vioaie, strănutul percutant... Nu e de exclus bănuiala că cineva dintre ai noştri — poate plopul, poate păducelul, deşi eu înclin să învinuiesc mai curînd papagalul — i-au înlesnit accesul în Biblioteca paradisului, de unde a subtilizat toate dicţionarele noastre etimologice universale... În fine, ne-a devalizat de verdele şi galbenul lanului de grîu, de fermentaţia intestinală, de rara proprietate a cameleonului de-a se face nevăzut fără

a fi nevoit s-o ia la sănătoasa. Cercetaţi-i proverbele şi fabulele şi vă veţi convinge că întreaga lui comoară de înţelepciune e transcriere cuvînt cu cuvînt a experienţei noastre de viaţă, a moralei noastre fără seamăn... Bestia cu chip de om, leneşul scormonitor şi în lături s-a înfruptat cu tot ce a dorit, el n-a adăugat nimic bunurilor jefuite, ideilor sustrase; s-a îmbogăţit peste noapte ca o lepră, acum ne sfidează cu luxul şi putinţela sale...

Eu chem pe cei de faţă la luptă pentru recuperarea grabnică a obiectelor furate. Dacă sîntem hotărîţi, nu ne rămîne decît să formăm un comitet, un secretariat operativ şi, pînă la ziua răfuielii, să publicăm o gazetă.

Propun să încredinţăm gazeta gîştei de casă...

XVIII. Acum cinci ani, primăvara, am ridicat, împreună cu harnicele mele tovarăşe, un splendid muşuroi pe marginea iazului dinspre Gloduri (la aproximativ 35 de kilometri de planeta Venus). Construcţie splendidă, impunătoare, cu tot confortul unei locuinţe moderne — termoficare, lift, spălătorii, garaje... După ce familia noastră, formată din trei milioane de persoane, s-a mutat în muşuroi, unde locuieşte şi astăzi, am ridicat, la îndemnul primarului, un monument măreţ în cinstea constructorilor şi a municipalităţii. Monumentul a fost, ca şi construcţia, lucrare colectivă şi reuşita lui deplină ne îndeamnă să continuăm a lucra cooperatist, plănuind să creăm chiar anul viitor o pisică în mărime naturală, care să ducă în lume, prin salturi sprintene, mesajul nostru de complementaritate...

Monumentul nostru reprezintă o menghină ce ţine în braţe un cocoş; menghina sugerează celui ce o priveşte ideea că soarele ne încălzeşte deopotrivă pe toţi (toate), iar cocoşul strîns de cleştii ei — dorinţa noastră de optimizare, căci furnicile ard de dorinţa să devină primele obiecte ale viitorului regn — regnul obiectual visat de utopişti şi de discipolii lor, gîndacii de Colorado. Menghina e atît de impunătoare, atît de luminoasă, semnificaţiile ei atît de limpezi, că nu ne putem opri să nu o privim în fiecare zi, din faţă şi din profil, să-i descifrăm fără încetare semnificaţiile. Admiraţia noastră s-a transformat cu vremea într-un adevărat cult. Dacă n-am avea încă multe

proiecte de realizat, am face din acest cult o nouă religie... Să vedem, să mai studiem...

Cînd s-au împlinit zece ore de la ridicarea monumentului, am sărbătorit izbînda noastră artistică printr-o mişcătoare sărbătorire, prin fixarea unei plăci pe peretele muşuroiului. Am repetat ceremonia şi la împlinirea a douăzeci de ore, dînd atunci şi o masă, la care au venit, în semn de omagiu, şi delegaţii ale omizilor, melcilor şi lăcustelor codate. Stabilind deja o frumoasă tradiţie, am plantat atunci o nouă placă evocatoare, cu litere săpate în marmoră de Carrara. Răuvoitorii — unii greieri vecini — ne-au povăţuit să abandonăm obiceiul, însă noi am sărbătorit şi a patruzecea oriversare, ba şi pe următoarele, pînă la o sută. Fixarea de plăci ne-a emoţionat şi ne-a însufleţit, aşa că am căutat să mergem mai departe în procurarea acestor înalte, nobile satisfacţii. Pentru că monumentul s-a cam ruinat — timpul lucrează chiar şi fără voia noastră —, am început să oriversăm (dacă pronunţ a doua oară acest termen, să-l considerăm intrat definitiv în limbă) împlinirea unui număr de zile de la plantarea primei plăci, a celei de-a doua, a celei de-a şaptezecea şi, de la un timp, oriversarea inscripţiilor în amintirea plăcilor... Un şir lung de inscripţii amintesc ziua cînd monumentul nostru a început să se deterioreze, la o săptămînă, la şase luni, la un an...

Este o mîndrie pentru noi a vă aduce la cunoştinţă că astăzi nu trece o zi, nici măcar o oră, în care să nu sărbătorim, cu mese şi cuvîntări foarte simţite şi mişcătoare, împlinirea unei anumite scurgeri de timp de la punerea primei plăci, a celei de-a doua, a celor următoare, a dubletelor, tripletelor etc... Şirurile prietenilor care ne însoţesc aceste clipe de rememorare şi bucurie au devenit nesfîrşite, avem probleme cu cazarea numărului uriaş al oaspeţilor, căci de la un timp iau parte la mese şi la fixarea noilor plăci şi animalele pădurii, precum şi pelerini de la cei trei poli ai pămîntului, echipe de elefanţi indieni şi cete de peşti ai Atlanticului şi mării lui Behring. Fiind totul gratuit şi onorific, nu se poate vorbi despre o industrie turistică. Onoarea ne costă şi se estimează că ne va costa de o mie de ori mai mult în anii viitori, cînd vom începe să sărbătorim (punînd plăci aurite) sosirea primului vizitator, a primului gîndac, a primei libelule, a primei echipe de elefanţi, a focilor... Avem multă bătaie de cap, sîntem ocupaţi de nu ne mai rămîne

timp să construim un nou muşuroi, dar pieptul ne este plin de sentimentul datoriei împlinite, iar malul Glodului — plin de plăci cu inscripţii ori — şi aniversative.

Scopul intervenţiei mele, spuse în încheiere Benino Formica, este de-a saluta o excepţională iniţiativă, dar şi de a convinge pe membrii prezentului colocviu să ne viziteze, să ne facă plăcerea de-a lua parte la fixarea unei plăci de bronz în cinstea aşezării celei de-a opta plăci al celui de-al şaselea an al ridicării monumentului redeşteptării Furniciei transalpine... Festivităţile vor începe peste un sfert de oră şi vor dura şapte luni.

(Raport cu privire la pagubele pricinuite de domnii pacienţi în pavilionul nr. 3, la direcţie şi cantină; propuneri de sancţionare şi despăgubiri; pretenţiile Japoniei şi măsuri de ergoterapie[1]*)*

I. În calitatea mea de monarh absolut în pavilionul nr. 3, parter, în baza prerogativelor regale şi împuternicirilor excepţionale acordate de Dumnezeu şi de cele două camere de gardă, am dispus efectuarea unei amănunţite anchete pentru elucidarea împrejurărilor ce au condus la dezordinile din ziua de 30 octombrie a.c., la conflictul dintre rîndunele şi participanţii la Colocviul păsăretului şi insectelor, la ale cărui lucrări am luat parte, şi care s-au încheiat cu invadarea Japoniei.

Imediat după ceaiul de dimineaţă, am văzut pe firele de telefon, în dreptul farmaciei, un număr de cinci pînă la şaptezeci de rîndunele. Aveam încă în mînă felia de pîine cu magiun, cînd mi-am dat seama pe loc că sosise delegaţia acestor păsări aşteptate şi m-a cuprins bucuria, ştiind că ele aduc lucrărilor noastre salutul insulelor de la Soarele prerăsare. I-am împărtăşit bucuria şi satisfacţia mea mareşalului, care se afla în cabina de la stradă, înaltul ofiţer era încă acaparat de o convorbire telefonică cu oraşul, abia mai tîrziu mi-am dat seama că, informat, se preocupa de luarea măsurilor de urgenţă corespunzătoare.

Pîinea cu magiun o dată consumată, am fost condus cu alaiul cuvenit la baie, unde noutatea era comentată de miile de participanţi. Un cormoran m-a implorat să nu particip în acea zi la lucrări, că o să-mi pară rău, lucru căruia nu i-am dat mare importanţă şi pe care, acum după evenimente, îl interpretez altfel.

A trebuit să aştept mult timp, cu prosopul şi periuţa de dinţi în mînă, pînă ce să se formeze alaiul obişnuit care să mă conducă la sală. Cînd, în sfîrşit, au sosit din dreapta escadronul de spahii şi comandanţii marilor unităţi, am auzit urale şi

a trebuit să-mi corectez ţinuta pentru scurta paradă matinală. M-au însoţit Caterina de Medicis, doi laureaţi recenţi ai premiului Nobel, marele Clemenceau (ca întotdeauna spiritual), Gheorghe, omul meu de curte, şi doamna care serveşte ecleruri la chioşc (graţioasă, încîntătoare, ca un copil care a terminat recent Politehnica). M-au încadrat, de-o parte şi de alta, pe dreapta, şirurile de cuiraseri, infanteriştii marini (comandaţi de un castor în vestimentaţie strălucitoare) şi cîteva grupe de zuavi. Am păşit în aclamaţiile mulţimii cu pasul din regulamentul numărul 6 (marş de paradă, maiestuos, hotărît), am salutat de la înălţime, cum se cuvenea, m-am oprit în scuar cu intenţia să iau în braţe un copil şi să-l sărut, dar copiii nu sînt îngăduiţi în perimetrul ceremoniei, am îmbrăţişat o modestă soră de la tratamente. Un baset de la televiziune, inoportun şi obraznic, mi-a întins sub bărbie microfonul, cerîndu-mi să le spun telespectatorilor lui cum mă simt. L-am muşcat scurt de mînă, pentru ca telespectatorii să-şi dea seama singuri de starea sănătăţii mele. Am luat-o, eu şi cortegiul, la dreapta, apoi iarăşi la dreapta, şi în cîteva minute am urcat scările. Din partea participanţilor la colocviu m-a salutat un condor imperial, originar din Anzi, încredinţîndu-mă unui translator care, m-a asigurat condorul, ştie toate limbile păsărilor, inclusiv franceza.

Sala era arhiplină, ca la orice şedinţă de închidere. Caterina mi s-a plîns că lipseşte aerul, neajuns înlăturat înainte de-a da eu vreo dispoziţie, căci am văzut în acelaşi minut cum se aduc tuburile de oxigen şi cum încep să lucreze pompele. O sală în care se adună mii de păsări, consumatoare la înălţime de mari cantităţi de oxigen, resimte întotdeauna lipsa aerului.

În acest timp, Anglia şi Paraguayul au rămas tot timpul în expectativă.

La ora fixată, prezidentul şedinţei, o ciocănitoare din sud, a deschis lucrările. Mi s-a cerut să adresez cîteva cuvinte, am refuzat înclinînd uşor din cap, fiindcă aveam gura plină, nu terminasem încă de mîncat pîinea cu magiun. I s-a dat cuvîntul unui pescăruş din Groenlanda spre a lămuri cîteva chestiuni privind schemele profesionale, sistemul corporatist al cocoşilor de munte şi soluţii pentru iluminarea dumbrăvilor şi pădurilor, în speranţa că energia electrică va diminua procentul de delincvenţă silvestră juvenilă, crimele şi jaful. Am fost atent la enunţarea problemelor, nu însă şi la dezvoltarea soluţiilor, din pricină că a trebuit să decelez o căpuşă

ce se ascunsese sub aripa dreaptă şi mă exaspera (în prima parte) şi să mă ocup cavalereşte de Caterina (în partea a doua) care nu mai înceta să cotcodăcească: regina făcuse un ou!

Referatul care a urmat m-a interesat foarte puţin, aproape deloc (vorbea un piţigoi carpatin) aşa că am avut răgazul să studiez puţin sala. Barocul renovat mi s-a părut acceptabil, balcoanele au avut de cîştigat prin suprimarea franjurilor şi înlocuirea tapiseriei roşii; inspirată mi-a părut şi înlocuirea lămpilor de cristal, meschine, cu candelabre de sticlă trasă, care, dacă sînt ceva mai ieftine, au în schimb avantajul că par enorme constelaţii şi permit un ecleraj extrem de plăcut. În acest splendid decor, participanţii — în costumele lor alese, de sărbătoare — dădeau colocviului un aer deosebit de distins. Am zărit în loje şi primele rînduri de fotolii o mulţime de personalităţi remarcabile: o imensă plăcere mi-a făcut revederea cu Alceo Banieri, moştenitorul imperiului pinguinilor şi porumbeilor rotaţi, actualmente înalt comisar la Geneva, Juanita Palma, superbă gîscă austriacă, mi se pare că lieder al unei grupări conservatoare, Carlo Giulio Penata, cu care am fost coleg la colegiul Cambridge, secţia Răşchitoare, Viktor Vogel-Farbe, cunoscut brabete de Brabant, norocosul cîştigător al cursei aeriene de fond Berlin-Singapore, Galina Precupova, cîntăreaţă pe streaşina renumitei *Scala*, Felix Rotari, porumbel voiajor pe liniile Lloyd... M-au emoţionat delegaţiile de scatii, în tradiţionalele lor costume naţionale, elegantele dumbrăvence, mîndrele pajuri ale Aplilor, cochetele presuri, ibişii egipteni, un oarecare Colibri da Foresta Oscura, prinţ argentinian, grupurile compacte de specialişti reprezentînd populaţiile de albatroşi, coţofene, papagali şi mierle din ţările mediterane, apoi, aşezate în dreapta, solemnele bufniţe, cucuvele şi stăncuţele ruinelor imperiului britanic (Scoţia). O lume pestriţă dar distinsă, gravă dar fremătătoare, rafinată dar pragmatică... L-am întrebat pe Gheorghe unde sînt insectele, colocviul interesîndu-le în bună măsură. Aghiotantul meu mi-a arătat un mic nor de ţînţari plutind în pulberea de lumină a candelabrului central, apoi cîteva lăcuste ocupînd galeria. Printr-un gest discret (Gheorghe şi-a scărpinat uşor umărul) m-a făcut să înţeleg că reuniunea e onorată şi de ploşniţe şi de purici şi de speciile rare ale tropicelor. Într-adevăr, curînd am avut plăcerea să simt în preajmă prezenţa unei viespi şi

a două muşte de cal. Insectele formează majoritatea, m-a asigurat Gheorghe...

Lucrările s-ar fi desfăşurat aşa cum au început — calme, animate de dorinţa înţelegerii şi colaborării, sub semnul optimismului — dacă nu soseau, venite din ţări îndepărtate, cîteva mii de rîndunele. În timp ce şeful delegaţiei lor s-a şi instalat la tribună, dezvoltînd consideraţii privitoare la condiţiile specifice oferite lor de japonezi, stolurile au pătruns în sală, au invadat literalmente spaţiul deja aglomerat, s-au aşezat ciucure pe candelabre şi lampioane, pe balustrade, pe spătarele fotoliilor, pînă şi pe arabescurile de ipsos ale pereţilor. Nestăpînite, absolut insolente şi gălăgioase, au făcut imposibilă audiţia reprezentantului lor, umplînd şedinţa de rumoare şi găinaţ[3].

S-a produs pe dată o oarecare tulburare, am văzut rîmele şi gîndacii odoriferi ridicîndu-se şi părăsind sala, un lăstun s-a adresat prezidentului[4] să intervină. Zadarnice au fost loviturile de ciocan ale ciocănitoarei, larma a luat dimensiuni catastrofale.

Am folosit răgazul cerut de restabilirea ordinei şi i-am desfăşurat Caterinei un scurt reportaj al recepţiei din ajun, cînd m-am întreţinut cu primul ministru al republicii Bursaca şi cu reprezentantul apostolic al Sfîntului Cuib, oferindu-i reginei boabe de grîu şi firimituri de pişcoturi, pe care ea le-a ciugulit cu plăcere, însă puţin îngîndurată. I-am dat să ciugulească şi cîteva drajeuri de teperin. Mi-am potolit şi eu foamea şi iritarea cu o felie de pîine cu magiun, strecurată într-o mapă de serviciu de aghiotantul Gheorghe, după care am ciugulit şi eu cîteva seminţe. Aparteul cu Caterina m-a răpit, astfel că n-am fost atent ce s-a întîmplat în sală, fapt este că, ridicînd ochii, m-au izbit scene de o violenţă nebănuită: roate mari de păsări patrulau sub cupolă, ce se desfăceau ca să se arunce în picaj şi să jumulească din zbor păsăretul mărunt, mii de vrăbii, rîndunele, sticleţi şi mierle se atacau şi se loveau cu răutate umplînd aerul de un clocot de bătălie. Aş fi spus că sînt din nou pe cîmpia de la Eranto, că atacă cavalerii înzăuaţi, dar lupta se dădea la înălţime şi nici urmă de platoşe şi zale, căci fulgii şi penele vorbeau de la sine despre vulnerabilitatea combatanţilor. Aerul se îngroşase de scamă, parcă un vagon de bumbac ar fi fost răscolit de o fermă de găini răşchitoare, urcînd pînă în tavan troiene de puf şi de pene; era imposibil să distingi

prin ninsoarea groasă cine atacă şi cine se apără, cine învinge şi cine se predă.

Nesăbuitul de aghiotant, afectat de faptul că uliii, ereţii şi acvilele întîrziau să intervină, a alergat după o puşcă de vînătoare, a revenit într-un suflet cu ea şi, ochind candelabrul, a tras rapid cele două focuri ale armei. Am văzut cîţiva delegaţi căzînd în vrie din înălţimi, am fost mişcat la vederea sîngelui îmbibînd mocheta, m-au zguduit zbaterea aripilor lovite, spasmele morţii, nemişcarea din urmă, însă m-a umplut în acelaşi timp de revoltă faptul că, venit de nu ştiu unde, un ogar de vînătoare s-a repezit să înhaţe păsările muribunde şi să le aducă pe rînd la picioarele mele... Intervenţia cîinelui în lucrările colocviului păsărilor mi-a părut de neiertat.

L-am chemat pe Gheorghe, i-am exprimat reproşul meu formal şi, cerînd să-mi predea imediat puşca, l-am trimis la mareşalul porţii, să-l închidă sau să facă ce-o vrea cu el. Am fost atît de supărat, că mă mir cum de mi-am stăpînit nervii şi nu i-am descărcat puşca în aripă. M-am liniştit curînd cu o felioară de pîine cu magiun, medicii au dreptate să recomande drept calmant puţină hrană, după care am ciugulit seminţe împreună cu Caterina, tulburată şi ea. Regretabil că se pot produce asemenea scene, nu mai de mult decît alaltăieri asistasem la o scenă tot atît de respingătoare, în timpul Convenţiei animalelor şi peştilor.

În fond, conflictul pornise de la vorba necontrolată a unui nagîţ care, spre a restabili liniştea, le apostrofase pe rîndunele spunîndu-le că sînt agenţi năimiţi ai japonezilor, cozi de topor (de rîndunică) şi călăi ai coloniilor de melcişori. Rîndunelele răspunseseră (tot necontrolat!) că năimiţi sînt maică-sa şi taică-su şi struţul care i-a botezat; păsăretul cel mult a intervenit cu blesteme la adresa rîndunicilor; li s-au alăturat, cu ură şi mînie, acvilele ce, dacă ar fi avut atunci la îndemînă bomba atomică, ar fi aruncat-o fără ezitare asupra insulelor japoneze.

Liniştea şi ordinea au fost restabilite, lucrările şi-au continuat cursul. Dar ceea ce fusese interesant se consumase: toate păsările ascultau intervenţiile cu mare neatenţie, rîndunelele, după ce au pronunţat salutul lor cordial, plecaseră în ţările calde (în Japonia), provizia de seminţe şi de pîine cu magiun se epuizase, Gheorghe stătea la poprealǎ sau poate mareşalul îl trimisese după ţigări. Am consultat-o pe regină dacă crede

că mai poate suporta plictiseala, ea mi-a răspuns că, după ce mai face un ou, e dispusă să plecăm.

Curînd am decolat, am zburat uşor pe deasupra capetelor, am admirat încă o dată felul cum au fost restaurate lambriurile sălii şi, găsind un ochi de geam deschis, ne-am retras cu largi, maiestuoase bătăi de aripi.

II. Cînd sîngele e inundat de adrenalina suprarenalei iritate, pulsul atinge valori înalte, îngrijorătoare, şi recomandabil e să se provoace o acţiune care să aibă valoarea unui act relaxant. Ura se stinge cînd sare supapa şi aburii toxici se risipesc. Oamenii ştiu să se răcorească la timp, evită congestiile şi infarctul dînd palme, lovind orbeşte unde văd cu ochii, trăgînd, ca Gheorghe, cu puşca, declarînd şi purtînd războaie. În această privinţă sînt de admirat.

Păsările colocviului păsărilor s-au orientat asemănător (este cunoscut simţul lor de orientare). Telegramele din cursul zilei mi-au adus veşti despre toate cele ce au urmat. Curînd după plecarea mea, lucrările s-au suspendat (la propunerea unui papagal, care a fost de părere că nu se poate trece uşor peste ofensa primită) şi s-au format pe loc detaşamente de asalt. Rîndunelele trebuie să plătească, a declarat un general, Japonia, care le ţine pe vechi state de salarii, trebuie pedepsită, a adăogat un plutonier, dacă cumpăna lumii a tras într-o parte, e de datoria noastră, a soldaţilor, să punem sîngele şi penajul nostru în balanţa dimpotrivă, spre a reechilibra lucrurile, a spus un soldat. Crucişetoare cu furnici, tancuri conduse de bondari şi viespi sălbatice, o infanterie marină de scarabei şi greieri şi o flotă aeriană formată din mii de efemere, condusă personal de admirabilul Bonifacio Ephemera, conte de Bidonya, s-au îndreptat spre Japonia imperială şi, către seară, depeşele agenţiilor de presă şi transmiteau debarcarea, invazia, reportajele primelor lupte.

Am rămas treaz toată noaptea, fascinat de rapiditatea cu care se acţionează, fără mare poftă de mîncare: abia de-am ciugulit cîteva rîme dintr-o farfurioară.

III. Război, egal jaf. Asta ştiam din cărţi, mai ales din volumele *De l'inégalité parmi les fourmies* şi *Grandeur et déca-*

dence de Lili Putaine. Telegramele de dimineață mi-au adus la cunoștință, spre surprinderea mea, încetarea ostilităților și retragerea forțelor invadatoare din insulele japoneze. Mai lung a fost drumul pînă la teatrul de operațiuni, decît războiul.

Am văzut prada de război. Un graure și-a adus mașină *Toyota*, o codobatură sîrmă de împletit pentru garduri și cotețe, o gîscă aprinzător automat de aragaz, un brabete două seturi de transistoare, o coțofană combină radiofonică și blănuri, un botgros o bormașină, un sticlete o stație pentru observații meteorologice, un cărăbuș o hartă a Indiei, un țînțar o tipografie, un vultur pleșuv o păpușă, o gaiță un aparat de ras, un pinguin un pistol cu apă, o găină schiuri de performanță, un corb o pereche de șoșoni și ochi de sticlă, o bibilică benzi transportatoare, benzi de magnetofon și nasturi.

Mi-au fost dăruite din materialele capturate: o pereche de cercei cu diamante, un briceag tip pește, o lampă răscroită (cu petrol), un pateu cu icre de Manciuria și o iapă arabă. Cerceii i-am transferat Caterinei.

IV. Am convocat de dimineață colegiul cronicarilor și, în trei cuvinte, i-am pus pe băieți la treabă. Mi-am exprimat dorința să văd o mare frescă a războiului de la Soare prerăsare. Cu cifre și fapte. Nimic despre captură, numai gloria și eroismul. Un istoric mi-a spus la despărțire: « să trăiești ! » semn că ceva mi se pregătește. Mă tem să nu mă mistifice.

V. În drumul lor spre Japonia, rezultă din ultimele informații primite, detașamentele de asalt au răsturnat paturile, au sfărîmat dulapurile și, traversînd la cantină, au provocat importante distrugeri de veselă și personal. Sînt pagube importante și la direcție, unde păsările înfuriate au spart macheta stabilimentului (scara 1 :500), au devastat biblioteca și au vrut s-o siluiască pe secretară. Către sfîrșitul invaziei, cîțiva ciocîrlani cu moț și un gîscan au spart vitrina cu realizări de la intrare, însușindu-și un tensiometru și un clistir.

VI. Japonia nu cere despăgubiri. Cantina, în schimb, ridică mari pretenții. Secretara direcției a cerut transferul.

Pînă la noi dispoziţiuni, se suspendă cinematograful de miercuri. S-a dat plecarea unor păsări mici [4]. Se va înăspri programul de gimnastică, introducîndu-se numeroase noi figuri de zbor şi cădere liberă. La atelierele de recuperare se vor introduce operaţii noi: umplerea pernelor cu puf, scrisul caligrafic. Orele de muzică se vor completa cu studiul sistematic al fluieratului şi, pentru cei deosebit de dotaţi, studiul croncănitului. Pentru festivalul anual se va pregăti piesa *Cîntecul păsărelelor* de compozitorul Janequin [5].

Disciplina şi ordinea vor fi desăvîrşite, în pavilionul 3 nu e permis să se-audă nici măcar musca.

VII. Ieri m-am încoronat, încununîndu-mi capul cu o oală splendidă — metal compact, bine rotunjit, cu mîner pe dreapta. Caterina m-a sărutat. Am simţit că se revarsă asupra îmbrăţişării noastre întreaga istorie zbuciumată a păsărilor. Uzi şi fericiţi, ne-am retras în pătul, căci a venit şi pentru noi vremea cuibăritului...

1. Într-adevăr, « sublima metamorfoză », cum o numeşte Alois Krauss, adică trecerea de la condiţia de biet om la aceea de măreţ dobitoc, mai apoi de uşoară pasăre şi insectă şi, în sfîrşit, la minunata şi de mult rîvnita stare de obiect, spuse Conrad Abricht, departe de-a fi fost o înaintare agreabilă, ca plimbarea unui gurmand prin pateurile cu ciuperci, apare, acum cînd am traversat-o cu toţii, mai curînd o trecere pe sub furcile caudine, pentru unii grotescă şi buimacă, pentru alţii agasantă ca un cui în pantof, pentru cei mai mulţi de-a dreptul penibilă şi dramatică. Ce greu e să te desprinzi de masca lipicioasă a omului! Un văr de-al meu, inginer de tulumbe pentru vidanjarea canalelor, cu numeroase succese prin expoziţiile de peste ocean, vizitase într-una din călătoriile sale o celebră grădină zoologică şi-i rămăsese gîndul la o blănoasă şi ageră mangustă ce răpusese, spuneau paznicii, cîteva duzini de şerpi veninoşi. Ura de copil şerpii, îl torturau furtunul şi tuburile cu care era obligat să lucreze, ba avusese de suferit ofensele unui sorb şerpuitor de mare capacitate care, pe cînd se evacua apa dintr-un tronson al tunelului de la St. Godard, îl trăsese din greşeală în pîntecele său, îl frămîntase şi-l digerase prin intestine noroioase şi întunecimi infernale, redîndu-l vieţii — într-un lac de refulare, în apropierea mării — numai piele şi os, de parcă trăise o mie de ani sub duşuri scoţiene. Îşi pierduse mult timp din viaţă inventînd şi brevetînd maşini de retezat furtunul şi salamul, de scurtat conducte, de întins maţe, cabluri şi chiar sfori de colet, studiase pînă la epuizare comportamentul şerpilor de toate felurile, aflase antidotul veninului celor mai periculoase tîrîtoare, devenise un explorator temerar al canalelor subterane ale marilor oraşe, cărora ştia

ca nimeni altul să le fisureze pereţii şi să le spargă mufele şi manşoanele, era la un pas de premiul Nobel, în urma adaptării de rotile şarpelui boa, după ce fragmentase fiara în mod corespunzător, alcătuind din ea vietăţi cu cel mult trei vertebre, plăcute la rulaj şi înfăţişare, amatoare de jocuri prin grădină, supuse cînd era vorba să fie sacrificate, gustoase în mîncare, cu usturoi şi oţet, mai ales rotilele[1]...

II. Dar ura împotriva şerpilor dăinuia în inima lui cîndva speriată, era încredinţat că de şarpe şi venin va sfîrşi, jurase[2] să nu mai doarmă pînă ce nu va şterge de pe faţa pămîntului urmele sinuoase ale acelor jalnice animale. Nu-şi putea realiza gîndul decît dacă ar fi devenit mangustă, abilă a descoperi ascunzişurile duşmanului, imună la atacurile cu venin. În treacăt fie spus, aţi văzut şi dumneavoastră cît de persistentă este ura, ea se păstrează mai bine decît oricare alt produs al naturii omeneşti; carnea, untul şi zarzavaturile se degradează în cîteva săptămîni, chiar ţinute în frigorifere drastice, ura rămîne nealterată în orice mediu şi la orice temperatură, uneori nu-şi schimbă calitatea nici într-o sută de ani. Se spune că un băiat a jinduit o acadea din coşul unui bătrînel cu barbă şi ochelari de sîrmă, sprijinit de gardul şcolii, şi, neavînd bani, s-a hotărît să o fure. Moşul a prins la timp mişcarea, l-a pîndit şi, cînd băiatul a întins mîna, l-a plesnit peste ea. Pofta oarbă sancţionată devine cu vremea o forţă mai înfricoşătoare decît turbarea rîurilor în timpul ploilor torenţiale. Băiatul pofticios s-a făcut mare, ani în şir a învăţat sîrguincios ştiinţa militară, şi-a convins semenii că Europa trebuie să trăiască în glorie şi nu ca o învăţătoare pensionară ce n-are un cartof să-l prăjească în loc de friptură, oamenii l-au delegat să facă precum a gîndit, militarul s-a lăsat la vatră şi s-a ridicat în rang de cancelar[3]. Acadeaua colorată de odinioară i s-a urcat ca o stea călăuzitoare deasupra frunţii înguste, şi cît ai zice peşte, a cucerit Europa dulciurilor, malurile vecine, gloria ce stătuse ca un tort pe cer de secetă şi n-avusese ocazia să se împartă. Stăpîn absolut pe pămînturi, ape şi văzduhuri, supraomul n-a stat o clipă pe gînduri să-şi ia revanşa: a ucis sau deportat pe toţi bătrînii cu barbă şi ochelari de sîrmă şi a dat tuturor celor ce l-au urmat cîte o acadea asemenea acadelei ce mustea triumfător şi cu sclipiri de sînge pe boltă. Bineînţeles, acest soi de

forme plastice ale urii sînt rare, ele vorbesc însă despre înălţimea (tipul era scund), tenacitatea (destul de nearticulată în multe acţiuni), puterea (pînă la urmă, cum era şi firesc, a mierlit-o, căci unul i-a tăiat limba), dorinţa de întindere peste pămînturi (s-a mulţumit şi cu o palmă de ţărînă deasupra) şi alte virtuţi nepieritoare ale oamenilor...

III. Aşadar, vărul meu nu mai mînca şi nu mai dormea, chinuit de dorinţa de-a deveni mangustă. El, care făcuse multe invenţii, nu reuşea să pună la punct aparatele în stare să-l transforme: unul ce urma să-i croiască labele din faţă îi strunjise din greşeală mîinile pînă ce acelea semănau cu două beţe chinezeşti de mîncat orez şi, datorită lor şi unor aranjamente ale maică-si, mătuşa mea bună, dirijase două concerte la Carnegie-Hall, un altul îi crescuse pe spate o blăniţă, însă materialul se dovedise de foarte proastă calitate, se rosese repede şi, bietul băiat, aproape dezbrăcat, putea fi luat oricînd drept şoarece şi mîncat de pisici; un al treilea dispozitiv îi modificase capul şi trăsăturile, numai că nu ştiu cum lucrase, că ochii îi luceau ca ai cobrei, în timp ce cuvintele îi ieşeau şuierate din gura foarte mult îngustată, siflantele exasperîndu-l. Nefericitul s-a aruncat într-o noapte într-un puţ de pe moşia părintească şi ţăranii au văzut, pe cînd dădeau fuga să-l salveze, cum din adîncul pămîntului, pe jgheabul de piatră, iese şi se face nevăzută o cîrtiţă. Micul animal tîra după sine un metru de croitorie, ceea ce a fost o dovadă indiscutabilă a identităţii persoanei şi preocupărilor.

Am deplîns, împreună cu familia, nereuşita vărului meu, pînă într-o zi, cînd un post de radio a transmis un interviu cu cîrtiţa ce dorise să fie mangustă: declara, printre altele, că nu regretă întorsătura lucrurilor, că acum vede limpede unde a greşit şi lucrează pe brînci la un aparat care să-l facă, într-un răstimp preliminat, fluture cap-de-mort, dacă se poate cu motor în doi timpi, de mic litraj.

IV. Înainte de a vă povesti cum am procedat eu ca să scap de mizerabilul trup omenesc, am să vă mai reţin cu situaţia unui cunoscut al meu, pe nume Blaise Pascal, un franţuz foarte original, înzestrat cu o putere de muncă ului-

toare, priceput într-o mulţime de meserii, spuse în continuare Conrad Abricht. Individul, după multe încercări de laborator şi în cîmp deschis, şi-a dat seama că acţionează zadarnic, că trecerea dincolo nu e posibilă atîta timp cît operaţiunile de transformare privesc numai corpul, de aceea şi-a îndreptat în special atenţia asupra sufletului. A pornit la treabă separînd într-o eprubetă spiritul pînă la un mare grad de puritate, şi obţinînd oxid de spirit, a condus experienţa prin presărare, diluare în soluţie, infuzie şi injecţii intravenoase. A constatat lucruri demne de interes: un hoţ de buzunare, căruia i s-a infuzat spiritul unui metafizician nu încetează să fure, ci face aceasta cu plăcere sporită, susţinut acum de argumente mai cuprinzătoare decît cele şubrede de dinainte, aşa cum mărşăluitorul de cursă lungă cîştigă mai multe medalii cînd e îmbrăcat mai sumar decît în nădragii lui bărbăteşti; hoţul e prevenit, înconjurat cu stimă, invitat la petreceri cu buzunare multe şi tacîmuri scumpe, încurajat în momentele sale de descurajare şi inactivitate. Unui dictator din America de Sud (acolo oricînd afli speţa, deoarece limbuţia latină se mariază fericit cu temperamentul erectiv), era urît de toată suflarea pentru actele lui lipsite de bun-simţ, însă o injecţie cu spirit lucid l-a redat metodic, individul a amenajat pe loc un parlament bine populat cu senatori de carton, organisme reprezentative din beţe şi saltele sprijinite, numeroase societăţi cu mulţi membri — uniforme cu nasturi şi cravate pe umeraşe susţinute de cuiere cu tălpică, comisii de capete adevărate de tîrgoveţi, orînduite în ţepuşi, lîngă care magnetofoane discrete aduc intervenţii personale şi, în parte, contradictorii, totul atît de bine organizat încît fotografiile luate de reporteri au înregistrat şi zîmbete, gesturi amabile, scene mişcătoare.

Blaise Pascal şi-a administrat sieşi tratamentul, şi-a întors asupră-şi spiritul (desigur, tratat cu săruri în eprubetă) şi — crescînd doza timp de-o săptămînă, după ce şi-a ucis nevasta, a jefuit un magazin de ciorapi şi a prezentat mărturie falsă într-un proces cu corupători de minori — a închis ochii spre a deveni în mai puţin de un sfert de ceas dromader, capră alpină, salamandră, apoi, în salturi succesive, vultur de cadavre, pasăre colibri, bărzăune, larvă, muşeţel, mărarul săracului, năsturaş roz şi, în sfîrşit, buşon de astupat chiuvete şi bideuri. Este cea mai lungă metamorfoză pe care o cunosc şi, se pare, cea mai merituoasă, pentru că ziarele au dat la timp ştirea că

Natura, sforţîndu-se din toate măruntaiele ei, a izbutit să-i obţină şi o decoraţie, şi să i-o confere...

V. Eu, cel care vă vorbeşte, Conrad Abrycht de Rollzang şi Elevator, sufeream de mult din cauza strîmtorării la care mă împinsese condiţia umană şi doream din toată inima să isprăvesc cu viaţa şi mizeriile ei — şicanele proprietarilor, laudele proştilor, invidiile prietenilor, vorbele bune ale femeiuştilor ce mă jefuiseră, alegerile în diverse comisii, în universităţi, academii şi bordeluri. Ştiam că soarta îmi este pecetluită, oricum trebuia să isprăvesc într-o bună zi, condiţie pentru a-mi optimiza neîncetat devenirea. Problema era că nu ştiam cum să procedez şi ignoram în mod condamnabil că drumul e lung, spinos şi nu lipsit de surprize şi sîngerări.

Norocul meu a fost că cineva dintre puternicii zilei, desigur o fiinţă superioară ce ajunsese de mult la ultimele împliniri şi acum se învîrtea ca ax cardanic în cea mai bună dintre lumi, m-a ajutat şi m-a îndrumat. Acel cineva mi s-a înfăţişat într-o noapte în vis sub formă de abur şi mi-a spus:

— Dormi, tu viteze născut din mamă cu licenţă în comerţul engros şi din tată paraşutist de performanţă? Nu-i dat să doarmă cît noaptea-i de mare unui precupeţ de împrejurări mărunte, căci ajungerea mai sus se obţine numai prin tîrîşul prin ochiurile de jos, ia tu aminte ce-ţi spun: eu sînt vestitorul Celui de departe şi tot are grijă şi milă de tine. El porunceşte să te scoli neîntîrziat, să-ţi anunţi nevasta şi prietenii că, gata, s-a terminat comedia, apoi, luîndu-ţi cîteva schimburi de corp şi de pat, să te îmbarci în prima corabie din port a companiei *Bunderupp* sau *Linderupp* sau *Heirupp* pentru a călători spre Orient şi, atacat de submarine engleze, să sfîrşeşti ce aveai de la început de sfîrşit. O moarte ca-n poveşti te aşteaptă, şi-o după-moarte ca o după-amiază de vară cu şpriţ rece sub umbrar, căci de îndată ce vei închide ochii, vei fi luat în evidenţa unui regn mai darnic, însoţitori plini de bunăvoinţă te vor conduce în lesă la castronul cu măruntaie şi te vor purta pe uliţe largi pietruite şi te vor trece în grădini şi ateliere unde, după un lătrat şi-o linguşeală, vei deveni graure, calic mîncător de rîme... După ultima rîmă şi ultima musculiţă îngurgitate, vei deveni gîndac de bucătărie şi, prin asimilare, plasture Bayer pentru bube. Fă

cum îți spun, că împotrivă stă reaua Morgenstein, nesuferită de Acela, descalificată în meciurile de selecție, încă în stare de tăieturi la gît, scuipături rușinoase în față, referințe răuvoitoare în diverse ocazii. Acum părăsi-vei dulcea somnie, vei bea cafeaua și vei refuza oferta de-a forma un nou comitet administrativ pentru cinematograful de cartier, căci ai treabă... »

VI. M-am trezit tulburat, căci pînă una, alta era vorba despre moartea mea, m-am năpustit în bucătărie, unde nevasta rezistă de ani de zile presiunii puternice a vaselor fierbînd, nedespărțindu-se de polonic și mașina de tocat nici în zilele cînd aburul ucigător o opărește sau exploziile puternice o ciopîrțesc și-o aduc la starea de friptură grasă cu sos, și i-am relatat cum Cineva mi s-a arătat în vis sub formă de abur leșios și mi-a spus: « Dormi, tu viteze născut din mamă cu breton și tată falsificator de monedă divizionară, nu-i dat să doarmă peste orele prescrise de medic unui pacient obez ce dorește să treacă prin inelele înguste ale vămilor, ia tu aminte și înregistrează pe bandă magnetică mesajul următor: eu sînt crainicul canalului 13 al televiziunii transcendente, studiourile îți poartă de grijă și au milă de abonații lor. Scoală-te neîntîrziat la al treilea semnal, anunță-ți prin telegrame șeful de serviciu, contabilul principal, agentul de evidență, funcționara de la finanțe și dirigintele de șantier al băiatului zidar că, gata, viața s-a împuțit, ai dorințe noi, înțelegi să denunți contractele și să dai în vileag înșelăciunea lor globală și a prevederilor, apoi, luîndu-ți partea ta din avere, inclusiv patefonul, să te îmbarci într-o limuzină *Buick*, *Volkswagen* sau *Trabant*, pentru a călători spre Marienbad și, atacat pe drum de vameși austrieci, jinduitori ai patefonului dogit și ai setului de lame de ras, să accepți (căci altă soluție nu există) ridicarea nervilor la un grad convenabil și apoplexia. Moartea va fi scurtă, în schimb trecerea dincolo, în familia animalelor, foarte linsă, neimpozabilă, căci îndată ce vei simți că ai coadă, iar mirosul s-a bifurcat stereopodic de două ori, cîte picioare răscolesc rahaturile, vei primi tărîțe și sfeclă furajeră, îngrijire potrivită unui catîr și bice. Nu dispera, sfecla va fi puțină, tărîțele încinse, bicele singure vor izbuti să te miște din piele. Vei ieși gol și întreg pe propria-ți gură, urlînd simultan, dar te vei întrupa sub formă de pensulă de bărbierit, zisă și pămătuf, cu care,

în lipsa soţului, cocheta Armenstein, nesuferită de protectorul tău, se va săpuni şi se va depila înainte de spectacole. Vei auzi atîtea cuvinte teribile din gura ei, că vei pune pe hîrtie cu oarecare dificultate spusele multe de care Acela are mare nevoie — nu ştiu ce combinaţie nu-i iese din cauza matracucii... Descalificată, cocheta va capota (va fi, pe rînd, buldog, căpuşă, floare de muştar, brînză telemea şi stilou Parker, căpătuindu-se corespunzător). Acum părăsi-vei dulcea somnie (efectul somniferului stinge-l ca o cafea, uite colea o punguţă cu surogat) şi refuzînd să mai rămîi, vei pleca neîntîrziat la Bruxelles, unde te vor ajunge noi instrucţiuni...»

VII. Nevastă-mea miroasea foarte apetisant a friptură de gîscă, continuă Conrad Abricht, aşa că aromele erau gata să mă doboare; n-am cedat tentaţiei de-a lua o bucată, precum cu siguranţă ea ar fi dorit (mai mult ca sigur să reaua Marienstein manevrase vrăjitoria asta!) şi am plecat de-acasă spre a-mi anunţa prietenii. M-am oprit în biroul lui Sturm von Drang, ajutor de bancher în localitate (localitatea era întîmplător Hamburgul, nu insist), căruia, într-un suflet, i-am spus cum, dormind cele şaisprezece ore pe zi, spre dimineaţă am avut un somn tulburător, în cadrul căruia s-au prezentat mai multe pelicule, ultima cu un protagonist misterios. Individul, apărut în vis sub formă de val şi rotocoale de fum, combinaţie de arome etilice, gaze naturale şi friptură de porc cu cartofi prăjiţi, mi s-a adresat astfel, citez: «Dormi, tu fanariotule, născut dintr-un tată pithecantrop inactivat cu sedative şi dintr-o ilustră mamă, regină a plăpumarilor; nu-i dat să doarmă cît ziua-i de lungă unui arhitect care vrea să ridice elefanţi, girafe, zebre şi alte construcţii pe continentele viitorului, se ivesc în fiece minut probleme foarte delicate de aprovizionare tehnico-materială, după cum se ştie lipsesc periodic şi în permanenţă nisipul, varul, cărămida, cartonul gudronat, cimentul, apa, forţa de muncă şi energia... Ia tu aminte ce-ţi spun (atenţionarea, scuzaţi cuvîntul imbecil, era necesară, pentru că eram ocupat în vis cu trecerea prin tifon a unor muşte, în vederea pregătirii unor cataplasme), eventual stenografiază-mi pe picior indicaţiile: eu sînt trimisul Celui ce propovăduieşte pustiul cu scaieţi şi prevede domnia dunelor nesfîrşite de nisip, şi tot are grijă şi milă de tine. El îţi trasează poziţia verticală, programul

săptămînal şi perspectiva travelling, mişcătoare pe un terasament de-aici pînă-n adîncul timpurilor care ne stau în faţă, ca atare scoală-te, înviorează-te cu marşul pe două voci al copiilor din difuzor, bea-ţi repede ceaiul de plante şi anunţă-ţi semenii din tramvai sau poştalion, că gata, pînă aici a fost ce-a fost, de-acum înainte va fi numai ce urmează să fie, nimeni nu te mai opreşte, înaripat cum eşti pe roate metalice, să devii altceva, în alt regn, în alt compartiment, în altă casetă, în altă eprubetă, într-o groapă de cer sau de humă, oricum dincolo, oricum mai încolo, cu alte cuvinte situaţia de om, devenită de mult jenantă, o abandonezi cu plăcere, aştepţi nu învierea morţilor, ci viaţa viitoare, iar în cadrul ei un loc în faţă, eventual peşte de baltă sau muşiţă pe carne proaspătă, foarte probabil fir de busuioc pe-un maidan etc. Te atenţionez să le vorbeşti însufleţit, inspirat, colorat şi alegoric, semenii să aibă simţămîntul complet al unei chemări căreia nu-i poţi rezista, deşi ai frîne la tocuri şi ancoră la prohab, tu te duci, dacă e să fie oricum şi indiferent ce, nu te duci decît cu bucurie în guşă şi cu entuziasm în căpuşă, atenţie la cuvinte — soartă, moarte, sacrificiu, depăşire şi mai mult decît bine, cu majuscule iniţiale şi pe parcurs, fac bună impresie şi conving. Ascultă la mine ce-ţi spun, că doar nu vorbesc cu pereţii (eu în somn, iubiţi prieteni, sînt puţin absent, unele intenţii îmi scapă, ba chiar mă pierd şi moţăi pe picioare), ai şanse ca într-o lume de nisip, în care să nu se distingă un grăunte de celălalt, să rămîi deasupra... Puternicul, prea-puternicul, Acela, persoana care m-a trimis, ei bine zeul care mi-a dat însărcinarea... (oh, că n-am întîlnit încă un om mai îngrămădit cînd doarme!), în fine, insul în numele căruia vorbesc te-a ales ca nisip special, ca material foarte reprezentativ şi de nădejde, nu întîrzia deci să-ţi închei existenţa de om şi să te livrezi imediat loco-gară, căci toate le poate face Acela (tipul de care ţi-am tot vorbit... iar o luăm de la început, ce dracu?)! în afară de ieşirea din scriptele oraşului... După livrare, vei trece şi tu pe banda rulantă a evoluţiei inverse, vei fi focă, galinacee, nufăr şi iască de arbore şi, după un anume stagiu (pe care El nu mi l-a precizat... Care el, care el! Divinul, că în numele lui îţi vorbesc, zevzecule!) vei fi ceea ce toţi doresc: nisip... »

Ajutorul de bancher, prietenul meu Sturm von Drang, m-a ascultat cu mare atenţie, a ridicat din umeri şi, întîmpinînd surprinderea mea, mi-a urat succes.

VII bis[4]. Permiteţi-mi să mă strecor printre vorbitori şi să-mi spun şi eu cuvîntul, spuse August Wilhelm Plattband, strecurîndu-se printre vorbitori şi începînd să-şi spună cuvîntul. Ascultînd intervenţiile stimaţilor mei colegi, mai cu seamă documentata expunere a profesorului Friedrich Zahnfest din Rotterdam pe Gange, despre pericolul pe care îl reprezintă instalarea de lansatoare de rachete pe taxiurile municipale, mi-am amintit fulgerător, şi nu fără un sentiment de inconfort, de cunoscutul tablou al lui Mantegna înfăţişînd martiriul sfîntului Sebastian, aflat cîndva la Luvru şi, prin el, tinereţea mea aventuroasă. Mişcarea gîndurilor în cap, ale cărei variaţii le-am simţit distinct de multe ori, însă niciodată mai limpede ca acum, a creat asociaţii şi paralele, conducîndu-mă la revelaţii şi concluzii filosofice deja formulate. Aceste concluzii voiesc să vi le împărtăşesc, spre luminarea chestiunilor în discuţie.

Prima idee pe care o desprind este că a sosit timpul să facem o separaţie netă între obiect şi oamenii care mai continuă să facă, ici-colo, umbră pămîntului, adică să lucrăm în aşa fel încît existenţa şi funcţiile unui lucru sau unei maşini să nu depindă în nici un fel de preocupările, activităţile şi destinul oamenilor. De vreme ce speţa umană s-a compromis şi categoria e pe cale de dispariţie — nu interesează cauzele care o poartă spre un asemenea final, se poate presupune dorinţa de sinucidere —, singura şansă a dăinuirii şi urcuşului spre glorie a obiectelor este emanciparea de sub tirania acestei vietăţi stupide intrată de mult în ciclonul falimentului.

Mă întreb: de ce violoncelul să cînte numai la atingerea degetelor murdare, de ce smîntînitoarea ce merge în gol să mai fie supravegheată de un oarecare (în treacăt fie spus, nepriceput să o repare în caz de defecţiune), de ce mingea de cauciuc, umbrela de soare, paratrăsnetul, bucata de parmezan, tractorul, schimbătorul de ioni, mărul rumen şi aromat, acul cu gămălie şi convertizorul cu oxigen să mai continue să funcţioneze sub ruşinoasă, costisitoare dependenţă, cînd programele lor de viaţă şi de activitate le asigură o lungă şi lipsită de griji trecere prin ani şi o înmulţire de sine stătătoare? Am cunoscut o ştampilă cu număr de înregistrare ce se lamenta ziua-ntreagă că lipseşte funcţionarul care să o manevreze, şi nu mai ştia ce să întreprindă pentru a-l determina pe un stagiar ocazional să o ia între degete şi să ştampileze, fără cel mai mic discernămînt, toate hîrtiile, toate scaunele biroului, geamurile ferestrelor şi

pielea diafană a celor cîteva amploaiate ale oficiului... Situaţie ruşinoasă, regretabilă!...

VIII bis. Cu atît mai ruşinoasă situaţia bombei, îşi continuă vorbitorul expunerea sa, cu cît încărcătura de sute de kilograme se declanşează printr-o simplă atingere a focosului, sau, într-un caz special, printr-o tragere uşoară a percutorului... Să-l lăsăm pe om să se descurce în treburile lui parcate în finalităţi precise, meschine de la începutul la sfîrşitul vieţii lui, să ne preocupăm singuri de evoluţia şi răsturnarea raporturilor, mai cu seamă că, stăpîniţi de idei nobile, — nu printre ultimele este ideea acţiunii gratuite — noi deţinem ştiinţa funcţionării fără scop, aşa, de dragul cîntecului sferelor şi al bilelor, de plăcerea uzurii, de satisfacţia urmăririi trecerii dintr-o fază într-alta şi de la o formă la alta.

Cîteva intenţii bune duse pînă la capătul ilogicului, şi liftul (ca să iau un exemplu la îndemînă) poate alerga printre etaje fără pasageri şi fără bagaje, conducîndu-se singur, abătîndu-se cînd pofteşte de la verticala impusă de bătrînul, de mult cioburi şi ulcele, care l-a proiectat. Un lift care să meargă de-a latul pe sub scări şi pe culoare, care să alerge voios pe coridoare şi prin săli de spectacol, ieşind adesea pe fereastră şi întorcîndu-se la treabă, cu cablurile zornăind după dînsul, e un spectacol sublim... Tot un spectacol sublim mi se pare şi ţigara care se fumează singură... Dar să nu insist, lucrurile sînt evidente...

IX bis. Oribila idee a interdependenţei obiect-om mi-a venit, după cum am spus mai înainte, spuse în încheiere Wilhelm Plattband, de la un tablou al lui Mantegna (cel aflat la Luvru), înfăţişînd o scenă la care am fost martor. Faptele s-au petrecut astfel: eram crescător de vite în ţinutul unde fusese prins Sebastian Alpenstock şi, în timpul liber, îmi plăcea să merg la vînătoare, să trag cu arcul în păsărele. Ignoram că micile zburătoare sînt surioarele noastre, nu prea citisem poezia didactică şi ornitologică a timpului, poate dintr-o prejudecată, oricum circumspect la ce debitează poeţii, întotdeauna servitori ai cine ştie căror interese, aşa că trăgeam bine, precis, aveam o mînă cu care mă mîndream... Într-o dimineaţă, vătaful

moşiei m-a convocat la castel, unde mă aştepta seniorul. Om încercat, cu largi vederi umaniste şi cu o cunoaştere profundă a anatomiei, m-a întîmpinat în prag şi mi-a spus că are un captiv, pe nume Sebastian, căruia doreşte să-i străpungă trupul cu săgeţile mele. L-am întrebat dacă treaba asta urmează s-o împlinesc imediat sau îmi mai rămîne timp să eliberez din mărăcini o capră ce se încurcase peste noapte. Fireşte, treaba e urgentă, mi-a răspuns seniorul, aşa că am alergat după arc, l-am chemat pe Fritz, popa cătunului din vale, şi-am purces la operaţiune, trăgînd după noi tolbele cu săgeţi.

Sebastian a fost adus aproape gol, legat burduf cu funii groase. Era un om zdravăn, frumos ca soarele, părul îi curgea plete pe umeri, ca poeţilor păsărari, ar fi fost o persoană agreabilă dacă n-ar fi arătat, tot timpul colaborării noastre, o iritantă ursuzenie. Cînd a fost pronunţată porunca, l-am desfăcut din strînsoarea care-i amorţise braţele şi l-am sprijinit de o coloană de marmură împodobită cu frunze de acant, imobilizîndu-i lejer braţele de piatra din spate care, rest mizer al unui templu ce fusese probabil ceva în istoria ţinutului, avea avantajul de a-l ţine drept în picioare şi dezavantajul că putea îndoi săgeţile nimerite alături. Am căutat să evit tragerea din faţă. Poate şi pentru că ţinta mă privea în ochi...

La semnalul gata, am întins coarda şi am tras. Săgeata i-a ciupit superficial pielea în dreptul ficatului. Neizbutită lovitură! Probabil din pricina tracului, aşa se întîmplă întotdeauna cu prima lovitură. Am schimbat unghiul, am tras a doua oară, săgeata l-a nimerit în pulpă, străpungînd uşor stofa care-i ascundea goliciunea. Am tras astfel, ajutat de la un timp şi de Fritz, pînă l-am ciuruit bine. Stăpînul a fost mulţumit, la încheierea trebii ne-a dat, mie şi lui Fritz, cîte un galben.

Era o zi frumoasă, cu nori cumulus foarte decorativi, peisajul pe care îl cuprindeam prin cătare era minunat, se vedeau strălucind pe malul dimpotrivă castelul cu turn circular, liziera de salcîmi şi chiparoşi, iar în piaţeta vechiului gimnaziu, unii pe jos, alţii călare, se mişcau cîţiva slugoi. Un cîine tot lătra la unul în haină verde. Fritz mi-a amintit că almanahul scrie că ne aflam într-o marţi 13, zi norocoasă prin părţile noastre.

X bis. Noaptea următoare am avut un vis revelator: una dintre săgeţile pe care le trimisese arcul meu mi-a vorbit,

reproşîndu-mi că am obligat-o să se apropie prea intim de trupul acelui Sebastian. Obiecte ca noi nu merită o asemenea soartă. Biata săgeată declara că simte sîngele cald al sacrificatului, că pulsul încă puternic, ca o maşină sub presiune, o tot mişcă şi o tot pendulează, că unele mişcări ale lui Sebastian o tot şicanează. Seniorul tău e un imbecil, a încheiat săgeta şirul observaţiunilor sale, face gogomănii după gogomănii, ia-l într-o zi la palme, dă-i una cu barda la cap, ai grijă şi retrage-ţi barda din tigva sfărîmată, n-o pune, biata, într-o situaţie similară.

De dimineaţă am făcut cum mi-a spus săgeata să fac, ceea ce mi-a permis să-mi recuperez săgeţile (operaţie chirurgicală, nu alta!), să le readuc în tolbă şi să mă ocup cu mai multă seriozitate de eliberarea caprei din mărăcinişul unde se încurcase.

Întîmplarea aceasta, pe care memoria n-o reţinuse bine, mi-a reapărut în minte odată cu ideea pe care v-am înfăţişat-o. Dovadă că nu v-am spus baliverne, e că tabloul lui Mantegna, făcut dracu ştie cînd şi cum (că n-am văzut pe nimeni purtînd şevalet în timpul vînătoarei) ne înfăţişează pe mine şi pe Fritz în exerciţiul funcţiunii, cam pe la jumătatea zilei de marţi 13 a acelui binecuvîntat an. Eu aveam 35 de ani, eram brun, purtam haine alese special pentru acea înfăţişare.

În concluzie: apropierea obiectelor de fiinţa omenească e un lucru absolut indecent.

VIII. Acum, cînd sîntem obiecte, spuse Hermann Oberteil, nu mai are rost să ne tot întoarcem înapoi, mai ales că există pericolul de-a descoperi în preistorie că metamorfozele noastre nu s-au împlinit în urma voinţei cuiva, a dorinţei cuiva, a unei mutaţii pregătite de natură, ci datorită, dacă se poate spune astfel, neglijenţei unui caporal care a lăsat deschisă uşa bunkerului unde se aflau claviaturile rachetelor atomice. Se pare că a fost suficient ca o pisică să urmărească un şoricel şi orga a cîntat cu toate tuburile sale aleluia...

Să ne bucurăm de clipa rostogolindă, de acest prezent tranzitoriu ce ne permite să ţinem acest frumos şi util simpozion şi să salutăm pe toţi acei care, consecvenţi cu drumul pe care au pornit, cu zece sau douăzeci de ani (sau decenii) în urmă, sînt hotărîţi să facă tot ce le stă în putinţă spre a deveni nisip sticlos, cenuşă subţire, praf plutitor în atmosferă. Cînd lumea va deveni o dună de material mărunt, nu va fi plăcere mai mare

decît de-a ne aminti acest popas, de a-l sărbători cu puțină rouă și, dacă va fi o rîpă pe-aproape, cu o revărsare...

IX. Antevorbitorul meu a simplificat întotdeauna lucrurile, spuse Franz Freilauf, și nu aflu nici un motiv de ce nu ar continua să simplifice și în starea în care se găsește această bilă de cauciuc. Dar viața, prieteni, e mult mai complexă, mai labirintică, sensurile multiple și aspectele suprapuse vor dăinui... Își permite să simplifice pentru că structura lui de cauciuc, buretoasă și împovărătoare, îl exasperează. Eu văd, în schimb, lucrurile mai evoluat, aflîndu-mă pe-o treaptă ceva mai înaintată a scării inverse, sînt — după cum puteți oricînd constata — un cui ruginit, vederea îmi este despresurată de tot ceea ce ar constitui prejudecată. Cînd vom fi nisip (de-ar sosi mai repede vremea aceea mult jinduită!) vom zîmbi amintindu-ne cît de miopi și proști eram în timpul desfășurării simpozionului de față, printre forme încă închegate și printre piese încă supuse rușinoaselor folosiri...

Cu aceste cuvinte, încheie Franz Freilauf intervenția sa, eu mă retrag în tăcere, în lemn, să nu dau nici un prilej aerului sărat să mă ruginească și să mă întîrzie...

X. Putem face mai mult, spuse pentru început Heinrich Kardan: putem grăbi timpul să-și împlinească marele lui rol. Eu propun ca mașina cu aburi să behăie și să se salte pe roți și pîrghii, pînă la explozie și risipirea în aer, iar strungul bipolar și automatul de așchiere cu ultrasunete să-și sporească masticația, dat fiind că digestia nu poate fi scurtată. Dumneata, calandru pe role, și dumneata, radiator circular cu cheson pentru mortiere, asociați-vă cu acceleratorul de ioni și cu mașina de decalibrat la cald și roadeți-vă reciproc piesele, fiindcă rugina întîrzie să o facă, iar mîna omului e spurcată și nu trebuie să vă mai atingă. Voi, căluți de lemn, piatră de polizat, război de țesut, burghiu helicoidal, compresor și arbore cu came, demaror automat și aparat de proiecție și reproducere instantanee, bălăbăniți-vă energic în buloanele și postamentele voastre, rostogoliți-vă prin vitrine și ateliere, ieșiți-vă din fire și din metal, risipiți-vă pe podea și pulverizați-vă în aer, insuflați-vă reciproc spirit de sacrificiu și bioxid de acetilenă[5],

abur şi raze infraroşii, perdăfiţi-vă cu acizi şi aerosoli de carburator sub compresie şi binecuvîntaţi scînteia, pilitura, şpanul, reculul, şocul arcului voltaic şi plesnetul oxigenului în stare să vă demoleze şi să vă ascundă în ceţurile neştiutului. Îndrăzniţi, pentru cauza care ne este scumpă, voi maşini de bobinat şi de rabotat, de sfredelit, alezat şi arosat, de zburat şi scufundat, desfaceţi-vă filetele din strînsoarea unsă cu vaselină şi lagărele din axele cărora le sprijină greutatea şi turaţia, şi îndrăzniţi voi, modulatoare de frecvenţă, şi păpuşele de cîrpă, şi flacoane de toate dimensiunile, şi mulţimi de landouri, şi partituri muzicale, şi mărgeluşe colorate, şi scări de pompieri, şi seturi de creme, şi pasteluri cosmetice, şi maşini agricole cu dublă tracţiune, şi biciclete, şi revolvere, şi căsuţe pe roate, şi scaune pe şine, şi păsări împăiate, şi turboreactoare cu tunuri la bord, şi lanţuri, hăţuri, diagrame, brăţări, telefoane şi sateliţi artificiali, prezenţi cu toţii în această sală, la această prietenoasă întrunire...

Închipuiţi-vă pentru o clipă cum ar fi cînd n-am fi: ce aer, ce lumină, ce bucurie intensă în particulele noastre risipite în marele sîn al pustiului!... Şi ce linişte deplină, reconfortantă peste culmile domoale ale colinelor de nisip, peste vegetaţiile de mult veştejite!...

XI. Ar fi, totuşi, nejust să precipităm evenimentele înainte de-a fi pedepsit cum se cuvine pe toţi acei ce, atinşi nedemn de pecinginea scîrboasă a nostalgiei, au mai exprimat, în singurătatea lor, pe la colţuri sau chiar prin pieţe, regrete pentru regnurile traversate, unii încercînd chiar să afirme că pe vremea cînd erau oameni aveau mai multe bucurii şi satisfacţii decît acum, spuse rece şi metodic Johannes Stecker Sinkron. De-a lungul vieţilor petrecute, am adunat în aceste dosare informaţii despre fiecare şi, cu toată mulţumirea lucrului bine făptuit, le-am sistematizat în aşa fel încît îmi este uşor să găsesc în mai puţin de un minut, ajutat fireşte şi de soţia mea, care e computer, pe toţi cei ce se fac vinovaţi de balans, ezitare, privire înapoi, tentativă de redevenire şi înaltă trădare. Recent am alcătuit un tribunal, format din piroane şi scoabe, burghie şi tromboane, găleţi şi scrumiere, roţi dinţate şi ferăstraie circulare, gata oricînd să înceapă rechizitoriul şi să conducă dezbaterile spre condamnări capitale. În două zile, procesele ar fi consumate,

vinovaţii pedepsiţi, o bună parte a suflării s-ar stinge, execuţia meritată ar desfiinţa categorii mari de obiecte ce nu-şi mai află demult întrebuinţare...

Mă aşez liniştit în cutia mea, aşteptîndu-vă părerea, cu toate că aici e neconcludentă o părere emisă de obiecte mai mult sau mai puţin complice cu trădătorii. Totuşi mă aşez, spre a nu pretinde că am făcut presiuni inelegante, şi mă aşez liniştit, precum vă spuneam, pentru că n-am nici o îndoială asupra rezultatului: plutonul de execuţie a şi început să lucreze..., auziţi afară baroasele, cheile franceze şi pocnetele scurte ale explozibililor... Vă mulţumesc pentru atenţie...

XII. În calitate de diblu, spuse Fritz Treyler din Bavaria, ridic obiecţii serioase acestei propuneri, pe motiv că trimiterea vinovaţilor dincolo, în paradisul prafului şi nisipului, îmi apare un act de injustiţie, tocmai ceea ce noi vrem în genere să evităm. Adică cum: să ajungă înaintea noastră cele mai retrogade obiecte? Să se aşeze în valuri şi dune, pe coline, şi să rîdă de întîrzierea noastră? Au avut nostalgii şi regrete pentru că n-au mai strîns în braţe o femeiuşcă şi n-au mai făptuit o delaţiune, au pălăvrăgit că bine era şi frumos era cînd mergeau la teatru sau dezlegau probleme de geometrie, dar noi ştiam că binele şi frumosul se află pe colinele de nisip, în pustiu, unde nu se distinge individ de individ... De ce să beneficieze prioritar de aceste daruri, cînd numai noi am luptat pentru ele?

Propunerea mea e să-i pedepsim cu rămînerea pe loc cît mai îndelungată, să le prelungim existenţa de obiecte şi maşinării prin reparaţii de mîntuială, să-i constrîngem să facă la infinit, şchiopătînd şi scîrţîind, ceea ce au mai făcut — bila să se dea de-a dura, biciul să întoarcă dambiluşca, calul de lemn să se legene pe tălpică, butonul de manşetă să se înţepenească, să se strîmbe şi să se rupă ca şi pînă acum, împreună cu clanţa, cu roata, cu lama din maşina de ras, cu braţul macaralei, cu elicea avionului, cu racheta pe şinele de lansare, cu braţul picupului pe simfonia înţepenită şi ea...

XIII. Oricum aţi toarce şi aţi întoarce feţele timpului, destinul vă este, prieteni, favorabil, spuse Orpheus Ober-

schnipp, lira cu corzi de aur. Aceasta, pentru că durerile voastre se sting odată cu trecerea dintr-un regn într-altul. Uitarea e mîngîiere şi speranţă, căci binele şi răul îşi amestecă în albia ei apele mai înainte neîmpăcate. Dar eu, care m-am numit cîndva Rhodopianul şi am pierdut-o pe soţioara scumpă Eurydice, sînt blestemat să nu uit niciodată şi să-mi port, prin veac şi peste stări, durerea şi plînsul, cu atît mai cumplite, cu cît strigarea mea rămîne pentru urechile ce o aud semnal fără înţeles, încadrat de Marchais şi Kamerer la capitolul ticuri neurotice, caricatură a unui gest ce şi-a pierdut semnificaţia (Feidel şi Meige), acompaniament buimac al unui paroxism răsturnat, închis cu şapte lacăte. Eu nu mai sper nici ce speraţi — atrofierea pînă la netezime a sensibilităţii — căci plînsul îngrămădit mă ajunge din urmă şi hohotul lui, ca o neagră Niagară, e în stare să răscolească şi să spulbere chiar nisipurile cele mai îndărătnice, îngheţîndu-le pînă la zero absolut, încingîndu-le pînă la incandescenţă.

Am fost poet inspirat de muze, am cîntat stelele şi materia, aş fi dorit să fiu materie... Corzile n-au încetat o clipă să strige şi, după îndelunga experienţă a deznădejdii, mă îndoiesc că materia nu simte şi nu plînge; sînt convins că nu există scăpare.

Cînd, odinioară, am coborît prin poarta Taenarului pînă la Styx, în adînca lume a umbrelor, adresînd dulci cuvinte de îndurare sufletelor palide (de-am făcut ca roata lui Ixion să se oprească, Tantal să-şi uite setea, vulturul să-şi retragă pliscul din ficatul lui Prometeu, Sisif cel hărnicit de blestem şi crudele Eumenide să-şi înece obrajii în lacrimi), am sperat să-i ofer recîştigatei Eurydice condiţia meritată de salamandră, de porumbiţă, de libelulă, de mărgea, de diamant sau de nisip, însă accidentul cunoscut a ucis speranţa şi a înţepenit lucrurile într-o situaţie echivocă, pe care nici Destinul care a vrut-o n-o mai poate modifica.

Plînsul meu convulsiv e agravat de bufeuri delirant-halucinatorii polimorfe, cu constelaţie simptomatologică pe cît de largă, pe atît de derutantă, care, în timp ce toate vietăţile înaintează şi parcurg alte etape ale metamorfozelor, pe mine mă întoarce mereu înapoi, pe drumurile întunecate şi pustii, ca în sindromul lui Elfenor.

Cutremurele, incendiile, apele învolburate, întunericul şi bombele nu mă înspăimîntă, cum nu mă înspăimîntă diagnosticul de onomatomanie pe care mi l-au pus iluştrii Charcot

şi Magnan, catalogîndu-mi cîntecul neîntrerupt şi strigarea pe nume în clasa obsesiilor ideative. Eu mor şi înviez şi iarăşi mor, din pricina dragostei pentru pierduta Eurydice şi dacă am să capotez într-o zi corzile mele de sîrmă vor continua să strige...

IX. Discuţiile devin fastidioase, fiecare se consideră, înainte de vreme, buricul pămîntului, interzicîndu-i semenului dreptul la adevăr, spuse Lineta Gewindbor, focosul bombei cu hidrogen. Ne prelungim şi ne istovim, lucru ce ne va duce fatal la cină şi pat, prilej ruşinos de-a ne aminti vremurile cînd ne mai înţepau la lingurică foamea şi pe pleoape somnul.

Discuţiile trebuie curmate, căci vorbăria multă e sărăcia obiectului. Îmi stă în putere să vă trec încă astă-seară dincolo, unde e cald şi rece totodată, după care va fi linişte...

Apăs uşor acest declanşator... Ţineţi-vă bine...

X. Aca... Ana... A... g... 352,6... 7BA + 5... le... La... do-sol-mi, mi bem... ira, iru,... nepla... reti... reti... tes, B.C.V... Retur... Eurydi... om..., spuse, în continuare, Nikolaus Steker.

I. Toţi domnii pacienţi, îşi începu intervenţia nea Grigore Mucenicu[1], inclusiv doamnele care i-au însoţit, sînt rugaţi să pună capăt pălăvrăgelii şi să se retragă urgent în paturi. Acu cade contravizita, vă vede Dumnezeu de vă surprinde dom' doctor Panaitescu tălălăind în oficiu şi pe culoare, tocmai el care a răsturnat doi directori pe chestia disciplinei din saloane. Aţi uitat ce i-a făcut lui Fluture, cînd se înţepeni bolnava Catela în balustrada scării şi nefericitul a intenţionat s-o tundă? Aşa cum a fost vorba la instructaj, toţi aveţi drepturi la exprimare egală, ba se pot permite chiar libertăţi şi mai mari decît la Filaret, dar însă cînd se pune problema disciplinei, toţi ca unul, că se-ntoarce foaia şi nu mi-e de soarta voastră, cît mi-e de observaţia la condică...

După părerea mea, a continuat vorbitorul, problemele pe care le-aţi ridicat aici sînt importante, dar ele suferă amînare, căci şi mîine e zi: dimineaţă, după ceai, continuaţi dezbaterile cît v-o pofti inima, studiaţi pe grupe şi individual poza din revistă, trageţi cîte concluzii vreţi pe marginea ei, cu toate că nu prea înţeleg ce a putut să vă înfierbînte atît la vederea unei plăji pustii, doar nisip cît vezi cu ochii, nici măcar un scaiete sau o umbră... Înţeleg dacă pe marginea ei, cu picioarele lungi, bălăcindu-se uşor în apă, s-ar fi arătat bronzată o duduie ca Margareta... În primăvara lui 54 am fost prima oară la mare, prin sindicat, în martie nu era nici dracu la solariu, fiindcă nimerisem o vreme cu îngheţuri şi furtună, însă cu toate astea ceva interesant tot am desprins din situaţia dată, pentru că în sîmbăta de despărţire a apărut pe plaja pustie o tînără neobişnuită, căci în general litoralul era frecventat de pensionare, care s-a dezbrăcat pe ploaie şi moină, s-a umezit cît s-a

umezit, că de baie nu putea fi vorba, dar însă a stat aşa goală în văzul meu indiscret ca la un sfert de ceas, de-a fost ca-n vis, am simţit atunci că m-am răcorit pentru suferinţa de-o viaţă întreagă, pentru ofensa străbunilor mei ce nu văzuseră marea şi nici n-auziseră de ea, pentru zilele negre şi întoarse care, cu ajutorul lui Dumnezeu, îmi înneguraseră cura anuală... Dar, pe cuvîntul meu, apariţia merita toţi banii, şi într-adevăr, plaja mi s-a părut luminată şi ospitalieră, minune de care n-am mai avut parte în anii următori, cînd m-au trimis la Sovata [2]...

Văd însă că n-am cu cine să mă înţeleg... Ne prinde aici dom' Panaitescu şi ne sancţionează pe toţi ca pe şoareci, mai sînt doar zece minute şi cade minunea... Eu îl chem pe dom' Caesar [3] să vă-nveţe ce e bunul-simţ...

II. Dă fuga la 3 că e sfîrşitul lumii! mi-a spus nea Mucenicu, spuse Caesar şi continuă: Nu înţelege domle unul să-şi bage minţile-n cap, întîi i-am luat cu binişorul, le-am învederat îndatoririle şi necesitatea de-a se trage la paturi că vine contravizita şi nu-l sancţionează pe Cocoş sau pe Lăcusteanca — nu, ci pe noi — ei îşi continuau discuţiile ca şi înainte, trecînd din mînă în mînă o fotografie tăiată din gazetă, înfăţişînd o plajă japoneză năpădită de păsări moarte şi de peşti cu burta umflată, victime ale radiologiei... I-am spus, spuse Caesar, că e vina lui, aşa şi-a aşternut, aşa nu are acum somnul lin, fiindcă i-a obişnuit pe măgarii ăia cu binele şi cu vorba convenţională, nu astfel se tratează persoanele în cadrul tratamentului. Las' pe mine, i-am spus nefericitului dezarmat, mă duc eu la 3 şi du-te tu la mine la 6, în ăi de la 6 am băgat eu disciplina pînă la gulerul halbei, băţul şi-a spus cuvîntul, în special ameninţarea cu castanele... Nu v-am povestit chestia asta cu castanele, dom' doctor, e una dintre descoperirile mele senzaţionale. O dată, după ce rulase un film cu haiduci, cu participare unanimă, nici unul nu mai conceda să doarmă: urlau în paturi ca fiarele, ca dom' intendent Stăncuţă cînd nu-i ajunge pîinea şi, cu toate că le dublasem preventiv porţia de calmante, ştiind la ce trebuie să mă aştept, voiau să dea salonul peste cap, strigînd că vin meşterii cu barda, cu cangea şi roata şi le înşiră maţele pe ciment, filmul fiind în culori. În paranteză trebuie să vă spun, tipii se tem excepţional de sînge, deşi luptă toată ziua în diverse bătălii, la Rovine şi Mărăşeşti, acoperin-

du-se de glorie şi de laude, neprecupeţindu-şi forţele şi spiritul de sacrificiu. Văzînd ineficacitatea demersurilor mele, am dat să-i potolesc scurt cu vergeaua de la perdele, ce dăduse rezultate în conflicte parţiale, însă operaţiunea a eşuat de la primele asalturi: infanteriştii lor mi-au atacat flancurile, m-au obligat să bat în retragere sub canatul uşii închise, unul dintre cei din avangardă mi-a înhăţat arma şi, rupînd-o, mi-a scos-o din luptă. Ora se făcuse tîrzie, deja cura de somn reglementară fusese diminuată, situaţia devenise critică, doi sau trei dintre dînşii, în frunte cu comandantul de ploton mă imobilizaseră sub clanţă, pe vine, lovindu-mă sistematic în cap şi gîtuindu-mă în răstimpuri. Căzusem pe panta defetismului, cînd mi-a venit în capul ţintă a loviturilor o idee salvatoare, demnă de ingeniozitatea marilor generali: să contraatac cu grenade de mînă. Zis şi făcut: aveam în buzunare mai multe castane culese de pe alei. Le-am extras repede, le-am expus la vedere strigînd, ca să mă audă toţi, că sînt obligat să ripostez violent, atît îmi pasă de prevederile tratatului de la Geneva, după care, fără nici o ezitare, am aruncat muniţia în primele lor rînduri. Inamicul s-a clătinat, s-a rărit, cei ce atacaseră s-au retras printre paturi în dezordine, s-au aruncat în paturi, şi-au tras peste cap păturile... Au adormit instantaneu. Eram salvat.

Au dormit în noaptea aceea ca pruncii, atît de adînc încît au recuperat orele pierdute cu conflagraţia. Doctorul Brînduş m-a citat la raport pentru disciplina salonului, păcat că nu m-am putut bucura de succes şi de cuvintele lui bune, căci eram obosit, nu închisesem ochii nici o clipă de groază că explozia castanelor lansate prin paturi şi pe dedesubt nu va lăsa supravieţuitori...

M-am dus la salonul 3, cum mă înţelesesem cu Mucenicu, spuse în încheiere Caesar, hotărît să aplic tactica infailibilă a castanelor şi să curm sfîrşitul lumii cu atacul corp la corp. A fost groasă, dom' doctor, căci trecusem uşor cu vederea faptul că, de această dată, fiind primăvară, lipsesc de pe alei castanele. M-au încolţit. M-au lovit. M-au înjosit pe cimentul rece şi m-au călcat în picioare. Uitaţi-vă şi dumneavoastră în ce hal mi-au terfelit halatul... Sălbatici şi sîngeroşi! Grosolani şi carnasieri! Adevărată hoardă, dom' doctor!

Şi asta n-ar fi nimic, dacă n-ar ameninţa mereu cu bomba atomică... Mucenicu m-a încredinţat că o au şi că el nu se îndoieşte că într-o zi o vor folosi... Trăiesc printre ei de

douăzeci de ani şi, să vă spun drept, după cum îi cunosc, încep să cred şi eu că sfîrşitul personalului e aproape...

III. Ancheta a stabilit fără dubiu că vinovat pentru tulburările de la 3 se face iresponsabilul de Petecel, portarul, spuse directorul Valentin Bilciurescu. I-am atras atenţia să nu mai îngăduie jurnalistului să mai introducă gazete în sanatoriu, căci pacienţii n-au discernămînt şi, interpretînd aiurea ştirile din lume, se aprind pentru cauze fanteziste, pleacă la luptă şi acţionează după cum îi îndeamnă mintea lor de nerozi.

Fotografia acelei plăji pustii — dracu s-o ia de poză spurcată ! — i-a afectat nu numai pe cei de la 3, dar şi pe melancolici, pe maniacii de la 7, pe decompensaţii doctorului Ulieru; a circulat mai pretutindeni, în sute de còpii, căci s-au făcut reproduceri în însuşi laboratorul nostru fotografic, pe clişeele noastre, pe de altă parte, n-a fost bolnav cu puţin talent la desen care să n-o redea în creion sau acuarelă... În sertarele secretarei mele am descoperit două reproduceri fidele: la presiunile mele mi-a mărturisit că le-a desenat cu propria ei mînă (cîteva bucăţi fuseseră comandate de diverse persoane din oraş, care nu mai terminau cu insistenţele, printre ele şi un director din minister...). Fotografia, domnilor, n-are nimic interesant. Dacă n-aţi văzut-o, vă pot spune că reprezintă o plajă deşartă, doar nisip răvăşit de vînturi şi cîţiva copaci răzleţi carbonizaţi de arşiţă... Undeva, în stînga, se bănuie marea, în fundul orizontului parcă ar întîrzia o lumină crepusculară, de octombrie, doar de-a lungul unei rîpe se zăresc cîteva fiinţe, poate animale, pierzîndu-se printre răzleţe fire de iarbă, confundîndu-se, pe măsură ce înaintează, cu pietrişul mărunt şi cu nisipul... Chiar şi artisticeşte poza e un rebut[4]...

E de prisos să vă informez că am confiscat toate exemplarele aflate, spuse în încheiere directorul Valentin Bilciurescu. Acest lucru sînteţi rugat să-l faceţi şi dumneavoastră, stimaţi colegi, cînd veţi descoperi asemenea porcării în serviciile unde lucraţi... Aşa cum vă revine şi îndatorirea de-a semnala de îndată direcţiei orice nouă apariţie a valurilor de nisip în grădină şi pe alei, în laboratoare, pe culoare, în saloane, indiferent dacă oamenii, lopeţile, roabele, sacii şi transbordoarele recent achiziţionate izbutesc să facă faţă creşterii nivelului, eventualelor avalanşe...

În ce-l priveşte pe portar, am dispus să-i fie desfăcut fără întîrziere contractul de muncă...

NOTE

CARTEA ÎNTÎI

1. *Ziua de 18 iunie a acelui an...* După cum se va vedea, Anonimul face foarte rare referiri la anii cînd se petrec evenimentele narate de el, în schimb notează cu maniacală scrupulozitate luna, ziua, ora şi minutul petrecerii unei întîmplări, ceea ce a îndemnat pe comentatorii săi, printre care W. W. Harisson, să dezvolte o adevărată teorie pe marginea timpului în textele Anonimului. « Om al climei continental-temperate, luciditate forjată de ierni aspre şi mlădiată de veri caniculare, între care se derulează stări climatice şi cronologice de o mare varietate, Anonimul simte mai acut schimbarea luminii şi temperaturii şi, deci, a anotimpurilor şi ciclurilor lunare, decît succesiunea anilor şi a secolelor (ba trecerea dintr-un secol în altul, cînd va veni vremea, îi va produce chiar spectaculoase halucinaţii). Observatorului neîncrezător în informaţiile altora secolele şi anii îi apar ca avînd un puternic caracter abstract şi generalizant, ce creează impresia că ceva se mistifică şi, oricum, se manipulează în favoarea convenţiei aplatizante, lichidatoare a informaţiilor vii, nemijlocite. O acţiune rămîne enunţ dacă nu se scaldă în baia de soare şi parfumuri a unei ore dintr-o anume zi, căderea serii şi răsăritul lunii sînt mai relevante decît însemnarea scrupuloasă a cifrei veacului în care ea se produce. Un simplu almanah meteorologic ne pune în cunoştinţă cum arată o lună august în zona temperată, astfel că ne-o putem reprezenta aproape corect — ziua de luni e anemică, cea de joi fastă şi fertilă, sîmbăta nefavorabilă împlinirii marilor proiecte, potrivită în schimb lenei, micilor gîlcevi în familie sau vizitelor prelungite, duminica e periculoasă, pentru că îndeamnă la inventarea unor ocupaţii şi jocuri extra-

vagante, pentru care o singură zi nu este de-ajuns, conducînd din această pricină la disperare şi, uneori, la sinucidere.

Rar şi subtil cunoscător al substanţei timp, Anonimul ne introduce în cadrul povestirii sale fără prea multe detalii, fără descrierile ample şi plicticoase ale altor istorici, notînd doar ziua şi ora *acelui an*, şi încercarea lui de a demonstra că, dincolo de şirul zilelor, lunilor şi anotimpurilor nu rămîne nimic, sau cel mult un loc viran unde nu se petrece nimic, este o idee fertilă, ce trebuie reţinută. Eu sînt un om al orei şi minutului, vrea să spună Anonimul, controlîndu-şi cronometrul şi, cu coada ochiului, cîmpul de observaţie (de la sine înţeles — cerul), dincolo de acest cadru nu văd nimic şi nu am căderea de-a scruta, sînt indiferent la restul, aşa cum indiferent rămîne impiegatul gării cînd şeful dă semnal trenului şi cînd se simte dintr-odată nu numai producător de bilete, dar şi consumator de sublim feroviar» (W.W. Harisson: *Lecturi*, Prescott, 1975).

Alţi comentatori, ca Maxwell şi Loyd, sînt mai prudenţi: Anonimul nu are nevoie de cifra secolului şi cursul anului din simplul motiv că faptele pe care le istoriseşte, asemenea unei cumpene de fîntînă (Loyd) îşi trimit un capăt în azurul atemporal tocmai cînd noi îl vedem pe celălalt coborînd în adîncul perfect circumscris al apei (Maxwell).

2. *Cornul Caprei*, punct cardinal în terminologie populară, desemnînd Apusul. Notaţia nu prezintă un interes deosebit decît pentru faptul că din acest punct Anonimul începe să introducă un text paralel, complementar cronicii sale, care, deşi prezintă toate caracterele unei naraţii, pare a avea o funcţie explicativă, fapt ce a şi îndemnat pe editor să-l includă la *Note*, acolo unde autorul a lăsat semne. Textul va fi imprimat în cursive, spre a face lesnicioasă recunoaşterea, şi poate fi citit sărindu-se notele care îl fragmentează. De reţinut că distribuirea în capitole a textului aparţine dintotdeauna Anonimului:

I. *Mulţimea aştepta de cîteva ore. Unii se cam plictisiseră şi acum îşi făceau de lucru pe la magazii, pe la hambare, pe la depoul de locomotive din apropiere, pe la serele primăriei. Ceilalţi înjghebaseră jocuri felurite, ca să mai treacă vremea, distractive, cam grosolane însă, cam gălăgioase. În răstimpuri se auzeau chiote, cîte o frîntură de cîntec, rîsete scurte. Şiruri de poliţişti treceau printre oameni, cu banderole imprimate pe braţ, cîte un gradat arunca comenzi tăioase sau cuvinte de*

liniştire către cei turbulenţi, apoi îşi continuau magnifici patrularea. Cineva încerca să se facă auzit, pentru asta se urcase pe un stîlp de telegraf, dar nu putuse rosti decît cîteva cuvinte, pentru că, amorţindu-i mîna, trebuise să-şi dea grabnic drumul în jos, şi glasul lui se amestecă de îndată cu al celorlalţi.

II. *Un stol de vrăbii ciufulite se rostogoli spre streaşina clădirii din faţă, o clipă murmurul oamenilor se stinse sub ropotul de aripi, dar imediat păsările îşi schimbară zborul către cîmpia apropiată şi oamenii se simţiră singuri, neştiind dacă să-şi mai reia ocupaţiile, murmurele, frazele începute. Era dimineaţă, ora 9,45, soarele îşi trimitea razele pieziş, o ceaţă galbenă, iernatică învăluia zidul casei cu acoperiş roşu, ce se dovedea a fi o gară, o întreprindere, o intrare de cimitir. Era pe înserat, orele 18,22 foarte precis, vară înăbuşitoare, cîmpia se întindea în jur largă, pustie, nu se zărea cît priveai cu ochii nici măcar o clădire, un copac. Vîntul aspru al pustiului aţîţa spiritele. Se aprinseseră cîteva felinare, feştilele fumegau sub sticla murdară, faţadele vechilor case din piaţă abia se conturau în răstimpuri, în schimb chipurile oamenilor se luminau dedesubt îngrijorate, cadaverice. Frigul, fără îndoială, contribuia la adîncirea palorii lor, subliniind cearcăne sub ochi, mîini crispate, picioare desculţe, de ţărani sosiţi de departe...*

3. ... *valuri de smoală*... Smoala şi păcura sînt materiale ades amintite în textele vechi, cu circulaţie în zona premontană, de la Cîmpulung la Rucăr şi de la Buciumeni la Moroeni şi Glod, dar şi în vorbirea curentă. Stropitul cu smoală încinsă este evocat în cărţile religioase şi în scenele pictate pe pereţii bisericilor din Şotînga şi Pietroşiţa; destul de răspîndită în regiune este o povestire zugrăvind felul crîncen în care s-a răzbunat un factor poştal din Buciumeni, turbat de o gelozie demnă de marile epopei. Prinzîndu-şi soţia cu un venetic de prin Banat, factorul i-a stropit hainele cu smoală clocotindă, obligîndu-l, sub ameninţarea cu moartea, să se îmbrace imediat şi, sfîrîind, să meargă din poartă în poartă, pe la clienţii lui de fiecare zi şi să le spună ce i s-a întîmplat. De prisos să arătăm că hainele, răcindu-se pe trupul bietului bănăţean, au devenit rigide ca o carapace, fapt care l-a împiedicat să poată trece de prima poartă... Crudul poştaş nu se gîndise la aceasta şi, văzîndu-se ameninţat să fie încă o dată tras pe sfoară, i-a tăiat veneticului atît vesta, cît şi beregata. De prisos, de asemenea, a spune că, expunîndu-se la soare, bietul amant înţepenit ar

fi izbutit să se desfacă din strînsoare şi misiunea încredinţată ar fi fost dusă lesne la îndeplinire...

Căruţe purtînd butoaie cu păcură stropeau, înainte vreme, drumul satelor amintite, ca să potolească praful gros cît un lat de palmă; cu toate acestea, trîmbe negre împuţite se ridicau tot timpul pînă la acoperişuri, şi un istoric pretinde chiar a fi văzut praful răzvrătindu-se la survolul biplanului pilotat de prinţul Nicolae în drumul său spre castelul de la Sinaia, unde urma să se certe cu frate-său, Carol...

Abundenţa smoalei şi a păcurei în zona premontană se poate explica şi prin aceea că acolo terenurile cunosc dezastruoase alunecări de teren, inundaţii, irigaţii, igrasii, şi oamenii, pentru a le combate, folosesc din moşi strămoşi izolaţiile bituminoase. Cu prilejul unor accidente, surpări de straturi, rivalităţi între familii sau simple accese de gelozie — ca în exemplul de mai sus —, materialele bituminoase se înmoaie, fierb o vreme mocnit, acumulează gaze şi ies din ziduri şi din pietrărie, după care curg nestînjenit pe uliţi spre vîlcele, la îndemîna tuturor celor ce, decişi să pedepsească, să izoleze, să imobilizeze pe cineva, repun în circulaţie smoala şi păcura reziduale, augmentînd corespunzător cu ele repertoriul folcloric local.

4. ...*am trecut poduri*... Din cauza apelor nărăvaşe, nu trece an să nu se prăbuşească sau să se încline cîteva poduri sau diguri. Anonimul, plasînd scena lui într-o lume ce arată un mare interes lucrărilor hidrotehnice, aminteşte faptul că o lucrare de la Teiş, urmărind regularizarea rîului în aval de podul de cale ferată, s-a topit în cîteva ore ca un castel de cărţi de joc, cu toate că acolo funcţiona de mai mulţi ani un şantier a toate veghetor, bine utilat, îndrumat de tehnicieni specializaţi în consumarea constantă a unor sume importante de bani. Apele oarbe fiind singurele vinovate de asemenea isprăvi, rămîne de urmărit cum se vor prăbuşi, în continuare, alte baraje şi amenajări — de pe Tenessee, Mississippi sau Pad — ştiindu-se că fluviile sînt rudă cu izvoarele mărunte — şi solidare — ceea ce duce la presupunerea că nu va mai trece mult pînă ce toate apele planetei — vîlcele, rîuri, bălţi şi mări — se vor înţelege şi se vor aduna să asalteze şi să nimicească uscatul şi amenajările temporare de pe suprafaţa lui. Veneţia nu ţipă fără motiv...

5. *Plaiul Foii.* Ca şi în alte părţi, istoricul utilizează toponimice imaginare şi lucrează sistematic la redistribuirea

oraşelor pe hartă. Undeva, şi cititorul va găsi lesne locul, Florenţa este aşezată pe rîul Ialomiţa, fapt nu tocmai surprinzător dacă ştim că prin localităţile învecinate circulă un domn Laurenţiu Magnificul, agent veterinar, iubitor al feroneriei.

III. *Din cauza aşteptării îndelungate şi pentru că soarele continua să bată în creştete necruţător, cîţiva hotărîră să migreze către partea cealaltă a şoselei, la grădini, de unde îi îmbia umbra ospitalieră a doi nuci bătrîni, pînă atunci uitaţi. «Hei, drăcia dracului, spuse un oarecare, parcă ne-ar fi tocmit întreaga zi. Să punem capăt aşteptării, îi lăsăm în plata Domnului şi ne ducem acasă! S-a întunecat, nevastă-mea trebuie să fi scos pîinea proaspătă din cuptor!». «Da, da, aprobă însufleţit un domn în jachetă, purtînd pe braţ un baston cu bilă de abanos, trăgîndu-şi mănuşa foarte albă, e vremea să ne retragem, domnilor, cei aşteptaţi probabil s-au răzgîndit; să mai rămînem mi se pare o imprudenţă, curînd va începe să plouă. Pe de altă parte, lucrările băncii nu-mi îngăduie o absenţă prea lungă, se scuză el, este vremea creditelor pentru fermieri, nu pot amîna contractele, în plin sezon, în toiul muncilor.» Un al treilea se amestecă în vorbă. Spuse: «În ce mă priveşte sînt liniştit, am dat copiilor teme pentru acasă să le-ajungă o săptămînă, revizoratul ştie că nu-mi pierd vremea pe unde mă duc. Am delegaţie să reprezint corpul profesoral, să iau cuvîntul, să aflu soluţii.»*

Se auzi o înjurătură. Cel care o rostise era un meşteşugar mărunt, un prăpădit ca vai de el. Ca explicaţie, individul spuse: «Dar pe mine cine mă plăteşte pentru orele de hoinăreală, cine? Vă rog să-mi răspundeţi neîntîrziat!»

IV. *Un bucătar, care prepara pe o planşetă un fel de gogoşi cu ceva la mijloc, dealtfel bun meseriaş după îndemînarea cu care tăia coca crudă şi, mai ales, după diploma fluturată cu mîndrie în răstimpuri, îşi lăsă pentru o clipă ustensilele, urcă pe o ladă din preajma tarabei, îşi făcu mîna streaşină deasupra sprîncenelor, spre a se apăra de soarele orbitor al amiezii, şi strigă: «Rămîneţi pe loc, oameni buni, iată-l că vine! Îl văd apropiindu-se: e călare pe un cal alb, mantia îi flutură pe umeri, poartă chipiu şi în frunte îi străluceşte o stea cu inimă de smaragd. Doamne, n-am mai văzut asemenea ţinută şi un alai ca acesta nici măcar la curtea lui Franz Joseph, unde am servit cu credinţă mulţi ani ai tinereţii!»*

Îndată, oamenii obosiţi şi placizi se traseră grăbiţi de la taraba plăcintarului — pentru că gogoşile se dovediseră a fi

plăcinte delicioase — şi se bulucirǎ către şanţul şoselei. O femeie între două vîrste se înălţă pe un dîmb şi, scrutînd la rîndu-i zările, întinsul cîmpiei spre orizontul pe care şerpuia drumul nepietruit al aşteptării: « Îl văd, strigă ea, într-adevăr soseşte! Stă tolănit pe perna berlinei lăcuite, cu emblemă, opt călăreţi îl escortează. E îmbrăcat în palton negru, cu guler de blană, poartă ochelari cu ramă groasă, seamănă cu preşedintele Lincoln, e însă puţin mai slab, mai spiritualizat, înfăţişarea trădează o viaţă de privaţiuni şi gînduri generoase. Fluturaţi batistele, bucuraţi-l cu uralele voastre!»

6. ...*stele mari, calde*... Una din regretabilele abateri ale autorului de la principiul notării impresiilor directe. Nimeni n-a luat temperatura stelelor, cu atît mai puţin Anonimul, şi e aproape cert că informaţia i-a fost procurată de manualele de astronomie, vai, atît de nesigure şi înşelătoare! În ceea ce priveşte mărimea stelelor, se poate afirma, împreună cu autorul, că unele sînt mai mari decît altele, după felul în care ochiul le parcurge mai repede (în cîteva zile) sau mai anevoios (de-a lungul cîtorva decenii) precum şi după calitatea binoclului folosit şi, bineînţeles, după speranţa pusă în ele...

7. ... *bucuria învingătorului*... Escaladarea, se înţelege, încununează cu lauri fruntea temerarului, deşi echitabil ar fi ca şi picioarele lui să se bucure de această recunoştinţă.

Din text reiese că lui Lucilius, odată ajuns pe culmi, nu-i mai sînt rezervate decît bucuriile, căci există un strîns raport între eforturile depuse şi cucerirea înălţimilor. E de văzut, în felurite cazuri, ce îi mai rămîne de făcut învingătorului după ce a învins, dacă — altfel spus — învingătorul nu decade sorbit de chemarea înfrîngerii. Se poate spera o moarte în culmea gloriei, dar în acest caz trebuie apreciat dacă această moarte nu este mai curînd o pierdere decît un succes... Pe de altă parte, un învingător perpetuu e o aberaţie, oferind un model de mecanism iritat sau defect.

8. ...*căderea şi moartea mea*... Analiza semiotică a produs aici mai multe interpretări, dintre care cîştigă teren aceea conform căreia, într-adevăr, Lucilius n-ar fi supravieţuit căderii voite în prăpastie. Se pare, spun comentatorii, că întotdeauna cel care se angajează într-o ascensiune spre aştri consimte să răspundă, cînd i se va ivi prilejul, chemării abisului, căruia să-i ofere satisfacţia îndelung aşteptată. Din păcate, s-au văzut şi situaţii cînd momentul potrivit a fost ratat lamen-

tabil, temerarul mulţumindu-se doar cu cîteva vorbe de laudă sau cu peisajul oferit de picturile cu brazi şi lacuri de pe pereţii cabanei...

V. *Cineva atrase luarea-aminte către zarea de dincoace de hambare, unde o bună porţiune a terasamentului căii ferate se descoperea lunecînd lin pe panta unui deal: « În cîteva clipe va trage la peron, spuse acela, se află, vezi bine, în al treilea vagon. E înconjurat de consilieri şi experţi, cei cîţiva funcţionari care i-au strîns mîna de dimineaţă, luîndu-şi obişnuita porţie de bruftuluială, îi prezintă acum hîrtiile pentru semnat. Arată destul de plictisit. Uite, eu unul nu înţeleg de ce nu-l cruţă măcar în timpul călătoriei. Degeaba i-au dat vagon ministerial, dacă îl înghesuie ca la clasa a treia!»*

VI. *Îl vedeau acum mai bine, pentru că se apropiase mult, făcea paşi voiniceşti, dornic în sfîrşit să ajungă undeva după o atît de chinuitoare călătorie prin praful drumului, sub ploaia rece amestecată cu lapoviţă. Era întocmai cum fusese descris: slab, doar piele şi os, învăluit într-o rasă călugărească cenuşie, aspră, lungă pînă la pămînt, de sub care, uneori, i se descopereau picioarele pînă la glezne, încălţate în sandale simple, legate cu nojiţe. Mergea poticnindu-se, cu toată dorinţa lui de a părea neobosit, braţele i se legănau descărnate în mînecile prea larg croite, se oprea destul de des, ca spre a-şi alege poteca peste cîmp, vrînd să aprecieze mai bine ce trebuia să facă în clipa în care oamenii îl vor întîmpina şi-l vor îmbrăţişa. Chipul i se vedea luminos, încadrat de o barbă rară, nu avea mai mult de treizeci de ani, în ochi îi sclipea lumina caldă a omeniei şi bunăvoinţei. Îţi făcea impresia că e un om al pustiului şi suferinţei, unul dintre acei pustnici ce şi-au încercat îndelung răbdarea, muşcat de colţii foamei, ai frigului şi ai animalelor sălbatice.*

VII. *« Dacă nu mă înşeală vederea, spuse un macaragiu ce tot trăgea dintr-o pipă stinsă, vine pe bicicletă. Cei doi dinaintea lui sînt cei mai credincioşi dintre discipoli, poartă maiouri portocalii, şepci albe şi ochelari speciali. Bicicleta lui e mai mare, roata din spate întrece în înălţime statul unui bărbat voinic. E de la sine înţeles că numai cu o astfel de bicicletă cu pneuri Michelin a putut cîştiga marea cursă Paris-Lille, în 98. Haideţi, fraţilor, să-l întîmpinăm cum se cuvine!» Alergară cu toţii la garduri, unde unul, înarmat cu un steag alb-negru, tot consulta un cronometru de mînă, pregătind momentul sosirii.*

Oamenii se mişcară, comentară apropierea aceluia, apoi se îndreptară spre port, unde o mulţime pestriţă de gură-cască tocmai urmărea manevrele vaporului alb cu pavilionul fluturînd în vînt, ce se lăsa pilotat spre cheiul de acostare. Fură lăsate punţile pentru coborîre, un ofiţer dădu onorul, o fanfară atacă magistral imnul celor ce au supravieţuit furtunii, veche şi mişcătoare ceremonie în lumea marinărească plină de primejdii.

Pentru cîteva clipe, uralele şi hărmălaia nu se mai auziră, turtite de sirena gravă, unsuroasă a vasului ce îşi cobora prudent ancora în apele murdare ale portului.

De pe punte, cel aşteptat răspundea aclamaţiilor agitînd pălăria lui albă, colonială.

9. *...în această lume...* Nicăieri nu se precizează ce fel de legi prezidează lumea în care se petrec evenimentele. Se poate totuşi deduce că memorabilul conciliu, în cadrul căruia iau cuvîntul, pe rînd, atîţia vorbitori (cu toţii preocupaţi să se organizeze şi să trăiască mai înţelept decît au trăit înainte), ar aparţine unui regn evoluat, un superregn cu exemplare trecute o dată (cel puţin) prin furcile morţii, indiferente faţă de primejdii, ca urmare de o longevitate fără limite. Unul dintre comentatori, Philippe Mefient, în general răuvoitor faţă de opera în discuţie, crede a şti că lumea Anonimului nu depăşeşte dimensiunile unui pavilion cu două nivele — cerul şi pămîntul —, cu saloane avînd cinci-zece paturi de studiu şi meditaţie, cu lungi culoare de zbor spre limburile intermediare, cu ospitaliere cabinete de testare şi control, în care lucrează amelioratorii speţei şi programatorii bucuriilor şi speranţelor, o bibliotecă cu porumbei, două-trei săli de baie, oficiu şi sală de mese, unde se consumă ambrozie, nectar şi levomepromazin, precum şi o largă încăpere pentru spectacole, unde indivizii îşi află climatul propice exprimării articulate.

Sînt alţi comentatori — şi numărul lor creşte în ultimii ani — care pretind că lumea în cauză, dimpotrivă, n-are determinanţi spaţiali, conciliul desfăşurîndu-şi dezbaterile într-un mediu acvatic sau aproape, în abur roz-violet şi vînturi parfumate, sub un cer difuz de sticlă, în grădini unde înfloresc splendide plante de mucava şi hîrtie creponată, ici-colo luminate de ochiuri de apă iodată, îngheţată bocnă, singurul element de inventar fiind balustradele de nichel ce traversează peisajul în toate direcţiile şi pe care cei ce intervin în discuţii le folosesc ca bară avocăţească, de sprijinire a mîinilor şi argumentelor.

Caracteristice sînt liniştea adîncă, nemişcarea şi inutilitatea practică a obiectelor, o anume moliciune a fiinţelor, ce par că au amorţit într-un somn veşnic, din care ies numai spre a-şi rosti partea lor de cuvînt, replica lor aşteptată, versurile pregătite minuţios pentru împrejurare. Aici, noaptea e de două ori mai înaltă decît ziua şi unicul mister al grădinii îl constituie o scară spiralată de metal, pe care un bătrîn o urcă dimineaţa cu mare vioiciune, ca să prindă pisica cu aripi. Scara e demontată îndată după trecerea lui, cînd se şi aşează în loc o perdeluţă aurie, ca o cortină de teatru, lucru uneori tulburător, alteori nu mai important decît trecerea spre vest a cărţilor bibliotecii, întotdeauna voioase în zbor şi zglobii pe ramuri. Accidentele meteorologice sînt rare, se aminteşte totuşi de un trăsnet teribil, care ar fi înspăimîntat pe cei ce se aflau în apropierea trăsurii cu şase cai. Martori oculari au putut vedea biciul învîrtindu-se în aer, căzînd apoi năprasnic pe spinarea udă a animalelor, lucru ce a impresionat neplăcut şi a făcut să cadă şi lacrimi sincere.

Injecţiile se administrează seara, conform medicaţiei prescrise, personalul însărcinat cu această operaţiune are însă un aer plictisit, disipat doar de strecurarea în buzunarul halatului a bacşişului — monedă sau ţigări Kent.

10. ...*băieţandrul acela brav*... Dacă ceilalţi, mai sus pomeniţi, rămîn în veci necunoscuţi, în schimb « băieţandrul » stîrnind o curiozitate sporită a putut fi recunoscut pe o stradă din Ohio (SUA): se numeşte Watson D. Watson, a servit ca puşcaş mitralior în compania a III-a a corpului de infanterie marină şi s-a acoperit de lauri în bătălia de la Termopile II. La plecarea sa în corpul expediţionar, pe vasul care l-a purtat spre vest, în campingul din junglă, pe scara helicopterului ce avea să-l lanseze asupra obiectivului, sergentul voluntar Watson a plîns cu sughiţuri, ca şi cum ar fi pierdut ceva, ca şi cum puşca lui mitralieră i s-ar fi defectat, ca şi cum l-ar fi aşteptat o nenorocire, de pildă ar fi erupt Etna iar logodnica lui emancipată s-ar fi aflat în preajma craterului într-o acaparantă conversaţie cu o doamnă bigotă. Plînsul i-a adus unele neplăceri: unul Bellini, italian renegat care nu suferea lacrimile, i-a scris un poem, iar căpitanul Leackock i-a confiscat o fotografie de familie.

Interesant ni se pare faptul că, după uciderea lui într-un scurt schimb de focuri, în peninsulă, plînsul i-a fost preluat de

ajutorul lui la puşca mitralieră, dar se presupune că intensitatea şi consecvenţa au diminuat la acesta corespunzător gradului.

VIII. *Ca şi cum nimic deosebit nu s-ar fi întîmplat, undeva spre grădina cu nuci, sub un acoperiş improvizat din scînduri subţiri şi învelit cu carton gudronat, un individ stătea pe un scăunaş, la o măsuţă învelită îngrijit cu ziare proaspete. Pe măsuţă se afla un abac, mîinile bărbatului mutau bilele de pe sîrmă în dreapta şi-n stînga cu o îndemînare de invidiat. Pentru că mai mulţi dintre cei ce treceau se arătară contrariaţi de îndeletnicirea lui contrastînd cu agitaţia generală, bărbatul se ridică în picioare şi explică neîntîrziat rostul lui acolo: «Vă cer scuze, iubiţi contemporani, dacă nu pot să particip alături de voi la bucuria primirii celui aşteptat. Profesiunea mă reţine. Sarcina mea în această scenă mişcătoare este de a înregistra evenimentele strict din punct de vedere statistic. Iată, am în dotare un abac dintre cele mai perfecţionate, cu ajutorul lui urmează să ţin evidenţa celor care sînt de faţă şi a celor ce vor mai veni. Absenţii îi trec pe o listă separată, nominal. O răceală ştiinţifică îmi este climatul şi o placiditate intens interesată metoda. Emoţiile voastre, agitaţia spiritelor, bucuria întîlnirii celui ce vă va vorbi, toate acestea mă interesează doar sub aspectul numărului. Trec pe sîrmă, dintr-o parte în alta, cîte o bilă roşie pentru fiecare persoană ce participă la această adunare, cîte două, negre, pentru fiecare familie. Într-o casetă alăturată (aici el arătă caseta) aşez, pe măsură ce se realizează adiţiunea, fişele categoriale, pe care un prieten îndatoritor, plecat acum după ţigări, le sortează pe profesiuni, grade, responsabilităţi, convingeri, culoare politică şi grupă sangvină, Datele compacte se concentrează ulterior în rubrici, iar rubricile se selectează în selector. Sînt încredinţat că selectorul, după reparaţie, va funcţiona fără şocuri. Operaţiunea, în ansamblu, este de o importanţă copleşitoare, de care vă veţi convinge mai bine odată cu trecerea anilor. Serviciul nostru, abia organizat de cîteva zile, va trebui să se perfecţioneze în viitor pe măsura cerinţelor. Chiar mîine ne soseşte din America un clasor cu stative, lucrînd pe bază de alcool. Să nu lungim vorba: statistica este mîna dreaptă a ştiinţei moderne; primiţi, vă rog, aceste tichete, păstraţi-le cu grijă printre actele dumneavoastră şi treceţi mai departe. Restul lăsaţi-l în seama noastră ! Deja cel ce v-a oferit emoţiile acestei aşteptări a coborît din tren şi, din clipă în clipă, urmează să vă vorbească.»*

11. ...*vampirul*... Care mercenar ce se respectă nu merită acest nume?

12. ...*Mozart*. Compozitor german, autor a numeroase opere, simfonii, concerte, arii de concert, sonate şi alte cîntece patriotice.

13. ...*intra mereu în conflict cu plutonierul*... Inexact: compania n-avea plutonier, cît despre alt superior, este mai demn de crezare H. Tiner-Lübeke: « Micile lor dispute, în zona frontului, se rezolvau cu pumnii, indiferent de gradele intrate în dialog. Acest obicei s-a extins încă din primul an al războiului şi la poligoanele de pregătire a trupelor, în interior, miza voluntarilor fiind închisoarea, loc preferat — după cîteva săptămîni de instrucţie — primei linii, măcelului. Închisoarea a reprezentat pentru unii ... etc., etc».

14. ...*şi, aş spune*... Automatismul este explicat aici ca sechelă a maladiei militare numită « readucerea recurentă la cătare», ale cărei simptome sînt, printre altele: îngrijorarea că în spatele profilului omenesc luat la ţintă nu se află om, teama că glonţul pornit din ţeavă va întîrzia, oferind şansa celui ţintit să o ia la sănătoasa, spaima că cel ochit va răspunde, după căderea şi moartea lui, cu focuri nimicitoare etc. Vorbitorul e precis în relatare, dar — cu întîrziere — caută o poziţie nouă, şi mai eficace, de tragere. Nu se poate susţine în nici un fel părerea că automatismul şi repetiţia reprezintă un împrumut de la armele cu repetiţie, căci « dacă arma se contaminează uneori de la soldat, soldatul nu se lasă niciodată persuadat de armă» (Rudolf Weinbusch).

15 ...*numărul e categorie a armatelor proaste*... Generalizarea apare aici abuzivă, pentru că cele mai multe armate au învins prin număr, îndeosebi în antichitate. Cifrele furnizate de Herodot, Appian, Justin şi alţii urcă efectivul armatelor trambalate pe drumurile Europei şi Asiei Mijlocii la zeci şi sute de mii (corpurile expediţionare ale lui Darius întruneau într-o singură campanie 600 000 de oameni!). Forţa şi stabilitatea imperiului înseamnă cantitate, armamentul şi iscusinţa numărîndu-se printre factorii secundari. Faptul că Imperiul Roman a stăpînit, stăpîneşte şi încă va stăpîni o bună parte a lumii se datorează numărului impresionant de soldaţi cantonaţi în toate provinciile imperiului. Recent, Augustus Templer, şeful castrelor din Europa, a declarat: « Cu cît sîntem mai mulţi, cu atît inamicii noştri ne apar mai puţini, deşi înghesuiala

din cazărmi generează năduf, halucinaţii şi rîie, cu care nu se poate mîndri la infinit armata imperială.»

IX. «*Îl cunosc! strigă cu entuziasm un bărbat mărunt ce căuta să se înalţe pe vîrfuri spre a-l vedea mai bine. E patronul fabricii noastre. Viaţa nu l-a scutit de neplăceri, să nu-l fericească nimeni, dacă i-ar veni în gînd, cine ştie, să-l fericească sau să-l invidieze careva. Căsătorit cu fiica mai mare a lui Rudolf Prognoza, bancherul, ai fi zis că-l aşteaptă o viaţă uşoară, de huzur şi bucurii. După cîteva afaceri reuşite, a căzut pe mîna unor asociaţi necinstiţi: în doi ani a fost nevoit să-şi vîndă o parte a moşiilor şi ţesătoria din Essen. Ca şi cum nenorocirea nu-i fusese prea mare, în anii următori i-a murit soţia, împuşcată prin imprudenţă în timpul unei vînători. Era o femeie de o rară frumuseţe, o iubea ca un descreierat. Din pricina durerii, n-a mai avut somn. Dar veghea şi vigilenţa i-au prezervat bunurile de la risipă. Noaptea şi-o petrece în tovărăşia computerelor şi a tablourilor de comandă.*»

X. «*E un maistru excelent, spuse un muncitor, ştergîndu-şi de transpiraţie fruntea congestionată. Mi-a fost meşter prin 86, dacă nu mă înşel, ştia să se poarte cu ucenicii ca un părinte, îi învăţa meserie, nu glumă. A lucrat în mai multe ateliere, la fabrica de conserve şi la calea ferată, şi cu toate că nu i se putea reproşa niciodată ceva, l-au dat afară. Om drept, cu frica lui Dumnezeu, lua întotdeauna apărarea celor năpăstuiţi, adesea se proptea cu dîrzenie în pieptul domnilor, punîndu-i la punct din trei vorbe şi trei mişcări. L-au alungat, ba o dată au pus şi poliţia pe urmele lui, învinuindu-l de instigaţie la răscoală. O vreme, n-am mai ştiut de soarta lui, se auzea că ar fi înfundat ocna. Mă bucur nespus de mult că-l revăd sănătos şi activ.*»

XI. «*Sînt mîndră de fiul meu, il me procurait pendant les dernières années tant des vives satisfactions, mon petit brave..., spuse o doamnă înlăcrimată, purtînd pe cap o pălărie mare, cu voaletă şi fluturaşi. A urmat dreptul la Sorbona, a continuat ea, acum se întoarce încununat de lauri în mijlocul prietenilor şi cunoscuţilor care i-au insuflat tăria să stea departe, printre străini. E tobă de învăţătură, je vous le jure, mes amis, vă sfătuiesc să-i ascultaţi cuvintele cu cea mai mare atenţie, veţi avea plăcerea să descoperiţi în el un excelent orator. L-am crescut cu mari sacrificii, i-a plăcut enorm cartea...*

— Dezastru! strigă din mulţime careva. S-a scufundat Titanicul!

— Nu încă! i-o tăie scurt doamna cu pălărie, care continuă cu şi mai multă însufleţire: I-a plăcut întotdeauna cartea, a ştiut să-şi bucure mama cu rezultate dintre cele mai strălucite. I s-a propus să rămînă maître des conférences la Institut, a refuzat categoric, îl chemau în ţară dorurile noastre ale tuturor, il doit accomplir dans son pays une action méssianique, despre care vă va vorbi personal, neîntîrziat. Mă iubeşte cu o delicată, copleşitoare tandreţe, mon très bien aimé.»

16. *...şi aşa mai departe...* Contrar interpretărilor de pînă acum, care înţelegeau spusele vorbitorului ca o referire la alte zone fierbinţi ale lumii, credem că aici textul formulează o premoniţie privitoare la depăşirea inevitabilă a regnului, după cum se va vedea. Recurenţa ideii că fiecare poartă cu sine un obiect ce poate abate de la ţel are semnificaţia ei...

17. *...ne-au pus să scriem...* În zilele la care se referă textul, toate faptele omeneşti pot şi trebuie să fie scrise, pentru ca să rămînă şi să fie, la vremea lor, confirmate sau respinse. « Omenirea avea simţul acut al amînării la diferite termene, nici o acţiune nu se considera vreodată definitiv înfăptuită, hîrtia şi scrisul servind la redeschiderea perpetuă a cauzelor», scrie Benjamin Luka în *Istoria* sa. Mai departe, istoricul conchide: « Victorii răsunătoare, cuceriri spectaculoase, invenţii nemaipomenite apar, la revizuirea atentă a hîrtiilor, după un număr de ani, fleacuri demne de dispreţ sau motive de tristeţe în legătură cu măreţele întreprinderi ale oamenilor. Important rămîne — după decenii şi secole — că înaintea fiecărei bătălii, Napoleon se juca o oră cu păpuşile, cu iepuraşii, cu arşicele, cu bijuteriile... »

18. *Isocrate.* Isocrate Robinson, cunoscut avocat din Leeds (Anglia).

19. *...cu ploi intermitente...* Regretabil că Antonius, specialist în meteorologie, nu descrie ploile din timpul său. Dintre fenomenele cereşti ploaia este cea mai semnificativă, fiindcă scoate la vedere vegetaţii şi umbrèle, produce torente-pîrîuri, rîuri, şi fluvii, culminînd jos — totul depinde de canti tatea de apă căzută — în mări şi oceane. Oare şi în lumea pe care o evocă, mările şi oceanele ocupă cea mai întinsă suprafaţă a planetei? Dacă proporţia este acolo similară celei de pe Terra, însemnează că lupta pentru ocuparea de noi pămînturi este în

realitate o bătălie pentru cucerirea de ape cît mai întinse. Cunoscînd că oamenii se pot depăşi, lucrurile nu vor putea rămîne pe loc, şi atunci e de presupus că, după conflagraţiile avînd drept scop dominarea apelor, vom asista şi la războaie pentru cetăţi de aer, pentru nori, pentru lumină, pentru galeriile subterane, pentru catacombele şi lăturile pămîntului. Ne putem aştepta să citim într-o zi despre bătălia pentru sferele de influenţă din pirosferă.

20. ...*Camera de lucru*... «Dau un regat pentru o cameră cu masă şi pat» ar fi rimat odată Antonius, dispus la orice oră din zi şi din noapte să-şi scrie jurnalul sau să doarmă... Camera lui de lucru, cu ziduri umflate sub varul gros, cu tavanul povîrnit către fereastra pe jumătate oblonită, părea o chilie de mănăstire: mobilată simplu şi aproape grosolan — un dulap masiv din scînduri late negeluite, un pat de lemn înjghebat din cîteva grinzi peste care aşezase un placaj şi o cuvertură, o masă de brad cu banchetă lungă şi înaltă, de organist — chilia îi oferea zilnic atîtea evenimente cîte nu produce lumea întreagă într-un an şi, într-o vară, vizitat de prieteni de departe, care îi aduseseră ştiri despre evenimentele ce cutremurau aiurea spiritele, el exclamase: «Sînt prea puţin la curent cu ce se întîmplă în lume, pentru că nu-mi lasă o clipă de răgaz şoarecele ce-mi scotoceşte străfundurile dulapului. Acel peticuţ de catifea inventează atîtea nerozii, încît urmărirea lor şi frigul pe care mi-l stîrneşte aventura mă consumă şi mă epuizează. Şi totuşi, a încheiat Antonius, totuşi ce se mai aude despre războiul cu burii?»

Ulterior s-a aflat că pe scîndura groasă a dulapului, Antonius ţinea o veche ediţie Jacopone da Todi, iar într-un cufăr cu lemnul înnegrit de ani o ruletă englezească de măsurat moşii, obiecte ce dezleagă motivele recluziunii şi secretele evadărilor în timpul nopţii: «Măsurătorile i-au acaparat o bună parte a vieţii», scrie undeva Miodrag Klapka.

XII. *Bărbatul arăta, într-adevăr, destul de obosit după o călătorie atît de lungă. Păşi voios printre oamenii care se retrăgeau respectuoşi dinaintea lui şi se îndreptă spre tribuna improvizată. Tribuna aceasta era, de fapt, un fel de platformă înţepenită pe stîlpi groşi de lemn, mai exact un car ţărănesc cu patru roate, pe care se ridicase un eşafod din scînduri, destul de solid, împodobit cu crengi de brad şi, dacă n-ar fi fost velin-*

țele așternute peste el, s-ar fi văzut limpede că dedesubt se află un cheson de tun cu roate de cauciuc.

Mulțumi cu repetate, afectuoase semne amicale, își descheie la gît tunica militară, care-l cam stînjenea, apoi scoțînd din buzunar o mică hîrtie împăturită rămase o clipă cu privirea în gol, într-o pauză cerută de mișcarea mulțimii ce nu mai contenea cu manifestările de simpatie. Bicicliștii care îl însoțiseră profitară de răgaz spre a bea o limonadă și a-și lua locul pe scările laterale ale locomotivei și pe maldărul de cărbuni al tenderului, — unde el îi și invită, ca să-l audă mai de aproape — răspunzînd la rîndul lor aclamațiilor mulțimii, agitînd batiste albe și trimițînd celor mai apropiați cuvinte de prietenesc salut de revedere, după o atît de lungă retragere în munți, printre combatanții din guerillă. Li se răspundea cu vivat *și, uneori, cu cîte-o glumă ce făcea pe cei din preajmă să hohotească gros, bărbătește, plini de voioșie.*

XIII. *În sfîrșit, se făcu liniște, soarele intră în nori și cîteva rafale ale vîntului de toamnă trimiseră deasupra adunării un vîrtej de frunze îngălbenite, ce pluti o vreme printre aleile parcului și se spulberară pe o stradă învecinată pieței. Vorbitorul mult așteptat nu avea să mai zăbovească, dovadă că, scoțîndu-și din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez și ștergîndu-i cu batista, dădu să se înțeleagă că a aflat cuvîntul cu care să înceapă. El spuse emoționat: « Domnilor... »*

21. *Cicero...* Probabil celebrul orator și scriitor al Antichității, cu care și alți pensionari ai acestei istorii intră frecvent în legături, unele de afaceri foarte mărunte. (Cf. Loyd, care susține, pe bază de documente, că Cicero se făcuse cunoscut ca intermediar cînd cineva dorise să-și procure o haină de piele și pantofi italienești.) Un Cicero întrucîtva diferit citea lungi referate despre muzică și viața zbuciumată a compozitorilor, într-o sală de cinema din periferia Romei, pretinzînd că publicul care dormea în staluri, în așteptarea filmului anunțat pe afiș, se va trezi și se va înscrie în final pe orbită. S-a vorbit și despre un al treilea Cicero, ale cărui preferințe mergeau spre piureul de cartofi și supa de mazăre. Într-o deplorabilă stare fizică, îmbrăcat ca vai de lume, acesta se lăuda, ori de cîte ori i se ivea ocazia, cu viețile lui trecute, afirmînd că e oricînd dispus să îmbogățească pe romancierul care i-ar trata agreabil biografia, cerînd pentru sine mai puțin de cinci la sută și doar cîteva exemplare ale lucrării.

22. ...*mic-burghez*. Categorie socială ridicolă, neînsemnată, derizorie, reprezentînd în lucrare, ca şi în istoria societăţii omeneşti, mai curînd o caricatură decît o forţă, împotriva căreia, timp de lungi decenii, cele mai importante blindate ale omenirii în marş impetuos au dus neîncetate războaie, lupte, asalturi. După cum reiese din text, în regnul habitat de Antonius acest sinistru spectru reprezintă încă o ameninţare şi este de presupus că Cicero nu se putea adresa învinuitului decît cu întrebarea: « Pînă cînd, oare? »...

Ar fi o exagerare să se supraestimeze categoria şi să se afirme, cum s-a întîmplat, că neisprăviţii de mici burghezi ar intenţiona să demoleze piramidele Egiptului şi să astupe cu răgălii Suezul.

XIV. *Înainte de a reproduce frumosul discurs al bunului misionar, adevărul ne cere să relatăm un incident ce avusese loc cu o oră mai înainte de sosirea în port a vaporului. Pe cînd încă nu se ştia dacă acela va mai veni sau alesese poate un alt oraş în călătoria sa de prospectare, cîţiva ziarişti încercaseră să ia pulsul mulţimii răspîndite prin parc. Neobişnuiţi cu sondajele de opinie (care semănau cu interogatoriile jandarmilor), cei chestionaţi răspundeau straniu şi incoerent la întrebările ce li se adresau. Scena următoare este concludentă: unul fu întrebat de unde e originar, ce aşteaptă să-i aducă necunoscutul anunţat să sosească, ce proiecte personale are pentru viitor. Individul chestionat, care părea să fie un mic negustor, se zăpăci, vru să se retragă în valurile de martori şi să se facă nevăzut. Cineva, probabil iniţiat în tehnica sondajului, îl înşfăcă însă puternic de braţ şi-l imobiliză. Atunci, nemaiavînd scăpare, omul se văzu constrîns să răspundă: « Răspund cu sinceră plăcere întrebării dumneavoastră », spuse el, devenind vorbăreţ îndată ce ziaristul începuse să stenografieze pe un carnet...*

XV. ...*Mă numesc Hanibale Basilio, sînt brutar în Ferrara, lucrez în asociaţie cu socru-meu, care ţine brutăria, şi am sosit de două zile în această superbă localitate de munte spre a-l întîmpina pe viteazul colonel la intrarea sa triumfală în oraşul recucerit. Am auzit vorbe frumoase despre viaţa şi actele sale de bravură, biografia lui este un exemplu strălucit de devotament şi dăruire. La drept vorbind, nu aştept decît să-l cunosc, să-l admir şi să-l aplaud cu căldură, contribuind astfel după modestele mele puteri la sporirea popularităţii sale. Un om ca el trebuie să se bucure de stima tuturor, o merită pe*

deplin, sînt atît de rari oamenii adevăraţi, în această lume de egoism şi interese meschine... Proiecte de viitor? Doresc din toată inima ca, odată întors la Ferrara, să introduc în fabricaţie plăcintele cu mere, al căror secret mi l-a încredinţat cu cîteva minute mai înainte un meşter de pe-aici, unul care şi-a perfecţionat profesiunea, după propriile lui spuse, chiar la curtea împăratului Franz Joseph. Sînt pe deplin încredinţat că afacerea merită toată atenţia, deşi socrul meu va fi reticent la noi investiţii. Prin oraşul nostru, ştiţi bine, seceră molima recesiunii ireversibile. Dacă brutăria va afla şi oarecare libertăţi fiscale din partea municipalităţii, vom putea asigura o desfacere în cîteva pieţe ale oraşului şi totul se va încheia cu prosperitate şi mulţumire pentru întreaga familie.»

XVI. *Ziaristul păru satisfăcut de răspuns, cu toate că nu putuse înregistra declaraţia, minimagnetofonul blocîndu-i-se fără remediu. Nu acelaşi lucru se întîmplă însă cu unul din martori, se pare acelaşi care îl smucise pe tînărul brutar de braţ. Lui răspunsul nu-i plăcuse, chestia cu Franz Joseph îndeosebi. Nu se sfii să ceară unele precizări: de ce venise tocmai de la Ferrara, ce legătură este între plăcinta cu mere şi colonel, mai precis: de unde ştia dînsul că acela era colonel şi nu călugăr benedictin, aşa cum ştia toată lumea, ce vîrstă are, cum se numeşte soţia lui (pentru că îl vede cu verighetă), care îi sînt convingerile religioase, dacă îl cunoaşte pe ser Feruccio Bontempi, şi el locuitor al Ferrarei, cu cît vinde franzela cu lapte socrul lui, de unde a aflat că urmează să înceapă un nou secol şi ce speranţe îşi pune în această întorsătură a lucrurilor?*

XVII. *Nimeni, în afară de cel chestionat, nu fu surprins de aceste iscusite întrebări. De aceea, tînărul brutar păli vizibil, dădu din nou să se facă nevăzut, zidul de curioşi care se strînsese în jurul lui nu-i oferea însă nici o putinţă de scăpare. Neliniştea i se schimbă repede în deznădejde, apoi, printr-un proces firesc, în panică şi mînie. Văzîndu-se încolţit, şi pentru că ţăranul care fusese cu o generaţie mai înainte îşi mai simţea în piept oarecare virtuţi de luptător, dovedite în trîntele cu cei de vîrsta lui, nu se mai putu stăpîni şi, fără prealabile explicaţii, îl luă pe necunoscut de guler, îl înghesui voiniceşte în zidul din spate şi-l lovi zdravăn cu pumnul între ochi. Cel lovit se ridică grabnic de jos, părea destul de obişnuit cu asemenea tratament, şi se mărgini doar să observe că nu astfel se răspunde*

unui interviu, există o tehnică omologată a răspunsurilor la întrebări, în care este presupusă şi politeţea...

Dezvoltînd cu calm şi pedagogie virtuţile interviului şi importanţa sondajului de opinie, ca şi orice întrebare în scopul formării unui îmbelşugat stoc de informaţii, necunoscutul îşi recăpătă curajul şi, în momentul următor se putu azvîrli cu încredere în pieptul inocentului brutar: îi călcă scurt vîrful botinelor, ca să-i paralizeze orice încercare de fugă, îi dezlegă cu o mare îndemînare cravata, şi-i legă cu ea braţele vînjoase. « Spionule! îi strigă, te-am mirosit eu încă de ieri seară! De trei zile şi trei nopţi te filez! Şi mai şi muşti, ai ? Bestie! Te învăţ eu minte să mai vinzi plăcinte cu mere porcilor tăi de ferrarezi... Urmează-mă! »

Şi, fără să mai încerce să lămurească întrebările formulate mai înainte, poliţistul — căci poliţist se dovedise a fi — îl tîrî pe cel legat printre oamenii care asistaseră înfricoşaţi la neplăcuta scenă.

Brutarul nu avea nici un gînd să se mai împotrivească — văzuse, bietul, că are de-a face cu un om de meserie — astfel că îl urmă docil.

23. ...*n-am rezistat tentaţiei de-a citi peste umăr, pe furiş.* Ciudată apucătură într-o lume pretins evoluată! Cu atît mai ciudată cu cît Anonimul lasă să se înţeleagă că memorabilul colocviu în aer liber nu avea nevoie de stenografi şi nici de aparate moderne de înregistrat, ca în alte părţi. Nu este însă exclus ca înţelegerea noastră să îngusteze lucrurile, căci referinţa privind lectura gîndurilor lasă să se presupună un salt de calitate de la imprimarea pe hîrtie la memorizarea instantanee. Un alt vorbitor al cercului, prezent în varianta Cornelys Lapsus, afirmă că se reuşise a se traduce pe loc o frază — chiar şi foarte abstractă — în obiectele, acţiunile şi relaţiile la care se raporta, imaginile în mişcare fiind receptate de autor ca o altă realitate. În acest caz, a citi peste umăr nu ar presupune un scriitor, o hîrtie şi un text, ci doar direcţia unei priviri, care poate fi furişă din motive de stil, cochetărie şi delicată discreţie.

24. ...*spuse în încheiere Eusebius.* După confruntări îndelungi şi perseverente, se pare că acest Eusebius n-ar fi fost prezent la dezbatere, fiind reţinut în acele zile de plictiselile efectuării unei radiografii dentare. Interesantele sale

spuse trebuie privite deci cu rezervă şi citate fără specificarea cadrului.

XVIII. *Nu înaintară mult printre oameni că, aşa cum am văzut, cineva căţărat pe un stîlp de telegraf tocmai anunţa cu glas puternic sosirea berlinei şi a bicicliştilor. Ca prin minune, ovaţiile pornite din mii de piepturi, fluturarea de batiste, entuziasmul mulţimii la apropierea cortegiului schimbară dintr-odată situaţia, nu se făcea să ţii legat un om în timpul unei festivităţi debordante, ce-ar fi spus străinii ?.. Poliţistul, cu aceeaşi drăcească îndemînare, dezlegă mîinile prizonierului său, plăcintarul ferrarez, îi înapoie politicos actele (cînd i le luase ?), şi-l abandonă, cu nesfîrşite scuze şi urări, în mijlocul unui grup de manifestanţi alergînd bezmetici să ocupe un loc mai în faţă, să poată cuprinde de la început toate amănuntele festivităţii.*

Ce să înţeleagă nefericitul italian din toată întîmplarea aceasta, căreia îi fusese pe negîndite erou ? Ce voise de la el poliţistul care-i notase atît de respectuos numele, animat de cel mai mare interes gazetăresc pentru opinia lui ?

Îşi scutură energic pantalonii de doc, îşi reînnodă cravata la gît, apoi, hotărît să uite cît mai repede tristul incident, se grăbi la rîndu-i să-şi facă loc în faţă. Vorbitorul mult aşteptat sosise şi acum nu avea decît să înceapă predica.

După ce îşi aşezase pe marginea tribunei sabia de Toledo, îmbrăcată într-o teacă aurie, şi binoclul Zeiss, îşi scosese din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez. Ştergîndu-i cu batista, el lăsă să se înţeleagă că a aflat de mult cuvîntul vibrant cu care să înceapă. Acesta era, după cum s-a auzit în megafoane: « Domnilor »...

25. *...ştiindu-le aprecia şi desprinde din cadru ca nimeni alţii.* Şi totuşi desprinderea din cadru a unui peisaj este o operaţiune simplă şi la îndemîna oricui, cu condiţia utilizării unui instrumentar adecvat. Se procedează de obicei astfel: se alege un deal sau un luminiş (cu grija de a se pune o limită copacilor prea înalţi şi rămuroşi şi eventualilor trecători prin partea locului), se aşează deasupra dreptunghiului o foaie de hîrtie sau carton de desen (cartonul *Ideal* e ideal), se apasă cu lama unui cuţit şi, stropindu-se suprafaţa cu apă, se caşerează de la stînga spre dreapta. După uscare, se desprinde uşor foaia de hîrtie de pe obiect, de la dreapta spre stînga sau de sus în jos, se expune imprimatul la soare slab sau altă sursă

domoală de căldură și se scutură firele prafului întîmplător. Pe măsură ce hîrtia sau cartonul își recapătă rigiditatea, imaginea obținută se limpezește pînă la obținerea unei copii mulțumitoare. Sînt istorici și scriitori care au dobîndit o asemenea experiență în materie încît au putut obține pe hîrtie nu numai conturul fidel al dealului sau luminișului ales, dar și profilul vietăților ce se aflau în acel moment în cadru, mersul lor, pînda, înșfăcarea pradei, veghea în așteptarea vrăjmașului, atitudinile lenei, siestei, visării, plictisului. Unele cartoane sînt foarte credincioase modelului: se pot descifra pe hîrtie elemente ale mișcării (o frunză ce vibrează în aer, o rază ce cade pe luciul unei ape, traiectoria unei ghinde desprinse de ram, arcul înseilat de plonjonul unui greiere).

Neajunsurile procedeului (dimensiunile limitate, fragilitatea hîrtiei *Ideal*, instabilitatea modelului în situații de vînt puternic sau surpări de teren etc.) descurajează pe unii autori. Ei se îndepărtează de modelele la îndemînă și caută să obțină copii întrucîtva similare prin transcrierea imaginilor selectate și depozitate de propria lor retină, unde, pretind ei, fidelitatea topografică prea acută, adesea neverosimilă, primește unele corectări de bun-simț. Îndepărtarea nu se oprește aici, pentru că experiența a descoperit încă un aspect: copia desprinsă din cadru nu prezintă un interes dacă în ea nu apar și degetele operatorului, ființa răsturnată și sintetizată în amprente abia sesizabile. Ca atare, autorii au inclus cu bună-știință în dealul și luminișul ales unele elemente de dincoace de hîrtia de copiat, populînd spațiul cu imagini ignorate de natură, parte din ele mai coerente și mai mișcătoare decît cele imprimate mecanic prin apăsare și umectare. Fidelitatea rămîne element derizoriu față de adevărul ivit în urma acestui adaos; de aici înainte s-a lucrat mai potrivit cu natura decît a putut-o face natura cu ea însăși.

Ilirii, despre care vorbește Procopius, n-au cunoscut, firește, decît primul procedeu, ba mai mult, descoperindu-l tîrziu la alții, l-au defăimat și l-au respins sistematic, privîndu-se nu numai de o metodă ce le-ar fi redat realitatea în toată complexitatea ei, dar de înseși procesele devenirii, fapt care i-a și condamnat mai tîrziu la ineficiență și dispariție. « Cultul hîrtiei și al imprimeului i-a înghețat, scrie Nicolaus Baumeister. De-a lungul lungilor lor treceri prin lume, n-au reușit să se

debaraseze de viziunea anecdotică, de idealul operetei şi de rima verbului cu verbul».

26. ...*podeaua și localul familial.* Birt, cîrciumă, cafenea, cofetărie, unde se servesc ceai, omlete şi minuturi. Cei care servesc sînt ospătarii, clienții sînt serviți, cel mult deserviți, şi nu cum s-a întîmplat cu Ludovic al XIV-lea care, întrebat: « Ce serviţi, Maiestate?», ar fi răspuns valetului: « Eu servesc statul care sînt eu, ţie îţi revine onoarea de a-mi servi un pocal cu vin, pentru că acest lucru îţi îngăduie statutul»...

27. ...*luîndu-mă cu asalt.* De bună seamă, o exagerare a povestitorului: carele de asalt, arme cu o categorică superioritate faţă de altele, nu sînt scutite de neputinţe: în cazul de faţă apare evident că ele nu puteau fi utilizate cu folos în împrejurarea dată, din cauză că n-au acces nici în lifturi, nici pe scările obişnuite, acţiunea desfăşurîndu-se la etaj.

XIX. *Nu încape îndoială că ziariștii fuseseră totuși serioși, cu un deosebit respect pentru semeni, pentru opinia lor, aceasta se putuse constata și din faptul că ceea ce recoltaseră cu o zi înainte fusese integral publicat în coloanele ziarelor de dimineață.*

Pe cîmpia și în gara unde mulțimea se adunase să aștepte pe conferențiar, cum oamenii se cam plictiseau și dădeau semne de nerăbdare, după ce se jucaseră fel de fel de farse și se închegaseră destule partide nostime, mulți se retrăseseră sub cei trei nuci, a căror umbră deasă, în acea zi de iulie fierbinte, îi ademenea. Acolo tocmai sosise vînzătorul de ziare, și în paginile foilor proaspete, mirosind acru a cerneală, aflaseră interviurile luate în ajun. « Sînt de profesiune doică, declarase o doică, și doresc din inimă binele tuturor. Sînul meu dătător de viață a hrănit fără discriminare guri de boieri și guri de tîrgoveți simpli, în general am lucrat sub genericul îndestulării duble, ca bugetul; sînt bucuroasă că vlaga mea s-a repartizat egal între toți membrii societății, fără deosebire de grad de cultură, avere sau categorie de salarizare.»

Femeia fusese întrebată ce se face în districtul natal cu copiii rezultați dintr-o dragoste sinceră și o căsătorie fericită. Cea intervievată răspunsese cu multă competență că aceștia sînt pregătiți, încă din perioada de alăptare, să devină soldați. « Dealtfel însăși constituția lor, adăugase doica, atestă toate însușirile cerute de o astfel de funcție: au brațe ce pot purta, la timpul potrivit, arme, degete îndeajuns de puternice ca să

poată prinde trăgaciul puştii şi să-l tragă adecvat înapoi. Umărul le e tocmai destul de lat, la vremea lăţirii lui, ca pe el să se sprijine patul puştii, cureaua raniţei, a măştii de gaze şi, eventual, tubul brandtului.

XX. *Copilul se dovedeşte a avea numai doi ochi — remarca cu acută pătrundere doica — suficienţi însă pentru privirea prin cătare, în paralel cu observarea în ansamblu a cîmpului de luptă. Din informaţiile pe care le deţine, nu crede că exemplarele pe care le-a crescut ea la piept pot depăşi* 70-80 *de kilograme la vîrsta încorporării, astfel că, după opinia ei, ponderea nu poate şi nu trebuie să impieteze asupra salturilor pe creneluri şi peste tranşee, ca să nu mai vorbim despre perspectiva pe care o deschide paraşuta, utilaj ce poate susţine sub ciuperca ei sarcini complexe şi mai mari, ca de pildă gemenii. Picioarele lor, după cum rezultă din registrele militare, sînt puternice şi flexibile, în stare să efectueze marşuri lungi şi eroice, să reziste la izbituri şi piedici, cu condiţia protejării lor preventive cu moletiere, bocanci şi tancuri cu turelă circulară. Sistemul osos al materialului uman în discuţie este alcătuit, a subliniat vorbitoarea, cel puţin în districtul unde îşi desfăşurase ea activitatea, în aşa fel încît să poată suporta încălecări, tăvăliri şi prăvăliri repetate, presiuni şi chiar deschiolări, avînd calitatea că unele articulaţii se pot desprinde la nevoie de celelalte, asemenea cozilor de şopîrlă apăsate de băţ. Elasticitatea corespunde şi ea, fiind superioară cauciucului, tînărul entuziast poate cădea de la etajul 12 fără a-şi prejudicia forma iniţială, astfel că o lovitură de bardă aplicată pe spinare nu cauzează ci poate ricoşa, ca şi glonţul, ca şi schija, ca şi bilele de oţel utilizate cu succes în războaiele coloniale.*

XXI. *După opinia ei, confirmată şi de institutele logistice franceze, caracterul aerodinamic al capului reprezintă o garanţie la înaintarea copiilor printre proiectile, cu toate că testele presupun o cască de oţel, casca se poate confecţiona simplu, după modelul coifurilor dinainte, cu îmbunătăţiri ale vizierei, cu adaosuri de beton armat şi cu dublarea susţinătorilor interiori. Că nu există nici o incompatibilitate între trupul corect alăptat şi funcţia de atac stă mărturie şi experimentul după care o schijă fuzantă de opt milimetri, ce a pătruns în carne prin umăr, nu a izbutit să doboare pe unul dintre băieţii crescuţi la sînul ei, metalul alunecînd pe grătarul pieptului, prin stomac. Schija a ieşit intactă, perforînd sumar rinichiul. Băiatul*

nici nu observase trecerea, continuase să alerge spre cazemata din față, doar o neglijabilă dîră de sînge îi inhibase goana însuflețită spre obiectiv, fapt pentru care și stătuse o clipă pe loc să vadă ce e. Medicina și balistica conlucrează ideal și descriu vioi asemenea eventualități. Ea crede că la rezistență contribuise substanțial laptele ei, superior calitativ laptelui praf.

« În general, conchidea doica, dubletele, adică organele paralele, sporesc cu sută la sută gradul de apărare și, uneori, chiar de combativitate. Mai rău e cînd sînt afectate organe fără copie, gîtul de pildă: cu capul desprins de trup se acționează simțitor mai greu, comenzile majurului se recepționează anarhic, nu-mi explic bine de ce, probabil explicația e secret militar», încheiase doica.

28. *...ca la Siena și Termopile...* În legătură cu prima localitate, situată în centrul peninsulei italiene, Anonimul a ales o povestire intitulată *Asediul Sienei*, de autor necunoscut, pe frontispiciul căreia a notat: « pentru argumentarea spuselor lui Procopius! » Unii au înlăturat din principiu această piesă, considerînd-o, prin stil și localizare, parazitară. Ne facem o datorie de conștiință de-a reintegra povestirea în textul fără de care s-ar pierde ceva din înțelesul dorit de istoric:

ASEDIUL SIENEI

Nu, lucrurile nu s-au petrecut, de bună seamă, așa cum ți le-am povestit aseară, aseară era cald, vîntul bătuse dinspre rafinărie și florile teilor miroseau a gazolină, cineva vorbea la radio despre osmoză și funcțiunile pancreasului, aseară eram obosit, flămînd, aproape învins, traversasem o zi lungă, dementă, răscolisem cartierele mărginașe ale Bucureștiului în căutarea unui armurier, vizitasem chiar și o expoziție de arme albe din secolele de mijloc, îmi petrecusem ultimele ore în compania unor tablagii din Colentina, deciși să nu se lase înșelați de un zugrav, apoi, reîntors acasă, încercasem zadarnic, cu cronicarii florentini pe masă, să refac schema tactică a bătăliei de la 1467 dintre Ferrara și Siena, într-adevăr asta mai rămăsese de făcut, căci era tîrziu, împrejurările străvechi își cer rezolvarea și, pentru că cina întîrzia, și întîrzia din cauză că cocul tău magnific refuza să se recompună ca în seara cînd îi înfruntaseși

pe Predoleni în foaierul Operei, la premiera wagneriană, nu mi-a rămas decît să-ţi povestesc ce îmi povestise unul din tablagiii din Colentina despre dragostea unei femei şi a unui bărbat care se cunoscusră într-un birou de copiat acte, însă n-o începusem cu începutul, ci atacasem lăturalnic, mi se păruse utilă pentru început istoria studiilor lui de levitaţie, considerate de familie periculoase, fapt pentru care suferise o condamnare de trei ani, şi mă oprisem îndelung asupra copiei după sentinţă, care îi adusese fericirea, în acel moment m-am oprit ca să observ că levitaţia, ca şi cocul, ne rămîne în fond inaccesibilă.

M-ai invitat să povestesc liber, de oriunde, spunîndu-mi, din apele oglinzii unde înotai cu braţele deasupra capului, pieptenul ţinîndu-l ridicat ca un cuţit, că nu ţii la succesiunea faptelor, prejudecată a poliţiştilor şi profesorilor de liceu, important e să captivezi, ai spus, să treci pe negîndite peste clipele penibile ale pieptănatului, şi asta e posibil, ai spus, dacă relatarea promite momente tari, episoade crîncene, ceva neobişnuit, căci materia care fertilizează o povestire trebuie procurată din întinsul domeniu al terorii, nu ne putem pierde vremea cu fapte de salon, asta e viaţa, uită-te şi tu prin jurnale, petrece-ţi şi tu orele destinate culturii pe la cinematografe, ai spus, în categoria marilor teme prenumăr ciocnirile de trenuri, exploziile de toate felurile, otrăvirea cu ciuperci, traficul cu stupefiante, contaminarea nucleară, cazurile de spionaj, toate pline de învăţăminte, dintre care cel mai util este acela că am rămas, eu şi cu tine, doi zgîrie-brînză, n-am avut nici norocul, nici prilejul să ne ilustrăm cu ceva, trăim păstoreşte, nu ne-am înscris încă pe orbita vremii, ai spus, sîntem încă nişte dulci copii, ieşi măcar cu povestirea mai în afară, mişcă-mă, rupe-mă, zdrobeşte-mă, cum spunea pe bună dreptate Pitigrilli; ţi-am răspuns, minţind, că povestea mea este cum nu se poate mai neobişnuită, crîncenă crîncenă, ba aş spune chiar atroce, trebuie numai să mă urmăreşti, ţi-am spus, ai să vezi pe dată sînge şi ai să auzi vaiete, vaiete reale, pe cuvîntul meu, levitaţia nu e decît un palid început.

Am rămas mut în fotoliul din spatele tău, încurcat că îţi anunţasem isprăvi pe care nu le cunoscusem, istorii pe care le auzisem doar în trecere şi, în tăcerea care a urmat, am fost dintr-odată cuprins de ruşine că ameninţările şi mizeriile de pe lista marilor teme nu m-au lovit niciodată, am scăpat nelovit şi nevătămat, spre paguba mea, şi niciodată n-am bănuit că

mă voi afla în criză epică, Dumnezeu ştie cum s-a întîmplat, şi mizeria mea mi-a învederat că între noi s-au prăbuşit toate punţile, te şi vedeam ieşind din apele oglinzii, luînd rapidul de Paris, însoţită de un tînăr cu pistol, membru al unei bande de falsificatori de ceasornice, suferind fără să ştie de cancer, vedetă în devenire a marilor studiouri din Hollywood, general în rezervă, acţionar al băncilor elveţiene, căruia îi sorbeai cu nesaţ cuvintele, tînărul se obrăznicea, îţi şoptea la ureche lucruri enorme, chipul şi părul îţi străluceau de o fericire deplină, cocul înalt străbătea peroane, săli de aeroport, bulevarde, cartiere aglomerate, ca un soare metropolitan, şi înnebuneam de ciudă că n-am ştiut să fiu bărbat, n-am ştiut să te reţin, eram aseară prea obosit, tablagiii din Colentina m-au epuizat, în cele din urmă ai revenit şi, bucuria dîndu-mi curaj, ţi-am istorisit cum fusese ucis, într-o luni spre prînz, acel tînăr fără îndoială nevinovat, în piaţa centrală a Sienei.

Povestirea e o chestie! am exclamat înainte de a continua, habar n-ai cîte minuni se pot alcătui din cuvinte, am spus, e o chestie complicată şi grea ca o maşină de bătătorit drumurile, ca un petrolier de mare tonaj, ca un pod peste Houdson, fii bună şi urmăreşte-mă, te asigur că vei afla mai mult decît îţi spun, ţi-am spus, totalul e mai mare decît suma tuturor părţilor, pentru început important e că spun ceva, că tînărul imberb, cu pistol şi acţiuni nu te-a deturnat, tot important e că spun, cînd spun, şi ceva imponderabil şi nedefinit, ceva pe care cuvintele puse la rînd de Marţian D. Octavian nu-l poate spune, sistemele de buloane, arcuri, pivoţi şi roţi dinţate, ce alcătuiesc obişnuit o frază, se deşurubează, se fărîmă, se sparg, curînd urmează un moment prielnic cînd distingi limpede schema pură a lucrării, iar pe deasupra, printre ansamblele metalice, zăreşti şi un petic de cer, sau liziera unei păduri, sau întinsul mării, căci natura, ţi-am spus în încheiere, nu se retrage niciodată din cadrul în care se află şi funcţionează un mecanism ca acesta..

Aha, parte integrantă! ai exclamat, cunosc teoria, mi-ai vorbit despre ea la cursa de automobile de la Băneasa, cursă modestă, terminată fără măcar un derapaj, cu trei premii întîi şi o mulţime de premii de consolare, te ascultam accelerînd pe teorie şi-mi spuneam, ai spus, că ar fi timpul să-ţi şi ilustrezi teoria cu practica unei povestiri ultra, sau supra, sau ceva similar, altfel totul rămîne vorbă goală şi nu mai are nici un rost să mai frecventăm curse fără riscuri.

Momentul sosise, povestirea mea era la start, aşa că mi-am dat drumul, aseară. Am luat drept model un reportaj citit la dentist într-o revistă franţuzească, reportajele furnizează naratorului un combustibil spornic, reportajul cu moartea eroului pe-o trambulină continuase cu o serie de peripeţii în Madagascar, unde lucrase ca agent comercial, se încheiase cu răpirea lui de către mafioţi, căci întîmplarea făcuse să găsească pe cheiul unui port din sud o servietă cu acte compromiţătoare, era evident că nu avea să întîrzie să le predea poliţiei. Am inventat pe loc o poveste cît se poate de palpitantă, plină de neprevăzut, am înaintat vitejeşte, răsturnarea e o lege a deşertului, jocul cu bila vieţii se face dinainte înapoi şi de la stînga la dreapta, după cum cade, esenţial e ca fraza să iasă lungă, fără pauze, să pătrundă luciul oglinzii, să inunde spaţiul de dincolo, oglinda fiind, după cum ne asigură ştiinţa, o suprafaţă plană şi lucioasă cu ample consecinţe în domeniul esteticii, este ştiut că în faţa oglinzii cocul tău reuşeşte de minune, iar în spatele ei dezastru total, nepotrivire ce te înfuria teribil aseară, cînd te vedeam despletindu-te şi reluînd pieptănatul, cuţitul tăind energic imaginea falsă, ofensatoare. Dacă, aseară, cocul întîrzia să se edifice, eu, mai norocos, vedeam povestirea mea închegîndu-se plauzibil, rostogolindu-se fericit către un final cu adevărat sîngeros, plin de scene terifiante.

Acum povesteşti curgător şi interesant, poţi spera că mă vei reţine, mi-ai spus aseară, faptele devin chiar pasionante, cu atît mai mult cu cît le-ai fost martor, eu însă nu înţeleg ceva: cine era tînărul (cum se numea, din ce familie se trăgea, ce profesa la Siena?), care sînt cauzele crimei? cine l-a ucis? cum s-au petrecut faptele? în ce măsură eşti implicat? dacă întrevezi unele neplăceri în ce ne priveşte? Fii explicit şi fii precis, ai spus, ca Marţian D. Octavian, persoană fără pretenţiile tale, dar care cînd relatează îţi completează din mers toate rubricile, nu e de mirare că a obţinut atît de importante succese în amor; vreau să ştiu poziţia părţilor, jocul de interese, să întrevăd locul stropit cu sînge, să simt scăderea pulsului în vine şi stupefacţia celor de faţă, îţi poţi da seama că istoria mă interesează mai acut decît reportajul lui Caesar despre cucerirea Galiei...

Seara era caldă, înăbuşitoare, scena din faţa oglinzii se prelungea, confruntarea cu Predolenii se amîna, m-ai întrebat, în treacăt, dacă armurăria se mai află în nomenclatorul actual

de profesiuni, te-ai întors fără răspunsul meu în faţa oglinzii şi ai început să împleteşti ceea ce despletiseşi, părul, cuvintele, începutul meu ce nu mai întrevedea un sfîrşit. Mai încerc o singură dată, ai spus, dacă nu reuşesc mergem la cină şi la culcare, e foarte tîrziu, cînd nu se leagă ceva trebuie să ştii să renunţi, în coafură nereuşita e catastrofală, ai spus. Şi în epică e la fel, am spus, noroc că la capătul unei zile nereuşite putem spera să avem un somn de învingători.

Nici vorbă, şi atmosfera era aseară neprielnică pentru povestiri, cerul redevenise noros, vîntul se iuţise, uşile batante dinspre balcon clămpăneau pe primul şi ultimul cuvînt al propoziţiunii, foc de pistol pe andantele sonatei, aseară nu puteam duce la capăt împreună nici măcar o exclamaţie: şi pieptenii sînt de calitate îndoielnică! ai exclamat, într-adevăr, cu toate acestea medicii sînt muritori! ţi-am replicat, vezi Socrate..., nimic nu se lega, cu atît mai puţin o povestire, deşi o povestire cu întîmplări oribile, condusă după reguli strategice nemaiîncercate, cu episoade-buloane, cu tablouri-batardou, cu fraze-pivoţi şi tronsoane, cu personaje dinţate îmbucîndu-se cu scrîşnet metalic şi suspans de cercuri şi pîrghii mi-ar fi fost la îndemînă, şi de folos, căci povestirea e o demonstraţie în vederea satisfacerii instinctului de posesiune, ai fi fost cucerită de greutatea şi infernala complicaţie a maşinăriei şi ai fi cedat, minunată, sub cerul înstelat al parantezelor, în preajma unui lan de grîu însîngerat de maci, aşezat înadins la capătul unei urmăriri cu schimburi de focuri şi capturi spectaculoase. Mergem la cină, ai spus, astă-seară sîntem istoviţi, am priceput că n-ai nici un chef să-mi povesteşti cum a fost ucis în piaţa centrală a Sienei tînărul acela; da, mergem neîntîrziat la cină, am spus, să lăsăm pe altă dată istoria lui Mario Benedetti, chiar mă gîndeam că imaginea cămăşii maculate de sînge, palmele lui ridicate deasupra capului în apărare, căderea lui pe pavimentul pieţei nu sînt un subiect prea agreabil înainte de culcare. Mario Benedetti se numea? ai întrebat. Aşa au scris ziarele, aşa l-am trecut şi noi, eu şi Jenică Brustureanu, în declaraţiile noastre scrise la poliţie...

Mai tîrziu, aseară, ai întrebat de ce nu mărturisesc că Mario Benedetti e o invenţie, servită spre a te consola de nereuşita cocului, orice povestire, ai spus, se naşte dintr-o nevoie urgentă, e suficient ca în viaţă să existe un ascultător care să aibă trebuinţă de altceva decît are la îndemînă, şi istoria

se şi alcătuieşte, nici nu e nevoie să vină un povestitor ca s-o povestească; eu te-am mîngîiat pe frunte şi pe păr, mi-a părut rău că nu-ţi reuşise cocul ce urma să-i ucidă pe Predoleni, apoi am spus: prostii! dormi liniştită, gîndeşte-te la ceva amuzant, lasă-mi mie imaginea tînărului înjunghiat, moartea lui tragică îmi aparţine, mai exact, ne aparţine mie şi lui Jenică Brustureanu, arhitectul, căci am văzut totul de aproape, scenă imperială de neuitat. Un tînăr nevinovat, exclamase Brustureanu, probabil o plată a conturilor, italienii se achită pînă la centimă, negustoreşte, de datorii, uneori după foarte mulţi ani, important e că plăţile se fac corect, dovadă este, spunea Brustureanu, înflorirea încrederii în timpul Renaşterii, dovadă este, spunea Brustureanu, schimbul intens de cuţite şi alte obiecte ale onoarei, vezi amănunte în viaţa lui Cellini... Dura împunsătură i-a luat viaţa în mai puţin de un minut, am spus eu, şi cît de lungi trebuie să fi fost pertractările, obiecţiile la sume şi făgăduieli, oho, maică-sa ar putea povesti multe!.. Nu faceţi presupuneri, complicăm zadarnic lucrurile, a răcnit poliţistul cu trese galbene pe mînecă, în timp ce, în colţul opus al biroului, un comisar striga la telefon să i se dea Neapolul cît se poate de urgent, că acum vine ora mesei şi criminalii nu mai pot fi identificaţi în mulţimea consumatorilor dînd năvală în bodegile de pe chei, lucru pe care, printr-o ciudată coincidenţă, l-am notat şi eu şi Brustureanu în declaraţiile noastre, nu faceţi presupuneri personale, repeta poliţistul, scrieţi numai ce aţi văzut, cine era de faţă, de cînd îl cunoaşteţi pe Mario, ce afaceri vă leagă, nu trebuie să vă îngrijiţi de ortografie, corecturile notarului sînt plătite de brigada criminală, barba nu se specifică, acum toată lumea poartă asemenea semnalmente, dacă sînteţi sinceri şi lapidari, spunea poliţistul, vom pune capăt terorismului şi veţi beneficia de recunoştinţa republicii lui Leone, spunea, înapoierea paşapoartelor rămînînd o chestiune pur tehnică. Jenică, spre a se face remarcat, a întrebat prin ce mijloc va afla, odată înapoiat în patrie, cum s-au încheiat cercetările, poliţistul l-a asigurat că va citi totul în ziare, şi nu este exclus să se vadă fotografiat pe pagina întîi, lîngă rubrica tranzacţiilor parlamentare...

Jenică scria la masa lui cu o aplicată sîrguinţă, făcînd decise sublinieri, deşi nu văzuse nimic, căci atunci cînd îi zărisem pe cei patru coborînd din maşină şi trei îl imobilizaseră pe tînăr, pentru ca al patrulea să-i împlînte pumnalul în piept, surpriza

îmi scosese din gîtlej un țipăt ascuțit și privirea lui Jenică se îndreptase spre mine, iar mai apoi trupul însîngerat nu mai putea fi văzut, o mulțime compactă de oameni ridicînd zid în jurul victimei; el nu reținuse nici măcar că agresorii se urcaseră într-o mașină și se făcuseră nevăzuți spre Chigi, îmi venea să rîd cu hohote și să fac nu știu ce pe declarația lui: mai tîrziu, polițistul l-a lăudat pentru mărturia lui, fîlfîindu-mi-o pe dinaintea ochilor și reproșîndu-mi că n-am fost deloc la înălțimea împrejurărilor cu cele cinci rînduri căzute pe care le scrisesem.

Din ce se alcătuiesc visele și cum se explică oare că elemente în veci necunoscute, ca spre pildă o motocicletă cu ataș, tot apar în visele mele, m-ai întrebat din apele visului, și eu ți-am răspuns că astăzi legile visului sînt perfect cunoscute, dacă vrei le poți programa, visează urît doar cei înclinați să deguste genul, în fine, ofițerul cu trese galbene, adevărat mareșal, afirma plimbîndu-se prin fața meselor noastre că Italia e o țară încîntătoare, însă oamenii lasă de dorit, ce departe am fi, spunea, dacă s-ar opera un transfer de suedezi în peninsulă, lui i-ar conveni să se ducă în schimb, clima i-ar face bine într-o țară cu rege și premiu Nobel, oricum guvernele, femeile și martorii oculari ar fi cu credință, dar scrieți, spunea, nu vă feriți de descrieri și cuvinte alese, ca turiști nu duceți desigur lipsă de fantezie, domnul șef al brigăzii mobile apreciază stilul colorat, are de unde împrumuta cînd i se cer interviuri și, trebuie să cădem cu toții de acord, reportajele și interviurile întrețin starea de bunăstare, altfel ne-ar ocoli turiștii și s-ar duce să îngroașe bugetul leneșilor de spanioli, scrieți că agresorii s-au topit ca *gelata*, tînărul ucis trebuie să fi făcut vreo gaură în cer, nu moare omul fără să fi produs ilegalități, ca aiurea... N-am dat curs sfaturilor polițistului, cu toate astea am notat, în cinci pagini compacte, farmecul porumbeilor zburînd în cercuri deasupra acoperișurilor de olane, am lăudat iscusința vechilor edili, care plantaseră în marginea pieței o fîntînă cu adevărat minunată, am analizat pe scurt programele muzicale pe care le urmărisem, arătîndu-mă nedumerit de faptul că muzica de spinetă lipsise cu totul (scăpare? subapreciere, lipsă de instrumentiști?). Simțeam, scriind mărunt și neinspirat, că sentimentele mele s-au colorat cu culoarea sîngelui risipit, și, vrînd să le temperez, puneam de la mine o grămadă de situații, o îmbrățișare a unor tineri, în văzul lumii, în plină

zi, cearta a doi uncheşi, încheiată cu ameninţări cu bastonul, trecerea a două căprioare violent machiate de la un magazin la maşina luxoasă care le-a înghiţit, hîrtia se dovedea mereu puţină, Jenică terminase relatarea lui şi eu mai aveam încă multe de declarat. Adormiseşi, dormeai senină şi eu continuam să mă rezum la ceea ce era mai important, ajunsesem la a zecea pagină şi încă nu intrasem în miezul chestiunii, dar, către încheierea cam abruptă, începeam să cred că scena nu avusese loc în piaţă, asta era o variantă-cursă propusă de şiretul poliţist, scena se petrecuse, cum şi Jenică Brustureanu remarcase în declaraţia lui, la gară, în uşa restaurantului, îndată după ce băusem limonada, cu care ocazie am spus: cămaşa aceea albă a fost scrobită şi călcată de mîinile unei mame iubitoare! Probabil că exclamaţia asta am strigat-o, pentru că ai tresărit şi mi-ai spus prin somn să las lucrurile să se limpezească, lasă-le pe mîine, atunci totul îţi va părea limpede, mai ales dacă te vei consulta de dimineaţă cu Jenică Brustureanu, faceţi împreună ordine, acum e foarte tîrziu, noapte bună...

Azi lucrurile sînt mai limpezi, ai avut dreptate: nu, faptele nu s-au petrecut aşa cum ţi le-am povestit aseară, aseară eram obosit, mă scoseseră din minţi nişte tablagii din Colentina, căutasem toată ziua un peruchier de la operă, acum sînt în stare să-ţi povestesc totul extrem de coerent, ca Marţian D. Octavian, acum ziua străluceşte, iar coafura ta e minunată, peruca e într-adevăr o soluţie, m-ai întrebat dacă limpezimea se datorează lui Jenică Brustureanu, eu am izbucnit în hohote spunîndu-ţi că individul e o născocire a mea, aseară puteam inventa şi cercul polar, m-ai întrebat dacă nepotrivirile şi confuziile de-aseară nu veneau de la faptul că nu mă sprijn pe nici un fel de dovezi, de unde chiar impresia că acea scenă sîngeroasă n-ar fi avut niciodată loc. Am sărit ca ars, replicîndu-ţi că mergi prea departe, eu citesc toate ziarele italieneşti, am ajuns cu lectura lor în iunie 1931, şi dacă nu găsesc ceea ce caut, citesc lucruri încă neîntîmplate, iau act de întorsăturile posibilului, am tehnica mea, tot ce pot spune este că lucrurile se împlinesc cu timpul întocmai, secretul stă în perseverenţă, în nădejde... Uciderea tînărului de care ţi-am vorbit a avut loc la 15 august 1947, la orele 18,43, pe calea Văcăreşti...

Versiunea adevărată, dacă îţi aminteşti, ţi-am povestit-o acum doi ani, era o seară de octombrie, întîrziasem la tine citind Bacovia, ne venise o mare poftă de cîntecele ploii, de

clavire. M-ai rugat să-ţi vorbesc despre viitorul nostru, ţi-am răspuns că viitorul doi îmi este mai agreabil, gluma te-a supărat, te-ai trîntit cu faţa în perne şi ai plîns, atunci am presupus că ai nevoie de lacrimi pentru că te exasperase coafura, faptul că nu puteai împleti un coc asemenea celui admirat la seminarul lui Vianu, am încercat să te împac, ţi-am prezis, cu o certitudine care acum mă sperie, că va veni într-o zi moda perucilor, atunci totul se va simplifica, mi-ai răspuns că aşteptarea înapoierii mele din oraş te exasperase...

Vine o clipă, ca o pasăre, cînd o amintire anostă, o întîmplare de demult, o expresie poate scoate din încurcătură un bărbat şi o femeie care se iubesc, e un fel de descurajare a imediatului, şi aducerea în prezent a întîmplării de odinioară primeneşte văzînd cu ochii culoarea încăperii, cuvintele încep să se legene într-un lichid rarefiat, apoi, pierzîndu-şi greutatea, se resfiră şi plutesc ca bulele de aer desprinzîndu-se de pe pereţii unui vas lovit. Atunci, în acel octombrie, ţi-am povestit cum, obosiţi de regulile scandării latine, parcurse destul de anevoios în sala neîncălzită a Bibliotecii universitare, ieşisem cu Matei Iliescu să luăm puţin aer şi urcam leneş calea Văcăreşti, dar pe cînd tocmai intram, pe înserat, în strada colonel Orero, întrebîndu-ne ce va fi făptuit colonelul de fusese condamnat să stea crucificat pe zidurile străzii, am văzut apropiindu-se două grupuri de tineri, unul grăbind spre staţia tramvaiului 16, celălalt traversînd spre parcul răscolit cîndva de două bombe, în timpul războiului. Matei era de părere, şi argumenta cu voce răsunătoare, că violenţa are darul de a se acumula ca apele într-un bazin, îngăduind lungi perioade de linişte, după care, prilejuindu-se un război sau o răzmeriţă, îşi dă drumul în modul cel mai previzibil cu putinţă, că, slavă Domnului, omenirea a consumat în ultima conflagraţie toate tipurile de violenţă şi ne putem bucura, generaţia noastră şi poate următoarea, numai de ani senini, eu păşeam în acest timp pe trotuarul fulgerat de crăpături adînci, îl ascultam cu atenţie, treceam spre Nerva Traian ca pe drumul ce duce în paradis, cînd grupul din parc trecînd în urma noastră, tăcut, înnegurat, şi-a încetinit mersul şi s-a îndreptat spre cei ce aşteptau tamvaiul.

Ai fost de părere să deschidem din nou uşile batante spre balcon, ca să iasă fumul ţigărilor aprinse una după alta, am fost de acord, dar cînd ai înaintat spre uşă, i-am văzut pe cei din parc traversînd, după care, în clipa cînd întorceai mînerul

uşii, am văzut cum unul din tineri se aruncă asupra unei cămăşi albe, foarte îngrijit călcată, cum răsuceşte în mînă un cuţit lucitor, cum cămaşa cade însîngerată pe trotuar, Matei Iliescu zîmbind cu înţeles: nu putea fi decît o plată a conturilor, a spus el, aşa cum scriu adesea ziarele, vremile de pace şi senin sînt prielnice afacerilor, spunea, sprijinindu-şi spusele pe argumentul că noi, ca şi italienii, vezi Cellini, tot cu d-astea ne ocupăm în răstimpul dintre două conflagraţii sau dintre două iubiri...

Ne aflam în umbra colonadelor cu multe portice şi scări, mai încurcate decît labirintul, şi Matei a întors capul şi, remarcînd magnifica întindere a ramurilor unui copac, a dezvoltat părerea lui că ele se desfac asemenea continentelor în apele largi ale oceanului, dacă nu de-adevărat, măcar pe hartă, şi trebuie să fim de acord că în secolul nostru hărţile sînt aproape fidele, deocamdată la scară redusă, pentru a ne obişnui ochiul cu suprafeţele şi formele, urmînd ca mai tîrziu să fie desenate la scară mai mare, atît de întinse şi atît de fidele încît să poţi înveli cu ele întreaga planetă, America de hîrtie peste America, Corsica de hîrtie exact pe muchiile Corsicii de dedesubt, rămînînd jur-împrejur destul spaţiu albastru pentru apele mării, dar roşul sîngelui se şi revărsase pe pieptii cămăşii, tînărul vrusese să replice cu o lovitură, jalnic gest descentrat de durerea din piept. Cineva strigase poliţia.

E o poveste încurcată, ai spus, eşti obosit ca şi ieri şi nu ai ieşit de sub impresia crudă a faptului, pentru asta e nevoie de timp, dealtfel nici n-am prea fost atentă, ai spus, m-am tot dus în balcon, căci uşa se tot lovea, la un moment dat, pe cînd îmi spuneai că Jenică Brustureanu nu există în realitate, am fost răpită de o scenă ce se petrecea în stradă, se pare că un tînăr care locuieşte la doamna Precup a fost accidentat, i-am văzut cămaşa plină de sînge, doamna Precup striga să fie adusă poliţia. Să lăsăm istoria asta pentru altădată, ai spus, vor veni cu siguranţă zile cînd nu vom avea un subiect convenabil, scena de la Siena cade oricînd bine, doar ştii că mă pasionează subiectele tari... O, dar sînt întîmplări dure în fiecare zi, ţi-am replicat, citesc în continuare ziarele italieneşti, între timp am înaintat cu lectura pînă în septembrie 62, lucrurile nu s-au schimbat, aş putea afirma că scena care mă chinuie de atîţia ani s-a complicat şi că fiecare zi îmi aduce în amintire împrejurări noi, ignorate din nu ştiu ce cauză, am spus. Uită, mi-ai spus, uită, cum şi eu am uitat incidentul din casa Precup,

numai după ce ai uitat totul poţi recompune adevărul. Glumeşti! am spus. Nu glumesc, ai spus.

Ai deschis albumul cu fotografii, ai închis (sau ai deschis) uşa dinspre balcon şi, aşezîndu-te pe divan lîngă mine, m-ai rugat să-ţi povestesc cum am escaladat vara trecută nordvandul Pietrii Craiului, am fost bucuros să trec la subiecte pe care Marţian D. Octavian le ratează lamentabil, am început cu: era într-o luni, grupul nostru..., muntele ne întîmpina cu fruntea înnegurată..., lăsasem în urmă, de o jumătate de oră, cabana..., cînd m-a durut ca o lovitură de pumnal imaginea veche a crimei de la Siena şi, înlăturînd cu un gest hotărît peruca uitată pe capacul pianinei, am strigat: nu, crimele fără explicaţie sînt o invenţie a timpurilor mijlocii, lucrurile nu s-au petrecut aşa cum ţi le-am povestit aseară, acum totul s-a limpezit, iată sîmburele din care a crescut mizerabila mea obsesie! Şi, am început să povestesc, limpede şi curgător, aşa cum povesteşte un combatant întors ieri dintr-un asediu: urcasem o zi întreagă Valea Frumoasei, cîntată de Sadoveanu, străbătusem peisaje fermecate, ajunsesem într-un tîrziu în satul de oieri Jina, vecin Poienii Sibiului, eram frînt de oboseală, curelele rucsacului îmi răniseră umerii, bocancii îmi opăriseră tălpile, vederea îmi ardea în orbite, o aşezare omenească, după singurătăţile pădurii, îmi apărea întărită şi sigură ca o cetate italiană... De la primărie mi s-a indicat o adresă unde să înnoptez, o femeie tînără a deschis o uşă grea, m-a condus într-o cameră largă, cu pereţii acoperiţi pînă sus cu velinţe înflorate, femeia tăcută mi-a aşternut un pat înalt, pe care tronau trei perne mari ardeleneşti. Am mulţumit, am vrut să rămîn singur, ochii negri ai gazdei m-au ţintuit lung şi femeia mi-a pus întrebarea dacă nu vreau să cunosc, înainte de culcare, măcar uliţa principală a satului ei. E întuneric, sînt foarte obosit, i-am spus eu, mîine îmi rămîn două ore pentru a colinda prin sat, acum, dacă s-a încheiat războiul, timpul va fi din nou darnic cu mine, sper ca somnul să-mi stingă în urechi comenzile militare, urletele bateriilor de artilerie, şi, dacă nu are un logodnic, sau un iubit, sau o mamă care să-i interzică să mă însoţească, voi fi bucuros să o iau drept ghid, satul îmi va rămîne o amintire dintre cele mai încîntătoare. S-a retras, am început să mă dezbrac, dar o poftă nebună de aer şi de oameni mi-a schimbat gîndurile: tînăra femeie aşteaptă de mulţi ani un bărbat de aiurea, e foarte probabil că nimeni n-a venit s-o scoată din singurătatea ei, ştiu ce

cumplită e singurătatea, trebuia să nu-i refuz plimbarea... Am deschis uşa dinspre prispă, frumoasa tînără mi-a ieşit înainte, mi-a spus că era convinsă că nu voi dormi, sîntem oameni care am văzut şi pătimit multe, cu siguranţă avem ceva să ne spunem...

Am ieşit în uliţă, am mers o vreme tăcuţi, i-am simţit mîna uşoară pe braţul meu, am întrebat-o dacă trăieşte de mult singură şi ea a înclinat din cap, mi-a cerut apoi să trecem pe partea cealaltă a drumului, spre a nu da faţă cu un grup de oameni ce întîrziau în preajma cîrciumei cu oboanele pe jumătate trase, am traversat neîntîrziat, mi-a spus că familia i s-a risipit, părinţii lucrează la Sibiu, vin acasă mereu mai rar, fraţii s-au mutat la Bucureşti, la Braşov, vremea măritişului a cam trecut, a jurat să rămînă paznic al casei şi al unui loc dumbrăvit, acum cînd s-a încheiat războiul se gîndeşte că ar trebui să-şi întemeieze şi ea un rost al ei...

Vorbea tot mai precipitat, mai însufleţit, trecea repede de la vechi amintiri legate de locurile pe care le străbăteam, şi pe care, mi-a făcut impresia, nu le revăzuse de mult, la imaginile îngrozitoare ale războiului; omenirea s-a săturat de sînge, a spus, lumea are atîta treabă şi e tîrziu, a spus, dacă ar fi după ea, n-ar ţine seamă de nici o lege şi ar umple întreg satul cu prunci şi flori, e încă tînără şi încă nu e foarte tîrziu, a cunoscut, a spus, un soldat care mergea spre front, îmi semăna, a înnoptat, tot aşa, o singură noapte la ea, după care n-a avut niciodată veste, singura dovadă că a trecut prin Jina era o păpuşă de ghips, pe care o păstrează sub icoană, o cumpărase de la Poiana, unde se plimbaseră împreună, în dimineaţa despărţirii, acum ea crede că trecerea mea pe-acolo poate fi un semn, cine ştie...

De la un timp, pe urmele noastre am auzit paşi, întorcînd capul am zărit cîteva siluete de tineri păşind greu, ea mi-a cerut să traversăm din nou, cîrciuma tocmai s-a închis, poate cineva şi-a băut mintea, a spus, oamenii au suferit şi suferă, dacă ea ar fi băut, poate ar fi uitat...

I-am auzit ţipătul, i-am văzut braţele albe apărîndu-se, am văzut-o desprinzîndu-se de mine şi alergînd în susul uliţei luminate de un petromax, fuga ei m-a umplut de silă, ca o trădare; abia după ce s-a pierdut în bezna în care dispăruseră agresorii, mi-am dat seama că umărul meu stîng îmi e amorţit şi că sîngele mi-a năclăit cămaşa... Era o cămaşă nouă, o

purtasem în raniță tot timpul războiului în nădejdea că mă va apăra și o voi putea îmbrăca la înapoiere, mi-o cususe cu dragoste mama, cînd o așezasem în cufărul de recrut, mama era încredințată că nu voi apuca să învăț a ucide oameni, spusese: nu vei trage în tineri ca tine, ce vină au ei? războiul se va încheia curînd...

Ai o coafură superbă, pieptănătura asta simplă îți vine de minune, marile descoperiri sînt la îndemîna oricui, e nevoie, desigur, de puțină inspirație, m-ai întrebat adineaori dacă despre tînăra din Jina am mai avut vreo știre... Nu-ți pot răspunde la întrebare, povestea asta dureroasă nu trebuie să aibă sfîrșit...

29. ...*în cămașă*... Asemenea povestirii prezentate mai înainte, interpolată în text de însuși autorul istoriei, și aici apar situații și chiar detalii indicînd originea carpatină a împrumutului. Dacă, în alte părți ale planetei, războaiele se poartă în uniforme dintre cele mai sofisticate — cămăși de zale, pieptare din piele de bou, coifuri și harnașament cu anumită pondere și cu gabarit corespunzător, — de la Drina spre Levant sînt de întîlnit la beligeranți costumații preponderent lejere (să amintim sandaua simplă și cămeșoaia nu lipsită de o croială suplă a fenicienilor, perșilor etc.), uniforma evoluînd — către marele ocean al liniștii aurorale — pînă la o subțire centură de rafie de care stă spînzurată sabia și, la cei înstăriți, o pelerină de mătase potrivită mai curînd momentelor de după baie decît ca veșmînt.

Se amintește adesea despre un general al lui Frederic cel Mare, care a fost surprins gol de reporteri. Cortul său de campanie fusese strîns peste noapte de geniștii prea grăbiți, înaltul ofițer trebuind să alerge în luptă așa cum îl făcuse mamă-sa, doar cu cîteva decorații în mînă, distincții de care avea nevoie spre a aduna și altele. Și, se spune, a obținut ceea ce își dorise, inclusiv moartea glorioasă.

În cămașă și în piciorul gol, lupta apare mai puțin spectaculoasă, în schimb se dovedește mai mobilă și mai eficace, cu singura condiție: să nu fie de față femei, copii și bătrîni, persoane față de care combatanții pot încerca unele complexe, ce se resimt imediat în scăderea puterii de foc...

30. ...*s-a scris procesul-verbal*. Cronicile militare vorbesc destul de frecvent despre bucătari, frizeri și preoți de campanie, chiar despre vivandiere, mai niciodată despre întocmitorii

proceselor-verbale, lucru cel puţin ciudat. Şi totuşi puţine bătălii asupra cărora să nu fi vegheat secretarii! Faptele de arme se aseamănă în multe privinţe cu luările de cuvînt: introducerea, dezvoltarea şi încheierea se succed şi într-un caz şi în celălalt ca în manualele clasice de retorică, rar două intervenţii în acelaşi timp. Martori ai marilor bătălii relatează că, în primele rînduri, acolo unde se fac schimburile cele mai active de lovituri şi unde se înregistrează cele mai teribile explozii şi masacre, un modest secretar sau grefier înfruntă eroic primejdiile, şi aşezat la măsuţa lui, scrie mărunt ce se întîmplă, cine pe cine loveşte, şi cum, şi cît, subliniază părţile remarcabile, laudă pe eroi şi-i încondeiază pentru vecie pe leneşi, laşi sau tîlharii de cadavre. Unul dintre grefierii iluştri ai timpului său, pe nume Johannes Homer, şi-a pierdut chiar vederea în mijlocul bătăliei pentru Troia. Un altul, Arbaletto Compagni, s-a văzut răsturnat de iureşul cavaleriei vrăjmaşe şi cu greu şi-a regăsit pana, călimara şi sugativa în maldărul de obiecte rămase pe cîmpul de luptă. Se vorbeşte în cancelarii şi despre un al treilea grefier de front, Hanibal Scribul, care n-a făcut cinste oastei pe lîngă care activa, dovedindu-se prea pasionat de cele ce se petreceau sub ochii lui: cînd un soldat inamic s-a apropiat de pupitrul său, el şi-a abandonat uneltele, a înşfăcat o jordie rătăcită pe un dîmb şi, învîrtind-o în aer, l-a lovit mortal nu numai pe rătăcit dar şi pe un comandant de escadron, înclinînd balanţa victoriei de partea armiei sale. Juriul a contestat biruinţa, considerînd-o birocratică, numele grefierului s-a acoperit de ocară, căci în război sînt permise toate schilodirile şi atrocităţile, în afară de intervenţia persoanelor intrate în arenă lateral, din cancelarii şi tarabe. Oraşele şi satele populate de persoane civile pot şi trebuie să fie rase de pe suprafaţa pămîntului — sistematic, în adîncime —, cînd atacatorul crede a vedea în particularii ascunşi prin poduri şi pivniţe, prin hambare sau tranşee private, participanţi virtuali la conflict.

Referirile rare ale cronicilor la secretari şi grefieri ar putea avea două explicaţii: 1. dezvăluirea numelor şi identităţii celor ce scriu despre viaţă şi moarte, despre cursurile sinuoase ale împlinirii şi izbînzii oamenilor prin sabie, ştrangulări, torturi, trădări şi incendieri grandioase ar putea scădea autoritatea destinului, care trebuie să rămînă categorică şi, mai ales, inatacabilă, căci una este să credem că toate cele făptuite sînt

rezultatul hotărîrii necesităţii şi a zeilor, şi alta să ştim că lucrurile au fost aranjate de un grefier priceput în a aduce toate din condei; 2. oricît de iscusit s-ar dovedi scribul, procesul-verbal pe care el îl întocmeşte e, în fond, o simplificare literaturizantă şi nimeni nu-şi poate lua răspunderea că gravele consecinţe ale bătăliilor — robia, jaful, răzbunarea pe toţi şi pe fiecare dintre cei învinşi, pedeapsa prelungită dincolo de termenele rezonabile, modificarea hărţilor şi redistribuirea teritoriilor, regruparea, revanşa, ameninţările cu forţa şi recurgerea din nou la arme etc. — decurg din scrisul mai mult sau mai puţin buimac al unui secretar buimăcit de urale, comenzi militare, vaiete de răniţi şi de alte zgomote, printre care nu pe locul ultim se află bubuitul armurilor, al proiectilelor, al fuzeelor. Toate aceste consecinţe trebuie să apară drept creaţia lui Dumnezeu, să cadă printre ruine cu putere de lege, să cutremure conştiinţele şi să îmblînzească moravurile ca un alt Nou Testament, să determine o reorientare radicală a cursului vieţii pe pămînt. Or, dacă acestea ar urma scriptele unui proces-verbal, fie el genial, tîrguielile nu s-ar mai stinge, învingătorii şi învinşii l-ar scoate din fundul pămîntului pe individul care a notat ce a notat, l-ar trage la răspundere pentru formulele stereotipe cu explozie perfidă, pentru subtilităţile de plumb, eroismul şi laşitatea ar primi calificative, ca la şcoală, ba mai rău, s-ar limpezi o mie de situaţii confuze şi aberante, s-ar restabili — prin reconsiderarea detaliilor — o grămadă de adevăruri, alte conflagraţii ar deveni imposibil de declanşat... Dar cine are interesul ca istoria să stagneze şi vitejia să se deprecieze?

Părerea celor mai mulţi comentatori este că scribii cîmpurilor de luptă e bine să tacă, să se mulţumească cel mult cu un scurt rezumat al faptelor, să accepte ca numele lor să fie îngropat odată cu sutele şi miile de morţi ale bătăliilor consemnate.

În text, referirea la procesul-verbal urmăreşte să afirme că altceva e în timp de pace, cînd actele dure ale oamenilor împotriva oamenilor urmează să fie înregistrate cu cea mai mare grijă, prin cuvînt putînd fi justificată însăşi crima, lucrurile dezordonate ale realităţii dovedind o regularitate şi un stil ales prin intermediul scrisului consemnativ.

31. ...*prin superioritatea lor numerică*... Vezi nota 15. Se poate adăuga că Anonimul, trăind într-o lume a statisticii şi anonimatului cantitativ, nu poate scăpa de obsesia numerică.

Moartea lui Procopius putea fi pricinuită foarte bine de o gripă spaniolă.

32. ...*cucerită şi recucerită.* Ceea ce se şi face spornic, din timp în timp. Spusele soldatului Diodor sînt adevărate, nu se precizează însă nicăieri de unde trebuie luat continentul de toarte spre a fi răsturnat şi nici modul în care trebuie să se clătească recipientul după întrebuinţare.

33. ...*dealuri sileziene*... Pe care filozoful Kant le privea cu un binoclu nemţesc, căruia îi lipseau o lentilă şi suportul.

34. ...*tată bun al înaltei Himalaia şi al cochetelor Antile*... Comparaţie de acută pătrundere strategică, vrînd să spună că Europa n-a fost niciodată mamă, că ea, ca şi Roma, se face răspunzătoare doar de exportul armelor... Europa văzută ca un tată e o idee de o plasticitate vie, pregnantă, bărbătească.

35. ...*Indiile dulci şi aromate*... Afirmaţie inexactă: rîvnită şi gustată de Alexandru cel Mare, doar India occidentală s-a dovedit agreabilă la gust. Aroma mirodeniilor a ameţit multe capete şi a pervertit conştiinţe pretins incoruptibile.

XXII. *Oamenii citiseră cu mare interes şi relatarea adunării de primire a celui aşteptat, faptele fuseseră consemnate cu multă, multă exactitate, ceea ce dovedea că ziariştii fuseseră, într-adevăr, profesionişti. Reieşea că, îndată după sosirea aceluia, iritarea şi oboseala tuturor dispăruseră ca prin farmec, că discursul se va bucura de o mare şi vie atenţie.*

Scoţîndu-şi din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez, şi ştergîndu-i cu batista, noul-venit dăduse să se înţeleagă că nu va ezita să pronunţe cuvîntul potrivit. Acesta era: « Domnilor... »

XXIII. *« Domnilor, spuse el, plugul şi suveica, şi cazanul cu aburi, şi dosarele încopciate, şi eprubetele bine rînduite, şi fanfara, şi maşina de tighelit, şi rindeaua, şi foarfeca cu echer, şi creta colorată, şi smîntînitoarea, şi avionul cu piston acţionat de mînă, şi gherghef ul cu patru şine, şi maşina de călcat cu mangal, şi diligenţa cu patru armăsari înaintaşi, şi, iertaţi-mă, chiloţii pluşaţi, cu corsetul pendinte, şi vagonul pe boghiuri, şi cureaua de transmisie, şi biblioteca savantului, şi peştele preparat rasol, cu lămîie, şi abacul, şi onomatopeea, podoaba retoricii, şi registrele cu partizi, şi extracţia sării cu găleata şi cu ocnaşi, şi raportul dintre numărul turmelor de oi şi suprafaţa păşunilor, precum şi unele acte de corespondenţă comercială şi*

jurisprudență civilă — ei bine, o bună parte a ustensilelor și mijloacelor civilizației noastre încep să nu-și mai aibă rostul. Cele mai multe și-au pierdut de pe acum capacitatea funciară de a ne face fericiți. Tehnica în continuu progres ni le redă, pe zi ce trece, mai desuete, mai inoperante...

XXIV. *Ne aflăm la cumpăna a două veacuri importante — continuă vorbitorul, după ce, cu aceleași cuvinte, dar puțin diferit, textul apăruse asemănător în ziarul aflat acum în mîna tuturor — veacul ce se încheie s-a dovedit întunecat, bîntuit de cumplite molime și catastrofe naturale, de războaie oribile și de suspiciune. Veacul care începe (nu mă obosesc să-i mai dau un număr, cine are interesul să tot sporim icsurile?) ne oferă spectacolul unei expansiuni extraordinare a tehnicii în toate domeniile civilizației, artelor și meseriilor, ocultismului și statisticii. Spre deosebire de secolul trecut, întunecat, bîntuit de molime și războaie cumplite, măcinat de pesimism și contradicții, secolul pe care-l inaugurăm se va dovedi luminat, caracterizat printr-o sănătate deplină, prin optimism, armonie și extravaganțe multilaterale.*

Priviți fotografiile voastre de familie din tinerețe: atmosfera e fumegoasă, galben-cenușie, apăsătoare, cei dragi apar în ele puțini și palizi, înconjurați de obiecte inutile, sărace și posomorîte. Altceva vă oferă vremea care începe: iată, în afară de bunicii în perfectă stare de sănătate, aveți în preajmă adevărate cete de rubedenii — veri și cumnați, mătuși și fini, precum și copii, încurajați prin radio și prospecte să crească și să învețe... Ei umplu spectaculos cadrul cu zîmbetul lor elevat... Toți sînt bine îmbrăcați, gata de-a urca în Turnul Eiffel, pe transatlantice, în avioanele supersonice. Iată catalogul B.M.W., alegeți, comandați!

La îndemînă vă stau azi canapele confortabile, covorașe cu frumoase motive naționale, etajere încărcate cu flori, mese îmbelșugate, în jurul cărora se stă de vorbă și se înalță pahare pline, în timp ce se cîntă și se vorbește mereu la aparate audiovizuale și se face haz. Înainte nu se spuneau poezii, o tăcere tristă copleșea pe cei doi tineri îmbrăcați în miri; acum, cinci sau șase fetițe elegante și vreo cîțiva băiețași îmbrăcați în marinari sînt gata să se împingă în față ca să recite admirabilele balade ale barzilor noștri, cu acompaniament de ghitare electrice, iar o mătușă aleargă la supermarket să vă cumpere tot ce doriți, inclusiv marțipan.

XXV. *Amintiţi-vă cum se strica înainte vremea: pe cer se adunau nori groşi, reci, şi îndată se şi stîrnea din senin furtuna îngrozitoare. Smulgea acoperişuri, lovea cu grindină grădinile, forma puhoaie şi inunda uliţele, prăvălind în furia ei nebună garduri, hambare, poduri, casele bieţilor creştini. Vîltoarea înghiţea hulpavă vietăţile curţii, ploaia uda la piele cîţiva servitori neplăcuţi lui Dumnezeu, care făceau imediat pleurezie. Deschideţi acum fereastra: ei, ce părere aveţi de admirabilul peisaj pluvios ce vi se deschide îmbietor în faţă ? Plafonul de nori e compact, reţinut pastelat, pînze cuminţi de ploaie pulverizează binefăcător pămîntul receptiv, revigorînd vegetaţia, purificînd aerul, răcorind pavajul. Într-o jumătate de oră, admirabilul lichid se distribuie raţional asupra cîmpiei şi o spală, şi o stimulează, şi îi înviorează culorile, ca într-un tablou semnat de Vînătoru. Nu va trece mult şi ciclul ploaie / evaporare / condensare / şi iarăşi ploaie / se va simplifica, împuţinîndu-se etapele ce încarcă preţul de cost. Marea şi gheţarii vor trimite direct în robinet apa proaspătă, desalinizată, aseptică, cu săpunul dizolvat corespunzător în lichid. Servitorii se vor spăla la duş, ca şi voi, folosind discret şi recunoscător şamponul, în subsolurile rezervate lor, în rezervaţiile afectate în suburbii...*

XXVI. *Dar animalele ? Sălbatice şi sîngeroase, haitele de lupi ieşeau adesea din pădurile mirosind a hoituri şi mucegai, năvăleau în sate, sfîşiau vite şi păsări, distrugeau bunurile cu greu agonisite. Omul neprevăzător era pîndit din ierburi de şerpi veninoşi, de urşi înfuriaţi, de rîsul cel hidos şi de colţii vulpii cele viclene. Păpădia clocea malarii, iar crizantema, perfida, împrăştia în jur miasme de iperită şi oţet aromatic. Întregul secol de tristă amintire, lat cît evul mijlociu, e sfîşiat de urletul fiarelor şi de ţipătul sinistru al păsărilor de pradă, de unde şi necesitatea vînătorilor ce încercau să împuţineze fauna, să diminueze ameninţarea şi să ofere libretiştilor subiecte triste pentru operete vesele. Hiena circula în cupeu. Se putea vorbi pe atunci de un sistem de asigurare a persoanei, despre ajutorul de şomaj, despre inviolabilitatea casetei intime ?*

Pădurea de astăzi este un sanctuar liniştit şi ospitalier, animalele răutăcioase de altădată şi-au reprimat agresivitatea şi şi-au cizelat manierele: lupii, urşii, vulpile, înşişi şerpii, în bună parte şcoliţi şi, oricum, cu o conştiinţă cetăţenească mai luminată, şi-au luat locul [*cuvenit în grădina zoologică,*

unde, în cuşti bine ferecate, numerotaţi şi clasificaţi după nomenclatura binară, se ocupă de problemele actuale ale cererii şi ofertei, de şarpele monetar, de combaterea terorismului, şi răgazul le conferă aere de paşnică, superbă autoritate şi distincţie. După cum vedeţi, eu vin cu fapte, nu cu amăgiri... Şi nu ne desparte decît un deceniu pînă ce fiarele cu blănuri frumoase ne vor livra de bunăvoie podoabele lor atît de îndrăgite de femei, protecţia epidermei lor fiind preluată de pungi de material plastic ieftine, de bună calitate...

XXVII. *Dar priviţi mai atent fotografiile de odinioară: printre copacii de carton ai tinereţii voastre abia se zăresc crenelurile unor castele căzute în paragină, o lună ostilă le luminează piezis. Scîrba şi spleenul ridică ţeava pistoalelor la inimă şi tîmplă, se sinucid mii de nevinovaţi, vinovaţi doar de delictul de port-armă. Acum, în spatele vostru şi al familiei, se disting case mari, cu etaj, parcuri largi, pe gazonul cărora joacă coarda o mulţime de copii, golf o mulţime de tineri, în chioşcuri îşi etalează toaletele femei frumoase, pe bănci stau cuminţi, hieratici, tineri îndrăgostiţi, în costume cadrilate (ei), în rochii spumoase de muselină, cu jupoane abia bănuite (ele), în timp ce prin desişul boschetelor trece trenul electric pufăind, spre Viena, spre Chicago. Şi pretutindeni — ofiţeri chipeşi, toţi generali şi mareşali, cu trăsăturile lui John Wayne, cu epoleţi strălucitori şi brandenburguri bogate, privind visători o lume fără conflicte majore, aşteptînd nerăbdători începerea valsului imperial, bucuria căpităneselor. Nu vă cuprinde ruşinea revăzîndu-vă cu cincizeci de ani în urmă, desculţi lîngă vaca părinţilor, strîngînd în mînă un cocean de porumb, răscolind deprimaţi praful drumului ? Şi nu deplîngeţi soarta bunicului care, abia înapoiat din războiul cu turcii, îşi transporta în carul cu boi costelivi bălegarul spre ogorul pustiit de o vară nemiloasă, tremurînd de spaimă să nu-i mănînce turcul urzicile preparate pentru amiază, franţuzul ciupercile rezervate pentru cină şi pravoslavnicul terciul reîncălzit pentru micul dejun al sărbătorii care se apropia ?*

36. *...de pe tava cealaltă a mapamondului...* Gogoşile din aluat, la care se face aici referire, nu sînt lucrul cel mai delicios de pe platforma sudică a planetei. Cititorul este liber să înţeleagă prin acest termen aurul, diamantele, platina, cromul, arama, zahărul pudră ce se depune pe trestia industrială,

uleiul de arahide şi diversele condimente ce intră în compoziţia supei la pachet.

În treacăt fie spus, ornamentele culinare dure (piperul, boiaua, usturoiul) n-au fost mai puţin căutate decît substanţele dulci. Popoare străvechi, ca etruscii, cîntau luna în termeni ce nouă ni se par de neacceptat: «O, *tu lună de muştar, cătrăneşte-mi sufletul cu aromele tale, încrucişează-mi şi-mi lăcrămează scumpii ochi, care te cîntăresc ca pe varza murată, în balanţa nopţii...*» (v. *Imnurile popotierului etrusc.)*

37. ...*festinul s-a terminat*... Inexact, sau mai bine spus, exact doar pe jumătate, căci, dacă împărţirea lumii a devenit, încă de pe vremea lui Diodor, un fapt împlinit, reîmpărţirea ei continuă cu succes, după cum se vede şi se va vedea mai departe.

38. ...*şi Franţa, o lume!* Şi totuşi: pînă cînd Franţa se va prezenta în societate o lume? Aroganţa ei e fără limite!..

39. ...*ca şalul împuţit al smogului.* Nu despre smog este vorba, după cum au arătat recent mai mulţi comentatori, ci despre fumul gros venit de la bucătării, pe vremea fericită cînd se mai preparau gogoşile şi cartofii prăjiţi.

40. ...*împlinesc doar cîteva.* Nepermisă minimalizare a împlinirilor omeneşti. Anonimul, după opiniile unor autori, printre care Robert Brévet, ar fi fost bătut pentru această afirmaţie. Brévet pretinde a poseda dovezi că, într-o seară de august, pe cînd luna era în scădere, cîţiva studenţi l-ar fi oprit în parc şi, cerîndu-i socoteală, l-ar fi trîntit în iarbă, lovindu-l cu picioarele pînă la apariţia autorităţilor. Intrat pe mîna unui oficial umanist, care nici el nu putea accepta afirmaţia fără o argumentaţie solidă, Anonimul ar fi primit pe text, cu bocancul şi manivela maşinii, încă o lecţie de înaltă rigoare ştiinţifică. Ulterior, scrie Brévet, Anonimul şi-a îndulcit privirea critică, mai ales după ce prietenii şi binevoitorii i-au prescris teperin şi duşuri scoţiene.

41. ...*o scară lungă, cu trepte putrede*... Autorul se gîndeşte, de bună seamă, la acele scări de lemn instalate în vechile magazine universale cu ajutorul cărora se urca la raioanele specializate, înainte de introducerea liftului. Treptele erau, contrar spuselor autorului, solide şi încăpătoare, impresia de instabil şi sordid venea de la faptul că mulţimea ce ataca scara era preocupată şi impacientă să-şi afle săpunul sau irigatorul mult dorit şi, din această pricină, cum afluxul creştea, buzna

şi ghiontul deveneau un factor important de înaintare şi parvenire. Soseau ore de vîrf, cînd fluviul urcînd spre cer se domolea la strîmtori, şi atunci vedeai pe primele trepte, ştrangulaţi, congestionaţi, năduşiţi, fără putinţa de-a mai face un pas, şefi de birou, jandarmi, cucoane cu conversaţie aleasă, preoţi de ţară, consilieri, bijutieri, crescători de animale, călugări franciscani, operatori de cinema, cadîne învoite din vreun harem, aviatori, matriţeri, acrobaţi de circ, vidanjori, sofişti, lăptărese şi colecţionari de tablouri, prinşi unul de altul, ca de revărsarea unei lave, într-un singur bloc, alcătuind împreună o singură făptură, un fel de piramidă de carne şi duhori. Mişcarea înainte nefiind posibilă, iar cea înapoi nedorită, blocul de cocă vie dădea, ca melcul, coarne şi ochi, bale şi scremet, şi, pentru ca spectacolul să nu indispună pe cei de pe treptele superioare, cu vedere mai cuprinzătoare şi cu posibilităţi de compasiune mai generoase, direcţiunea ordona tragerea şalterelor iluminatului, astfel că în întuneric violenţele şi mizeria îşi reluau fluxul civilizat, pasabil.

Scara era, într-adevăr, lungă, ceea ce permitea repetarea şi multiplicarea blocajului la diverse nivele, piramidele înmulţindu-se pe măsură ce se atingeau cote mai înalte, spre raioanele de mobilă, ştofe, obiecte de uz casnic, cofetărie şi trambulină, încît spre prînz puteai privi de sus un pustiu aglomerat mai impresionant decît Valea Nilului, asupra căruia, dacă vrem să rămînem consecvenţi comparaţiei, trona ca un faraon atotputernic directorul stabilimentului, un domn cu mustăţi groase şi ceas de aur la vesta reiată, etern nedumerit, trecător energic în imobilitatea la care era constrîns să acţioneze.

Despresurarea începea către orele înserării, cumpărătorii îşi puteau mişca puţin braţele şi pachetele, satisfăcuţi că strînsoarea scade şi achiziţiile cresc. Atunci se reaprindea lumina electrică, se puneau în funcţiune ventilatoarele, duhoarea se risipea, iar difuzoarele instalate sub robele manechinelor îşi dregeau glasul, ca să anunţe că a doua zi magazinul se redeschide la ora obişnuită, pregătit să prezinte publicului noi sortimente şi diverse bunătăţi, mai ales la raionul articolelor bisericeşti şi al produselor de artizanat, adăugînd urarea folosirii cît mai intense şi mai îndelungate a parfumului cumpărat, a irigatorului ales, a pilulelor de dizolvat în apă, indicate în combaterea ţînţarilor şi, indirect, în diminuarea hipertensiunii arteriale.

Împreună cu invitaţia de a mai vizita magazinul şi de-a mai folosi scara, direcţiunea lansa şi un călduros apel radiofonic, pe melodia unui cunoscut lied de Schubert, pentru ca publicul să nu uite să se fotografieze (la fotograful casei) în grupuri compacte, piramidale.

42. ...*dîrdîind pe mormanul de lemne.* E de necrezut cît timp a irosit umanitatea pînă să pătrundă tainele naturii şi să constate, în cele din urmă, că toate lucrurile acestui pămînt sînt făcute din lemn! Căutînd esenţele, această incredibilă forţă care este mintea omului a încercat să atribuie focului, apei, ţărînei, aerului, rolul de element primordial, dar a rătăcit zadarnic, asemenea primitivului ce atribuia fructului de alun şi ştecherului trifazic toate puterile şi toate posibilităţile de înstăpînire a naturii. Din lemn s-au născut toate şi în lemn se vor întoarce. O experienţă simplă stă la îndemîna oricui: sămînţa inului, introdusă în pămînt, creşte o plantă foarte fină, cu floare albastră, care, în condiţii prielnice de căldură şi umiditate, devine în cîţiva ani stejar frunzos sau brad montan. Tot astfel în obţinerea fagului, trestiei şi enibaharului, esenţe dezvoltate în condiţii optime din ovulul fragil al urzicii celei banale... Privim atent în jur: cadrele ferestrelor sînt din lemn, popicele de bătut cu bila sînt din lemn, bila însăşi e de lemn, de ridicăm ochii spre cer vedem înaltul din lemn bătut în cuie de argint, de apăsăm cu talpa iarba cea fragedă, aflăm sub tulpina ei o podea din scîndură prinsă muchie lîngă muchie. Apoi, toate acţiunile omeneşti sînt legate nemijlocit de prezenţa universală a acestui element: ferestruim şi şlefuim lemnul, găurim sau ardem în foc lemnul, din lemn sînt plămădite sicriele şi livezile, casele şi avioanele, femeile cele frumoase şi sensibile şi păsările din curte, autoare ale produselor ovale cu gălbenuş de lemn, gustoase şi extrem de hrănitoare; brînza se scoate din rumeguş (făină de lemn), plăcinta de mere se prepară din lemn trecut prin maşina de tocat, tăieţeii provin din aşchierea lemnului de tei, butoaiele pentru vinurile scumpe se fac din lemn, undele herţiene care ne aduc în urechi talaşul cîntecelor de dor şi fără de dor se extrag din fibră lemnoasă. Sînt tot mai multe dovezi că masivele subterane de cărbune sînt un rezultat al carbonizării lemnului, aşa cum sentimentele, intenţionalitatea şi voliţiunea sînt o emanaţie a descompunerii fracţionate a lemnului de soi în condiţii îndeobşte cunoscute. Dacă există un Dumnezeu în cer, acela e din lemn lustruit.

Se pare că acest adevăr a fost bine cunoscut în rîndurile inițiaților, încă din secolele începuturilor, însă cercurile guvernante ale acelor timpuri au făcut totul spre a-l tăinui şi a-l utiliza exclusiv în scopuri tîmplăreşti.

XXVIII. *Aceia se îmbrăcau în haine groase de dimie, voi aveți elegante haine nemțești, tăiate de Poncet, Neckermann, Bonini, Whrigt, Rachel. Aceia se străduiau să-și cioplească cu prețul unor mari eforturi piatra și lemnul, cu care să-și întemeieze o căsuță sărăcăcioasă, voi locuiți în blocul de oțel și sticlă construit cu credit Ortega și Nemour, sau cu asistența Creditului Marelui Orient, bucurîndu-vă de sufrageria largă, de dormitoare solemne, de sala de baie cu intarsii de sidef și de candelabrele cu douăsprezece lumînări, sub care strălucesc mobilele Bidermeier și cîntă seara pînă tîrziu un pian inspirat, muzică de Chopin și Waldteuffel, pe ritmurile îndrăcite ale furioșilor din San Francisco. Aceia se speteau muncind pînă seara tîrziu la prașilă și la joagăr, în parchete, văitîndu-se că, după atîta trudă, nu au nici ce să pună pe masă în fața copiilor înfometați, voi aveți destul timp ca, după ce v-ați înapoiat cu limuzina de la slujbă, să vă lăsați în voia manicuristului și a maseurului, să faceți corespondență, muzică, conversație, să dați interviuri, să scrieți sute de plîngeri și întîmpinări, să întrîrziați, temerari și neobosiți, pînă către miezul nopții, în jurul mesei de poker și de bridge, însoțiți de bucate alese și de băuturi frapate. Ce să mai vorbim: ei se spălau în hîrdăul cu leșie, voi utilizați pasta de dinți, vibratorul, tensiometrul și irigatorul cu două țevi... Ei vorbeau singuri prin unghere, voi înjurați, scuipați și amenințați liber, cu precizie electronică, în receptorul telefonului video, cu difuziune radială pe șapte continente...*

XXIX. *În sfîrșit, aceia își încheiau viața de chin în cele mai sordide condiții, cu bilanțul deficitar, răpuși de bube și de sărăcie, împovărați de griji și sîcîiți de debitori; voi muriți în paturi comode, pe cearceafuri de olandă și în plăpumi de mătase, ajutați în această sfîntă treabă de aparate moderne de reanimare — rinichiul artificial extracorporal, pistonul plămîncord, proteza totală, ochiul telescopic, electroencefalograful cu trotil, intestinul de azbociment, stomacul cu malaxor pe role și bile, vă dați sufletul asistați de dragostea tuturor (cei mai de departe, chemați prin telegrame) și înainte de-a vă răci, puteți face declarații cuprinzătoare despre felul cum v-au ocolit privațiunile și ordinele de încoporare, și cum ați obținut bunurile*

temporare și stima întregii societăți. Momentul livrării sufletului fiind radiotelevizat, operațiunea se execută cu deosebită distincție, cuvinte alese vă ies din gură ! — unele memorabile, ce vor apărea în revistele Paris Match *și* Quick —, *bucuroși că flăcăruia mistică ce vă veghează e ținută grațios de o nepoată ce nu mai contenește cu reverențele, crescută prin academii și colegii din noul continent, cu viitorul asigurat de cupoanele adăpostite în casa de valori, de veniturile constante ale rețelei de supermagazine și fabrici de detergenți, nepoată fericită — moștenitoare a unui ducat și a doi sateliți artificiali, abia așteptînd să se mărite cu un aghiotant al lui Salazar...*

XXX. *Ce buchiseați oare în ziarele vremii, pline de fanteziile unor gazetărași ca Balzac și Victor Hugo ? Istorioare de adormit copiii, chestii incredibile, bazaconii scremute și gîngave ! Iată* New-York Prospect *de astăzi: « De pe frontul de vest divizia a doua motorizată, primind ordinul de atac în dimineața trecută, a părăsit satul Meril și s-a îndreptat spre orașul Galopville, de o săptămînă aflat în mîinile inamicului. După un bombardament susținut cu mortiere și tunuri de* 110 mm., *dușmanul a fost nevoit să se retragă, cu toată superioritatea lui numerică și a materialului concentrat acolo. Eliberarea orașului — de peste 150 000 de locuitori — constituie o mare victorie a armatelor noastre. A fost ordonată curățirea tuturor cartierelor, împușcarea demonstrativă a peste 400 de cetățeni, redeschiderea magazinelor alimentare și tragerea a douăzeci de salve de artilerie în cinstea generalului Lempompick, care — pe ultima salvă — și-a și anunțat retragerea la ferma lui din Calabria. După-amiază au fost aruncate în aer primăria, spitalul, fabrica de jucării, uzina de apă, și s-au organizat serbări cu artificii și fanfară. Generalul Precar nici nu a urcat pe calul retrasului Lempompick că a și fost citat pe ordinul înaltului comandament primind titlul de erou și salvator. În sectorul 6, sub cota 1200, un soldat s-a spînzurat de grinda unui closet rural, lăsînd o mișcătoare scrisoare despre fîntîna cu cumpănă din sat și despre gingășia mieilor, scrisoarea va deschide tinerei sale soții un impresionant șir de uși oficiale ce conduc spre pensie și respect. În același sector se dă dispărut regimentul 10, comandat de căpitanul Decalion. Dispariția unității ar putea fi urmarea lipsei de muniție, de discursuri îmbărbătătoare și de alimente. În comunicatul inamicului nu*

se precizează dacă regimentul s-a predat, a fost decimat sau s-a rătăcit în pustie...»

Ei, întrevedeţi sublimul? Recunoaşteţi geniul secolului? N-a avut antichitatea atîţia morţi şi răniţi... Unde e rapsodul care să pună totul pe hîrtie şi să încaseze banii pe epopee?

43. *...la melancolie şi rîvnă inactivă.* Cf. Titus Livius: « În anul următor, sub consulatul lui Quintus Fabius Ambustus şi Caius Furius Pacilius, s-a impus prin dîrzeniea sa tribunul poporului L. Icilius, care însă n-a mai stat cu mîinile încrucişate, ca tribunii anului trecut. Icilius, ca să fie la înălţimea faimei numelui şi familiei sale, chiar la începutul anului a stîrnit o mare frămîntare în sînul norodului, prin propunerea legilor agrare pentru împărţirea de pămînturi poporului. Numai izbucnirea din nou a ciumei, din fericire nu cu urmări grave, a abătut cîtva timp minţile cetăţenilor de la frămîntările politice şi de la aceste dezbinări şi ciocniri, avînd a se îngriji acum de nevoile casnice, de hrana şi aprovizionarea cu cele necesare vieţii. Se crede că de data aceasta molima a făcut mai puţin prăpăd ca oricînd, chiar şi cu urmări mult mai neînsemnate decît tulburările interne» *(De la fundarea Romei*, IV, 52).

44. *...nu arată, vai, nimic...* Conform afirmaţiei: «Dacă l-am văzut că pendulează şi iar pendulează, am pendulat şi eu şi, dintr-odată, lucrurile au luat un alt curs — balansiv — mai apropiat de firesc.»

45. *...destui care se mulţumesc cu cîrpa.* Excepţie fac cei chemaţi sub drapel în timpul războiului din 1870 dintre francezi şi prusaci, utilizînd textilele nu numai ca pansament pentru rănile celor ce urmau a fi loviţi de armă, dar şi în scopuri paşnice: fluturarea batistelor de despărţire întărea legăminte, statornicea sentimente, promitea revederea pe peron, la sfîrşitul ostilităţilor.

46. *...ca o teacă de baionetă...* Observaţie surprinzător judicioasă: într-adevăr, cercetările recente ale antropologilor au stabilit o asemănare izbitoare a minţii omeneşti cu teaca de baionetă. Sînt persoane al căror cap indică cu uşurinţă, la prima vedere, sediul gîndirii în partea stîngă, spre ureche, atîrnînd puţin către zona inferioară a acesteia. Purtată de unii cu orgoliu, de alţii cu lipsă de precauţie, teaca semnalează interlocutorului că are de-a face cu o personalitate accentuată, că trebuie să procedeze cu băgare de seamă. Sînt cercetători care pretind că auzul fin poate percepe distinct fîşîitul ieşirii

şi intrării în teacă a ideilor, sigur este că un stetoscop obişnuit redă acest delicat zgomot ca uruitul unei coloane de blindate pe un caldarîm.

47. ...*un plan de cucerire a pămîntului*... Nu se face precizarea dacă este vorba despre cernoziom, care în ultimă instanţă stă la originea sandvişurilor şi brînzeturilor despre care se vorbeşte mai departe.

48. ...*Necîine*... Compus mereu mai des utilizat în textele culte. După acelaşi procedeu, în ultimele decenii au fost formate cuvinte noi ca: *nesprijinul, nemunca, neploaia, nechibritul, necazul.* Dintre toate, *neploaia* ni se pare cel mai puţin fertil.

49. ...*Pentru noi, cîinii*... Uşoară confuzie: în realitate vorbeşte Lupus! Să nu fi cunoscut Anonimul că între cîine şi lup este o oarecare diferenţă, că între unul şi altul există un antagonism? În timp ce cîinele poartă botniţă, lupul nu cunoaşte lesa şi buna-credinţă. Delicioasa stîngăcie a autorului putea fi evitată dacă se apela la serviciile unui alt animal, slavă Domnului, cataloage cu vietăţi se publică astăzi pretutindeni. Dar chiar şi în *Carte (Apocalipsa lui Ioan* 4, 6—8) se enumeră cîteva: « În faţa scaunului de domnie mai este un fel de mare de sticlă, asemenea cristalului. În mijlocul scaunului de domnie şi împrejurul scaunului de domnie stau patru făpturi vii, pline cu ochi pe dinainte şi pe dinapoi. Cea dintîi făptură vie seamănă cu un leu; a doua seamănă cu un viţel; a treia are faţa ca a unui om; şi a patra seamănă cu un vultur care zboară. Fiecare din aceste patru făpturi vii avea cîte şase aripi şi erau pline cu ochi de jur-împrejur şi pe dinlăuntru... »

Alegerea animalului e o chestiune de gust şi pricepere: se poate alege viţelul, dar se poate alege omul. În situaţii excepţionale se poate alege scaunul, patruped căruia nu i se poate face reproşul necredinţei, cu atît mai vîrtos cu cît numărul mare de ochi îl face şi vigilent şi pliant la modificările de relaţie.

XXXI. *Momentul solemn al trecerii în veacul cel nou ne află pregătiţi. Pornim sub o zodie norocoasă, continuă topometrul, în aclamaţiile mulţimii. Roadele progresului încep să se facă vizibile. Ne aşteaptă zile mereu mai luminoase, deruta şi spaima, boala şi nesiguranţa îşi pierd tot mai deplin puterea asupra noastră. Începe o eră a iniţiativei şi a înfloririi fără precedent a personalităţii, stimulată de condiţii tot mai prielnice pentru vînzările la preţ ridicat şi pentru cumpărăturile ieftine. Afacerile*

devin mereu mai prospere — șifonul și țigla, arenda și ibrișinul, cojocul și tona de grîu, tutunul și canavaua oferindu-se convenabil pe toate piețele. Se pot de pe acum importa, prin agenții lipscani, mașini de cusut Neumann și broboade tip Nürnberg, untdelemn pur Ianis Panaiotis și piuă norvegiană de filtrat apa, cu piatră acră, deja s-au adus la șantanul Motanul Negru *fete tinere — blonde romantice și brune focoase —, un regiment de cavalerie a închiriat camere mobilate în oraș. Președintele Americii garantează că de-aici înainte nu va mai fi niciodată criză, Barkukis declară că va primi la fiecare două zile un nou transport de coloniale — caracatițe, țîri, portocale, smochine, cafea din Martinica, rom și zahăr candel din Jamaica. Nu va trece mult și, curînd după încheierea discursului meu, va începe să bîzîie pe deasupra capetelor voastre zepelinul...*

XXXII. *Am pus, din curiozitate, o sută de coji de ceapă la fereastră, în noaptea Anului nou, să pot aduna în alveola lor marile semne înnoitoare ale fiecărui an din cei ce vin, își descrise pustnicul investigațiile științifice.* Minune! *Ce credeți că mi s-a arătat? Pace și bună învoire, blîndețe, milostenie, împăcare, cucerirea junglei și oceanelor, caracter și jurisprudență, înfrîngerea gripei și a catarului, posturi bine remunerate și gratificații pentru toți funcționarii, onoare și respectul proprietății, belșug de roade în hambare, măsurători exacte și prune uscate, expansiunea societăților multinaționale și a piețelor, pînză fără noduri în războaiele de țesut, respectarea contractelor și a cuvîntului dat, transporturi maritime fără furtună pentru corăbiile de pe mări, paznici sinceri și cinstiți pentru supravegherea de noapte, băutură din abundență, crenvurști calzi și aromitori, cu hrean și muștar, prăjiturele de casă din aluat cu unt, cu multă nucă — spuse, lingîndu-se pe buze, vorbitorul...*

50. *...secretul evoluției lor indiscutabile.* Aici se află una dintre contradicțiile care îl macină interior pe lup: orgolios și mulțumit de sine, de starea lui animală, care față de condiția omenească i se pare un progres, nu se poate reține de-a aduce totuși elogii omului, chiar numai pentru că acela știe să-și prepare mîncările la foc. Această pendulare se regăsește și în spusele altor ființe din superregn: ele nu se despart cu ușurință de starea în care se află pe această turnantă a spiralei, și, năzuind a deveni obiecte, deplîng uneori avantajele condiției confortabile de animal, la care trebuie să renunțe.

După cum unul din vorbitori se va exprima: « Aş da totul pe lume, chiar şi ochii, pentru a mă vedea ac de siguranţă; nu pot însă a nu urla de tristeţe căci asta presupune renunţul la coadă. »

Pentru evitarea urmărilor măcinatului interior al contradicţiilor, unii recomandă ulcerotrat.

51. ...*puterea lui de-a rămîne treaz chiar în mijlocul suferinţei aprige.* Cu toate acestea, s-au întîlnit şi persoane care şi-au pierdut starea de veghe în mijlocul suferinţei. Unul dintre colegii de salon ai lui Diodor Soldatul, chemat de mai multe ori la ordine, cînd i s-au administrat lovituri de baston de cauciuc pe blana subţiată de nevoi, şi-a pierdut întîi buna dispoziţie, mai apoi conştiinţa, şi cu greu a fost reîntors de pe calea pe care o apucase. De reţinut că, la trezire, individul a strigat: vivat!

Dar, să ne înţelegem: Diodor, neprecizînd cînd s-au întîmplat evenimentele, cu toate că vorbeşte despre vestimentaţia cu păr, s-ar putea să se refere la oameni şi, în acest caz, afirmaţia nu e categorică, cu atît mai puţin generalizatoare.

52. ...*unde stau de obicei ochii...* Situaţia e întrucîtva confuză, ca în exemplul animalelor din Apocalipsă, unde ochii se află distribuiţi pe toată suprafaţa epidermei, retrospectiv aţintiţi în toate direcţiile.

53. ...*cînd se va mai putea urmări masacrul.* Un inconvenient de care se loveşte cel supus schingiuirii e imobilitatea în care este obligat — prin butuc, curele, funii şi obezi — să rămînă, fapt care îl împiedică să tragă fotografii sau filme, în această privinţă martorii din public fiind în mod evident favorizaţi.

54. ...*aruncat cîinilor.* Anonimul se referă la capacitatea unor cîini de a prelua din mers (din zbor) resturile volante ale victimei, pe care ori le consumă la faţa locului, nelăsînd urme, ori le duc aiurea, spre a le adăposti şi conserva în locuri special amenajate, nejinduite de pofta oamenilor.

55. ...*se spun lucruri deosebit de interesante...* Cum să nu: unul dintre cei temeinic împuţinaţi pe roată, în urma unei răscoale ţărăneşti, a făcut chiar o expunere de cîteva ore, insistînd în introducere pe condiţiile social-politice ale timpului său (faptele se petrec către sfîrşitul secolului al XIV-lea), dezvoltînd starea tehnică şi a consumului în diverse provincii ale Germaniei, conchizînd — pe cînd sufletul său se ridica

uşor către cer — că, oricum, soarta lui prezentă este ceva mai bună decît apăsarea pe coarnele plugului. Unul din gazetarii de faţă i-a pus, în final, întrebarea cum vede el viitorul landului în următoarele decenii, la care împuţinatul a răspuns pur şi simplu că nu vede nimic, lumina fiindu-i suspendată încă de la căderea lui pe dalele beciului.

56. ...*ca şi energiile investite*. În mod nejust şi păgubitor, se includ în capitolul cheltuieli numai eforturile solicitate de operaţiunea de lichidare a subiectului, lăsîndu-se neevaluate energiile cerute de lungile şi repetatele tranzacţii preliminare, de bastonadele şi strîngerile cu uşa de pe parcursul convorbirilor mai mult sau mai puţin amiabile, de instrucţia cîmpenească sau de temelie, apoi strădaniile personalului de toate gradele pentru recuperarea handicapului şi a handigleznelor, uneori a genunchilor, investiţia în materialul ajutător la nevoie, alăturare, prietenie, frăţie şi altele, cu care — foarte adesea — călăul se aşează paralel, suferind el însuşi, prin răsfrîngere şi participare, o bună parte din operaţiunile analitice dezafectante. Cel ce dă îşi asumă, desigur, şi o răspundere în plus — aceea de a fi corect şi complet în procedură, lucru de care este scutit subiectul, care doar primeşte.

57. ...*întotdeauna oportună*. Cînd Iulius Caesar şi-a trimis prietenul, pe Flavius Propanolil, acolo de unde era sigur că nimeni nu se mai întoarce, nu conta cîtuşi de puţin pe serviciile senatorilor, printre care se număra şi Brutus. Abia în clipa cînd lucrurile — şi rolurile — s-au inversat, trimiterea a apărut oportună şi, de nu aşteptau în incintă cîinii, care să-l preia şi să-i facă onorurile, ar fi recunoscut cu vorbele sale că trupul lui, şi odată cu el imperiul, nu căzuse numai sub pumnale, dar şi sub imperiul necesităţii.

58. ...*demne de spiritele cele mai alese*. La punctul extremului elogiu, în comportarea unei maimuţe căţărătoare din Anglia ar fi fost recunoscută purtarea critică a ilustrului Till Eulenspiegel, în timp ce opiniile enunţate de un alt antropoid — locuitor al Australiei — semănau perfect cu spusele celebrului Erasm din Rotterdam.

O reconsiderare a maimuţelor din punctul de vedere al spuselor lor cu diferite prilejuri e necesară, dar nu lipsită de dificultăţi.

59. ...*cum spune filosoful sportiv*. N-am aflat nicăieri, în această scriere, măcar un indiciu că la acest colocviu ar fi luat

cuvîntul şi un filosof sportiv, cu toate că civilizaţia cunoaşte o impetuoasă înflorire a acestei profesiuni. Caracterul narativ-fragmentar al scrierii Anonimului ridică obstacole inimaginabile în calea celui hotărît să restabilească textul integral, dar răzleţe aluzii scot în evidenţă faptul, afirmat de numeroşi cercetători, că o serie de intervenţii 1. n-au fost consemnate 2. s-au pierdut — aşa cum s-au pierdut şi textele unor Ovidiu, Petrarca, François Lempompick 3. au fost împrumutate de autor unor copişti-colecţionari, care refuză să le scoată la lumină.

Unul din textele regăsite — nu îndeajuns coerent şi, de aceea, neinclus în scriere, — discursul lui Antinous, poate servi, credem, ca o dovadă că Anonimul a consemnat totul. Nu e mai puţin adevărat că frecventele greşeli gramaticale şi unele disparate neconcordanţe aflate în fragment vorbesc despre o interpolare sau o încercare de parafrază. Reproducem, pentru ca alţii să judece, acest text nu lipsit de plasticitate şi adresă:

« Mie, domnilor, ideea de înaintare şi urcare pe inelul spiralei mi se pare o copilărie, spuse Antinous, şi aceasta pentru simplul motiv că văd în oglindă un bătrîn asemenea bunicului, că bărbia imaginii de-acum, din oglindă, tremură aidoma celei din fotografia veche aflată în album. E drept că am văzut pe cer avioane şi am văzut pe drumurile de cîmpie, unde odinioară se înecau în colb caravanele de căruţe cu boi, maşini lucioase de toate felurile, albastre, roşii, galbene, cu marşarier şi faruri puternice, mi s-a năzărit sau am întîlnit chiar autobuze, case pe roate, trenuri rapide, macarale şi cimentiere pe pneuri, o mulţime de minunăţii, mi s-a vorbit chiar despre radioterapie, circulaţia cu naveta spaţială şi despre vaccinul împotriva ciumei, însă nu mă pot obişnui cu vizita în oglinda în care mă bărbieresc a răposatului meu bunic. Ce bătrîn urît şi ce apucături dezagreabile caută să se desprindă din luciul argintului, ca să iasă din ramă!...

Am umblat prin lume şi mă pot lăuda de-a fi dibuit făţărnicia oamenilor. Unul cu bube şi incontinenţa plînsului, la Ravenna, se prefăcea fericit, juca al dracului de bine rolul seniorului în stare să-şi umilească supuşii, cumpăra orice îi dorea inima, fabrici întregi şi biluţe de sticlă de bătut la groapă, cartiere de lucrători şi orfelinate, hoteluri enorme, răspîndite pe toate plajele cu nume răsunătoare din lume, şi tablouri cu răpirea din Serai. În fine, toate îi veneau pe măsură şi îi

intrau uns în patrimoniu, ai fi zis că plînsul acela e o achiziție și ea, ca și avioneta pe care o conducea singur, un capriciu, un port-bonheur, o chestie de fudulie, bubele bucurîndu-se în acest răstimp de asistența unor mari medici din Europa și America, deci nedorite și neacceptate. Seniorul plîngea prin consilii de miniștri (căci avea și unele obligații), prin subcomisii senatoriale, prin comitetele de administrare a fondurilor unuia sau altuia din iluștrii săi strămoși dispăruți, i se aduceau în ședință, sau în timpul unui spectacol, valijoara cu batiste albe spre a-și șterge plînsul și nasul, a evita lăcăria. Cu cît înainta în vîrstă și urca în stima celorlalți, seniorul plîngea mai abundent, pînă ce lacrimile i-au luat vederea și, într-o clipă de deznădejde, și-a curmat zilele. Pînă în ultimul lui ceas a trăit cu convingerea că a riscat și a reușit lucruri nemaiîncercate în familia lui, dar s-au găsit documente — și harnicii cercetători italieni le-au dat la timp publicității — în care se arată că strămoșul numărul 2, senior și el, ca și unchiul după mamă numărul 5, au avut aceleași bucurii, plînsul fiindu-le familiar și abundent, printre festivități, printre vînători regale, printre războaie victorioase, în călătorii și în cruciade, cine mai știe unde și cînd, certitudinea fiind, chiar cînd se furnizează dovezi, asemenea acelei femei cumulînd bărbat, amant și simpatia întregului regiment încartiruit în localitate. Trăise și plînsese, deci, cu convingerea că, la capătul valurilor, pe plaja lui, el atinsese înălțimile Everestului; era, bietul, ca și ceilalți, un învingător de set nesemnificativ, partida se jucase aiurea, în alte timpuri, și avea să se mai joace încă, fiindcă orice s-ar spune, dintre toate performanțele, plînsul și buba n-au o cifră care să nu mai poată fi ridicată.

Lucrurile se agață de droturile timpului ca jucăriile pe crengile pomului de Crăciun. Altădată erau lucruri așa și-așa, bune pentru acele copilării; copiii de-acum nu se mai mulțumesc cu orice, vor să aibă sub primele ramuri dirijabile și transatlantice, rachete intercontinentale, excavatoare și telescoape de mari dimensiuni, iar mai sus, case cu apartamente largi, cu aer condiționat, cu radiorelee și televiziune în culori, măcar cîteva magazine cu de toate și măcar cîteva orașe cu oameni și căței, asupra cărora să decidă, să le demoleze cînd vor, să-i ucidă cînd au poftă. Spirala de sîrmă, ca și bradul de Crăciun, are însă fragilitatea ei, te pomenești într-o zi că orașului de sub plafon nu-i mai strălucesc ferestrele, din lipsă

de energie, aşa cum i se întîmplă adesea globului rubiniu numit şi Arcturus.»

60. ...*în carnea şi pielea lor, în inima lor.* O altă regretabilă nepotrivire: cei de faţă, care se presupune că erau oameni, nu puteau resimţi efectele decît în carnea şi inima lor, despre blană nu poate fi vorba, doar numai dacă printre spectatori nu se strecurase cumva... un urs polar...

61. ...*ca în anii tinereţii sale fără nevoi.* Afirmaţie nedovedită. Ca şi oamenii, maimuţele nu-şi încep suferinţa la o vîrstă anume. Sînt maimuţe care au avut o tinereţe zbuciumată, au cunoscut mizeria fizică, foamea, frigul, şicanele proprietarilor şi lipsa de mijloace pentru a urma o facultate sau a obţine o slujbă. Nu rareori ziarele au publicat anunţuri despre sinuciderea unei persoane în plină tinereţe, « fără nevoi », din disperarea în care o aruncaseră şomajul, dragostea neacoperită, compromisurile, prostituţia etc.

62. ...*la o apreciabilă distanţă de locul ispăşirii.* Ruşinat, un cîine ciobănesc, în cazul de faţă rudă apropiată cu maimuţa — s-a sinucis în capsula cosmică ce investiga inelele lui Saturn, în vara anului trecut. Asemenea gesturi nobile, — judecate de unii ca o renunţare — s-au înregistrat şi în rîndul oamenilor, însă niciodată pînă acum în spaţiul cosmic. Să mai aducem alte argumente afirmaţiei că animalul e superior omului?

63.... *Ai vorbit...* Se înţelege că Lepidus se adresează la început antevorbitorului său, şi abia după pronunţarea primei fraze, celor reuniţi în colocviu. Este interesant de observat că mai toţi vorbitorii, în împrejurarea de faţă ca şi în altele, iau cuvîntul în urma unui antevorbitor. Din antevorbitor în antevorbitor, se ajunge lesne la o concluzie superioară. Comentatorii se străduiesc de ani şi ani să întrevadă care dintre participanţi va obţine cinstea de a fi, în cele din urmă, postvorbitor, cu alte cuvinte, deţinătorul adevărului absolut.

64. ...*evoluţia spre catastrofă a planetei.* Nu e un secret pentru nimeni că planeta a trecut, trece şi va trece prin succesive catastrofe, dar raţiunea şi bunul-simţ vor şti să le supravieţuiască şi, odată cu ele, să facă să supravieţuiască şi obiectele din jur, care trebuie şi merită să aibă o soartă corespunzătoare.

65. ...*întemeindu-se industrii ale...* Sînt bine cunoscute, în apus dar şi în alte locuri, abecedarele şi cărţile de citire,

care popularizează oaia, animal indecent din cauza inteligenței sale penibil limitate și a efectelor olfactive pe care le produce după ploaie, urmînd, firește, marele ei drum transhumant spre fericire, precum și pozele, mai fidele sau mai puțin fidele, ale botezurilor, nunților, întîlnirilor, promenadelor serale și curselor cicliste matinale ale familiilor fostelor case domnitoare și, nu rareori, ale servitorilor care i-au servit și-i vor servi cu nobilă credință pînă dincolo de moarte. (Cf. Sallustius: *Viața celor doisprezece cezari.)*

66. ...*cum spune Walter Lipman*...Ca și în alte locuri, Anonimul utilizează nume fanteziste, creații onomastice de la care nu trebuie să reținem decît rezonanța și culoarea locală.

67. ...*decît să crăpi în așternut.* A muri în așternutul propriu este idealul micului burghez, slugă principal jalnică a cercurilor de afaceri ale Romei antice, figură sinistră a vechilor cronici, adesea mercenar năimit de aventurieri — popi, împărați, consuli și dictatori, care îl folosesc în micile conflicte tainice și-l asmut împotriva altora, vai și amar de cel pe care îl atinge și-l spurcă!

După ce își făceau turele otrăvite și vizitele cu gînd rău, micii burghezi se întorceau, întinați pînă în albul ochilor, în așternutul curat al locuinței proprietate privată spre a-și exprima ultimele dorinți și a-și da, cucernic și fără regrete, obștescul sfîrșit.

Spre deosebire de alte categorii, ce își risipesc către crepuscul oasele și carnea prin dinții și paletele malaxoarelor, prin abatoare ocazionale, prin hangare, spitale, rotative, mori cu valțuri și stadioane cu lei veritabili, prin cîmpii răscolite de obuze sau linii Maginot, acești triști muritori au avantajul că, odată trecuți prin casa morții, pot fi ușor identificați și puși pe făraș spre a fi îndrumați — cu onoruri și fanfară — spre groapa de gunoi a istoriei.

68. *două-amare.* Prescurtare galică pentru două *cafele*, așa cum *două dulci* înseamnează la Veneția două domnișoare bătrîne, amatoare de bridge, pe esplanadă sau sub cupola Domului, într-o sîmbătă seara sau foarte devreme în zi de cutremur de pămînt sau naufragiu în larg. Se acceptă că *două pestrițe* înseamnează în jargon madrilen două șorțuri pestrițe, sau două găini pestrițe, sau o capsulă spațială ieșită de pe orbită, necontrolată, hotărîtă în marea ei nehotărîre să pîrjolească

puţin coasta Australiei de vest sau oricare alt pămînt care o întîmpină potrivnic. (A se cerceta şi verbul: *a împestriţa.)*

69. ...*fără să-şi întrevadă sfîrşitul.* Prin anii 30, un japonez inventase o maşină cu pedale cu ajutorul căreia se putea întrezări sfîrşitul. Proiectul, din cauza opoziţiei mikadoului şi a cercurilor retrograde care îl sprijineau, a căzut înainte de experienţele finale, astfel că maşina japonezului n-a oferit decît imagini parţiale, neconcludente.

Lucru curios, în loc ca cineva — un englez, un italian, un neamţ — să mai continue proiectul, cercetătorii şi-au îndreptat atenţia şi energiile spre aparatele optice cu ambiţii mai modeste: binoclul, ocheanul de observaţie a apartamentului de vizavi, telescopul de birou, luneta pentru teatrul de marionete etc., reducînd corespunzător şi dimensiunile sfîrşitului la: sfîrşitul de veac, sfîrşitul de act teatral sau sentimental, sfîrşitul de film şi de frază etc. Puterea focarului poate obţine astăzi detalii pînă la dimensiunea unei muşte sau aplicarea pe obraz a unei scurte dar ferme perechi de palme.

70. ...*spuse Lepidus...* Numele iepurelui care a vorbit grăieşte de la sine despre defetismul şi extrema lui prudenţă, şi un spirit ferm, înarmat cu o bună umbrelă sau pelerină cauciucată împotriva intemperiilor, îşi poate da seama lesne că lucrurile nu sînt chiar aşa de triste şi ameninţătoare. În sprijinul fermităţii, se dă ca exemplu un italian din Cagliari, care a ascultat — pe vremea lui Mussolini — absolut toate emisunile radio şi a citit absolut toate ziarele vremii fără să fi căzut victimă ştirilor îngrijorătoare. Italianul cel doct a murit la o vîrstă înaintată, senin şi lăudat de semeni, demonstrînd şi pe patul de moarte o superioritate morală fără umbre. Era miliardar, citise gazetele şi ascultase radioul numai în stare de profundă ebrietate.

71. ...*recepţionează integral întregul mesaj.* Ultimii ani au adus senzaţionale clarificări ale termenului mesaj, atît de complexe şi subtile, încît mesajul stîngaci, însemnat de un colonel francez pe o foaie de caiet dictando, transportat cu sacrificii prin focul liniilor de luptă de către un curier văduv, cu mulţi copii şi sinceră teamă de moarte, a rămas desuet, asemenea pîrghiei de gradul doi faţă de o centrală nucleară. « Veniţi repede şi ne salvaţi, că ne căsăpesc boşii ! », mesaj plin de simţire şi curat patriotism de primă linie, nu mai conţine azi, după spusele cercetătorilor, nimic semnificant: *veniţi* e un

verb lipsit de conţinut ca şi nuca costelivă; *repede* e un determinant ce se aplică mai curînd unui rîu decît unei situaţii ce pare iminentă; *şi ne salvaţi* suferă de ambiguitate şi emergenţă difuză, cu fenomene secundare de astm bronşic şi frecvente greţuri după mesele abundente; *că ne căsăpesc boşii*, ceva mai relevant, nu indică unde şi prin ce mijloace se intenţionează să se facă lichidarea etc.

Se relatează că un cerc de geografi şi cineaşti a stabilit că cele mai dure şi ample bătălii ale istoriei au fost date numai în locuri extrem de pitoreşti, atribuindu-se peisajului rolul de mesaj secret cu penetraţie directă în sufletul combatanţilor. Un măcel datorită căruia dispar într-un ceas sute de tineri plini de speranţe nu poate avea loc pe un teren arid, ostil, mocirlos sau impropriu. Măcar cîţiva metri pătraţi de grădină bine îngrijită, măcar doi mesteceni care să prelungească eventual un tablou vivant realizat pe şevalet de pictorul principal al corpului de armată, măcar pitpalaci cu cîntec premeditat, cu solide criterii de estetică muzicală şi tamburine acompaniatoare, sînt necesari spre a întregi cadrul de luptă şi a îmbia pe candidaţii celor două tabere înduşmănite să decidă că aici şi nu acolo este preferabil a se căsăpi şi a se îngropa creştineşte.

Se mai relatează că, în chiar ura oarbă care le lega indisolubil destinele, doi mari conducători de armate n-au ignorat în ce fel de peisaj este recomandabil să se sugrume şi să se anuleze, că au suportat cu răbdare trecerea a două decenii de amînări pînă ce să le fie semnalată de numeroşii trimişi speciali în toate continentele o insulă cochetă, cu o climă dulce şi aromată, unde să se confrunte şi să isprăvească. Insula era o copie fidelă a paradisului şi miile de cruci, adăugate cu prilejul înaltei şi memorabilei întîniri a trupelor, au îmbogăţit şi mai mult farmecul şi au sporit interesul turistic în anii postbelici.

Ce altceva decît un foarte mobilizator mesaj sînt peisajele ameliorate prin adaosul de morminte şi alte vestigii, ce altceva decît un cuprinzător mesaj este planul cu ajutorul căruia cei doi comandanţi, citaţi mai sus şi pe toate ordinele de zi, şi-au astîmpărat atîta timp ura, furia şi ştiinţa militară pînă în ziua cînd o fotografie sau un desen transmis prin cablu le-au furnizat cadrul fermecător în care să-şi plaseze obuzierele, escadroanele, chesoanele şi infirmeriile şi unde să dea bătălia?

O confruntare ulterioară a textului cu materialele diverselor arhive pune sub semnul întrebării cuvîntul mesaj, explicat aici de Anonim. Nu se exclude posibilitatea unei erori de transcriere, în care caz ar fi vorba despre masaj, lucru ce nu schimbă cu nimic demonstraţia, care, oricum, se vrea lungă şi cuprinzătoare.

72. ...*marca înaltei calităţi a produsului.* Trebuie să recunoaştem că şi cele mai proaste medicamente folosite azi, ne referim la cele desemnate de medici apă chioară, sînt de-o eficacitate uluitoare în clinici şi spitale, ca şi în tratamentul privat; aceasta se atribuie seriozităţii cu care sînt recomandate, încrederii neţărmurite a pacienţilor în ele, grijii părinteşti a personalului care le administrează fracţionat, cu dragoste, la orele indicate, faptului că o serie de maladii moderne sînt foarte sensibile la cretă, zahăr ars şi năut prăjit, substanţe ce intră în formula mai tuturor soluţiilor şi drajeurilor. Într-o zi fericită a viitorului apropiat, cancerul şi fractura de coloană se vor vindeca, e sigur, cu caşete conţinînd praf de cameră sau funingine.

73. ...*este stronţiul 90 al arachnidelor.* Este de aşteptat ca imaginaţia fabricanţilor de ştiri şi curente senzaţionale să nu lîncezească în următoarele decenii, şi alte cantităţi de cîlţi şi tărîţe să capete, prin tors şi mestecare cu făcăleţul, fluenţa în stare să le treacă din recipiente în pîlnia teleimprimatoarelor, şi de acolo în urechile şi inimile oamenilor. Bazaconia alarmantă e o hrană de care spiritul nostru perisabil va fi întodeauna înfometat. Mai mult ca sigur că se vor prezice ştiinţific alinieri periculoase de planete, şutul lui Marte în poarta Gibraltarului, cu accidentarea mortală a Spaniei, lansarea de pe trambulină a unui nou Krakatoa, cu multe victime în stalurile invadate de lavă, alergări la o sută de metri garduri ale lucrurilor iritate de un nou cutremur, trageri la semn cu napalm, bombardamente de antrenament, asalt şi rugby, curse de urmărire ale ciumei, holerei şi individualismului cataral, ascensiuni alpine pe cele mai înalte culmi pentru evitarea muşcăturii ţînţarilor şi albinelor scoase peste noapte din fundul pămîntului şi din răbdări. Cîlţii şi tărîţele vor năclăi atmosfera şi vor infesta apele, ecologia şi igiena stradală vor urca la mare cinste, ne vom mira că încă mai respirăm, vom saluta soarele mai fanatici de cum îl salutau vechii orientali, vom mulţumi din inimă unui primar de cătun sau unui doctoraş că apa curge proaspătă la robinet,

iar copiii se joacă cum s-au mai jucat de-a sînt soldat şi călăreţ, că femeile se lasă mîngîiate şi mare lucru nu se întîmplă pe planeta noastră, căci bazaconiile nu sînt decît o afacere ca oricare alta, cu cîştiguri nete, pierderi ocazionale şi fluctuaţii pe măsură la bursă.

Nu sînt, desigur, de subapreciat unele primejdii, doar nu sîntem adepţii tembelismului şi nepăsării fără limite... Sînt posibile scăderi ale tensiunii în rezervorul lanternei cu care mergem, ca toţi oamenii, acolo unde se cade să rămînem singuri, sînt foarte probabile alterările maionezei şi pastei de peşte, putem prevedea dispariţia magiunului şi a sticlei de ochelari, moartea bunicii, căderea Bastiliei, subţierea peliculei abţibildurilor, împuţinarea aurului pentru verighete, înmulţirea laudelor şi a diplomelor de merit, a premiilor literare, a fluturilor de noapte perturbatori de somn şi transmisiuni în direct de la cazinoul din Monte Carlo.

Dar stă în putinţa omului şi a dobitoacelor care îl asistă să prevadă, să preîntîmpine şi să preambaleze aceste probleme, cine se teme, în realitate, de Virginia Woolf? Cu inteligenţă şi maximă încordare, se poate veghea ca lanterna să nu se consume, maioneza să nu se degradeze la căldură, bunica să nu clacheze, magiunul să ajungă întins pe masa săracului şi a bogatului, căderea Bastiliei să nu aibă loc, premiile literare şi diplomele de merit să satisfacă toată suflarea, ca pîinile şi peştii din legendă, aurul pentru verighete să fie înlocuit cu materiale plastice şi abrazive, fluturii de noapte să fie constrînşi a alege regimul de zi. Imensă şi în veci de admirat este forţa regelui tuturor bunurilor acestui pămînt, care pune cu mintea lui în ecuaţie şi magiunul şi traficul planetelor pe orbitele lor supraaglomerate!

74. ...*problemele ridicate de Războiul de o sută de ani.* Condamnabilă atitudine! Andronicus, trăind strict în prezent, se dovedeşte tembel şi ineficient cînd este vorba despre o conflagraţie trecută, de o asemenea amploare... Preocupat doar să mănînce şi să bea, el ignoră faptul că brînza şi rachiul sînt rezultatul încheierii cu succes a păcii, la masa tratativelor, ca urmare a presiunii cercurilor înaintate ale Europei. Poţi fi indiferent faţă de războiul cu volsgii, cu etrurii, cu broaştele şi lăcustele, dar nu faţă de Războiul de o sută de ani! Căci ce a fost Războiul de o sută de ani? El a fost ca un spectacol de teatru cu patruzeci de pauze, or, se ştie, în pauze influenţa

educativă a piesei se pierde la bufet, la chiftele, Shakespeare diminuează cînd e tratat cu bomboane mentolate; războiul s-a tărăgănat peste limitele admise de nomenclatoare, răgazurile au pus pe drumuri fiscul şi jandarmii spre a răpi din căminele sărmanilor supuşi pînă şi cenuşa şi fumul pe care aceştia le drămuiau şi le recondiţionau fără istov. De atitudinea noastră faţă de Războiul de o sută de ani depinde rezolvarea războaielor de două-trei zile, ca şi a conflictelor surde şi profund costisitoare de o mie de ani.

E straniu cum un lucid şi pacifist ca Anonimul şi-a uitat convingerile şi a lăsat să-i scape din gură o bucată atît de rumenită.

75. ...*din acceleratorul de celule şi osmoze.* Pentru prima oară întîlnim informaţii privitoare la procedeul prin care vorbitorii au trecut de la condiţia de oameni la aceea de animale compuse. S-ar fi crezut, din lectura de pînă aici, că saltul şi mutaţia se datoresc unei autodepăşiri de sine — somatice şi morale. Aflăm, nu fără surprindere, că subiecţii au suferit o operaţie într-un laborator, amănuntele deocamdată ne lipsesc. Oricum, trecerea şi dobîndirea unui nou statut biologic s-au făcut cu deplinul asentiment al vorbitorilor, asta este soarta pe care şi-au dorit-o şi, din text şi subtext, reiese că toţi, cu excepţia ce se va întîlni, sînt mulţumiţi de ea.

76. ...*Începuşi prea devreme, Împărate!* Se pare că Napoleon ar fi dat un răspuns ce ar fi sunat aşa: « Vorbe de clacă, prealuminate! Daţi-mi o pasăre vie şi-i veţi vedea îndată fulgii zburînd prin aer, puneţi-mi pe umăr un crocodil colţat şi-i voi dezmembra cît ai zice peşte lunga coloană vertebrală, procuraţi-mi cea mai rezistentă curtezană şi o veţi vedea curînd consumînd săruri şi tratate morale, aruncaţi-mă pe-o insulă ostilă şi-o veţi vedea într-un singur an îmblînzită de rîsul şi joaca copiilor mei. Sînt puternic şi universal, mai devreme sau mai tîrziu, prin braţul meu, lumea va fi rumeguş! » Un martor ocular pretinde că împăratul a mai adăugat şi aceste cuvinte: « Noroc că bunătatea lui Dumnezeu nu mi-a dăruit şi un scărpinat al cefei şi burţii, că aţi fi văzut pe Bernadotte scărpinîndu-se de-a lungul întregii coaste a Scandinavei, pînă la pol... »

77. ...*aş putea avea două.* Comentatorii înclină să creadă că aici se află un element de autobiografie a Anonimului, care, într-o împrejurare încă incomplet lămurită, ar fi exprimat

regretul său că n-a fost înzestrat cu două capete, lucru pe care îl vedea realizabil odată cu progresul ştiinţei. Trebuie să recunoaştem că, într-o lume bipolarizată, cu alternative şi dileme, înzestrarea cu organe duble şi cu o oarecare independenţă funcţională ar evita multe situaţii delicate.

78. ...*bibilică sau, Doamne iartă-mă, raţă*... Dispreţul pentru bibilică şi raţă ni se pare nesusţinut. Raţa e o pasăre mereu mai rară, ca ibisul şi dumbrăveanca, aceasta reiese şi din şirul meniurilor de pe listele de bucate ale restaurantelor, dispreţul pentru aceea care înnobila cu sacrificiul vieţii varza călită şi ciorba de castraveţi nu face decît să descurajeze pe virtualii crescători de raţe, pe cineaştii care le descompun zilnic legănarea, de o aleasă eleganţă, pe ornitorincii care folosesc o bună parte a anatomiei acestei păsări spre a supravieţui în vremurile moderne.

Cu atît mai mult cu cît raţa încetează, în paginile parcurse, de a mai fi doar un component al mîncărurilor delicioase: păşind legănat către o viaţă demnă, raţa îşi vede asigurată — de-a lungul văioagelor, bălţilor şi smîrcurilor planetei — o ascensiune la care nici nu putea visa gurmandul Trimalchio.

79. ...*nici marşul triumfal din Aida*. Este vorba despre acea aleasă şi simţitoare bucată militară ce aduce la Operă milioane de spectatori nemulţumiţi de fanfara regimentului din localităţile în care trăiesc şi speră, muzica gălbuie a verdelui italian avînd puterea de-a le stimula pofta de mîncare şi dorinţa de mai bine. Pretutindeni în lume, marile săli de operă sînt înconjurate de constelaţii de bodegi, cîrciumioare, localuri cu grătar şi băuturi de soi, unde bărbaţi scutiţi de armată şi luxoase femei năzuind să fie îmbrăţişate măcar de-un căpitan în retragere, deopotrivă excitaţi de tonurile alămurilor şi de tobele Dike Bertha, găsesc frigăruile şi momiţele jinduite, vinurile potrivite unui veritabil festin artistic.

Ce dovadă mai grăitoare pentru funcţia ameliorativă a Artei?

80. ...*pînă la biruinţa ideii*. Un text răzleţ, localizat de autor într-o zonă a Imperiului Roman, text neinclus în scriere pentru lipsa unităţii de stil, ce îl trimite mai curînd la alte opere şi titluri decît la cartea de faţă, este concludent pentru preocupările Anonimului în direcţia anticipaţiei ştiinţifice. Îl reproducem după manuscrisul princeps:

Institutul de gravimetrie variabilă, Brăneşti, 18 ianuarie 2081.

Iubite prietene, îmi anunţi necazurile tale şi îmi soliciţi, în termenii reci ai oamenilor de ştiinţă, sfaturile în legătură cu nefericitul tău accident. Îmi permit să-ţi ofer doar pe acelea ale unui prieten care uită calităţile lui speciale, spre a-ţi vorbi de la inimă la inimă, asta şi pentru că întrebările, nedumeririle şi, pe cît îmi pot da seama, reproşurile şi ironiile — pe care nu le merităm nici eu, nici descoperirea mea privitoare la diminuarea dirijată a forţei gravitaţionale —, cer un răspuns simplu, de bun-simţ, la îndemîna oricui, nu trebuie să fii savant ca să-l formulezi...

După cele întîmplate, pe care le regret din suflet, aprecierea ta precum că descoperirea şi tehnicile mele reprezintă « un adevărat scandal » ar fi putut să mă înnegureze, însă eu o înţeleg nu ca pe o concluzie a penibilelor suferinţe pricinuite de dubla fractură, care te-a ţintuit la pat atîtea luni, şi nici ca pe o expresie a subiectivităţii tale iritate, de care dădeai dovadă şi care te făcuse ilustru în clasele superioare ale liceului « Cantemir », ci pur şi simplu ca un adevăr evident: toate marile descoperiri şi invenţii au apărut, într-adevăr, scandaloase în ochii omului de pe stradă, căci scoaterea lui « de sub legile fizice şi biologice în vigoare », oricîte bucurii ar promite muritorilor, este în fond o violenţă, zdruncină « statornica aşezare a Firii », subminează obişnuinţe, tulbură conştiinţele şi chiar interesele imediate, modificînd funcţiuni şi instituţii publice străvechi, şi revoluţionează o gîndire ce se simte sigură numai cînd parcurge drumuri îndelung bătătorite, consacrate de trecerea calmă a multor anotimpuri.

Scandaloasă, da, această insolentă soluţie! Şi cum ar putea fi altcum, cînd omul, obişnuit să cadă la pămînt din pricina şi celei mai neînsemnate pietre ieşite din caldarîm, se surprinde în căderea de la mulţi metri înălţime asemenea unei păsări, căci, îndată după precipitarea în gol, îşi simte trupul uşor împins de jos în sus, apoi, pe măsură ce corpul îşi urmează căderea, o dulce încălzire a membrelor şi o lunecare îi redau echilibrul (ştii bine că accidentele devin grave nu atît din cauza proiectării, cît din aceea că proiectarea neaşteptată produce o totală dezor-

dine!), astfel că, la atingerea solului, nu-i rămîne decît să-şi continue mersul pe care îl începuse la înălţime? Scandaloasă, într-adevăr, cînd priveşti cum dulgherul înaltelor coşuri, betonistul cutezătoarelor copertine, sudorul grandioaselor poduri şi ameţitorilor zgîrie-nori lucrează lipsindu-se de centurile de siguranţă, ba îşi permit şi unele figuri acrobatice... Am văzut recent aşa ceva, la Milano, unde un vopsitor făcea adevărate tumbe pe streaşina impunătorului bloc *Pirelli*, smulgînd aplauze furtunoase asistenţei de cîteva mii de oameni zăbovind ca să-l admire. Scandaloasă, fără îndoială, cînd vezi, cum am văzut şi ziarele au relatat, un septuagenar ştergînd fără grijă geamurile apartamentului său de la etajul zece al unui bloc din Dorobanţi...

Scandaloasă descoperire şi pentru că gîndirea noastră n-a depăşit întru totul credinţa secolelor prudente după care trecerea peste ape şi pămînturi ar aparţine exclusiv unor fiinţe superioare nouă, zei şi eroi de basm. Aşa scandaloasă a apărut şi prima încercare de zbor fără propulsare, doar pe baza folosirii undelor magnetice intrate în raport antagonic, reuşită a englezului Eliot, care mie însumi mi-a produs oribile frisoane, acum cîţiva ani, cînd a trebuit să zbor cu nacela lui (mi se ceruse părerea). Oamenii au însoţit scepticismul, sau uimirea, sau stupefacţia lor în faţa noului cu ironii, zîmbete jignitoare, reproşuri şi alte asemenea, dintre care n-au lipsit anecdotele, şi studiul atent al acestor reacţii arată că acesta este modul cel mai răspîndit de a face ingurgitabile situaţiile pe care raţiunea leneşă şi conservatoare le refuză spontan. Îmi aduc aminte cum în timpul experimentării ipotezei mele la poligonul de la Buzău, un cunoscut al meu, intelectual cu o aleasă pregătire filosofică, m-a somat violent să nu mai continui probele, afirmînd cu toată seriozitatea că omul viitorului, eliberat de spaima căderii, va deveni atît de sigur de sine, încît nu va mai cunoaşte bună-cuviinţa, rezerva, teama, devenind mai agresiv şi mai nepăsător cu semenii decît a fost vreodată. Îmi oferea un exemplu străvechi: automobiliştii secolului trecut, trezindu-se peste noapte stăpînii a sute de cai putere, începuseră să creadă că le-a fost restituită de Dumnezeu calitatea primordială, şi îşi exercitau forţa spărgînd cu motoarele lor solide ziduri şi balustrade de poduri, stîlpi de telefon şi magazine aflate pe marginea şoselelor, ba mai mult, începeau să creadă că motorul sub presiune le poate reda iubita care îi părăsise,

le poate ameliora situaţia financiară, îi poate vindeca de bolile îndelung neglijate... Îţi imaginezi ce zîmbete mi-au produs argumentele individului, ce haz am făcut cu colaboratorii mei evocîndu-i temerile...

Spre a mă păstra în limitele adevărului, ţin să-ţi amintesc unele pericole reale ale descoperirii mele. Mi s-au semnalat, şi accidentul tău vine ca o confirmare, unele situaţii delicate, chiar dureroase, rezultate din graba cu care sîntem ispitiţi să simplificăm lucrurile, meteahnă a jalnicului secol al luminilor. Astfel, unii cred că e suficient să-ţi supui conştiincios organismul tratamentului cu izotopi radiocelulari, pentru ca oasele şi sîngele să capete proprietatea de-a respinge forţa gravitaţiei, odată ce aceste sisteme au fost alarmate nervos. Repet, şi am subliniat aceasta cu majuscule în toate comunicările mele, că sînt necesare, paralel, încă două programe de pregătire, la fel de importante ca şi primul: antrenarea centrifugală a urechii interioare şi a cerebelului, inclusiv pregătirea chimică a sensibilităţii cutanate, şi, lucru ceva mai anevoios, reeducarea responsabilităţii şi a instinctului de conservare, alterate de o îndelungă practică a prudenţei şi cutumei, antrenament deloc dificil pentru orice om « cu ştiinţă de carte şi oarecare bunăvoinţă », cum spunea în secolul trecut profesorul Moisil...

E de la sine înţeles că ştiinţa şi tehnica, marile lor deschideri, nu pot face nimic fără veghea calificată a spiritului, ale cărui antrenamente au început înaintea lui Socrate şi se vor încheia, ca să glumin puţin, curînd după dispariţia galaxiei noastre. Ca să glumim din nou, sînt oare de imaginat navete cosmice şi submarine conduse de calibani, submarine atomice şi calculatoare aleadine la al căror pupitru de comandă s-ar afla analfabeţi sau, lucrul nu e chiar de domeniul absurdului prea absurd, indivizi specializaţi în polenizarea artificială... remarcaţi cîndva în meseria lor şi... promovaţi?

De dezastre au parte negreşit cosmonauţii care, în drum spre Venus şi Jupiter, ar azvîrli peste bord, ca netrebnică, îndoiala: dacă nu te echipezi cu puţină îndoială, dacă iei drept suverane şi fără posibilitate de eroare mecanismele pe care le conduci, ceva esenţial în conducere îţi lipseşte şi, răsfoind nepăsător o carte în cabina ta autoreglabilă, te poţi trezi arzînd în straturile superioare ale atmosferei sau eşuînd în largul oceanului. Imaginea unei maşini perfecte ce îşi iese din fire,

cu toate instrumentele ei de control, îl obseda pe marele Heymer, şi obsesia l-a salvat atunci cînd, îndoiala sporind, a luat în mînă manetele de comandă şi, controlîndu-le, şi-a dat seama că îl despărţeau doar cîteva secunde de coliziunea cu un uriaş meteorit.

Veghea, responsabilitatea, îndoiala şi, întotdeauna, speranţa sînt instrumente de lucru curente, nicidecum demodate, ele ne feresc de maladia numită în laboratoarele noastre şuruberita acută. Esenţial este ca spiritul, acelaşi de care s-au servit şi moşii noştri, să fie lăsat să-şi facă cursa normală, căci, dacă pierdem unele credinţe şi deprinderi, achiziţionînd în locul lor altele, trebuie să ştim că spiritul omenesc rămîne în fond acelaşi, simţurile care i-au purtat pe spanioli pe mări prezentau acelaşi sistem integrat şi răspundeau aceloraşi comenzi.

Iartă-mi lunga paranteză pregătitoare la răspunsul pe care mi l-ai cerut. La accidentul ce te-a ţinut la pat te-a dus lipsa antrenamentelor despre care ţi-am scris mai sus. Este mai mult ca sigur că, în momentul începerii căderii, te-au preocupat lucruri lăturalnice scopului, ai încetat să stăpîneşti cele cîteva controale (şi, Doamne, cît de puţine sînt!), te-ai lăsat cuprins de ceea ce noi numim difuziune anarhică a contraforţei, şi recunoşti tu însuţi, nu căderea în gol ţi-a produs accidentul, ci doar poziţia incorectă a corpului la contactul cu solul, abatere ce nu reprezintă unu la mie din totalul experienţelor de pînă acum.

Te conjur, nu face o proastă popularitate descoperirii mele. Şi, dacă totuşi mai ai rezerve în legătură cu explicaţiile alăturate, urcă în helicopterul tău confortabil şi repezi-te la Brăneşti într-una din zilele de instruire publică, zile anunţate săptămînal în gazete, unde mă vei vedea plonjînd de pe o trambulină de 150 de metri şi revenind pe asfaltul poligonului teafăr şi voios, atît de voios şi plin de viaţă, încît nu ştiu cum vei suporta îmbrăţişarea herculeană pe care ţi-o voi oferi.

Însănătoşeşte-te grabnic şi vino curînd. Al tău vechi amic, Ion Ionescu-Brăneşti.

81. ...*pe teritoriul ospitalier...* Paginile parcurse se dispensează de orice comentarii, căci adevărurile n-au nevoie de avocaţi, cu toată diferenţa dintre un editor şi un avocat. Singura observaţie care s-ar putea face ar fi următoarea: cu toată complexitatea şi punerea pînă la detaliu a problemelor, autorul a trecut uşor — probabil din cauza grabei — peste

indicaţiile barometrului şi a ignorat, cel puţin în perioada scrierii acestor pagini, previziunile meteorologice difuzate zilnic. Jumătate din evenimentele importante ale vieţii noastre se desfăşoară în regim ploios, importanţa ploii nu mai trebuie subliniată... Anonimul se dovedeşte aici — şi pentru aceasta întreg textul său se ofileşte în mod nedorit — superficial faţă de realităţile adînci.

82. ...*dulce şi aromată.* După cum cititorul cu siguranţă a observat, aceste două adjective revin, îngemănate, de mai multe ori în textul Anonimului. Nu e o întîmplare, căci nimic pe lume nu e întîmplător. Este ştiut că, indiferent de lumile posibile visate, cei mai de seamă utopişti au pus la temelia vieţii viitoare dulceţuri şi arome. Un Tour Eiffel mirosind a scorţişoară e altceva decît acelaşi edificiu duhnind a unsori, un Jean-Jacques Rousseau perdăfit cu zahăr pudră e net superior aceluiaşi autor trecut prin experienţele pedagogice de el preconizate. Putem gîndi la galoşi şi la farfurii zburătoare cu gust de cimbru şi arome de găluşti.

83. ...*efort mărunt de imaginaţie.* În situaţia de faţă, nu se poate vorbi despre imaginaţie, deoarece lătrătorul care are cuvîntul a fost produs în laborator. Pentru cîinii obişnuiţi, afirmaţia rămîne valabilă.

84. ...*mi-a înfipt în inimă pumnalul.* În ciuda părerilor contrare, cred că fragmentul *Asediul Sienei,* inclus mai înainte în aceste note, aici şi-ar avea locul. Fac cuvenita specificare spre a înfrunta pe cercetătorii W.W. Ford şi M.M. Gaster, pe care diplomele i-au catapultat, fără merite reale, la universităţile din vestul Homericii.

85. ...*eu cu specialiştii mei...* Quintilianus Sextus Opel, indicat în texte şi prin simplul nume Sexus, nu era în orice caz nici demagog, nici palavragiu de colţ de stradă: el se înfăţişase în senat însoţit de o seamă de meşteri, care să-i vină în ajutor în caz de nevoie — un tîmplar, un cititor în stele, o vestală începută, un spiţer personal trăgînd după sine o tonetă cu ierburi şi licori, un ebenist priceput a mîna o caleaşcă în interiorul căreia se afla un salonaş Louis XV, un procurator în Sicilia, căruia să-i adreseze, spre satisfacţia senatorilor, pasagere observaţii cu privire la iluminatul Viei Appia şi modalităţile de trecere a Tibrului prin bucătăria curtezanei Lesbia, favorita tinereţii lui. Este de neînchipuit să nu fi putut aduce la faţa locului cîţiva radiofonişti experţi, dacă cumva aceia nu se aflau încă din ajun în cabinele lor, la cască.

86. *Ce e debandada*... Precis, nimeni nu ştie ce este o debandadă, şi aceasta reiese din text, unde cuvîntul este frecvent utilizat. După cum se ştie, atacurile, violurile, tîlhăriile, asediile, încăierările, războaiele înseşi sînt date, făptuite şi purtate de *bande* şi nu de *debande*, cu toate acestea, rău se vorbeşte numai despre cele din urmă. În privinţa bandei, se poate spune astăzi, fără temere de-a greşi, că ele sînt mai periculoase decît haitele sau stolurile, poate şi pentru faptul că iau în timpurile moderne denumiri liniştitoare — fracţiune, batalion, societate pe acţiuni, asociaţie, breaslă, bisericuţă, sectă, grupare constituită pe bază de credinţe identice etc.

87. *Regretabila boicotare*... Nu e vorba despre aşa ceva. Surse demne de încredere ne dau informaţia că a fost vorba numai de aruncarea înaintea vorbitorului a unei cutii de conserve desfăcute, care făcînd explozie, a împroşcat cu bulion şi roşii o parte a asistenţei. Procedeul e frecvent uzitat, intră în practica obişnuită, nu mai surprinde nici pe membrii parlamentelor. Vorbitorul s-a retras, desigur, fiindcă nu mai avea cuvinte şi, probabil, aer.

88. *Macedoneanu*, erou al unei istorii lungi cu furturi de tablouri, tentative de mituire, scrieri de cărţi cu colaboratori de aceeaşi teapă, evocatoare de bătăi şi chefuri. Contrar părerii că ar fi sfîrşit pe scaunul electric, se ştie foarte precis că, istoria promovîndu-l, l-a absolvit.

89. ...*răsplata meritată*. Sancţiunile rapide, după judecăţi sumare, discrete în procedură şi clamoroase după execuţie evită, într-adevăr, multe neajunsuri ale vieţii dobitoacelor. Cîinele atacă la ceafă, lupul la bot, boul dă cu copita, şarpele înveninează pe loc. În fond, sancţiunea presupune nu numai decelarea vinei şi izolarea vinovatului, dar şi evitarea răspîndirii infracţiunii. Cu cît e mai rapidă, lichidarea afacerii se dovedeşte mai binevenită. Se cunosc cazuri cînd au fost sancţionaţi toţi membrii unei haite, ca exemplu pentru haitele celelalte, care nu mai erau de mult în viaţă. Întorsătură fericită...

90. ...*să cădelniţăm căţuia*... Obiectul aparţine inventarului bisericesc, termenul este folosit de Arghezi, în timp ce un poet contemporan lui spune: « tămîiază-mă, dar vezi să nu-mi spargi capul cu cădelniţa, cu căţuia »...

91. *Bunăvoinţa federală*... Informaţie preţioasă privind organizarea teritorială a regnului. Unele forme ale administraţiei umane au dăinuit, din păcate... Se cunosc totuşi şi formaţii

noi ca, spre pildă: arondismentul girafat, vulturăria inferioară, garda bezmeticească.

92. *un film...* Fusese în ţări îndepărtate, unde filmul încă supravieţuia scenelor vivante. Călătorii mai cad uneori în ispită, cu toate că la înapoiere regretă din suflet că au rătăcit în labirintul de celuloid.

93. *criza ciclică.* Heinrich Brod crede că vorbitorul nu e documentat: zona indicată, spune cercetătorul, n-ar cunoaşte asemenea fenomene. S-ar putea să fie aici o eroare de scriere, să fie vorba despre ciclon.

94. *ham-ham.* Formulă de încheiere a emisiunilor radiofonice, după care urmează întotdeauna un semnal muzical liniştitor.

95. *temele minore.* Să fim serioşi: cum adică, i se reproşează lui Schliemann că a călătorit în jos şi nu lateral? Şi săpînd pămîntul poţi ajunge departe!

XXXIII. *Vorbitorul dădea semne de epuizare. Vorbea de atîtea ore şi încălţările îl ardeau, cămaşa i se făcuse de muşama rece pe pielea opărită, ochelarii pince-nez se aburiseră, astfel că mulţimea dinaintea lui părea să înoate în zăpezile Antarcticei. Mirosul de plăcintă dăinuia încă în atmosferă, dar idealurile şi speranţele erau mai presus de foame şi produsele bietului ferrarez se depreciaseră comparativ văzînd cu ochii. Vine secolul minunilor tehnice şi al plăcintelor cît uşa, îşi spuneau oamenii, încă puţină răbdare şi toate darurile vor fi aici. Le vor aduce pe tăvi aurite bicicliştii, călugării, meşterii şi soldaţii care aşteaptă încheierea mitingului şi pocnetul de start al domnului... « că n-am reţinut, dragă, cum îl cheamă pe drăguţul ăsta de le ştie pe toate... »*

Ultimele cuvinte le rostise o tînără cu fusta foarte lungă, vrăjită de exemplele ce i se vînturaseră prin faţă, şi care reţinuse că mînecile şi poalele rochiilor se vor scurta pe măsură ce vor scădea prejudecăţile. « Le ştie atît de bine, că juri că a trăit poimîine », se minună tînăra, şi îşi trase rochia pe pulpe în sus. « Cum să nu le ştie? îi răspunse contesa de Hoburg-Bonnechance, ce tocmai descinsese din biplanul personal, dar urmărise gazetele şi, în timpul călătoriei din Majorca pînă aici, avusese timp să-şi consolideze opiniile. E doct ca un zeu şi frumos ca regina Suediei. L-am avut de două ori oaspete la masă, se mîndri ea, mănîncă ales ca un tenisman. » « Dar n-am înţeles bine, reveni tînăra, ce profesiune are, ce pregătire? » « Oh, ma chère,

vulgarizezi enorm! Domnul practică fericirea universală, e cel mai apt dintre miile de futurologi pe care îi pregătesc cele trei sute de universități din lume la ora actuală, viitorul e ca un rîu nărăvaș, dacă nu-i zidești ecluze și stăvilare, îți scapă pe cîmpie și-ți îneacă totul... De aceea are diplomă pentru toate profesiunile.»

XXXIV. *Că va fi așa, își reluă marinarul cuvîntarea, nu încape îndoială, căci încă Darius al perșilor a spus, citez din memorie: «Lumea va fi una și indivizibilă, trenurile vor circula fără oprire la cantoane, iar poduri nu vor exista. Mașina cu abur va fi înlocuită de mașina cu explozie, apoi vor veni avioanele, terasamentele devenind de prisos... Va fi bine. Putem gîndi o umanitate alergînd ca o herghelie pe întinsul unei puste în flăcări.» Și încă un citat, dacă îmi permiteți, de această dată sînt nevoit să-l citesc, fiind mai lung, mai adînc, mai subtil.*

Scoase din buzunarul tunicii o foaie, și potrivindu-și pe nas ochelarii cu ramă groasă, inginerească, de bagà, citi următoarele: « Iubite tată, îți anunț o veste nu tocmai agreabilă... Buna mea mamă, scumpa ta soție, a fost răpită marți noaptea de teroriști. Un mesaj telefonic ne asigură că este în viață, bine dispusă, deocamdată nu duce lipsă de nimic, în afară de liniștea căminului. Pentru răscumpărarea ei, diviziile portocalii, în mîna cărora se află, pretind zece milioane de lire elvețiene. Îndoielile mele precum că e o farsă au fost înlăturate: teroriștii mi-au trimis într-un colet degetul ei arătător.

Nu e timp de palavre. Lasă mitingurile și înapoiază-te acasă pentru a rezolva în bune condiții afacerea, pînă vineri la orele 21, altfel viața minunatei noastre mame și soții este în pericol. Al tău, François.»

XXXV. *Vă cer scuze, iubiți participanți la această adunare, pentru lungimea citatului, eu însă v-am avertizat... Mai mult, în scrierea sa* Declinul și Creșterea, *alt clasic al gîndirii ne spune, citez: « Vom uita războaiele și alte mizerii, grijile ne vor părăsi.» Unii, sceptici pînă la pesimism, spun: « Bine, bine, dar dacă nu vom avea războaie și griji, nu vom recurge oare la artificii spre a inventa altele și a nu ne plictisi?» Acestora, și altora de aceeași teapă, josnici precupeți de vise mărunte și paleative, tarabagii cu vederea mai scurtă decît lungul nasului, jalnică adunătură de drojdii și borhoturi, pescuitori în apă tulbure, cerșetori în haine de lorzi, unelte ale Legiunii*

străine și ale oficinelor mafiote, mercenari în slujba speculanților și traficanților de bursă neagră, agenți perfizi ai negustorilor din Soho și Hong-Kong, lupi sîngeroși în blană de oaie, bozii și ghebe otrăvite, lepădături și avortoni ai unei lumi condamnate, zarafi de biserică și avocați apărători ai găinarilor prinși cu mîța-n sac, lor și tuturora le răspund categoric: Nu, domnilor!» Am închis citatul.

Reiese limpede că nu vom inventa nimic, continuă vorbitorul, știut că viața va fi atît de apetisantă, atît de îmbietoare, încît petrecerile și distracțiile nu ne vor da răgazul să mai inventăm, iar dacă totuși o vom face, în virtutea unei lungi habitudini, nu ne va da nimic ghes să experimentăm invențiile, să ne obosim cu fleacuri...»

XXXVI. *Cam de pe la al doilea citat, difuzoarele arenei scîrțîiră lung, pocniră de două ori, după care peste capetele mulțimii se așternu o liniște adîncă. Bicicliștii, guerillarzii, macaragiii văzură la tribună un bărbat falnic și bătăios scuipînd foc, săgetînd azurul, agitînd o foaie de hîrtie, zbătîndu-se, ridicînd mîinile spre cer, apoi coborîndu-le, între timp crezură că impetuosul atlet intenționează să se dea peste cap, și odată revenit pe picioare, să-și ia ochelarii de pe jos, să-și strîngă jucăriile și să-și ia tălpășița. Liniștea era îmbietoare, astfel că oamenii îl lăsară la treburile lui, se risipiră pe la hambare și magazii, prin depourile locomotivelor și sub podurile rulante și reîncepură jocurile părăsite, bîza de preferință, dar și titirezul, tabinetul, popa-prostul, dambilușca, cercul și surceaua, porcii rîd, coarda, bilele și barbutul, cel pentru care intri și-n ocnă.*

Sosiră îndată plăcintele calde, se înapoiară, de pe unde își vor fi pierdut vremea, și ziariștii, undeva în marginea pădurii de salcîmi se ridică o baracă și apărură pe scena montată în grabă o motociclistă pentru zidul morții (femeia știa să înghită și săbii), un mutunache, trei pisici de Angora pe biciclete. Dintre toți însoțitorii și prietenii care veniseră să desferece secolul următor, bicicliștii se arătară cei mai interesați: sosi chiar o vreme cînd nu-și mai puteau ține burta de rîs. «Viața merge înainte, el (și arătă spre vorbitorul ce acum citea din nou, de astă dată dintr-o broșură) tot bate pasul pe loc cu secolul lui.» «Să fie sănătos, strigă unul. S-a lăsat noaptea și ne e de-ajuns!» «Și eu zic la fel, spuse un altul, uite, soarele se ridică deasupra creștetului, acum vine ora mesei și trebuie să ne retragem pe la bodegi să ne astîmpărăm foamea» «Mais il

caractèrise très exactement les détails de notre avenir, spuse o doamnă în vîrstă, trecînd pe-acolo ca un reproş. *Dès sa première enfance, il nous avait laissés bouche-bec avec sa dialectique infaillible... ma petite biche...* » « Ia să nu mai facă pe Mesia cu nişte prăpădiţi ca noi ! exclamă un zidar cu hainele şi faţa albe ca prima zăpadă. Taică-său umbla prin tîrguri să-ntrebe oamenii ce doresc să le aducă Moş Crăciun... Deschisese o gheretă unde primea cereri... N-a satisfăcut nici una. Acum, ăsta, cu nimic mai breaz, ne îmbată cu apă rece. Am lucrat cu el, e zugrav de meserie, ştie el ceva dar nu mare lucru. Îl cheamă Herbert sau Robert, cred că e evreu sudamerican»...

Începuse să plouă, vorbitorul — fără să se întrerupă — îşi deschise umbrela, cîţiva îl ajutară să-şi prindă pe umeri o pelerină, un băieţaş îi aşeză în faţă un pahar cu apă, un altul îi aduse un teanc de cărţi cu lungi semne de hîrtie, pentru a fi citate, el le mulţumi şi le spuse ceva spiritual, care îi făcu pe cei din preajmă să aplaude.

Ce a spus nu s-a auzit, o va reproduce mîine Corriere de la sera, *în prima ediţie, difuzoarele fiind în continuare mute, însă poanta nu se va pierde.*

XXXVII. *Cîţiva, în şir indian, înaintau hotărîţi prin mulţime, dar se împotmoleau ori de cîte ori întîlneau nodul celor ce, în cerc, făceau bîza şi dambiluşca. « Mai isprăviţi cu foiala ! » se răsti unul, care şedea pe-un scaun de arbitru. « Îţi convine, arbitrezi, ce-ţi pasă ! îi rînji cel din capul şirului. Însă pe noi ne trece şi ne dăm de ceasul morţii să dibuim o budă. Cînd am încercat să ieşim din perimetru, soldaţii ne-au împins înapoi. Sînt cîteva grupe de şoc, care se poartă cu neînchipuită brutalitate. Unul a şi scos pistolul la noi... » « Ţi se năzări, poate, spuse un bătrînel ce tocmai potrivea dambiluşca. Unde ai văzut pistol şi la cine ? » « Oho, făcu un bărbat între două vîrste, şi învîrti nervos o cheie de contact în mînă. Eu am văzut încă de azi-dimineaţă companii, ba chiar batalioane de paraşutişti, purtînd puşti automate şi grenade. Mai tîrziu am văzut şi cîteva tunuri sub colina de colo, cred că la ora asta au fost trase în tranşee, camuflate cum se cuvine, cu lăstăriş proaspăt... Oricum, stîlpii pe care îi zăriţi lîngă oaza de aluni susţin sîrmă ghimpată şi reţele de înaltă tensiune... Şi totuşi, mi-a şoptit un prieten, se poate ieşi printr-o galerie subterană. Italienii au săpat-o foarte foarte priceput, d-aia cer opt lire pentru trecere...*

Bună afacere ! Eu mai rămîn, vreau să știu ce spune Amin despre irochezii americani, a căror soartă, se zice, e pecetluită.»

96. ...*ar fi fost prea mult.* Dimpotrivă, niciodată această chestiune nu trece de modeste aluzii și bunăvoințe. În altă ordine de idei: oțetul nu e mult cînd e tare.

97. ...*crocodil.* De remarcat obiectivitatea bazată pe principii a referentului, care nu ține seama că de față se află și crocodili și spune fără menajamente adevăruri despre strămoșii lor. Exemplară, rară atitudine!

98. ...*ca orice lucru care e viu.* Cu toate acestea, memoria animalelor e apreciabil mai îngustă decît aceea a omului, de ce să n-o recunoaștem... Dar nu această particularitate le și asigură fericirea?

99. *numai resturi și deșeuri.* Temă centrală a întregii lucrări: nu ne sprijinim niciodată pe bunuri și cunoștințe integrale, toate fiind filogenetic niște succedanee.

100. *batjocorit de vietăți...* Ca un fir roșu trece în toate cuvîntările ideea că tindem — ființe și obiecte — către starea supremă de pulbere. Se ignoră însă că și particulele prafului intră în raporturi de opoziție și se ocolesc numai cu intenția de-a se distruge reciproc.

101. *grupări și secte...* Lumea divizîndu-se la infinit. Din nou leit-motivul nisipului.

102. *răbdare la pîndă...* o excepție trebuie amintită: regele Prusiei.

103. *adulmecarea îi este necunoscută.* Afirmație ofensatoare, oamenii — cîți au mai rămas — pot să se supere și să redeschidă abatoarele. Dacă n-ar avea miros ascuțit, cum s-ar mai putea explica formidabilul avînt pe care l-a luat industria lor de parfumuri? Ei nu put mai puternic decît animalele; mistificarea prin arome se datorează exclusiv sensibilității lor.

104. *pumn de tărîțe.* Eroare ipocrită: ca om jinduia după o friptură de vită și ceva caltaboși. Pe de altă parte, merită a fi subliniat că secolul sporește meritele oamenilor în raport cu gradul de înfometare pe care l-au atins în tinerețe. După asemenea criterii de apreciere, pelicanul și nu leul ar fi regele dobitoacelor, căci mănîncă proporțional mai mult față de greutatea lui și suferă de foame, cînd n-are pește, în aceleași proporții...

105. ...*cît de bucuros am fost cînd...* A se observa repetiția cu puternic efect retoric; oamenii ar trebui să ia aminte, căci și expresia e o armă răzbunătoare...

106. *...să reducă... să ajusteze... să redimensioneze...* Încă o lovitură stilistică dată imperialismului uman.

107. *...o smîntînitoare...* Anonimul revine la timpi egali şi în diferite contexte, la acest motiv cvasimuzical, căci smîntînitoarea care merge în gol — se presupune — produce o cvasimuzică demnă de cvasiurechile cele mai alese (v. şi *Bibliografia generală).*

108. *De menţionat.* Ca şi *Cosmin te-a lăsat* etc. dă măsura subtilităţilor verbale pentru care dobitocul are o imensă disponibilitate — spre deosebire de om. Specialiştii susţin că sintagmele dereglate, calambururile, vorbirea în rimă se întîlnesc şi la om, dar numai la indivizii atinşi de lues şi mitomanie, precum şi la prăpăstioşi.

109. *...puţini la număr.* De văzut de cîte ori, cînd se foloseşte formula, sînt într-adevăr puţini. Joc sofisticat al statisticii...

110. *...vărul Ionescu.* Între timp, transferat la baza de micgross.

111. *...la lada cu gunoi.* Herbert Fleisch este primul care se foloseşte de terminologia salubrităţii: făraş, mătură, tomberon, perie de păianjeni, otreapă, şi lucrul se explică prin aceea că avea în familie gunoieri şi măturători de stradă, de unde şi trăsăturile ancilare ale cărţilor sale.

XXXVIII. *«Trăiască Împăratul!» strigă cineva, şi oamenii treziţi parcă din somn începură să aplaude. «Care împărat? Să-l vedem şi noi!» se agitară cîteva fete în costume cenuşii, purtînd pe manşete trese aurii şi o emblemă. «Uite-l, dragă, strălucirea lui îţi monopolizează ochii! Vorbeşte de treizeci de ore bătute pe muchie, se dovedeşte un orator de performanţă...» «Dar ce spune, dragă, că nu aud nimic?» «Desferecă viitorul, ne ţine treji, din cînd în cînd i se aduc telegrame de presă în care* Hawas *şi* Reuter *anunţă că trupele noastre au ocupat Danemarca, au debarcat în Noua Zeelandă, au pacificat Groenlanda.» «Şi cum face, dragă?» «Simplu, dragă: cuvîntul lui magic mobilizează pe loc şi trimite la luptă. Nu vezi cîţi erau şi cîţi au mai rămas?» «Eu presupuneam că oamenii s-au dus pe la casele lor...» «Pe dracu, dragă, nici pasărea nu iese prin reţelele de sîrmă ghimpată...» «Şi tu ce-ai de gînd?» «Eu? Eu am de croşetat, dragă, nu-mi pierd vremea, şi dacă printre picături mai prind şi cîte un cuvînt de-al lui, sînt fericită...»*

XXXIX. *Aflînd că difuzoarele refuză să-i ducă verbul fertilizator în depărtările însetate, vorbitorul își aminti un vechi procedeu oratoric și se adresă unui biciclist din față, ale cărui fălci amenințau să se rupă din cauza căscatului:* « *Hei, dumneata, cel cu pulover vișiniu și gazetă ! Ești pregătit oare să întîmpini spectaculoasele mutații, grandioasele salturi, fascinantele deveniri și mărețele promisiuni ale secolului ce vine ? Ești sau nu ești ? Mergi să-l întîmpini voios și calificat sau duci cu dumneata povara romantismului, șovăiala arhivarului, meschinăria croitoresei de casă, vorbăria cafenelelor, aroganța posesorului de autoturism, egoismul copilului crescut de o mamă fugită în India, fripturismul politicianului burghez, aviditatea amantelor preocupate să-și cumpere imobil, scîrba suverană a îmbogățitului de război și a norocului postbelic, spiritul de mare afacerist al băiatului de prăvălie, generozitatea de duminică a tîrgovețului, gelozia bărbatului a cărui nevastă joacă prin studiourile cinematografice, cabotinismul șefului de raion al unui supermarket, ignoranța dascălului de biserică, mărginirea inginerului care a inventat un dop, melancolia poetului care a traversat un pod și multe altele, înaintînd greu, neacceptînd sfaturi și ajutoare, trăgînd anevoie la carul părerilor anacronice și al bucătăriilor de campanie în care s-a sleit arpacașul ? Mergi înainte, cu ochii albăstriți de sineala tehnicii, cu pieptul grăbit și cu pasul umflat de mari sentimente, sau hoinărești pe la colțuri, te strîngi prin pustiuri, băltești pe povîrnișuri și te usuci în mlaștina fără ieșire a singurătății ? Spune, nu te sfii, omenește e posibil, în fond nici n-ar fi vina dumitale, așa ai fost crescut și așa ți se pare că trebuie să procedezi...*»

LX. *Cel vizat, ignorant în subtilitățile retoricii, după o clipă de nedumerire dacă lui i se adresează domnul de sus, ochelarii pince-nez sclipind anarhic, se dezmetici și decise să răspundă, așa cum se cuvine unui om bine crescut. Se ridică de pe scîndura pe care ședea, făcu semn cu mîna celor ce îl îndemnau să stea jos, spre a le arăta că întrebarea nu-l intimidează, și spuse:* « *Domnule și preafericite, m-ați ales pe mine, nenorocitul, ca să-mi ușurați povara de pe suflet sau ca să mă amăgiți ? Eu văd că sînteți stăpîniți, în linii mari, de gînduri bune și în acest caz m-ați brodit ultra... Necazul meu consistă că pe coordonatele înfățișate de domnia-voastră mi-a murit ieri nevasta. Au operat-o de fiere; ea avea, sărmana, încurcătură de mațe... Cumpărai colea și împachetai în gazeta*

asta cîteva obiecte de folos la îngropare, grăbeam spre casă cînd doi zdrahoni cu cruce pe mînecă m-au înșfăcat și m-au depus aici, punîndu-mi alături, pentru fotograf, bicicleta ce se vede... Unde e logica? Dați-mi drumul, că se strică mortul în casă, pe căldura asta nevastă-mea e perisabilă... Nu zic că nu grăiți chestii interesante, dar însă eu am urgență, sînt atîția pe-aici care să facă față și, eventual, să dea cele zece răspunsuri corecte... Vă solicit cu respect, dați-mi pace!»

XLI. *Vorbitorul, turburat pînă în adîncul ființei de nenorocirea ce se abătuse asupra biciclistului, încuviință să plece, ba îi trimise printr-un ofițer cîțiva gologani care să-i mai îndulcească amarul. Apoi, își șterse ochelarii ce se aburiseră, și ca să cîștige timp și să-și amintească unde rămăsese: «Aha! făcu el luminat, vorbeam despre secolul următor!» Exclamația se auzi ca un bubuit de tunet în toate colțurile arenei, căci între timp stația fusese reparată. «Despre ce a spus, dragă, că va vorbi în continuare?» întrebă o fată purtînd în spate un rucsac. «Despre secolul următor, dragă!» îi răspunse o colegă îmbrăcată într-o lungă rochie de seară din tafta galben-aurie. «Nu mă-nnebuni! E un subiect de actualitate», observă fata cu rucsacul. «Nici vorbă! Să vedem dacă spune identic cu ce mi-a prezis baba Montherlant-Bisinikis, cînd am fost la Atena... Numai că Georges și orchestra se vor supăra...»*

«Domnilor, reluă vorbitorul, am să vă citesc în continuare o telegramă adusă chiar acum în persoană de Reuter:

XLII. *«Scumpă mamă și iubită soră, aflați despre mine că sînt sănătos și-mi merge bine din toate punctele de vedere, ceea ce vă doresc din inimă și vouă. De trei zile muncim la fixarea pilonilor în mlaștinile fluviului, așa cum vă anunțam în cartea poștală trecută. Stăm în apă pînă la brîu, de dimineața pînă seara, treaba asta s-ar face minunat, cît ai bate din palme, cu mașina de plantat, numai că mecanicul care o întreținea s-a certat cu unul dintre șefi și, dintr-un cuvînt nerușinat, scăpat de unul dintre ei, a ridicat asupra aceluia cheia franceză, lovindu-l între ochi. Cel lovit a murit în spital. A urmat o anchetă, lucrările au stat pe loc, mașina n-a mai fost urnită dintr-o groapă în care se împotmolise, noi am fost îndemnați să ne vedem de treabă, adică să facem ceea ce făcea mai înainte mașina, cîțiva s-au adresat patronului, au amenințat că vor face grevă, patronul n-a fost de acord, în cele din urmă ne-a promis că vom primi cinci cenți suplimentar pe săptămînă. Asta înseamnă*

ceva ! Sînt îngrijorat că piciorul drept nu se mai îndoaie de la genunchi, probabil apa rece mi-a răscolit reumatismul. Lucrarea, cînd va fi terminată, va arăta minunat. Rozalia, care merge la tîrg în fiecare săptămînă, va scurta mult drumul peste podul pe care l-a construit vărul ei. Spuneţi-i, se va bucura. Dacă nu se va mai prăbuşi planşeul, ca alaltăieri, treaba va fi încheiată pînă în mai. Vă doresc şi vă îmbrăţişez, Rudolf.»

«Vedeţi ? Ce vă spuneam eu ? Altceva va fi mîine !» strigă vorbitorul bătînd cu dosul palmei în foaia telegramei. Apoi continuă, trecînd la problemele rămase în suspensie:

XLIII. *«Formulare de toate felurile, de toate dimensiunile ! Da, epoca ce începe se va dezvolta înainte de toate datorită statisticilor, evidenţei precise a bunurilor. Aşa după cum au arătat antevorbitorii mei, în momentul de faţă întinse şi importante teritorii, precum şi unele bunuri de zestre ale fetelor de măritat, nu apar în nici o evidenţă. Anglia, preocupată de reînnoirea sistemului său parlamentar, nu s-a îngrijit niciodată să pună ordine în registrele sale de descoperiri, ce să mai vorbim despre Olanda, regina de ieri a mărilor, care a tulburat destule ape fără nici un folos... Gospodinele, la rîndul lor, au neglijat să calculeze corect cheltuielile zilnice, indiferente la marile seisme ale veniturilor, la urma urmei nepricepute în cele patru operaţiuni. Şi unele şi altele ar fi putut-o face tocmind contabili. Într-o epocă a preciziei şi economiei, această situaţie îşi va afla sfîrşitul, pentru că nimeni nu va şti dacă într-o zi nu se va naşte o Fifi dulce şi naivă, ce va urmări cu gînduri de măritiş pe un Generalintendant Krupp, şi dacă din apele liniştite ale Oceanului nu va răsări peste noapte o ţară cu totul neştiută, ce sa va numi, de pildă, Guvi-Guvi...»*

XLIV. *Vorbitorul aducea în faţa mulţimii fapte incontestabile. Trebuia să recunoşti că, dincolo de unele rătăciri în detalii, inginerul vorbea bazat numai pe documente, pe cifre şi date concrete, se vedea limpede că e bine pregătit şi că ştie cum se învîrte roata istoriei. Desigur, ca la orice început de secol, el ignora multe dintre aspectele deceniilor de dincolo de III sau IV, peste care continua să plutească o ceaţă albastră, persistentă, destul de umedă. Dar şi lucruri mai apropiate îi scăpau. Astfel, la numai cîţiva zeci de paşi mai încolo, lîngă antrepozite, într-unul dintre boschetele care împodobeau parcul, iarba proaspătă a primăverii era netezită de doi tineri fără identitate, care se strîngeau în braţe cu înfocare. Bărbatul se arăta*

destul de brav, o trăsese de mînă pe îmbujorata lui parteneră şi izbutise s-o aşeze jos, încurajat întrucîtva şi de neconvingătoarea ei îndărătnicie. Femeia ar fi putut să strige, dacă ar fi recunoscut în rîvna lui o oarecare pornire malignă, agresorul însă îi inspira pesemne încredere, gîfîiala şi graba lui anticipau o plăcere iminentă, îi transmiteau nelinişti de mult împăcate şi, ezitărilor întîmplătoare, ameţelii trecătoare, ea le dădea un sens plin de nobleţă, cuprinzîndu-l pe îndrăzneţ, imobilizîndu-l cu braţele ei înfierbîntate, paralizîndu-l cu strîngeri nervoase ale pieptului şi cu muşcături nebune.

Cei de prin apropiere, în dorinţa de a nu pierde nici un cuvînt din discursul fermecătorului vorbitor de la tribună, încercară prin şuierături să curme acea dispută din boschet, tinerii însă parcă erau turbaţi, îşi continuau cu înverşunare disputa, ba surpriza întîlnirii îi împingea cu şi mai multă rîvnă să se strîngă în braţe, să se caute cu mîinile flămînde. Cuvîntarea le sporea interesul şi le înviora mişcările, parcă unele precizări, cele despre statistică, chiar îi întărîtau. Un lăcătuş observă că tînărul reuşise, după dezvoltarea avantajelor tehnicii, să-i dezvelească femeii genunchii foarte rotunzi, iar îndată mai apoi, la comparaţia dintre veacurile 19 şi 20, cu toate avantajele maşinilor de mare randament, să-i aşeze mîna dreaptă sub trupul tare, zbătîndu-se şerpeşte în iarbă. Cum însă descrierea viitorului începuse să dezvăluie unele particularităţi de un şi mai mare interes, lăcătuşul îşi desprinse privirea de pe boschet şi căută să se convingă dacă vorbitorul, prin gesturile sale, prezintă într-adevăr toate garanţiile deplinei reuşite a progresului. El nu mai auzi decît cîteva şoapte şi oftaturi, cărora nu le dădu însă nici cea mai neînsemnată semnificaţie. Dealtfel, seara se lăsase, nimic nu se mai putea distinge în întunericul învăluitor, cele cîteva felinare aprinse în piaţă nu reuşeau decît să lungească umbrele obiectelor din preajmă.

112. *pe unii media...* Termen şcolar cu difuziune radială, cuprinzînd de la un timp zone îndepărtate de ax, ca de pildă dorinţa unuia dintre eroii unui roman de-a ieşi din starea inferioară şi a trece în aceea medie, adică mediocră.

113. *sîrmă ghimpată.* Reproduc aici o scurtă piesă de un naturalism crud, aflată printre hîrtiile Anonimului (în sertarul trei al dulapului, lîngă istoria literaturii lui Călinescu, sub o pereche de pantofi roşii, demodaţi): « EL: Ridică mîinile, ca şi cum te-ai preda, înaintează încet spre copac şi aşteaptă.

EA: Tremur de frică. Se aud în apropiere paşi. Mîna îmi sîngerează. EL: Ai încredere. La al treilea stîlp te odihneşti. Şi mie îmi sîngeră mîna şi nu mă plîng. EA: Blestemaţi ghimpi! Am să visez tot restul vieţii sîrma asta criminală... Apleacă-te! EL: Era să-mi sfîşie umărul. EA: Văd două zgîrieturi adînci, probabil mai vechi. Ţine cleştele! EL: Spurcată fiară! Şi cînd te gîndeşti că despre sîrma ghimpată s-au scris poeme... Cît tai aici, trage-ţi sufletul... Un prieten al meu, care a fost *acolo*, a încercat să rupă metalul cu dinţii... Spre a suporta durerea, şi-a închipuit că voiajează pe Amazoane... A renunţat cînd şi-a simţit dinţii sfărîmaţi. A reuşit să iasă printr-un tunel săpat timp de mai multe luni pe sub reţeaua ghimpată... Ei, cum te simţi? EA: Bine că s-a lăsat răcoarea, ce ne-am fi făcut pe zăpuşeala de azi-dimineaţă? EL: Şi bine că sîntem împreună... Mai avem de tăiat două cabluri, înarmează-te cu răbdare. Dar fii atentă: sîrma ghimpată parcă e vie, răspunde la fiecare tăietură, ai observat cum se întoarce şerpeşte şi cum muşcă... EA: Urmărindu-te cum lupţi, m-am gîndit adineaori, nu ştiu de ce, la Florestan. Superbă operă! Mi-a răsunat în urechi cutremurătorul cor al deţinuţilor, care mi-a şters din urechi marşurile detaşamentelor turbate. EL: Erai tînără, atunci... Ce ştii tu? EA: Am citit, am văzut multe filme, urăsc bestiile brune şi marşurile... Marşurile cu sîrmă ghimpată... EL: Nu glumi! Dă-mi fierul şi trage! EA: Nu pot. Sîrma şi-a înfipt dinţii în pulpa piciorului, sînt imobilizată. Auzi cîinii? EL: Nu-mi amintesc sîrma ghimpată a lui Kafka. Mai multă personalitate avea gîndacul decît ea... A noastră e parcă vie, oh, dar mă repet. Se-ntoarce să muşte nu numai după ce-am tăiat-o şi am înfăşurat-o, crezînd-o moartă, ci şi cînd o vorbesc de rău. Priveşte-mi palmele: EA: Dumnezeule! EL: Cred că pentru astăzi e destul. Ne mai răfuim şi mîine dimineaţă. Oricum, sînt mulţumit. Nu e un gard prea aspectuos, sînt de acord, e însă ceea ce voiam: vitele lui Ion n-o să mai intre ca pe moşia lor să ne răstoarne butoiul. EA: Te gîndeşti să mai punem şi-o a treia? EL: Nu ţin parii. Şi nici nu cred că ajunge. Şi-apoi, nu crezi că am vărsat destul sînge? Din lupta cu sîrma ghimpată nu iese niciodată un învingător. Hai să ne spălăm de sînge, să nu ne găsească Marmandiu aşa...»

114. ...*de sentimentul recunoştinţei.* Această lungă intervenţie a făcut obiectul unor aprinse dispute între cercetători, concluziile rămînînd secrete — conform înţelegerii lor unanime

— pînă în anul 2070, cînd sticla ce le conţine va putea fi spartă şi procesul-verbal — scris în coneiforme — va lua drumul decodificării.

XLV. « *După ce controlorul perforă biletele, trenul intră într-un tunel. Îndată ce uruitul îngrozitor se stinse, iar lumina năvăli din nou în compartiment, frînele scîrţîiră prelung şi în fereastră apăru o gară cu peronul încărcat de flori. O mulţime pestriţă, gălăgioasă se agita în preajma vagoanelor. Profesorul, care îşi terminase prînzul, observă că oamenii, aici la munte, sînt bine îmbrăcaţi şi destul de sănătoşi, chipul lor îmbujorat şi zîmbetele sincere erau o dovadă. « În oraşul meu, iertaţi-mă dacă mă repet, aerul e neprielnic şi adesea nu se poate literalmente respira. Avem cîteva fabrici de pielărie, cu tăbăcării moderne, cîndva se aflau în cartiere mărginaşe, acum oraşul s-a dezvoltat şi industriile s-au trezit în centru, mirosurile exalate de bazinele cu chimicale infestează totul. În permanenţă pluteşte printre blocuri un aer acru, infect, care înnegreşte faţadele şi ofileşte vegetaţia. Într-o noapte am deschis fereastra, se făcuse prea cald, şi mi-a fost imposibil să zăresc ferestrele clădirii de peste drum. De-a lungul bulevardului curgea un fluviu de funingini şi de zgură, undeva dedesubt se bănuiau, după foşnetul cauciucurilor, maşinile alergînd prin beznă. Am coborît din curiozitate în stradă: un cîine zăcea pe trotuar, cu botul întins pe labe, abia respirînd; spasme violente îi tulburau agonia.*

Am înţeles că foarte curînd vom muri. Înţelept ar fi fost să părăsim neîntîrziat oraşul, să ne mutăm undeva la munte. Interesant: buletinul meteorologic continua să anunţe în fiecare zi vreme senină şi copiii se bucurau să ştie că, dincolo de ceţurile, fumul şi linţoliile atîrnînd pe zidurile caselor, se află totuşi soarele şi, poate, în aerul înalt mai zboară uneori rîndunelele.»

Şi telegrama continuă, spuse vorbitorul, cam în aceiaşi termeni. Renunţ să-i mai dau lectură...»

XLVI. *Un ofiţer aflat lîngă tribună îşi aprinse o ţigară, apoi spuse:* « *Să nu exagerăm, stimate domn, eu sînt sigur că măsurile luate, despre care au scris ziarele, îşi vor atinge scopul. S-a înfiinţat chiar şi un institut de cercetări şi foarte curînd temerile dumitale, împreună cu smogul, vor fi risipite. În altă ordine de idei: Aţi citit în ziare despre invenţia unui danez, care a reuşit să breveteze un săpun de ras ce scuteşte de folosirea briciului, un fel de depilator instantaneu ?*...»

Mesia nu auzise, declară că totul e posibil, după care se adresă din nou mulțimii: «Vedeți cum se precipită lucrurile? Dacă voi mai fi întrerupt, în timpul întreruperii se vor desfășura în lume atîtea evenimente, încît îmi va fi imposibil să mai țin pasul. Or, dorința mea ar fi să nu mă las depășit, ba chiar să anticipez cu cîțiva pași...»

XLVII. *Vorbitorul era destul de tînăr, ca atare avea motive să fie foarte precis în discursul său: «Iată, după cum îmi semnalează agenția* Havas, *spuse el răsfoind un teanc de telegrame, evenimentele se precipită. Se dă ca singură știrea, confirmată dealtfel și de alte surse de informații, că viitorul începe astăzi, încă din această clipă: sînt orele 16,20',36" — rețineți, vă rog, cifra, minutul și secunda, veți mai auzi vorbindu-se de acest moment în conferințe, la orele de istorie, în diferite dispute dintre marile puteri, cînd va veni vorba despre clipa renașterii gloriei sileziene și a bersalierilor, spațiul vital și precizia ceasornicelor* Omega.

Ce aduce deci secolul care începe? Aceasta este întrebarea căreia trebuie să-i răspundem și care face obiectul acestei impresionante adunări. Punîndu-mi-o, mă simt, vă rog să mă credeți, profund frisonat: avem înaintea noastră o sută de ani, asta înseamnă, după părerea mea, aproximativ 1200 de luni, 5200 de săptămîni etc., cu alte cuvinte un vast cîmp de acțiune omenească, de muncă harnică și cinstită, de desfășurare a virtuților creatoare...»

Vorbitorul fu întrerupt. Făcîndu-și loc prin mulțime, un grup de copii îmbrăcați cu îngrijire, frumos pieptănați, năvăli la tribună, purtînd în mîini crengi înflorite și stegulețe fluturînde. Erau odraslele cămășilor negre — cămășile negrișoare. Intervenția lor entuziastă fu însoțită de urale, urmară cîteva scene emoționante, fiecare dintre cei ce însoțeau pe distinsul oaspete primi ramuri. Undeva, o fanfară intonă un ritm vioi și, cîteva minute în șir, nu conteniră manifestațiile de simpatie. Vorbitorul vru să-și reia, de mai multe ori, firul cuvîntării. Era peste putință. Abia încerca să atace fraza următoare, că era îndată acoperit de un nor de confeti sau pur și simplu anulat de noi ovații. Semnele lui repetate, închipuind o invitație la liniște, rămîneau fără ecou, ba în clipa următoare se mai da drumul și unor ghirlande sfîrîitoare, ce zburau învîrtindu-se prin aer, eliberînd (surpriză) mari baloane colorate ce se interpuneau între el și auditori ca un zid de cauciuc.

În cele din urmă, zarva se potoli și cuvîntul său se putu distinge din nou:

XLVIII. *«Cîteva trăsături caracteristice ale lumii de mîine mă simt dator a le sublinia dintru început, nu înainte de a vă mărturisi că numai gîndul la felul în care se va înfățișa lumea prin 40—42 sau 56—58 mă tulbură profund. Vă închipuiți cum va arăta acea lume ? Formidabilă ! De nerecunoscut ! Măreață, puternică, proporțională, armonioasă, plină de viață, încrezătoare în forțele sale ! Gîndiți-vă înainte de toate la aspectul ei funcțional ! La jumătatea secolului, mașinile vor cugeta și decide, îndrumate, la început, cu biciul și, mai apoi, cu îndemnuri și vorbe de spirit. Cea mai greoaie mașină, auzind comanda, se va trezi din moleșeală, va face cîteva mișcări de înviorare și va trece la treabă, într-un efort constant ce se va confunda cu plăcerea și facerea de daruri. Cum vine asta, cunoscîndu-se că, de cînd există producție, munca a fost neîntrerupt însoțită de consumuri penibile de energie și timp ? Robotul va sări primul din așternut și, după cafea și eventual o portocală, va lucra așa cum lucrăm eu și dumneata... Asta va semăna negreșit cu o seară de dragoste pătimașă. Bine dispus, va încăleca dimineața pe mașina lui de tăiat rondeluri, se va bucura intens de trepidația vie a roților și bielelor de sub el, va simți atingîndu-l respirația caldă a pistoanelor și a tobelor de eșapament, va fi înfiorat de pulsul accelerat al angrenajelor, de parfumul tare, îmbătător al uleiurilor arse. Va mîna cu drăgălășenie manete și pîrghii, se va contopi cu mersul perfect al motorului și al transbordorului, va simți bătînd în propriul său piept de oțel compresorul și supapa mecanismului. Va trepida, va tresălta, va birui, se va cufunda în adîncul voluptății fără margini. Va juisa...*

XLIX... *Funcționarul din birouri, omul orei fixe și al solicitudinii, va lua exemplu și se va contamina de această scenă, el își va dărui toată energia, cu o dulce plăcere, jocului subtil cu mașina lui de scris și cu hîrtia copiativă, va fleurta cu registrele de evidență, cărora le va mîngîia epiderma albă, pagină cu pagină, va îmbrățișa cu patimă piciorul calculatorului electronic, după ce va fi întreprins lungi excursii amoroase prin sertare copleșite de arome, prin dulapuri cu rafturi învelite în eșarfe și jupoane de hîrtie albastră. Dialogul său cu clasoarele și diferitele bonuri de debitare va fi spiritual, micile răutăți de la ghișeu se vor converti în sublime momente de calinerie, încheiate cu clipe de noi neliniști, de noi bucurii. Mai*

imaginativ, profesorul (sau inginerul, sau medicul endocrinolog) va iubi la fel de pătimaş, dar ceva mai reţinut, ceva mai rafinat, ceva mai pervers, cu mai multă imaginaţie, dar şi cu mai multe năbădăi. Medicul endocrinolog va dansa îndelung, lasciv, cu posesoarea unui frumos Basedow, îşi va stăpîni cu dăruire sentimentele la întîlnirea cazului tipic de ulceraţie gastrointestinală, datorată dereglării pancreatice, va fremăta ore în şir, sub lună plină, descriind în studiul său efectul adrenalinei asupra melancoliei şobolanilor tineri. Inginerul va proiecta podoabe industriale, cîte o sabie de samurai cu funcţie aşchietoare, cîte o nucă verde cu utilizare în industria şerbeturilor. În fine, profesorul va palpa o clasă întreagă de eleve precoce, descoperind cu entuziasm ganglionii viitorului caracter uman, vilbrochenul devotamentului, şi va zăbovi prin parc cu premianta mioapă şi delatoare, spre a defini şi clasifica după toate regulile elementele constitutive ale unei instrucţii pe măsura necesităţilor prezentului şi utilizărilor de perspectivă. Se va stabili un raport continuu, universal şi multilateral, între îndrăgostitul creaţiei şi obiectul muncii sale, la punctul critic descurcîndu-se computerul. Se va desăvîrşi o legătură indestructibilă, practic ideală, între categoria activitate şi aceea, corespunzătoare, a satisfacţiei superioare. Studiile, manualele, eprubetele, cataloagele, mandrinele, şasiurile, pompele şi separatoarele centrifugale vor fi umede de roua sentimentului precipitat, lipicioase de mierea afecţiunii revărsîndu-se cu dărnicie pe suprafaţa lor».

CARTEA A DOUA

1. *cu mintea voastră de zile mari...* Din punct de vedere al ceasornicului, sînt zile scurte şi zile lungi; din acela al minţii — zile mici şi zile mari. Fiinţa superioară ştie să-şi pregătească navigaţia în aşa fel, ca zilele să fie mari şi mereu mai mari, cînd activitatea celulei necunoscute ajunge la o asemenea forţă şi tensiune, că gîndurile unei persoane uruie ca trecerea unui tractor greu cu şenile pe un caldarîm colţos. Shakespeare, Mozart, Eminescu, spre a lua doar trei exemple, produceau în zilele lor mari un uruit de uzină, ce a rămas nealterat în aer şi poate fi detectat de urechile noastre încă şi astăzi, cu condiţia să fie, cum spune unul dintre dînşii, tăcere, adică

atmosfera să nu fie tulburată de cîntece de chitară şi balalaici. Animalele gîndesc cu efecte zgomotoase sporite, de aceea cînd trec căprioarele la izvor, urechile noastre se înfioară de parcă vin în picaj o sută de avioane uriaşe, cu motoare reactive şi sirene ieşite din minţi. Posibilităţile dobitoacelor sînt mai mari şi pentru că nu cunosc congestia cerebrală, de care cad răpuşi oamenii cu motoare prea mult ţinute sub tensiune.

2. *foarte sus*... Secolul nostru e fascinat de acest sus ca de treptele raiului. Dar, aşa cum s-a văzut din ultimele investigaţii ale rachetelor trimise, sus nu se află mare lucru, ba lipsesc acolo condiţiile elementare pentru un trai confortabil. Propensiunea pentru straturile superioare, pentru nori şi, în final, pentru stele va scădea odată cu sleirea surselor de energie şi atunci vietăţile vor începe să caute mai insistent jos. Se apreciază că acolo jos zac rezerve colosale, ce ne vor îndestula viaţa şi ne vor ferici. Limbajul va vehicula josul mereu mai mult, şi însăşi înjosirea va fi dorită şi căutată mai altfel.

3. *face atîtea popice*... Joc încărcat de simboluri, popicele populează toate scrierile Anonimului, printre altele şi pentru că popicele hăituite de bilă cad şi se ridică, rămînînd mereu actuale. Urmărirea lemnului prin lemn, inexistenţa dizolvantă a metalului, numărul mare de figuri posibile ivesc semnificaţii aproape mistice. În fond, toţi dăm cu bila, toţi culcăm popicele, cu toţii ne cutremurăm văzîndu-le mereu în picioare, ca la începutul jocului.

4. *dambiluşca se-nvîrteşte.* Asemenea popicelor de lemn, mosorelul bătut cu biciul rămîne mereu în picioare, închipuind pe podea un soare învîrtindu-se la infinit... Unul dintre copiii *Jocurilor* lui Brueghel bate cu străşnicie dambiluşca, şi cei care au vizitat Muzeul de Artă din Viena povestesc că micuţa vertebră din lemn sare adesea din cadru şi se-nvîrteşte pe cimentul sălii unde tabloul este expus. Într-un univers ce se înmoaie, obiectele şi vietăţile topindu-se şi scurgîndu-se ca ceara încălzită, persistenţa unor solide ca popicele şi dambiluşca se explică numai prin mişcarea ce le e condiţie. De reţinut că Anonimul şi-a alcătuit scrierea extrem de minuţios, nimic nu e pus la întîmplare în paginile cărţii. « Autorul, spune Jean-François Lematin, vrea să distrugă mitul cărţilor alcătuite din fraze ce îmbracă, fiecare, un adevăr, preferînd să scoată acel adevăr din totalitatea organizată anume a tuturor frazelor aparent fără sens. Rămîne de văzut în ce măsură reuşeşte.»

L. *Salariaţii de toate categoriile vor începe activitatea seculară însoţiţi de oarecare ezitări, apoi, împinşi de atracţia cîştigului, de bărbăţia luptei pentru cuceriri spectaculoase, de dorinţa participării şi de chemarea integrării, se vor avînta fără rezerve spre împlinirea erotică, recte promovarea ierarhică. O dragoste generală, albastră şi incoruptibilă, va împinge omenirea spre cîmpiile fertile şi laboratoare, neoprită în aspiraţia ei către contopire, numai stopurile de la intersecţii şi unele instrucţiuni ale direcţiei vor atenua excesul de testosteron, dăunător ca orice exces. Marile societăţi vor uita penuria de petrol, lipsurile de materii prime, disproporţiile în dezvoltare, împuţinarea apei, ele vor emite acţiuni de iubire sinceră cu cinci la sută şi poate şi mai mult, patronii nu vor şti cum să se descurce, copleşiţi de oferte extrem de drăgăstoase, de propuneri de sacrificii sentimentale şi, uneori, de gelozie galopantă. Omenirea, dacă îşi va utiliza cu maximă prevedere şi economicitate uriaşele resurse de vibraţie interioară, va putea răsturna într-un timp relativ scurt principiile, — leneşii, indolenţii, încurcă-lume trecînd pe noile scheme de încadrare din categoria paraziţilor societăţii în aceea a voluptuoşilor, maladia lor fiind privită cu simpatie, fie ca sublimă impotenţă, fie ca observaţie de excepţie, binevenită.*

Reţineţi ideea mea: vom merge la ocnă să spargem sare cîntînd, vom transpira sub sacii grei sărind într-un picior, chemarea sirenei de dimineaţă ni se va părea glasul unei fecioare trimisă din paradis ca să ne mîngîie urechile, pontarea orelor de muncă şi îmbutelierea sub presiune ne vor face plăcere ca un flacon de Sauvignon dăruit într-o după-masă, cînd n-aveai nici o poftă de viaţă, ca o prietenă de altădată întîlnită pe bulevard, după ce o ştiuseşi bolnavă, sărăcită, cu chiriaşi agasanţi.»

LI. *Şi avocatul continuă astfel:* «*Eliberat de povara grijii ucigătoare a zilei de mîine (pe care patronii o vor rezolva cu ajutorul calculatoarelor electronice cu sertăraşe), omul va avea tot răgazul să se dedice unor acţiuni religioase mai eficiente decît în secolul trecut, unor opere de binefacere cu efect permanent. Fiul meu cel mic (iau un exemplu apropiat) se va înapoia atunci de la Politehnică, unde va preda geometria (va fi prof. şi membru corespondent) şi, aşezîndu-se voios la masă, cu o poftă de mîncare colosală, nestimulată de untura de peşte a zilelor noastre, se va simţi admirabil în sînul familiei (soţia va*

funcţiona ca proiectant-şef la o mare fabrică de pălării şi se va aşeza alături cu maxima ei competenţă). Copiii, nepoţii, crescuţi şi educaţi după principiile cele mai moderne, vor mînca cu deosebită îngrijire, utilizînd cu precizie, după o prealabilă programare cibernetică, tacîmurile de peşte, paharele pentru vin, şorţuleţele destinate numai acestui scop. Mîncarea va fi consistentă — pui la tavă, puţină costiţă de porc cu piuré, o tortă de portocale. Bineînţeles, cafea, vin bun, ambianţă plăcută, Caterina Valente. După prînz, urcîndu-se în automobil, tînărul profesor universitar se va îndrepta către cartierele periferice, înfloritoare şi ele, dar relativ mai înapoiate sub aspectul disponibilităţilor afective, va convoca simpozioane cu subiecte de estetică generală şi a profesiunilor, va da consultaţii gratuite privind evoluţia ideii de ataşament la popoarele coloniale, va ajuta grupele de iniţiativă, de cartier şi de arondisment să vadă just problemele ce li se ridică în faţă, numai acolo unde ele, din diferite motive, apar confuze, în fine, va ţine două-trei conferinţe în faţa unui public foarte receptiv, bine pregătit, inteligent, cu lacune la capitolele privind rata profitului şi scadenţa succesului.

LII. *La 7 seara va fi acasă, în papuci, cînd se va dedica studiului, îndrumării politehnice a tinerelor vlăstare, liniilor de perspectivă, manichiurei. Soţia (între timp laureată a unui concurs de modele de pălării), va scrie la acea oră literatură, o literatură evident feminină — delicată, plăcută, cu conflicte pe termen scurt, decorative, integral rezolvabile, cu personaje generoase, plăcute, delicate, cu funde şi flori artificiale sau paiete, a căror viaţă se închină în mod consecvent ajutorării aproapelui. Literatura ei va propune, la capitolul idei, utilizarea inteligentă a timpului liber, îndrumarea în continuare a plăcerilor folositoare, inventînd, acolo unde problemele au fost consumate, noi şi grave probleme, toate extrem de plăcute. Corespondenţa pe care o va face în continuare va da frîu liber preferinţelor şi posibilităţilor sale lirice. Ea se va lansa, cu mare bucurie, în epistole pline de sentiment şi patos, adresate comisiilor şi subcomisiilor unei organizaţii internaţionale de resort, în descrieri nostalgice ale peisajului rural, amintind episoade ale copilăriei fericite, caracterul părinţilor, unele momente memorabile din viaţa unchiului Charpentier, luptător pe frontul împotriva gepizilor, şi va cînta pe clavicord versurile unei mese în do minor închinate Computerului şi Şaibei...*

LIII. *Excursii săptămînale în străinătate — cu drezina, șareta, acceleratul sau automobilul — vor alimenta substanța acestor scrisori, copiile fiind expediate apoi unor prietene necunoscute din cealaltă emisferă a lumii, recomandate de organizația mondială, cu mulțumiri și recunoștință în caz fericit de primire și răspuns, apoi vor fi editate în culegeri antologice, îmbogățind tezaurul poetic universal și sporind rezonabil radioactivitatea atmosferică.*

Copiii nu vor avea nici un fel de dificultăți la învățătură. Scrisul și cititul le vor deprinde instantaneu, cu ajutorul unei nemțoaice cu tranzistori și al unui buton sau domino rapid, de vînzare, cu broșură, la debite și frizerii. Încă de la o vîrstă fragedă, vor deveni extrem de îndemînateci la lansarea de comenzi și de rachete intercontinentale, la conducerea unei afaceri en-gros cu petrol sau laminate, abili a scoate profit maxim din investiții neînsemnate (de pildă un transatlantic din ligheane, spițe și speteze tratate cu bicarbonat), dobînda devenindu-le a doua natură. Mintea oamenilor, eliberată de frică și de ucigașele șicane avocățești, se va emancipa cu aproximativ 35,8 la sută față de media cunoscută astăzi, căutînd electromagnetic pe Dumnezeu, năzuind ca în răstimpul a două exerciții bugetare să-l afle, să-l măgulească și să-l pipăie în modul cel mai pios cu putință. Computerul și Șaiba se vor bucura, gîdilîndu-se ca zeii. Se vor găsi din abundență fursecuri fine și găluști cu prune, frișcă proaspătă și magiun, icre negre, pateuri cu carne, bere rece și pișcoturi, proteze dentare interșanjabile, pentru masticarea completă aproape instantanee.

LIV. *În toate textele — își continuă cuvîntarea mecanicul de locomotivă, înălțînd în mîna stîngă un toiag, — se vor prezenta spectacole de revistă cu actrițe decent dezgolite, în toate grădinile vor cînta tarafuri de țigani cu repertoriu împrospătat, în circuri se vor desfășura programe excepționale, cu trupe Globus și Klutzki, fanfare militare vor concerta pentru publicul ales. Din cînd în cînd se va da cuvîntul unor oameni de bine, care, în cadrul unor conferințe publice și reuniuni amicale, își vor arăta satisfacția pentru spectacolele de calitate, pentru manifestările de înaltă ținută intelectuală și alte distracții. Asistența va lua notițe, în vederea seminarizării riguroase...»*

LV. *Ascultîndu-l, cei din piață erau vădit emoționați, cu toate că undeva, spre boschete, cîțiva tineri începuseră să fluiere. Discursul nu-i nemulțumise, dimpotrivă, în schimb sur-*

prinseseră cîteva detalii ale scenei celor doi, care continuau să se iubească în iarba proaspătă, pentru că cineva avusese ideea să îndrepte într-acolo raza unei lanterne, iar detaliile descoperite nu li se păreau curioșilor a fi fost în regulă.

LVI. *Adunarea din piață continua. Mulțimea încetase să mai dea semne de nerăbdare, pe măsură ce primea explicațiile dorite privitoare la fizionomia secolului care începuse. «Va trebui să-i învățăm pe monarhi să redevină despotici și absoluți, — își continuă ideea începută Maiestatea Sa, aruncîndu-și printr-un gest superb mantia împurpurată peste umăr. Vremurile noi au scăzut simțitor gradul de măreție, de intoleranță și autoritate al reprezentanților lui Dumnezeu pe pămînt — zise el. Renunțînd la aberația republicană, apărută ca un semn de maladie pe întinsul continentului nostru, se va reintroduce curînd monarhia absolută și, chiar dacă vor fi voci împotrivă, ea se va generaliza, în ciuda retrograzilor. Natura, după spusele unui mare pictor, al cărui nume nu-l rostesc, pentru că încă nu sînt sigur dacă, atunci cînd se va naște, se va chema într-adevăr Salvador Dali al II-lea, ne învață că cea mai firească instituție de guvernare, cea mai potrivită condițiilor create este monarhia absolută. Oamenii se vor supune — conform principiului că adevărata cunoaștere a binelui, a adevărului, a idealurilor morale nu poate fi operată decît de un singur om — cel mai pios dintre toți, cel mai omnipotent dintre toți, — or, la cine se referă toate aceste atribute dacă nu la persoana divină, purtătoare de coroană și bici, milostivă sau tiranică după propriile-i puteri ? Supușii își vor cunoaște interesul, nimic din ce este sfînt nu-i va fi indiferent regelui, norodul nu poate și nu trebuie să năzuiască decît de-a fi condus prin paragrafe biblice, proverbe și cuvinte paterne. Viața va deveni mai palpitantă, nu încape îndoială, pentru că de existența unui rege se țes felurite legende, se închipuie legături de rudenie cu case domnitoare europene, de peste ocean și din secolele evului de mijloc, se urzesc povești amoroase grozave, o corespondență formidabilă, uneltiri de palat, lovituri de palat, crime de palat, răzbunări de palat și multe altele, care pun la treabă pe romancieri și sporesc bucuriile oamenilor.*

Închipuiți-vă, încheie cerșetorul, cît de interesantă va redeveni istoria, prea ades sărăcită în ultimele decenii ale secolului trecut de influența civililor în conducerea treburilor statului, în momentul cînd, redobîndindu-și tronul, marii regi ai lumii vor promulga

din nou disciplina militară și starea permanentă de asediu... Se știe că, dintre militari, regii sînt cei mai onești, cei mai galanți, într-un cuvînt: incoruptibili la modul suveran. Uitați-vă la costumele lor de epocă: sînt întotdeauna proaspete.»

LVII. *În acel moment înălțător se produseseră, dincolo de linia căii ferate, la poligonul experimental pentru mitraliere cu șase focuri simultane, două întîmplări neobișnuite. Prima era apariția precipitată a unui meșteșugar, care, începînd să explice că întîrziase să se prezinte încă din prima clipă a secolului la locul de convocare din cauză că avusese cîteva restanțe la comenzile din veacul trecut, scoase dintr-o desagă de piele o nicovală, un ciocan și o bucată de fier cu cîteva nituri încă neturtite. Așezîndu-se turcește în praf, meșteșugarul își potrivi alături uneltele, apoi se apucă de treabă cu multă rîvnă. Turti un nit, turti un al doilea, bătu puternic în muchia fierului, voind parcă să-l îndrepte. Dangătul metalului lovit tulbură pe cei din apropiere, care voiau să nu scape nici un cuvînt din discursul ce li se adresa. Protestară. Îl amenințară. Îl batjocoriră. Meșterul se apucase însă cu atîta voioșie de muncă încît amenințările nu-l atingeau. « Ai venit să ne tulburi pacea, îl apostrofară oamenii, de ce nu lași în seama nemților traba asta ? ! Cară-te de-aici !» Meșterul, la auzul acestor cuvinte, catadicsi să observe că nu numai nemții sînt pricepuți să bată nituri, începe o epocă în care toate neamurile vor ști să producă motorașe, catedrale gotice și rulote rutiere, că el și-a ales meseria asta nu de ieri de-alaltăieri, lucrează cu folos de cîteva decenii: « Dacă vreți să aveți blachee și balamale ca lumea, trebuie să vă obișnuiți cu zgomotul, cu fumul răscolit de foale, cu scrîșnetul pilei și al bonfaierului. Lăsați-mă-n traba mea, am de lucru de nu-mi văd capul, mă îndoiesc că pînă pe la jumătatea secolului voi izbuti să termin.»*

LVIII. *Oamenii fură în cele din urmă convinși, îl lăsară la treaba lui, își ascuțiră mai bine auzul și îl ignorară. Dar nu puteau fi liniștiți, fiindcă undeva, printre magazii, se aprinsese un scandal. Un grup de tineri fără căpătîi desfăcuse piatra pavajului și, cu bolovani grei, tot loveau tăbliile tribunei și ale căruței, punînd în primejdie viața vorbitorului. Acesta, contrariat, se opri, căută să-și explice ce se întîmpla. Cei de prin preajmă, neștiind cum să interpreteze incidentul, așteptară cît așteptară potolirea spiritelor, dar pentru că asta întîrzia să se întîmple, puseră mîna pe uneltele care-i însoțeau, trecură linia*

şi merseră să pedepsească pe turbulenţi. Se încinse îndată o adevărată bătălie. Cîteva capete fură turtite, un feroviar fu străpuns de burghiul cu care un funcţionar încerca să-l aducă la sentimente mai bune. Conflictul luă proporţii, se formară grupuri, fiecare grup îşi alese cîte un proverb, apoi cîte o cauză, şi persoane rămase necunoscute le formulară sumar chiar cîte un ideal. Se aleseră din mulţime cîţiva intelectuali cu suprafaţă, în stare să pătrundă cu mintea lor pătrunzătoare întreaga situaţie, s-o aprecieze într-o formulă sintetică, să delimiteze un grup de altul, aşezîndu-le în linie de bătaie după convingeri, pretenţii şi tactică.

Lucrurile se limpeziră spre dimineaţă, atît datorită puterii lor neobişnuite de înţelegere, sfatului lor prompt şi dezinteresat, cît mai ales loviturilor bine ţintite, ce doborîră pe mulţi. Adunarea nu mai putea continua pe cîmpia răvăşită, astfel că vorbitorul şi suita lui se grăbiră să ia hotărîrea de a muta teatrul operaţiunilor într-o sală închisă, organizînd totul după culori şi sentimente. Îşi strînseră cu toţii calabalîcul şi se îndreptară hotărîţi spre oraşul apropiat, cu gîndul să închirieze o sală.

LIX. *Cum necesitatea creează organul şi cerinţa se diversifică pe măsură ce înaintăm pe scara nesfîrşită a înaintării, în oraş începură să se construiască într-un ritm fără precedent numeroase săli. Pentru cei ce susţineau cucerirea Polului Nord se ridică neîntîrziat o sală de teatru cu coloane de marmură şi fotolii pluşate, pentru cei ce susţineau sus şi tare că singurul meniu cu adevărat nutritiv este soteul de morcovi se pregăti o sală cu scenă turnantă şi balcoane. Dar mai erau şi mulţi alţii, animaţi de alte idealuri, propunînd alte soluţii, astfel că, spre a nu se tulbura unii pe ceilalţi, partizanii lipirii hîrtiei cu cocă comandară unei societăţi de construcţii o clădire cît se poate de confortabilă, ce fu repede gata şi care li se cedă grabnic, contra chirie. Confederaţia luptătorilor împotriva înmulţirii sălilor de adunare se opuse acestei nebunii edilitare, pretinzînd că sînt mai necesare hoteluri moderne, restaurante şi şcoli.*

Confederaţia, ca să-şi limpezească punctul de vedere şi să-şi susţină proiectele, avea şi ea nevoie de o sală de adunare, discursurile şi rezoluţiile trebuiau formulate la loc închis, în deplină discreţie, mai ales că se şi înscriseseră pe liste cîţiva vorbitori. Li s-a construit şi lor o sală, patronul dovedindu-se indiferent la scopurile radicale ale confederaţiei. Dacă oamenii plătesc cinstit, de ce să nu li se îndeplinească dorinţa ? Preferaţi

sală numai cu intrare principală sau dotată și cu ganguri laterale, v-ar conveni cabinete pentru reuniuni pe secții sau încăperi mai largi, pentru consilii, cu anexe pentru bufet, apă curentă, cinematograf și canapele confortabile ?

LX. *Îndată după evenimentele din septembrie, se semnalaseră tulburări și în multe alte regiuni ale Europei, tinerii desfăcînd caldarîmul în mai multe locuri pentru a face evidentă necesitatea integrării lor în noua viață socială, dorința lor sinceră de a înjgheba un dialog cu generațiile premergătoare. Se ajunsese, după o atentă cercetare a realităților, la concluzia că singura soluție pentru satisfacerea revendicărilor juste ale categoriei era desfacerea caldarîmului, împreună cu dezvoltarea unui comerț puternic, pe baza inițiativei particulare și cu fonduri substanțiale furnizate de banca internațională — precum și o industrie meșteșugărească elastică, de o înaltă tehnicitate și cu zgîrciuri, înzestrată cu un aparat administrativ cu minutar și termometru, format exclusiv din funcționari englezi, cu lucrări de birou englezești, cu mașini de calculat englezești, comandate prin cablu de la o centrală din Leicester, controlată la rîndu-i de o societate anonimă pe acțiuni din Mancester, dar verificată în scripte și la roți de neîntrecuți experți francezi.*

Proiectele pentru atelierele de butoniere se întocmiră într-un timp record, alegîndu-se dintre mai multe variante tehnologia pentru butonierele largi și cu tiv, cele ce dăduseră rezultate excelente în cîteva state indiene, unde se poartă hainele ușoare, cu nasturi puțini, economice. Se trecu neîntîrziat la construirea unor unități complexe. Butonierele produse de întreprinderile britanice se dovedeau, de la prima răsfoire a cataloagelor, cu mult superioare celor folosite înainte, cît privește utilizarea tinerelor fete la operațiunile de întărire a marginii și la tighelit, noile întreprinderi se puteau lăuda că au reușit să ofere servicii bine plătite unui număr de cîteva sute de muncitoare. Pavajele au fost salvate.

LXI. *«Cred că n-ar strica să înfățișez aici cîteva dintre cuceririle tehnicii viitoare, așa cum se întrevăd ele în urma studiului oamenilor de știință. Mă voi servi de cîteva prototipuri» — spuse în continuare vorbitorul, comod instalat în tribuna noii săli de conferințe, după ce clădirea sălii fu gata, frumos ornamentată, înzestrată cu toate cele necesare, printre care și o instalație multiplă stereofonică de difuzoare dispuse în baterii. Aranjîndu-și vestonul de general de divizie, el începu:*

«Cum va arăta oare un birou de director? Pe un covor persan va sta o masă lungă, cu scaune Ludovic al XVI-lea, dar fără maiestatea sa, care — ne comunică agenţia Hawas — de la un timp e mereu indispusă, — pe pereţi numai tablouri de Velasquez, în încăperea destul de largă cîteva pupitre la care să se aşeze comod experţi, însoţiţi de dosarele şi registrele lor. Într-un capăt al biroului, la o măsuţă, într-o poziţie decentă — o secretară. Dacă ne lipsesc deocamdată prospectele pentru scaune, masă, pupitre şi unele tipuri de registre, în schimb avem la dispoziţie prototipul unei secretare.

Apropie-te, domnişoară!» zise generalul, invitînd o blondă să urce pe podium, ca să poată fi studiată mai bine. Secretara viitorului arăta minunat: era o femeie fermecătoare, pe care te puteai bizui, se apropia de 60 de ani, inspirînd seriozitatea şi garanţia rezolvării tuturor problemelor tehnice, cunoscătoare a trei limbi străine, inclusiv greaca veche, excelentă matematiciană, disciplinată şi severă. «Ce ştii să faci, domnişoară? Te rog explică auditoriului!»

Femeia se înclină respectuos, îşi permise să desprindă de pe haina generalului o scamă supărătoare, apoi îşi porni demonstraţia:

LXII. *«Ştiu să invit pe domnia sa..., s-o iniţiez..., s-o pregătesc..., să-i prezint..., să-i ofer hîrtiile..., să-i semnalez..., să o sfătuiesc..., să-i aduc cafeaua (cu puţin rom) şi să-i ascut creioanele, să-i traduc..., să-i explic..., să-i descopăr..., să o previn..., să o consolez... Mai ştiu să adun şi să scad ..., să-i codific şi să-i decodific... să conversez despre operaţii de schimb, acord gramatical, apostrof, prospectare a terenurilor mineraliere. La nevoie, în orele mai puţin solicitate, îi pot modela cărămizi şi fasona stîlpi de pridvor.»*

LXIII. *«Mulţumesc, spuse generalul, activitatea dumitale se va dovedi încă de marţea viitoare de un nepreţuit folos. Apoi, adresîndu-se celor de faţă: Contribuţia unei secretare va scuti de munci inutile, sîcîitoare, la început pe directori, apoi pe subsecretarii de stat, mai tîrziu pe miniştri şi parlamentari. Asta, în ce priveşte categoria de vîrf a ierarhiei administrative, unde inovaţiile vor înregistra cele mai spectaculoase avansuri. Într-o fază ulterioară, cam în jurul anilor 30, în plină miză de supraproducţie, secretara devenind accesibilă şi unor birouri mai modeste, va fi angajată treptat şi la eşaloanele inferioare. Vor exista secretare pricepute pentru şefii de birou, pentru conta-*

bili, magazioneri, factori poştali şi chiar pentru ciobani. Nu e departe vremea cînd se va ajunge ca fiecare amploaiat şi meşteşugar să-şi aibă secretara proprie. Ea va prelua cu bunăvoinţă cele mai dificile sarcini ale persoanei pe lîngă care va fi ataşată: secretara unui profesor va preda ea însăşi lecţiile, dînd note pe merit şi răspunzînd faţă de secretara revizorului, secretara unui frizer va tunde şi va rade, aplicînd lipitori persoanelor grase (cu toate răspunderile care îi reveneau acelui frizer), secretara unui soldat de rînd îşi va lua rămas bun de la familie, se va prezenta la regiment şi va lupta vitejeşte pe front, ca orice ostaş instruit. Unii experţi susţin că, din moment ce calculatoarele vor lucra, iar îndemnurile noastre vor deveni de prisos, se va pune firesc şi problema promovării de secretare care să trîndăvească salariat, să viseze intermitent sau să-şi piardă vremea conform unui riguros program. În cea de-a doua parte a secolului, cînd viaţa internaţională se va complica într-o asemenea măsură încît nimeni nu-i va mai da de capăt, se prevede ca secretarele să încheie tratate de pace, să facă mari descoperiri ştiinţifice, să ţină conferinţe şi să dea interviuri. În faţa unei secretare se deschid largi posibilităţi şi multe uşi, altfel înţepenite. Vom întîlni secretare în avion, la concerte simfonice, la marile recepţii, în adîncul minelor, pe fundul oceanului, la măsuţa lor — ce va deveni un simbol —, fiecare femeie va năzui să ajungă secretară şi unele vor deveni, după ani de rodnică activitate, secretare-regine, înconjurate la rîndul lor de secretare doamne de onoare, toate gîfîind să urce treptele birourilor şi ale marilor succese ce li se rezervă.

Nu fac un secret din faptul că, încă de pe acum, s-a prevăzut pregătirea a numeroase copile cu aptitudini şi bune recomandări pentru această profesiune de mare viitor şi nu pot să nu vă mărturisesc că nevastă-mea s-a şi pregătit, şi e gata să preia, oricînd se va pune problema, postul de secretară a Ţărilor de Jos.

LXIV. *Dar noi vorbim aici paşnic şi omenirea a şi intrat în febra lucrării şi a înfăptuirilor. Iată ce-mi scrie această telegramă, abia transmisă de teleimprimatoare: «Noaptea trecută, la orele 0,42, marele pod feroviar de la Winshing, pe Tenessee, s-a prăbuşit. Simplonul continental nr. 0066, care se îndrepta spre Ohio, cu legătură la Chicago, înaintînd pe pod cu o viteză nepermisă a provocat trepidaţii cu 6 grade Richter mai violente decît prevederile tehnice, slăbind niturile pilonilor exteriori şi*

traversele liniei, astfel că masiva construcţie a trebuit să cedeze. S-a instituit o anchetă federală. După primele cercetări se presupune că vinovată se face societatea „Thompson-Robsohn" din Minesotta, care a încredinţat proiectarea şi calculul unui şofer de camioane cu merite indiscutabile în susţinerea candidaturii senatorului Walton, în ultima campanie electorală. Îl va apăra, spun ziarele, secretara lui.

Casa Albă a transmis sincere condoleanţe celor 80 de familii afectate de urmările catastrofei. Telegrame de compasiune au trimis şi principele de Monaco, cancelarul Saxoniei inferioare, precum şi doamna general Benedict» — anunţă agenţia Reuter.

LXV. *Şi acum, continuă vorbitorul, să continuăm. Dar nu înainte de-a mai citi o telegramă: « În legătură cu catastrofa de la Winshing (Tenessee): După degajarea sfărîmăturilor podului, care va dura o săptămînă, se va construi peste fluviu un nou pod, astfel că traficul va fi reluat spre Chicago în următoarele zece zile. Construcţia a fost încredinţată secretarelor societăţii italiene Fitti. Studiourile cinematografice din M. au terminat turnarea unui film muzical inspirat din evenimentele tragice de la Winshing (cu Nelson Black şi Janette Mc. Coy), pe care critica îl anunţă drept un mare succes de secretariat.*

Aşadar viaţa învinge!» exclamă vorbitorul şi ceru să i se aducă un şezlong.

LXVI. *Adunarea continua. Începuse, nu-ncepuse secolul următor, fapt este că se simţeau în aer miresmele lui. Confortabil instalat în şezlong, volubilul predicator simţi nevoia să-şi dezvolte ideea: « O secretară, după toate probele şi testele, este singura persoană care, preluînd afacerile principale ale instituţiei, va avea posibilitatea şi autoritatea de-a spune nu fără riscuri şi în interesul bunului mers al umanităţii. Ori, în condiţiile vieţii moderne, în care nu ne putem angaja în nici un fel (orice angajare a unei persoane responsabile însemnînd grabă, compromis, autodistrugere), a respinge elegant şi a ignora argumentat, fără consecinţe, este o ştiinţă dintre cele mai utile, superioară euristicii, logisticii, ciberneticii, prospectării şi futurologiei.»*

Şi, urmărind să fie cît mai convingător, vorbitorul continuă expunerea sa cu un exemplu concret: « Am să vă povestesc îndată o întîmplare ce vă va evidenţia ideea, al cărei înţeles

poate vă scapă acum: după cum se știe, francezii sînt admirabili gînditori, scriitori de talent, buni gospodari, excelenți oameni de afaceri. Într-o mare și prosperă bancă franceză (lucrurile s-au petrecut acum cîțiva ani, la Lyon), datorită perfecțiunii sistemului de a se refuza din principiu orice fel de operațiuni, propuneri și discuții, cifra afacerilor cunoștea o creștere anuală spectaculoasă. Consiliul de conducere al băncii își vedea liniștit de treburile sale, în afară de încurcătura în care intra ori de cîte ori avea de rezolvat repartizarea beneficiilor, cînd ședința și discuțiile porneau de dimineață de la unele cifre, iar pe la ora 10, ora la care se aduceau cafelele și coniacul, era tulburată de nota ultimelor venituri, ce anunța sporuri noi, de milioane de franci. Noua situație obliga la alte calcule, la reconsiderarea procentelor. Cu toate că și celelalte bănci franceze funcționau tot atît de bine, guvernul, impresionat de destoinicia consiliului, nu contenea să evidențieze această bancă în chip deosebit, copleșind-o cu premii, lauri și medalii, cu elogioase cuvinte de încurajare. O comisie trimisă să studieze la fața locului secretul prosperității, raportă că aspectul instituției este cel mai civilizat cu putință: în marile holuri domnea o liniște perfectă, nu se putea întîlni aici nici un client. iar dacă totuși un oarecare izbutea să pătrundă prin șiretlicuri în incinta băncii și să ajungă pînă la ghișee, întîlnea pretutindeni numai mutrele acre ale unor funcționari care pretindeau că nu înțeleg despre ce e vorba și se arătau sincer mîhniți că nu știu ce însemnează avans, dobîndă, credit, scadență, conversiune, procent, taxă de scont, cerînd să li se explice, măcar în termeni profani, înainte de a aborda alte chestiuni, sensul exact al acestor ciudate cuvinte.

LXVII. *Îndrumat să primească lămuriri de la secretarele aflate în spatele unor birouri elegante, temerarul client era întîmpinat de acestea cu expresiile limpezi: nu e oportun, nu se poate, e o chestiune asupra căreia va trebui să medităm mult înainte de a hotărî ceva, nu credem ca faptele să se prezinte chiar așa, propunerea va fi supusă studiului, deocamdată nu, dacă condițiile pieții..., buletinele noastre trimestriale vor evidenția carențele, cifrele sînt desigur relative, direcția nu va accepta niciodată să-și asume riscul, depinde de cursul dolarului, îndată ce, probabil nu, mai încap discuțiile? declin. Și din nou: probabil, lucrurile nu vor rămîne neclarificate, se va studia, comisia va aviza, datorită recesiunii, disciplină, funciar și Mavrocordat...*

Anulat de rezistența termenilor, de tăria argumentelor, individul se retrăgea învins pe scările date cu bradolină, lunecoase, abia ținîndu-și echilibrul și cedînd în cele din urmă tragerii în jos, frîngîndu-și, în sfîrșit, oasele pe trepte. Cursul valorilor, în schimb, urca.

5. *cînd bomba a căzut.* Exact nu se cunosc luna, ziua și ora atacului criminal, și nici nu se știe bine dacă bombardamentul a avut loc sau urmează abia să se producă. Important e că Anonimul aduce un număr mare de martori care au văzut cum explozia înghite totul. O lume care trăiește sub apăsarea imaginii — adevărată sau numai posibilă — se poate considera marcată adînc de catastrofă. *Historia calamitatum* nu consemnează evenimente care să nu poarte semnul dezastrului și, dacă prin absurd fericit, bomba n-a căzut și nu va cădea, ba chiar nici nu există, fiind doar manevrată ca gogoriță — în ce scopuri, rămîne de văzut —, nu avem nici măcar un motiv să credem că victimele ei virtuale nu suferă și nu trăiesc în continuare tragedia. Dacă un geograf ne-ar asigura că America nu există, noi am continua să-l visăm noaptea pe Al Capone și să tresărim leoarcă de transpirație văzînd pe retină abatoarele din Chicago și filmele cu Fred Astaire.

6. *călătorii turistice la Paris.* Pentru un tur-retur, orice meseriaș e în stare să-și scurteze și mama.

7. *nu va striga cocoșul de trei ori...* Expresie testamentară, un fel de sirenă de alarmă (prealarmă, dezvoltare, scandare, încheiere etc.) a timpurilor străvechi. Tineretul, care nu mai studiază mitologiile, nu va putea auzi cum cîntă cocoșul și va ignora și numărul cîntărilor, singură mașina de calculat înregistrînd repetițiile. Anonimul — ateu și mizantrop — împrumută masiv din Carte, aflînd similitudini de efecte (parte sonore, ca aici) peste veacuri. E de presupus că la Hiroșima cocoșul a cîntat...

8. *că există o alternativă...* Cei mai buni funcționari, harnici și deștepți, necruțători și deciși, sînt cei care au o alternativă. S-au văzut persoane, animale de soi, care au tăiat și spînzurat într-o pădure, știind că se puteau refugia oricînd în pădurea vecină, unde aveau amantă, post asigurat și rezerve în valută forte. Pînă la plecarea definitivă, au călcat în copite tot ce ni se părea sfînt. Cei fără alternativă și-au văzut modest de iepurașii de casă, și au și crăpat, cînd momentul a venit prielnic, mîngîindu-i, dîndu-le morcovi.

9. *adevăruri zdrobitoare...* Numai cel închis într-un closet public — sau o cutioară — poate pretinde (fiind, dealtfel, şi convins) că spune adevărul curat, cei din mediul deschis resemnîndu-se a utiliza doar adevăruri semimaculate.

10. *să mă retrag la pat.* Figură de stil. Corect ar fi fost: să mă retrag pe colac.

11. *Femelele lor erau frumoase.* Din nou rămăşiţe ale unei mentalităţi retrograde. Animalele nu se pot sustrage deplin muşcăturii nostalgiei pentru condiţia pe care — sîngeros — au gustat-o.

12. *şi din piele.* Chiar purtînd ochelari de cal, poţi vedea ecvitabil realităţile, aşa cum le vede acest personaj.

LXVIII. *Asta, pînă într-o zi, cînd la direcţia adjunctă pentru proiecţii şi conjunctură fu numit un expert, ce se distinsese mai înainte în comerţul cu banane, tip dinamic şi optimist, amator de jazz (şcoala New Orleans) şi de speculaţii. Noul director adjunct lucrase ani de zile pe plantaţii, administrase excelent trei unităţi cu mulţi salariaţi, extinsese afacerile cu sută la sută, învăţase să discute cu oamenii, le înţelesese gîndurile şi interesele, se deprinsese să rişte în investiţii, în operaţiuni încă neomologate, folosind cu inteligenţă propunerile ce i se prezentau, chiar şi pe cele mai fanteziste, întîmpinînd pe fiecare dintre cei ce i se adresau cu: sigur că da, interesant, subscriu cu plăcere, evident, mi se pare constructiv şi promiţător, excelent, felicitări, asta e!*

În noua sa funcţie, urmînd această habitudine, proaspătul director-adjunct introduse în bancă, în pofida regulamentelor de pînă atunci, obligaţia — cu adevărat senzaţională — de a se sta de vorbă cu clienţii. Deschisese larg uşile instituţiei, ridicase şi înţepenise ghilotina ghişeelor, înlocuise cîteva funcţionare ţîfnoase, la vîrsta menopauzei, renunţase la serviciul secretarelor, cărora le oferise foiţă indigo, lucrări urgente şi permise permanente la Moulin Rouge, acoperise scările cu covoare pluşate şi pusese pretutindeni balustrade de susţinere.

Primi în audienţă îndatoritor, afabil, pregătit pentru orice fel de tranzacţii. Ştiindu-l deschis şi înclinat din fire să spună da (mare imprudenţă!), o mulţime de clienţi se simţiră atraşi să-l viziteze, să-l contacteze, să-i propună, să-l reţină. Telefoanele nu-l cruţau, trimişii ordinari şi agenţii extraordinari îl aflau fără greutate, în birou, la concert, acasă, la curse, la două dintre amantele mai des frecventate. Apăruseră ca ciupercile, de pretu-

tindeni — din Africa, Extremul Orient, Arabia Saudită, Țara de Foc, Australia Centrală și Scandinavia Mijlocie. I se prezentau neîncetat proiecte, planuri de expansiune, afaceri cu șanse de cîștig sigure, amețitoare.

Se avîntă curajos în toate culoarele și nișele labirintului finanțelor, se angajă într-o mulțime de întreprinderi de anvergură, cu ramificații în întreaga lume...

LXIX. *În mod firesc, spuse mai departe referentul de la tribună, aranjîndu-și mînecuțele negre (pe șezlong i se montase între timp și o perniță), în loc ca beneficiile să mai crească, ele se opriră la o cifră aproximativă, simptomatică. Banca începu să se clatine, cu tot aerul ei de instituție prosperă. Concurența (după cum se știe, și în Franța avem de-a face cu o concurență în stil americănesc!) prinse momentul loviturii la plex, se primiră îndată somații neașteptate, necruțătoare, curînd încurcăturile deveniră critice și, în cele din urmă, de-a dreptul ucigașe.*

Un singur om stricase cu imprudența lui echilibrul organismului ce, în imobilitatea lui suverană, în indolența lui perfect funcțională înaintase sigur pe apele prosperității: spusese da, își vîrîse umărul sub pîrghii pe care nu le putuse ridica. Greșise profund. E de la sine înțeles că banca, discreditată în ochii tuturor, a fost nevoită să-și închidă porțile...

LXX. *Cei care îl atrăseseră în afaceri mai aveau destule oferte în servietele lor grele și mai întrevedeau încă multe soluții. Nu l-au lăsat liniștit nici după rușinoasa lui retragere: l-au urmărit cu îndărătnicie la ferma din Bretania, au continuat să-l contacteze, să-l cointereseze, să-i propună, să-l prospecteze, să-l convingă. Nefericitul, nu mai avea nici o putere, era ostenit și dezamăgit, îi era imposibil să-și explice în termeni administrativi ce i se întîmplase, unde se strecurase eroarea.*

Căuta să se dezmeticească în lungi partide de tenis, se retrăgea în păduri, la vînătoare, însoțit de cîțiva prieteni apropiați. Urmărit de clienți și pe terenul de zgură și prin locurile retrase din munți, unde îl urma, fidelă, logodnica (dovedită ulterior reprezentantă a unei ferme ce dorea să obțină un împrumut avantajos), bărbatul întreprinzător de altădată a obosit iremediabil, și topindu-se văzînd cu ochii, nu a mai întrevăzut decît o singură soluție de ieșire din infern: sinuciderea. Și-a luat viața cu ajutorul unui brici, sincer regretat de logodnica în fond credincioasă, aprig ironizat de corpul secretarelor în

serviciile cărora nu se încrezuse. Învățătură de minte pentru toți cei care nu înțeleg mersul vieții, căci interesul tuturor este să nu tulburi cu activitatea sîrguincioasă instituțiile publice, unde treburile merg de la sine și unde ideile și mișcarea pot conduce la dezagregare și dezastru.

Devenise evident că o singură secretară putea face totul mai bine, mai economicos.

Am să vă vorbesc altădată, spuse în încheiere vorbitorul, despre caracterul imprudent și inutil al afirmației și aprobării în comisiile Societății Națiunilor. Secolul care începe se anunță a fi destul de lung și încăpător, ocaziile potrivite nu ne vor lipsi în deceniile interbelice, sînt sigur!..»

CARTEA A TREIA

1. *poate provoca rîsul a trei planete.* Nu știu la care planete se referă vorbitorul, dar lucrurile se vor lămuri cu siguranță după ce se vor fi întors pe Pămînt navetele spațiale trimise de păsările și insectele americane, japoneze, franceze. Rîndunelele primăverii viitoare nu vor veni desigur cu ghearele goale, căci stolurile de savanți lucrează...

2. *trăsnetele* sînt mult mai puțin numeroase decît se pretinde (manevre ale statisticilor?). Unele căderi ale păsărilor par descărcări electrice, trecerea unui erete pe lîngă urechile țînțarului se confundă cu un tunet enorm. Nu este exclus ca ființele regnurilor mici să păstreze o parte din prejudecățile și proastele obiceiuri ale dobitoacelor.

3. *să zicem nunta.* Este adevărat: rar instituție mai solidă! Nunțile (și căsătoriile care trebuie să le însoțească în mod necesar, cum cozile de leopard însoțesc leopardul) sînt un mijloc străvechi și mereu eficace de corectare a inechităților și disproporțiilor naturii. Ele aranjează și rearanjează dalele evoluției sociale spre a le face șosea bună de parcurs, și falimentul material și moral al unei familii numai prin ele se mai poate redresa. E interesant de subliniat cum o combinație ce urmează să promoveze compromisul și alcoolismul începe chiar din ziua nunții cu băutură tare și aranjamente elastice... Aici Anonimul ne înfățișează o scenă de excepție, în care se folosesc expresiile sincere, lineare, eficiente.

4. *la vîrsta căsătoriei*... Rar, acolo unde există ziare, peţitoare diplomate sau publicaţii specializate, se recurge pentru această treabă la serviciile lor.

5. *fumuri grele*. Şi ne mai întrebăm de unde smogul şi poluarea atmosferică!

6. ...*doboară pînă şi avioanele*... În timpul celui de-al doilea război mondial, muştarul şi mujdeiul de usturoi au înfrînt, în cîmp deschis, trei armate japoneze.

7. *Iritans Monteverdi-Flit*. Cercetătorii sînt de părere că aici se face o confuzie, că este vorba de o altă persoană. Ei se sprijină pe o ştire de gazetă care relatează că I. Monteverdi se afla, la ora pretinsei sale intervenţii, pe chelia preşedintelui Academiei franceze, atent la comunicările academice.

Un text răzleţ, care aparţinea probabil acestui capitol, a fost scos de autor din motive ce ne rămîn necunoscute: « Soarele pîlpîia timid pe cerul primăverii. Verdele copacilor diminuase, nu se mai putea compara cu verdele strălucitor şi compact al vopselurilor venite din Germania, roşul olanelor, cu care erau acoperite casele oraşului, pălise şi el. Cocoşul cînta sub nivelul aşteptărilor, pădurea foşnea, dar o făcea fără tragere de inimă, parcă din obligaţie. Se impuneau urgente măsuri de îndreptare, căci — altfel — natura risca să se prăvălească în haos, lumea să se anemieze şi să dispară. Din mai multe idei, academicienii aleseră calea academică. Propuseră ca supa din castron, cam spălăcită, să se numească cremă academică, trenul întîrziind sistematic de la orar să se numească tren academic, şoaptele dulci ale îndrăgostiţilor să ia o întorsătură academică, acel păhărel lung şi gros cu care se bea ţuica să se cheme ţoi academic, untul uscat şi pîinea mucegăită, împreună cu operaţiunea întinderii primului pe-a doua, să se desfăşoare după criterii academice, mestecarea, înghiţirea şi vomismentul ulterior să aibă ceva solemn, academic. În fine, o răfuială — ca măcelul cîtorva milioane de oameni — să se intituleze dispută academică, diferend armat sau conflagraţie mondială şi să nu înceapă decît printr-o notificare academică, frumos scrisă şi iscălită de-o persoană academică, pe hîrtie cu antet, filigranată, cu timbru.»

8. *să se arate presei*. Între timp, una dintre marile oficine producătoare de gărgăriţe cu patru puncte s-a trădat şi ziarele au publicat fotografia patronului miop cu fizionomie tîmpă,

În privința ținerii la zi a evidenței locuitorilor planetei, H. Freiberg emite o interesantă opinie sociologică. El pleacă de la constatarea că instrumentele lumii moderne nu pot face față, cu toate perfecționările ultimilor ani, înregistrării, sortării și stocării informațiilor de care se simte o nevoie crescîndă. Dacă fișele și benzile perforate, casetele și registrele urmăresc de aproape și aproximativ corect dinamica populației, diversificînd rubricile și mărunțind existențele pînă la numărătoarea nasturilor și a celulelor —, rămîn neidentificate o mulțime de particularități și detalii de inventar ce reprezintă — prin adunare și aglomerare — cifre de-a dreptul uluitoare. Din cauza subestimării acestor detalii, milioane de pisici au fost înhumate, după deces, în vestimentația lor de sărbătoare, pierzîndu-se, la nivelul continentului, miliarde de metri patrați de blăniță fină.

Cercetătorul crede că numai sistemul de autodescriere și mărturisire ar mai putea fi utilizat pentru umplerea rubricilor goale, cu condiția ca declaranții să fie sinceri ca crocodilul și prompți ca pasărea-muscă. Cum nu trebuie disprețuită experiența oamenilor, se poate folosi cu succes arta, formă a declarației în subtext. Statele moderne, spune Freiberg, încurajează de mult populația să scrie proză și versuri (dramaturgia e mai nesigură), pentru ca, prin analiză, să-l poată evalua pe contribuabil și să-i poată fixa cifra afacerilor. E de prisos a spune că prin acest procedeu se pot inventaria toate datele conștiinței, toate micile valori ce pînă acum scăpau înregistrărilor. Opera de artă este un indicator precis și o pîrghie de control perfectă în mîna fiscului, a casei de nebuni și a poliției.

LXXI. «*Cred că n-ar strica să înfățișez aici cîteva dintre cuceririle tehnicii viitoare, servindu-mă de prototipuri — spuse în continuare vorbitorul, care se simțea admirabil în vestonul lui de feldmareșal. În casă vor exista mese alonjabile, scaune alonjabile, lămpi alonjabile, patefoane alonjabile, sobe alonjabile, în schimb toate ustensilele mărunte, electrice sau manuale, vor fi corespunzătoare: paturile vor avea somiere, șifonierele și pupitrele pentru copii — rufărie corespunzătoare. Lumina, e de sperat, va fi termogenă. Împreună cu aromele ușoare, cu covoarele plușate și educația bazată pe virtuți bărbătești, casele vor fi mai rar vizitate de stafii și alte viețăți inoporune. Dar cum va fi construită o casă ? Datorită noilor posibilități și cerințelor moderne, se vor construi vile cu maximum două etaje, în mijlocul unor*

parcuri cu mulţi copaci, cu păsări şi bazine decorative. Parterul va avea un mare salon, în care vei pătrunde dintr-un larg vestibul încărcat cu plante exotice. În salonul avînd deasupra un luminator-vitraliu, îşi va găsi locul o mobilă grea, luxoasă. Covoare moi aşternute pe jos şi tapiserii flamande pe pereţi vor crea o atmosferă plăcută. Un pian uriaş, aşezat între etajere cu porţelanuri de Sèvres, va invita pe cel ce intră la calm, la abordarea afacerilor într-un spirit realist, la unele clipe de reverie, la decenţă şi certitudine. Simetric, în jurul holului, se vor afla patru pînă la opt camere spaţioase (după posibilităţi), destinate sufrageriei de zi şi celei de recepţii, mobilate în stilul preferat (florentinul, de pildă), un birou de lucru cu bibliotecă, o sală de biliard, un cabinet intim, de afaceri şi meditaţie, o încăpere sanitară, dependinţe. Dincolo, spre sufragerii, bucătăriile, de la şase la zece pentru alternări de servicii, cu numeroase camere pentru personal, dacă nu va fi vorba chiar de un hotel separat. Între sufragerii, pe latura exterioară, se va amenaja un salon pentru muzică, îmbrăcat cu tăblii de lemn de trandafir, cu lumină indirectă, înzestrat cu o orgă de talie mijlocie, cu o duzină de viole de epocă, iar în cazul mijloacelor mai modeste — un armonium sau un gramofon. Aici va fi interzisă intrarea servitorilor şi a ogarilor, cel puţin după-amiaza (e falsă informaţia că lui Schumann îi plăceau ogarii).

LXXII. *Printr-o scară interioară de stejar se va putea urca la etaj unde, în încăperi cu ferestre înalte, vor fi amenajate un cabinet de lucru pentru femei, cu un decorativ război de ţesut, un gherghef circular, cu lăzi de zestre şi armoare pentru rufărie. În partea opusă, o bibliotecă de referinţă şi salonul de arme, cu panoplii, hărţi şi armuri. Se va avea în vedere a nu se aduce tunuri de cîmp, locul lor fiind mai potrivit în parc, păzind solemn capela cu urnele funerare ale părinţilor. Două dormitoare — unul pentru domnul, altul pentru doamna —, vor fi pe cît cu putinţă alăturate, trecerea făcîndu-se printr-un culoar lung, decorat cu pomi pictaţi şi havuzuri, iar în nişe — obiecte plăcute, de intimă folosinţă — dantele, bibelouri şi grafice privind dinamica şi randamentul familiei. Dincolo, după un hol intim, va fi camera adolescentului, adică a primului copil, izolată de corpul principal printr-o scară discretă, printr-un culoar sau o verandă, în care vor putea fi instalate aparate de cinema, magnetofoane, un podium pentru orchestră. În sfîrşit, la cel de-al doilea etaj se vor afla camerele copiilor gălăgioşi,*

fără balcoane, mai izolate, doar trei — pentru că, în general, copiii trebuie să trăiască și să crească împreună, — cu băile și anexele lor, cu sălile de popice și de călărie, cu camerele supraveghetorilor, ale doicii, ale cameristei. Sălile de studiu ale copiilor, în vecinătate, vor fi bine aerisite, luminoase, mobilate simplu cu colivii pentru papagali, cu acvarii și o mulțime de jocuri mecanice, printre care un tren adevărat, care să alerge prin văi și tunele de mărime convenabilă. Tot la ultimul etaj al clădirii, în partea opusă, într-un foișor de sticlă sau în preajma unei terase cu deschidere spre cer, se vor afla laboratorul astronomic, cu cel puțin un telescop și cu rampă de lansare a sateliților meteorologici, atelierul fotografic sau, de la caz la caz, atelierele de ceramică, de filatelie, de vignete, de pirogravură, de cartușe și explozibili pentru vînătoare și alte operațiuni.

Încălzirea se va face printr-un sistem ingenios de vetre și șemineuri, în băi se va trage apă sterilizată, iodată, antireumatismală. Undeva, la subsol, se vor amenaja două carcere fără ferestre și mobilier, pentru împlinirea pedepselor — neascultare, obrăznicie, înșelăciune, tranzacții neeficiente, fantezii păgubitoare, atentat la viața părinților sau comiterea unor confuzii în îndeplinirea obligațiilor.

Vila va fi înconjurată parțial de ziduri înalte, tăiate de porți arcuite, în serie sau în fagure, cu deschidere spre terenul de golf și de tenis, cu acces la piscină, la barele paralele și la pereții stîncoși ce vor satisface ambițiile alpiniștilor casei, pietonilor. Cu vremea, la etajul doi al clădirii va fi trasă o antenă, pentru ca seara, după ce și-au făcut lecțiile, copiii să poată asculta la cască frumoasele sfaturi morale de la radio, cuvîntul mereu mai înțelept al conferențiarilor și sfătuitorilor, precum și știri despre colegii lor aflați pe alte meridiane, din cuprinsul cărora să reiasă cum le-a reușit deturnarea unui avion sau sechestratea unor persoane...

LXXIII. *Imobilele vor fi dintre cele mai simple, înfățișă vorbitorul o altă variantă a viitorului, după ce ațipise în șezlong cîteva minute și fusese nevoit să-și înviorеze cu un spray obrajii înfierbîntați. Utilizarea betonului armat va face posibilă construirea de case subterane, sub mări și lacuri, cubice, suprapuse, cu separeuri și nacele, cu balcoane și cămări, cu porturi ascunse, cu ieșire în grote și dincolo de munți. Pătrunzi în clădire pe o scară spiralată de metal, asemănătoare celor folosite la Cap Canaveral, treci pe culoare lungi, paralele, și de acolo în camerele*

așezate egal de o parte și de alta. În camere — o mobilă lineară, din metal și placaj, cu un pat și o etajeră pentru cărți, cu cîteva rafturi pentru rufărie. Alături, pe fiecare perete — hublouri și turele de oțel, cu cîte opt guri de foc, și, dacă spațiul permite, cu lans-torpile de zece tone, supravegheate prin periscop. În baia alăturată vor sta prosopul, pasta de dinți, peria pentru unghii, un burete și chesoanele cu misile și piese de schimb.

Viața intimă se va împărți între ore de reverie, sumare, funcționale (să admitem în acest scop un balansoar), ore de somn sau de zacere fără perspective, ambigui, fermentative, cu pauze pentru privirea prin fereastră la zidul din față, cenușiu, întins ca o Sahară, odihnitor, neacaparant, libertate de tencuială și umbre unghiulare, și ore de atac și apărare, cînd fortăreața lucrează intens cu partenerii, cu societățiile concurente. Copiii vor urca pe acoperiș, unde în țarcuri cu gratii se vor bucura de cele două ore de soare artificial, se vor juca cu pîrghii de gradul I și cu clasoare, registre și abace, sau vor da o mînă de ajutor părinților. Soția va sosi de regulă pe la miezul nopții, fericită de-a fi fost remarcată în activitatea ei — controloare la un spital veterinar — va servi în sufertașe supa pregătită cu ajutorul unor pilule violet-gălbui, se va arunca în pat, obosită, transpirată de prea intensa ei participare la problemele păcii și ale războiului, fericită. De dimineață va găsi alături de ea, în pat, pe noul ei născut, abia sosit de pe terasă, după o noapte petrecută pe acoperiș, printre șrapnele. Ceilalți copii, căliți de frigul nopții și stimulați de zumzetul neîncetat al avioanelor de bombardament, vor coborî maturi, grăbiți să-și strîngă în grabă lucrurile, ca să se mute în camerele alăturate de pe palier, unde își vor întemeia la rîndul lor bunkere noi, simple linii de blindate și asalt, împărțindu-și egal orele de reverie pe balansoar, cu preocupările de cucerire a spațiului lor vital, după exemplul părinților, după îndrumările comandanților de corp de armată.

LXXIV. *Vinurile vor fi excelente — continuă preotul — adevărat sînge din sîngele Mîntuitorului. Numeroase căruțe cu butii, trase de cai harnici și rapizi, vor aduce zilnic în oraș licori de pe la 1830, înfundate, cu etichetă, împînzite de firele păianjenilor. Se va trece rapid la o alimentație mai rațională: se vor tăia numai viței, cîte unul zilnic, de ajuns pentru nevoile unei familii. Se va compensa cantitatea prin pregătirea de meniuri variate, bogate în vitamine, cu salate fastuoase, cu multe fructe exotice. Va dispărea prejudecata ce îndepărtează pe oameni*

de ananas și banane, acestea dovedindu-se necesare organismului omului modern, atît de solicitat de probleme. Se va trece masiv la consumul de sandvișuri și tartine, la limonade. Negrii vor putea intra nestingheriți în unele restaurante de cartier, după orele de mare aglomerație, cu dreptul de a cere un pahar cu rom sau o salată, supravegheați la început de garda națională somosistă, mai apoi de organizațiile înarmate ale grupelor de șoc negre și cenușii care vor propovădui moderația, respectul. Cîinii vor avea restaurantele lor, saloanele lor de coafură și igienă curentă, poligoanele lor rezervate pentru tragerile la semn și antrenamentele de diversiune. La fel femeile ușoare, amploaiații serviciilor de noapte, misiții — după o împărțire simplă și economică. Printre oameni se vor afla întotdeauna misionari devotați, care, înarmați cu cărți de înțelepciune, dispozitive de dat filet și fasunguri, le vor mîntui sufletele și-i vor aduce, prin cuvinte înțelepte, pe calea cea dreaptă, pînă la deplina mîntuire și funcționarea ireproșabilă. Se va tipări și o Carte a cărților, de larg consum, cu toate prețurile virtuților și păcatelor, cu importante înlesniri și rabaturi.

LXXV. *Poștașul va veni, ca și pînă acum, zilnic. Dar el își va face cursele mai preocupat, pe bicicletă hidrodinamică, într-un costum bleumarin, cu șapcă împodobită cu frunze de stejar aurite, cu epoleți fermecători, escortat de două companii de franctirori. Cu vremea, se speră că și moașa va vizita casele fericite tot pe bicicletă — bicicleta ciclo-pediatrică 202 — scutind femeile chinuite de durerile lungilor așteptări și de uruitul barbar al șaretelor antediluviene. În sfîrșit, o mare amploare va lua serviciul la domiciliu. Va fi simplu și comod să chemi prin pîlnie domnișoara de serviciu și să-i comunici că dorești să te viziteze pedichiuristul, că în chiar aceeași zi vei primi vizita meșterului de care ai nevoie, cu toate ustensilele, cu apă caldă în termosul bine închis, gata să-ți repare clanța de la ușă și să-ți ducă la adresă, cu deplină discreție, scrisoarea către frumoasa iubită din celălalt capăt al lumii, unde cocheta se află încleștată în lupte de brandturi și rachete sol-aer, cu copții și exegeții...»*

LXXVI. *Femeia vorbea de mai bine de trei zile, se simțea, firește, destul de obosită de discursul ce-i solicitase toate energiile. «E frumoasă, dragă, spuse o fată care luase pînă atunci notițe. E frumoasă și e spirt în tot ce spune.» «Trebuie să fie studentă», observă colega ei, căutînd un unghi potrivit pentru a-i lua o poză.*

Vorbitoarea ceru permisiunea să se așeze puțin, să bea un pahar cu apă, căutînd să dovedească prin fapte că acest lucru este pe deplin posibil. Cei din mulțime, privind-o cu admirație, îi evocau în acest răstimp viața plină de fapte filantropice, toate eficiente, de general folos. Luptase împotriva prusacilor, la Paris, în 1870, *devenise datorită meritelor șefa societăților elvețiene de binefacere, în care calitate încercase să traverseze pe plută Mediterana, ca să dovedească fidelitatea Cleopatrei față de Imperiul Roman. În sfîrșit, acum activa într-un alt comitet internațional, era dinamică, voluntară ca și altădată, mereu preocupată de gravele probleme ale contemporaneității care, dacă îi diminuau farmecul feminin, îi sporeau în schimb frumusețea morală, interioară și intangibilă.*

După ce se răcori, răstimp pe care mulțimea îl folosi ca să joace țintarul, bîza, oina și propunerea și regretul, foarte puțini fiind deocamdată pasionați de foxtrot și hula-hoop, vorbitorul se ridică din nou pe locomotivă și grăi astfel: « În sectorul utilajelor vom avea de înregistrat, în primii patruzeci de ani, unele invenții cu totul revoluționare, ce vor ridica nu numai gradul confortului, dar vor modifica însăși viziunea noastră despre viață, înțelegerea profundă a realităților. Am să vă citesc din Almanahul Aviachim *cîteva dintre titlurile acestora, ca să vă dați seama cît de largă este aria pe care o va fecunda gîndirea creatoare: ,,Șurubelniță cu ecran, cratiță de doi litri, basculă cu gramofon și șapcă, pernă de puf cu arc, bibilică mecanică cu supapă, aparat de încordat spițe, plăci de beton bizotate, detonanți cu rezervor de apă, ziare și reviste de rafie, cu butoi, microfon nivelator de teren cu ceasornic îngropat, mașină de cusut cu utilizări cinematografice, tablouri cu trompeți și efecte tranchilizante, dispozitiv de știrbit diftongii, inhibitor al melancoliei pe bază de acid, cronometru de răzgîndire, tirbușoane cu turbină, binoclu cu program și dispozitiv de memorizare, capse și altele.'' »*

Cei ce ascultau erau vădit copleșiți. Priveau spre cerul gol și parcă și vedeau profilîndu-se pe cenușiul lui minunatele aparate ale viitorului, care le zîmbeau, îi gîdilau. Dintre toate, cel mai așteptat era, fără îndoială, tirbușonul cu turbină, pentru că mai toți erau amatori de băuturi și avuseseră destule dificultăți atunci cînd vroiseră să desfunde sticle de mult înfundate. Unii exclamau excepțional, formidabil, minunat, colosal, *la auzul proiectului unei mașinării care îi interesa în mod spe-*

cial, alții lăcrimau în tăcere, fericiți dar temători că tehnica le va concura iscusința, întrebîndu-se dacă nu cumva, cu trecerea timpului, omul nu va deveni cumva un rob al mașinii de comandat mașini decomandate.

LXXVII. « *Oho, zise înfiorat vorbitorul, mintea omenească poate merge și mai departe. Într-o lucrare științifică din secolul XVI găsesc teme de inovații și pentru descoperiri tehnice extrem de amuzante, programate să se facă răspîndite abia în acest secol, după ce cîndva, într-o civilizație anterioară, au mai fost gîndite, proiectate, descoperite și utilizate. Lista lor este lungă, n-am să citez decît pe acelea care nu mai ridică dificultăți de răspîndire:*

„Materiale de construcție ușoare și cu o mare rezistență mecanică, materiale rezistente la temperaturi foarte înalte, țesături noi îmbunătățite, economice și foarte rezistente, unele antigravitaționale și ofensofuge, îmbrăcăminte de hîrtie și frunze adamice, aplicații multiple ale laserilor pentru operații de versificare și iubire instantanee, noi surse de energie termoionică, termodorică și termopile, forță magneto-hidrodinamică hipnotică, vulcanică, melancolică etc., exploatarea rentabilă a șisturilor în vederea obținerii slăninei de porc, răspîndirea utilizării automatizării și informării pentru producerea de ținte și pioneze, posibilitatea de a defini și a produce economic obiecte unicate, inclusiv poeți și muzicieni geniali, noi vehicule aeriene cu pernă de puf, cu decolare parfumată, avioane uriașe cu reacție la flit și sprayuri, cu strănut în caz de răpire, tehnici rapide și economice pentru străpungerea cavităților subterane, utilizare lărgită a construcțiilor subterane, tehnici elaborate de arhitectură bazate pe folosirea domurilor geodezice, a cochiliilor precontractate, a structurilor gonflabile, a materialelor complexe etc., echipamente îmbunătățite pentru construcții și interioare (geamuri cu transparență variabilă, încălzire și răcire prin inervația la nivelul pielii și a coafurii etc.), instalații locuite și poate chiar colonii stratosferice, unde copiii se dau cu sania pe clinul norilor.“ Vă asigur, continuă vorbitorul, că vom vedea curînd exploatări miniere submarine, extracția de minerale în soluție, culturi de cereale sub controlul revizorului școlar, transformarea energiei direct în cremă de ghete, desalinarea pe scară largă a apei din lacurile tămăduitoare și transportarea ei, cu bolovani cu tot, pe stadioane și în restaurante, mari magazine cu pedală și faruri, alimente și băuturi sintetice puternic laxative, calculatoare indi-

viduale pentru a controla mersul gospodăriei şi a comunica momentul cînd priza s-a ars odată cu mîncarea şi cu mobilierul, televiziune şi filme, ilustraţii şi fotografii în trei şi chiar patru dimensiuni, mişcătoare din palmă şi ochi, emiţînd în şoaptă anecdote şi învăţăminte, utilizarea largă a calculatoarelor pentru asistenţă intelectuală şi profesională (traduceri, informaţii, calcule, analize, diagnostic medical, controlul circulaţiei rutiere, descoperirea crimelor, asigurarea cu răspunsuri exacte la toate concursurile, noi tehnici şi metode pentru instruirea copiilor în timpul somnului, la joacă, în timpul bolii, noi metode pentru predarea limbilor străine prin înlocuirea celui ce vrea să înveţe franceza cu un francez născut în centrul Parisului, controlul de mare eficacitate al somnului şi relaxării, adică trezirea bruscă, prin tunete şi sonuri puternice, şi adormirea prin şut şi decepţie, stimularea şi programarea visului, tehnici pentru păstrarea formei fizice şi pentru mărirea capacităţii intelectuale pînă la omniscienţa dumnezeiască, metode chimice pentru îmbunătăţirea sau anularea memoriei şi poate a capacităţii de analiză intelectuală (în cazurile „un om are zece cuie şi pierde trei, cîte i-au mai rămas?"), descreşterea importantă a imperfecţiunilor congenitale şi ereditare, prin gîtuirea prostului care face pe deşteptul, dar şi invers, largă utilizare a organelor de proteză (pîrghii automatizate în sprijinul celor predispuşi să dea în gropi), folosirea pe scară mai mare a transplantării organelor umane, în special a vezicii biliare şi a ochiului acut, hibernarea oamenilor pentru perioade scurte, după dorinţă, spre escamotarea crizelor, previziuni meteorologice extrem de sigure, pe termene mai lungi, referitoare la o curte, la o vale, la o terasă în aer liber, dirijarea stării timpului şi a climatului pentru obţinerea meciurilor de fotbal în condiţii de lapoviţă, noi specii utile de plante şi animale — boul deştept şi omul la casa lui — folosirea generalizată a controlului genetic pentru piuliţe şi buloane, adică să se nască unele din altele, cu materialul lor, utilizarea procedeelor biologice pentru extracţia minereurilor (înhămarea elefanţilor la vagoneţii de mină şi a girafei la îmbulonarea podurilor şi viaductelor), instalarea permanentă a omului pe Lună, pe planetele proxime, în hotelurile de pe litoral, în băile cu temperaturi înalte, explorarea sistemului solar, sateliţi artificiali şi alte metode pentru a ilumina în timpul nopţii spaţii foarte întinse, avînd prevăzute ore de funcţionare paralele cu ale soarelui şi, în caz de întuneric, lungi pene şi defecţiuni, căderi de corpuri de iluminat pe întreg teritoriul

şi cioburi de toate culorile, în toate locurile mai înainte neinteresante...

Dar, fără îndoială, marea facilitate o vor constitui micile mecanisme cu arc şi cheie, portabile, uşoare, comode şi ieftine: femeia cu arc şi declanşator de faze automat va stîrni admiraţia tuturor şi nu e departe timpul să reedităm o Laură pe acest principiu...»

LXXVIII. *În timp ce vorbea, tinichigiul se tot scărpina; era cert că un purice i se urcase pe picior şi că de acolo îşi aflase o cale orbitală netedă spre pîntece şi galaxiile mai îndepărtate. « Ar fi, neîndoios, important ca ştiinţa şi tehnica veacului ce vine să facă ceva şi împotriva acestor insecte agasante, gîndi el. Poate ar fi oportun să anunţ că oamenii de ştiinţă vor descoperi un sistem de curenţi electrici care să-i paralizeze înainte de-a înţepa, ca să-i poţi scutura seara, odată cu praful... Dar îmi pot asuma eu asemenea răspundere ? N-am văzut nici un proiect, nici o declaraţie care să ne asigure împotriva strănutului recurent, a crampelor, a pruritului şi eliminării intempestive a gazelor ruşinoase... Nu este exclus ca cineva pe întinderea globului pămîntesc să gîndească la asemenea proiecte, dar nefericitul este mai mult ca sigur inhibat de mica lor arie de aplicare faţă de lucrările de mare anvergură.»*

LXXIX. *« Inaugurarea noului secol nu trebuie să fie luată drept pretext pentru elucubraţii, pentru trăsnăi scîrboase ! — spuse indignat un domn ce se afla în faţă şi pe care înşiruirea invenţiilor promise îl scosese din răbdări. Să nu ne lăsăm antrenaţi de escroci şi profitori, înghiţind toate producţiile imaginaţiei lor bolnave. Care e omul serios în stare măcar să asculte asemenea bazaconii ? În ce mă priveşte, sînt convins că, în cel mult zece ani, cancerul şi infarctul miocardic vor fi pe deplin vindecabile, sînt lucruri posibile şi în folosul oamenilor, în schimb, daţi-mi voie să rîd de proiectele privind televiziunea sau debarcarea omului pe suprafaţa Lunii. O experienţă milenară arată, dealtfel, că organismul omului nu poate rezista nici măcar la înălţimi de şase-şapte mii de metri, amintiţi-vă de expediţiile eşuate din Himalaia. Cît despre invenţia — să-i spunem astfel — a lui Lummière, asta e o prostie dintre cele mai neruşinate, omul s-a născut analfabet şi fără nume, lui îi sînt destinate întunericul şi groapa. Viaţa, mişcarea ei nu pot fi surprinse corect de ochiul omenesc ! Aparatele ne sîcîie, ne adorm puţina luciditate pe care o avem, progresul ne duce la sminteală. Un unchi al meu*

a luat-o razna după ce a citit Cartea de la San Michele, *a trebuit să fie purtat din sanatoriu în sanatoriu, căci refuza să stea într-un loc. Căutări sterile ! De băuturi sintetice avem noi nevoie ? Ce, să refuzăm serviciile străbunului nostru prieten și tovarăș de necazuri și bucurii — vinul ? Sauvignonul nu ne mai place ?»*

Certamente, era un reacționar. Vorbitorul ar fi avut poftă să-l dea în brînci și să-l facă de rîsul tuturor, dar cum puricele înainta sub betelie și focul iadului îl ardea la lingurică, gîndi că, asemenea purecelui, spiritul îngust va supraviețui în timpurile moderne, și — la urma urmei va fi necesar — o gură spartă și un ac iritant sînt întotdeauna de folos spre a ne întreține pofta de-a nu le mai avea.

9. *Lipsită de orice responsabilitate*... Aşa cum scrie Felix Gaster-Maron, lucrările colocviului păsărilor şi insectelor se desfăşoară într-un foarte favorabil climat de armonie şi umiditate, şi aceasta permite mărturisiri complete, pătrunderi adînci în cuibul adevărului, precum și ouat sincer, în întregime natural. Admirabilul cercetător susţine că este pentru prima dată cînd se afirmă că acei care vorbesc şi spun cuvinte de o mare importanță se derobează, prin emiterea opiniilor lor, de orice responsabilitate. Omenirea a eşuat pe-o coastă a mării erorilor pentru că purtătorii ei de cuvînt au pretins că sînt conştienţi de ceea ce spun cu diferite prilejuri. Picul preţios de uraniu se extrage dintr-o imensă cantitate de material steril, şi cînd se împlineşte operațiunea, sterilul nu ştie aceasta. Din multă sminteală se alege ideea; din puțină, responsabilă şi foarte conştientă ştiinţă, există riscul să nu iasă decît salariul.

Privitor la iresponsabilitate: August Mayer crede că, într-o colectivitate în care aproape toţi produc după poziţia şi capacităţile lor mai multe sau mai puţine acte iresponsabile, pe care viața le impune după legi de neclintit — este firesc ca gînditorii să oglindească fenomenul în termenii celei mai alese lipse de răspundere, aşa cum, într-o epocă de disoluţie, doar gradul înalt de disoluție a unei opere artistice îi atrage recunoaşterea şi titlul de capodoperă.

10. *Înaltă ca Convenţia*... Cacofonia este dovada limpede a deplinei iresponsabilităţi a vorbitoarei, a bunei sale credinţe.

11. *tulumbele pentru transfuzii*. Cărora, să le mai adăugăm buletinele de vot, pentru alegerea guvernatorilor, care circulă în cazuri de atac pînă la cei din linia întîi, încleştaţi în luptă

corp la corp. Există o prevedere în regulamente ca, la sosirea buletinelor, cei doi să se desprindă unul de altul din încleştare, să-şi desemneze cetăţeneşte alesul, după care să se taie şi să se ucidă.

12. *În pivniţele unui podgorean de pe Rin.* Lucru totalmente inexact: surse ce nu pot fi puse la îndoială afirmă că patronul era un simplu intermediar, care n-avea habar cum se produce vinul, un simplu distribuitor însetat de bani.

13. *impresionismul... îi întorcea stomacul valon pe dos.* Impresionismul francez produce unora urticarie şi diaree, culorile lui au o influenţă certă asupra funcţiilor ficatului, aşa cum expresionismul german, din cauza colţurilor sale tăioase, produce altora adînci zgîrieturi şi sîngerări.

14. *doi papi în funcţiune.* Reprobînd triumviratele, papii păstoreau doi cîte doi, paralel, în serie, ca bateriile electrice. Se alegeau dintre gemeni, numai naţionalitatea trebuia să le fie diferită, pentru ca, dialogînd, să-şi dezvolte virtuţile conversative şi să-şi transmită cu dexteritate mingea de tenis a harului sfînt, de trebuinţă ba unuia, ba altuia. Dublurile (chiar fără gemeni) revin şi în pasajul ce urmează.

15. *după ce mi-a tăiat degetul.* A se reţine, dacă cititorul n-a reţinut pînă acum, că între relatările păsărilor şi insectelor, pe de o parte, şi spusele înaripate ale vorbitorului, din textul anexă, date la *Note,* există o strînsă corespondenţă, uneori şi detaliile îşi corespund. Fireşte, înţelesurile adînci ale complicatei maşinării care este cartea de faţă nu trebuie căutate în amănunte, poezia nu stă într-o propoziţiune. În numeroase scrieri, Anonimul a revenit asupra acestei precizări, adăugînd-o — de cîte ori a avut ocazia — afirmaţiilor că totul în scrierea sa a fost construit cu maximă luciditate, matematic, leonardovincian.

16. *Francezii au atacat de pe culmi...* Din întreaga lucrare reiese că obsesia eroilor ei este măcelul, cu toate că toţi trăiesc în cei mai lungi ani de pace ai ultimelor veacuri. S-ar putea desprinde ideea — şi ea e subliniată de Eberhardt Erde —, că problema numărul unu a vremurilor moderne este războiul, care, chiar şi numai cînd rămîne o posibilitate improbabilă (sic!), face ravagiile unui măcel de mari proporţii. Rar s-a întîlnit, de la *Iliada* pînă azi, o carte în care mulţimea imaginilor militare să însoţească mai ameninţător coloanele în marş ale imaginilor artistice...

17. ...*şi iarăşi discutăm.* Dar nici nu s-ar putea proceda altfel, cînd vorbitorii sînt hotărîţi să denunţe adevărul! « Numai prin discuţii vii, argumentate, uneori în contradictoriu, care să meargă pînă la miezul fenomenelor şi la osul interlocutorului, se poate ajunge la etc. — spune Philippe Pointcarré. Uneori, spune el mai departe, prin lichidarea problemelor în suspensie poate fi lichidat şi cel care le pune şi, odată cu el, şi familia şi prietenii care i-au hrănit argumentele. »

18. ...*marea lui poloneză.* Automatismul, nu de cel mai bun gust, e interesant pentru a dezvălui mecanismele mentale ale Anonimului, care apelează — spre a crea valori — la deşeurile şi gunoaiele memoriei. După cum se va vedea mai departe, autorul e conştient de faptul că se dezvăluie. Un efect al amitalului, care, asemenea scopolaminei, face din sufletul omenesc, inclusiv subteranele subconştientului, o vitrină deschisă luminii soarelui...

19. ...*calitatea vieţii.* Se stabileşte, după cum ne informează dr. Samuel Bishcott, prin analiza fibrei muschiulare. Prezenţa acolo a mălaiului, a grăsimii de porc şi a bulionului fermentat indică o calitate conformă normativelor. Nu ni se furnizează nici o informaţie privitoare la procentul de terci de cartofi necesar creierului pentru a funcţiona calitativ mulţumitor.

20. ...*să pot merge la culcare.* După cum se ştie, membrii academiilor şi prefecţii de poliţie au nevoie de un somn regulat, somn de mai bună calitate decît al şoferilor, vînătoarea de greşeli gramaticale şi hăituirea pungaşilor solicitînd consumuri foarte mari de energie. Cu alte cuvinte, vigilenţa cere somn.

21. *Sîngele rece.* Ultimele descoperiri fac posibilă scăderea, în laborator, a temperaturii sîngelui, ceea ce ne pune pe picior de egalitate cu neocolonialiştii britanici. Pe măsură ce temperatura atmosferică creşte, sîngele rece e recomandat numai vertebratelor mărunte. E un fenomen încă nelămurit de ce aţîţătorii la război fierbinte au nevoie de sînge rece, cînd firesc ar fi să...

Rămîn, de asemenea, şi alte lucruri de lămurit. De pildă cine este Anonimul care a scris această carte şi cine comentatorul ei. După A. Märzendorfer, autorul *Breviarului* de faţă ar fi fost un scriitor cunoscut care, luînd fără avizul medicului un medicament ale cărui efecte secundare nu le cunoştea, s-a trezit cu grave tulburări psihice — crize acute de luciditate euforică, melancolie decompensativă, dereglare a mecanismului

veghe-somn, urmate de o gravă alterare a funcţiunilor personalităţii şi de căderea în mania de-a judeca pînă la ultimele consecinţe faptele oamenilor, ceea ce se numeşte, atunci cînd judecata se abate de la criteriile obiectivităţii, sindrom de interpretare. După cercetătorul citat, comentatorul lucrării, în *Note*, ar fi un coleg de sanatoriu, care, după moartea Anonimului, s-ar fi crezut îndreptăţit să lumineze împrejurări şi afirmaţii asupra cărora cei doi suferinzi discutaseră.

După Felix Major, Anonimul ar fi unul şi acelaşi lucrător care a întocmit cîndva un dicţionar onomastic şi o bibliologie generală, alcătuiri ciudate ce nu aparţin nici ştiinţei, nici literaturii. Surpriza pe care ne-o oferă Major constă în afirmaţia lui conform căreia comentatorul nu e altul decît scriitorul cărţii, după vindecarea sa relativă... Este foarte probabil că bolnavul restabilit şi-a tratat lucrarea ca şi cum ar fi aparţinut altuia, lucru petrecut şi cu alţi indivizi care şi-au pierdut, cum se pare că s-a întîmplat, integritatea memoriei.

S-ar putea ca titlul general, subtitlul, împărţirea lucrării în cărţi şi capitole (amintind tratatele uscate ale scriitorilor greci şi latini, ca şi cărţile celor care, ceva mai tîrziu, i-au imitat), precum şi notele copioase şi precizările ocazionale (împrumutate parcă din ediţiile moderne în care aceia sînt republicaţi), să-i îndemne pe cititori să creadă că au de-a face cu un op de strictă specialitate, scris de un doctor manipulînd o ştiinţă precisă, una dintre acele ştiinţe hotărîte să ne lumineze şi să ne ferească de erorile traiului aglomerat şi de maladiile unei alimentaţii neraţionale. Din nefericire pentru cei preocupaţi să-şi amelioreze condiţia şi să înceapă neîntîrziat tratamente salutare, cartea de faţă e inoperantă, de o inutilitate desăvîrşită. Plin de prejudecăţi, de ticuri clasice şi spaime baroce, superstiţios chiar, autorul şi-a închipuit că trăgînd pe coperta lui nume de cărţi ce au trecut cu bine vămile timpului *(De eloquentia, Questio de aqua et terra, Decameronul, Encomium, Didactica nova)* va deschide mai uşor uşi şi ferestre spre cititor, obstacole pe care presiunea slabă a compartimentelor sale obscure nu le putea măcar mişca; asigurîndu-se de o bunăvoinţă de ocazie, el nu s-a mulţumit să împrumute prin parafrază, ci a cutezat să apese pînă la fund butonul comenzii şi să se servească de pe tava cu bunătăţi de un întreg titlu, literă cu literă, identic şi aidoma celui al ilustrului Pierre Abélard (1079—1142), lucru de neconceput în practica universală;

probabil o jenă tîrzie l-a condus la ideea de-a monta titlul furat între paranteze, sub acela de *Breviarul*, uitînd că şi titlul acesta era luat de pe undeva. A făcut totul spre a zăpăci coperta, pe cititor şi pe bibliotecarii care din nou nu vor şti cum să clasifice lucrarea şi în ce raft s-o arunce, pentru că misiunea lor este de-a găsi rubrica şi ungherul unde să poată înghesui cartea pentru a-i face discret felul.

Dar, sîntem departe de-a avea în faţă un roman! Abélard, amatorul de aventuri romanţioase, ar fi fost mulţumit să-şi ştie livrat titlul unei cărţi cu amoruri fericite/demente, cu aventuri galante/principiale, cu morţi/supravieţuitori. Dar, vorba poetului, n-a fost să fie aşa. Atacînd energic literatura, autorul cărţii n-a mers decît pînă la jumătatea drumului său epic, de unde, întorcînd privirea, s-a simţit cuprins de nostalgie: titlul îl chema înapoi. Viguros, hotărît să nu fie slab ca o muiere şi nici sever ca un tratat ştiinţific, şi-a continuat drumul, aci avîntîndu-se înaripat, cu cîntecul pe buze, spre cursele savante, doctorale, spre formulările reci şi lapidare, aci zăbovind metodic, cu şublerul şi micrometrul în mînă, ca să studieze plăsmuirile evanescente, părelnicele umbre ale fanteziei, parfumurile suave şi inefabilul cel în veci însetat de determinanţi. Înaintarea lui zigzagată părea că nu duce nicăieri, un agent de circulaţie l-a şi avertizat asupra primejdiei, însă el a trecut mai departe ca în vis, răspunzîndu-i în trecere că şi electrocardiograma face acelaşi lucru, nu fără un scop anume. Fapt e că, în cele din urmă, călătorul a ajuns să scrie o carte care, dacă nu e nici tratat şi nici roman, ceva tot trebuie să fie din moment ce e alcătuită din cuvinte şi, pusă sub ochii unui alfabet, îi produce individului, pe buze şi în interior, un bîzîit uşor şi voluptuos...

CARTEA A PATRA

LXXX. *Vorbitorul se reaşeză, cineva luă un creion în mînă şi solicită întrebări. Se ridicară îndată cîteva mîini — erau bicicliştii — viu interesaţi să afle amănunte despre fizionomia vremurilor pe care aveau să le sprinteze împreună cu urmaşii lor imediaţi. Operaţiunea fu însă întreruptă de un necunoscut, care se îndreptă către tribună cu un teanc de foi sub braţ.*

Conferenţiarul tresări, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de un lucru pe care îl uitase, făcu semn cu mîna pentru a potoli spiritele şi anunţă: « Doamnelor şi domnilor, spuse el, înainte de a trece la întrebări şi răspunsuri, îmi revine plăcuta îndatorire de a da cuvîntul domnului Pretext de Barcelona, care doreşte să aducă adunării noastre salutul tehnicienilor şi inventatorilor din insulele Canare.»

LXXXI. *Persoana numită se ridică la tribună şi începu astfel: « Daţi-mi voie ca, în numele celor care îşi bat capul în interiorul insulelor pe care le reprezint şi prin apele pendinte, să vă aduc o prietenească, tropicală fluturare de mînă şi să vă urez mult succes în activitatea dumneavoastră menită să pună bazele unui secol de nobilă şi ascendentă tehnicitate. Încă din veacul al XV-lea, meşteşugarii noştri s-au străduit să creeze mecanisme şi dispozitive cu o largă aplicabilitate. Astfel, unul dintre compatrioţii mei, Calderon Lopez Pirotehnicul a inventat — pe la 1672 — o maşină de dat de-a berbeleacul pe o pantă, prevăzută cu frînă de mînă şi cu două locuri. Pe la 1705, un cunoscut al lui, membru de seamă al breslei topitorilor, a încercat să construiască o vacă mecanică, deosebit de utilă într-o familie cu mulţi copii, datorită căreia spera să aibă o producţie apreciabilă de lapte, suficientă pentru marile guri înfometate ale celor mici. În anul următor, un alt cetăţean al insulelor a izbutit să definitiveze proiectul unei elice în vîrf de băţ, invenţie ce, în acea vreme de indiferenţă şi de interese meschine, n-a putut fi folosită decît la alergăturile pe plaiuri, cînd se şi învîrtea. Apreciez că întotdeauna, cînd s-a dorit şi s-a muncit, au fost şi vînturi favorabile.*

Un şir de alţi tehnicieni, unii dintre ei murind în ospicii, neîmpăcaţi, au îmbogăţit patrimoniul naţional al mecanismelor cu o hartă în mărime naturală, înzestrată cu munţi, rîuri, oraşe şi sate, pe care erau aşezaţi la locul lor tîrgoveţi, ostaşi, femei, negustori, călugări, meşteşugari, constructorii înşişi — făcîndu-i să trăiască firesc, să iubească, să muncească, să sufere, să se bucure întocmai ca în viaţă şi pe întinderi de teren ce se identificau cu planeta.

În zilele noastre altele sînt condiţiile... Sînt încîntat că vă preocupă aceste probleme şi vă mulţumesc în numele breslei noastre de douăzeci de meşteri calificaţi şi peste patruzeci de ucenici pe cale de a-şi obţine cărţulia.»

LXXXII. *După acest salut emoționant, cel de la tribună repetă dorința lui ca auditorii ce au unele nedumeriri să pună neîntîrziat întrebări. Un tînăr interveni: « Cum va fi organizată dragostea la jumătatea secolului în discuție ? » Conveniră ca răspunsurile să se dea pe loc: « Se pare că dragostea, în ciuda inutilității ei progresive, va continua să dăinuie, în special între un bărbat și o femeie, ca orice obicei străvechi. Desigur, va fi simțitor simplificată, va suferi o contragere, conform unor norme riguroase, reglementate prin regulamente, înlăturîndu-se din practica ei brizbizurile, confidențele, ciucurașii, scrisorile, dantelele, brandenburgurile, serenadele și pintenii.*

Persoanele care își iau riscul unei asemenea operațiuni, în afară de impozitul majorat la care vor fi impuse, vor completa fișe și angajamente nominale. Se va utiliza mica publicitate, perfecționată electronic, pe bază de cartonașe verzi și galbene, cu barieră și cupă naturală. Se vor folosi sortatoarele de caractere și, o vreme încă, pețitoarele cu autorizație, conștientizate în prealabil. Se va recurge la analizoarele de hormoni și de zîmbete. Astfel, două persoane care se consideră în stare să suporte șocul și cheltuielile, se vor înscrie pe o fișă ce, introdusă într-o casetă cu bujii și piston, va parcurge cîteva releuri și va tulbura cîteva sertărașe, pînă la deplina înțelegere, pînă la însoțirea ideală și spunerea celei mai suave declarații în alb. Aparatul, după două zile, va răspunde cinstit: „ luați pe 26, e bun, viguros, are preferințe pentru melodiile napolitane și garoafele albe, posedă o vilă la mare, automobil, discopatie staționară, acțiuni la societate prosperă, merite personale, recunoaștere publică, dantură de aur, loc de veci 1/3 cu frații, n-are rude pe Venus, luptă pentru o cauză dreaptă, corectitudine în relații, evazionism fiscal discret, papagal vorbitor. Caracter: răzbește prin zid gros. Pretenții: fidelitate și biftec tartar.“ Sau: „ Rețineți blonda, e superbă, se descurcă admirabil în viață, dar mai ales în stilurile literare, în evoluția genurilor. Posedă haină blană, rufărie pat, bijuterii, acces la dentist, linie Siegfried personală, cunoștințe printre extratereștri, terenuri petrolifere; familie discretă din carton și cîlți, cutie muzicală, stoc de grenade fuzante pentru aniversări. »

« Dar copiii, copiii cum vor evolua ? », întrebă o doamnă foarte în vîrstă. Răspunsul întîrzie puțin, pentru că la tribună se dădu cuvîntul reprezentantului armatei coloniale britanice,

căruia îi sosise rîndul să aducă salutul militarilor din garnizoana Roth Island.

LXXXIII. *Din turnul primăriei din apropiere, ceasul emise un semnal sonor, urmat de o cădere măruntă de paraziți, ca o ploaie de toamnă. « Cum vor evolua copiii ? reluă întrebarea vorbitorul, după ce militarul și-a făcut datoria și s-a retras satisfăcut pe pozițiile inițiale. Ei vor rezulta din combinația dintre un bărbat și o femeie înțeleși să se mîngîie prin contract și să se iubească electrolitic, să se stimeze conform normelor în vigoare, să ducă la capăt, în termen și la toate sortimentele, o asemenea afacere serioasă, sună prompt răspunsul. Dacă, de la început, partenerii vor fi măsurați cu șublerul, cîntăriți atent înainte de baie și după trecătoarele stări de anxietate, li se vor face toate analizele, se va căuta îndată după aceea ca rubricile inventarului să nu le frîngă coloana vertebrală și peroneul, vederea celor din preajmă să nu provoace subiecților erupții alergice, înlăturîndu-se pricinile preliminare de antipatie, scîrbă și spasm ideatic, șotroanele genetice și formulele intelectuale de nu mă interesează, haida-de, dacă îmi închipuiam, mă lipsesc și m-am săturat, dar și consecințele acestor pricini — răstitul, imprecația, scuipătura, piciorul în spate, ghearele pe față, dota în bani mărunți, plesnirea cu dosul palmei și, mai rar, descărcarea revolverului în inima beneficiarului iubit.*

Copiii se vor naște, firește, prin efort fizic și derută morală, procedeul clasic va fi îmbunătățit însă cu un forceps electric și cu tampon de pîslă cu funcție de surdină pentru urletele femeii și cu pneuri fragile și pompă de umflat pentru bărbatul gonind cu mașina pe drumurile patriei, spre a nu-l ajunge hiena remușcărilor. Copii inapți nu se vor naște, fiindcă se va recurge la procedeele sigure pentru determinarea gradului de viabilitate, inteligență și șanse încă înainte de ivirea coarnelor de melc din aluatul embrionului. Așadar, vor fi suprimați din vreme cei ce fac dovada inadaptabilității la condițiile economice, sociale și militare ale timpului, predispușii la judecata epocii, chinuiții de prea multe întrebări și scormonitorii în huma umedă a aparențelor, nemulțumiții sensului literal al cuvintelor, căutătorii cu lumînarea etc. Se va lucra cu grijă, pe bază de certificate de bună purtare ale fătului, urmărindu-se în răstimpul celor nouă luni de gestație melancolicii, discreții, naivii, recidiviștii, turbulenții din exasperare, cei bănuiți de activitate larvară incompatibilă...

LXXXV. *Odată aduşi pe lume, cei reuşiţi la concurs vor fi alăptaţi în ordinea mediilor obţinute şi a devotamentului, aduşi cu bombonele la mersul în picioare, şi apoi cu ghionţi, în coloană, cu comandă din flancul drept, unu-doi, toba mare pe stîngul, salutul reglementar, direcţia casa de mode şi epode, program maximal, puţină joacă în primele zile, pentru înviorare, între 3 şi 4 dimineaţa, angajamente. Părinţii, eliberaţi de povară şi responsabilităţi, îşi pot frînge de-acum oasele după bunul lor plac şi după împrejurări, vor putea coopta în contractul iubirii sincere persoane terţe — bruneţi virili sau blonde dezinteresate — cu explicaţii şi drame decorative, pentru divertisment, cu mese în familie şi sărutări pătimaşe pe ascuns, cu joc de cărţi, băutură şi corespondenţă sentimentală.*

Introduşi în etuve speciale, sever supravegheaţi de educatori şi poliţişti cu mănuşi albe, copiii vor folosi condiţiile şi se vor dezvolta repede, avîndu-se grijă să li se formeze, cu lovituri scurte, dese şi pline de tact pedagogic, capul şi latul mîinii, în aşa fel încît aceste instrumente să reziste cît mai bine la şoc şi la dexterităţi universale. Numărătoarea, împărţirea procentuală, aducerea la numitor comun, ruperea şi pritocirea vor fi predate sistematic, încă din primii ani de viaţă, de o armată de academicieni ce le va sta la dispoziţie cu calculatoarele, maşinile grele şi tabelele lor de logaritmi; li se va amenaja o pistă de alergătură cu obstacole, la capătul căreia vor fi prevăzute vitrine luminoase cu diplome şi medalii, cu formulare tip pentru notarea performanţelor şi preliminarea cotelor de a doua zi. Avînd imprimat pe frunte un număr de ordine foarte vizibil, după această pregătire elementară micii concurenţi vor circula liberi şi vioi pe culoarul dinainte destinat şi prin labirintul lumii, în căutarea destinului optim şi a crăpăturii potrivite...

1. *...măsuri de ergoterapie.* Sistematizate într-un sistem, măsurile prevăd ca bolnavul care nu se mai poate ţine pe picioare să fie aşezat drept, în poziţie de eficienţă maximă, la maşina de găurit, la gaura de lipit, la lipitura de pilit, sub pila care urmează să-i remodeleze destinul. Pe cît îşi aminteşte comentatorul acestui text dintr-o experienţă ce, din păcate, n-a fost vis, se procedează la trezire în momentul cel mai prielnic somnului, se recurge la vigilenţă în clipele de intensă tulburare, se cheamă la atenţie — pentru audierea unor sfaturi preţioase — atenţia puternic blegită de sedative. Inventatorul sistemului a imaginat o uzină de proporţii mijlocii în care lucrătorii

să nu facă altceva decît prezență, în locul păpușilor, care costă mai scump, aceștia trebuind numai să dea din mîini cu vioiciune, să transforme materia primă în produse și să dea un randament care să le facă onoare. Ergoterapia se aplică firește cu precauție, însoțită de vorbe scurte, numite și interjecții, uneori de ghionți. Bolnavul tratat o vreme aleargă spre casă mînat de o imensă bucurie și de dorința nu numai de a-și relua meseria lui, dar și de forța de-a sparge piatră cît n-au munții Alpi pe versante și între ele.

LXXXVI. *De mai bine de opt ore — spuse în continuare vorbitorul — ducem lipsă de citate, situație anormală. Ca să avem și o rezervă, dați-mi voie să vă citesc un pasaj mai copios din cartea generalului de divizie Francis Terror, despre un experiment util și încurajator:*

PASAJ COPIOS

În vremea aceea (nu se specifică anul) se căutau noi făgașuri pentru scurgerea marilor rezerve de energie și, în același timp, pentru obținerea unor noi elemente care să producă energii potrivite a fi îndreptate și canalizate pe făgașuri — cu scopul nobil de a pune ceva ordine în circuitul organismului planetar. Folosindu-se climatul propice creației și avantajele tehnicii avansate a secolului, cîteva asociații de cercetători și-au propus să experimenteze o idee genială, aparținînd unui om simplu dar întotdeauna inspirat, ce pretindea într-o broșură că inteligența, marile idei, vibrațiile sufletești autentice pot fi extrase din mintea și inima celui ce le-a produs și pot supraviețui autorului, ba mai mult, pot fi îmbuteliate, în vederea folosirii ulterioare în industrie, agricultură și în viața particulară. Invenția, după dispariția autorului ei, urma să revoluționeze radical știința, pentru că s-a văzut cum idei strălucite, necesare omenirii, se pierd regretabil, fiind contrazise ulterior de propriii lor autori, deveniți după consacrare adversarii cei mai periculoși ai creației lor, elemente supărătoare în calea biruinței și generalizării. Desprinsă, creația poate trăi și învinge independent, rezistînd timpului și contrazicerilor formale.

S-a pornit fără întîrziere la demonstrarea că se poate face, fără risc și fără regrete, o separație categorică între persoana care a produs inteligență și inteligența produsă.

Experimentul nici nu era prea dificil. Se alcătuiau din vreme, prin tragere la sorți și selecții întemeiate pe entuziasm și devotament, formații de trei pînă la cinci laboranți, echipați îngrijit cu pistoale, pumnale și cîteva ușoare grenade cu dispersie. Laboranții urmăreau, din vreme, cu dragoste și stimă, biografia omului de geniu ce urma să fie studiat, dar mai ales itinerariile călătoriilor sau plimbărilor acestuia și, alegînd ca loc de operație o gară, un pod, o adunare sau o piață, se instalau într-un unghi convenabil pentru a lucra cu maxim randament. Cînd ilustrul cobai cobora din vagon sau din automobil, moment în care chiar și cel mai fecund gînditor se detașează de sistemul său de gîndire, ideile precedîndu-l cu cîțiva pași sau, dimpotrivă, urmîndu-l la oarecare distanță, intervenția devenea de neamînat.

Operația parcurgea următoarele etape: 1. Pregătirea sau anestezia: cei trei pînă la cinci laboranți se apropiau de persoana indicată, o întîmpinau cu zîmbete, fluturări de mînă și flori, împreună cu mulțimea de simpatizanți și admiratori. 2. Incidentul sau compoziția: unul sau doi dintre laboranți îmbrînceau pe cei din apropierea individului, ca să deschidă calea, în timp ce ceilalți își scoteau cu repeziciune instrumentele și, o dată deschisă scena, trăgeau cîteva focuri de pistol în tîmpla cărturarului sau înfigeau pumnalul în inima omului de bine. 3. Dezvoltarea: cel lovit cădea răpus, după care operatorii, cu sînge rece de chirurgi, repetau pentru asigurare loviturile, spre a fi liniștiți că nici o fibră din trupul pacientului nu mai poate reține păianjenul sacru al sufletului său plin de daruri. 4. Epilogul sau clasarea: laboranții culegeau cu abilitate ideile devenite disponibile, le împachetau într-o batistă sau un petec de plastic, apoi fugeau, doi dintre ei avînd sarcina de a le acoperi fuga, trăgînd în mulțime, la întîmplare, sau lăsîndu-se prinși, persoana lor particulară dovedindu-se neimportantă.

În răstimpul cîtorva ani s-au putut înregistra zeci de operații reușite, s-au obținut idei în stare pură, chiar dacă ulterior s-au dovedit neeconomicoase. Procedeul putea fi considerat bun: fusese demonstrată posibilitatea desprinderii și separației. Ideea organizatorilor trebuia să fie brevetată, iar laboranții, dacă nu căzuseră răpuși de oboseală sau de armele ușoare, gratificați. Se putea trece la experimentarea unor operații mai ample, pentru extragerea ideilor colective, supunîndu-se intervenției mulțimi de bărbați și femei, chiar și copii, înlăturîndu-se din

fazele enumerate anestezia, posibilitatea reacţiei, clasarea. Zîmbetul a fost reţinut ca folositor.

Tot pe atunci s-a inventat şi sîrma ghimpată, brevetată împreună cu plăcinta cu mere şi scorţişoară.»

LXXXVII. Adunarea devenea mereu mai interesată să pună întrebări deşi trecuseră alte cîteva zile de la începerea capitolului întrebări. Parantezele şi citatele o cam obosiseră. Un individ cu şapcă şi ochelari groşi ridică mîna şi interveni: « Dar calendarele ? Calendarele vor suferi modificări importante în formă şi subtile în conţinut ?»

Vorbitorul se arătă foarte satisfăcut că i se adresează, în sfîrşit, o întrebare în legătură cu Timpul, de aceea, cînd la tribună vru să se ridice un instalator de apometre, care să aducă salutul instalatorilor de apometre, se repezi la microfon, îl împinse pe meşter cu brutalitate şi vorbi astfel: « Perspicacitatea domnului cu şapcă şi ochelari groşi, mărturisesc sincer, m-a tulburat. Într-adevăr, fiecare epocă a omenirii a debutat cu schimbarea calendarelor, ca pentru a dovedi importanţa turnantei pe care se înscrie din cînd în cînd istoria. Or, de vreme ce roţile au ţipat prelung, sfîşietor la viraj, e firesc ca omenirea să primească şi calendare corespunzătoare.

După cum se ştie, continuă comandantul de flotilă, încă din cele mai vechi timpuri, drept criteriu al împărţirii anului a stat ciclul solar. Anul tropic, luat ca bază pentru anul civil, ne-a purtat prin secole cu destulă fidelitate. Cu toate acestea, marii oameni politici n-au putut niciodată să treacă la înfăptuiri raionale şi de circumscripţie importante înainte de a pune ordine în haotica mecanică cerească. Astfel, Iuliu Caesar a introdus în anul 45 î.e.n. calendarul iulian, reglementînd pentru prima oară circulaţia soarelui pe boltă, interzicînd staţionarea în locurile umbrite, depăşirea la intersecţii, coborîrea astrului sub gradul de periculozitate, pînă la evitarea oricărui accident, atenuarea vitezei la trecerea prin constelaţii cu nume prestigioase, unde este interzis claxonul. Fragmentele rămase dintr-o scriere a lui Caesar Despre arte sînt primele norme cunoscute de reglementare a circulaţiei în lume, ceea ce ne sporeşte admiraţia pentru ilustrul împărat care, înainte de a goni cu blindatele sale pe şoselele Galiei, a ţinut să prevină, prin semnale orientative aşezate la răspîntii, orice accident posibil în sistemul solar — confuzia între Bifurcaţie şi Bisect, săvîrşită la un moment dat, nefiind esenţială, cunoştinţele astronomice ale

insolitului gînditor și om de acțiune dovedindu-se limitate, ca și macaroanele timpului său.

O reformă ulterioară se datorește unui oarecare călugăr Grigorie, individ ce, după toate calculele și în comparație cu predecesorul său, ne apare un simplu infanterist, arzînd și el de dorința să cucerească lumea, avînd însă la dispoziție mai puține mijloace materiale de-a o face. Nu se știe ce fel de broaște și lipitori îi umblau preacucernicului prin cap, calendarul gregorian nu ne spune în acest sens mare lucru, fapt sigur este că în problemele solstițiului și ale echinoxului se descurca cu abilitate, ceea ce presupune o bună cunoaștere a programelor de serviciu și a consumului de ulei lampant și o mare hotărîre de a-i fi omului handicapat de folos, reglementîndu-i funcțiile în numele cerului. Acest Grigorie nu ne-a lăsat, datorită întîmplării, o hartă modificată a Europei, în schimb, calendarul său a rezistat bine accidentelor galaxiei și, conform lui, s-au putut dărîma și incendia cu și mai mare succes decît pînă atunci cetăți și orașe, biblioteci și spitale, conjuncturile astrelor și eclipsele fiind utilizate cu deosebită iscusință.

Revoluția franceză n-a prea avut ce să modifice pe ecranul ceresc, stelele fiind restaurate între timp de astronomi și așezate la locul lor dintîi. Au fost totuși operate cîteva schimbări în ce privește gabaritul, frîna și direcția, anulînd cîteva semne cerești și atribuind alte numiri lunilor anului pentru orientarea pietonilor hotărîți să impună circulația pe stînga. Napoleon a modificat, la rîndul său, sistemul străvechi al alternanței zilelor faste cu cele nefaste, preferîndu-le și dilatîndu-le pe cele dintîi, îngăduind sau fiind constrîns să păstreze o singură zi neagră, definitivă, la un șir lung de ani.

Epoca noastră va cunoaște o accelerație fără precedent, ca atare vom avea un calendar al cuceririlor epocale. În fiecare zi se va descoperi cîte o Americă proaspătă, cîte o nouă soluție pentru căpușe, cîte un procedeu de stingere a incendiilor. Calendarul de buzunar ne va indica exact numărul de litri de carburanți pe care trebuie să-i vîrîm în motor, după temperatura zilei și după dispoziția sufletească (pentru că mecanismele vor funcționa paralel); calendarul de birou ne va aminti că zodia este potrivită și conjunctura astrelor favorabilă pentru a vinde acțiunile de construcții și a cumpăra pe cele ale cratițelor de doi litri, calendarul de dormitor ne va arăta la ce oră vom primi vizita stafiei — cu certitudine unul dintre strămoșii negus-

tori care nu-și găsește, acolo unde activează, piață de desfacere și debușeu colonial; calendarul de bucătărie ne va aminti, ca și pînă acum, ce sfinți urmează să fie sărbătoriți azi și mîine, ca și unele sfaturi practice, de pildă cum se prepară mîncările de dulce și de post, iar în legătură cu sărbătorile, ce vinuri se cuvin și nu se cuvin, dacă e permis sifonul etc. Vor mai exista calendare pentru gimnastica de dimineață, calendare cu cuc pentru ornitologi, calendare în care vor fi indicate distanțele dintre casa pe care o locuim și diverse orașe precum Paris, Londra, Buenos Aires, Marte, apoi în care se vor afla notate alte distanțe — dintre eu și mine, dintre eu și tu, dintre noi și ei, dintre aceștia și ceilalți etc.

Vom mai găsi, în orice moment, ce e bine să facem în cele 365 de zile următoare, zi cu zi, oră cu oră, clipă cu clipă, fracțiune de secundă cu fracțiune de secundă. Institute speciale vor stabili exact toate detaliile vieții noastre, de la naștere pînă în ziua cînd, dintr-un motiv sau altul, vom renunța definitiv la împărțirea timpului în vreun fel și cînd, în urma unui viraj sau unei pene a cauciucului din față, vom fi proiectați într-un viitor foarte larg, aproape de cerul uscat iulian și de aburii fierbinți ai celui gregorian, mînați doar de zelul împăratului care a pus pentru prima oară în ordine romană, americănește, succesiunea nebună a zilelor și a nopților, după care s-a culcat liniștit pe laurii succeselor sale, dormind dus pînă în ziua de azi.»

LXXXVIII. *«Dar ce se va întîmpla cu fabricile de păpuși, de trenulețe, de cuburi, popice, patine și trotinete?», întrebă un salahor. «Se vor reprofila!, sună dur răspunsul. O cheltuială importantă va fi evitată. Copiii nu numai că nu vor mai simți literalmente nevoia să se joace, dar vor exprima de timpuriu dorința de a se încadra în procesul tranzacțiilor efective, disprețuind drăgălelile și timpii morți. Încă de pe la cinci-șase ani vor cutreiera planeta în căutarea de posturi bine plătite, înmulțirea instituțiilor și întreprinderilor va permite o încadrare rapidă, după capacități și studii, la poluri, în Țara de Foc, în locurile unde secretarele nu vor putea suporta asprimile vremii. Cei ce nu-și vor găsi rostul se vor angaja militari: vor fi atîtea bunuri de cîștigat cu pușca, baioneta și rachetele intercontinentale...*

LXXXIX. *Se vor reprofila urgent, prin corespondență și lectură rapidă, cei ce au deprins o meserie ce nu mai rentează,*

adause vorbitorul. Ceasornicarii vor produce etichete pentru medicamente și, eventual, avioane; viticultorii și fermierii vor trece la producția de fermoare, forfecuțe și insigne; profesorii vor lucra covorașe naționale pentru turiști, vor manevra mașinile de găurit și de rașchetat; laboratoarele se vor desființa, laboranții îndreptîndu-se spre meserii mai lucrative — pompier, frizer, frezor dințat și electrician dramatic. Mulți vor trece pe basculante și macarale, în permanență fiind nevoie de a demola sau de-a urca în slăvi ceva.»

«Vor mai fi anotimpuri ?» «O perioadă imposibil de precizat de pe acum, va mai avea anotimpuri, nu poți dezvăța natura să-și urmeze cursul plin de aluviunile prejudecății. Treptat se va pune capăt și acestui generator de haos, cînd va intra în funcțiune agregatul de reglementare a temperaturilor și precipitațiilor. Atunci rîndunelele se vor stabili consecvent la o singură adresă, ramurile vor da flori primăvăratice conform ordonanțelor primăriei și, fiindcă lumea, datorită acumulărilor, se va împuți temporar, parfumul florilor va deveni vital, crescîndu-i prețul și micșorîndu-i-se flacoanele. Se prevede a se alterna o săptămînă de ninsoare cu una de caniculă, vor fi preferate clima temperată, zilele senine și nopțile cu lună plină, cărora li se va prevedea filtru împotriva smogului, a nostalgiilor și melancoliei.»

«Cum ne vom apăra de frică ? Vor exista seruri de prevenire a epidemiilor sau se va adopta soluția carapacei individuale ?» — întrebă careva, din primele rînduri. «Despre ce fel de frică vorbește dumnealui ?» ceru precizări unul dintre cei ce se aflau sub streașina tribunei. «Este vorba despre frica de noapte, de vrăjmași, de șefi, de revizori contabili, de încurcături, de polițiști, de accident, în fine mă refer la frica de boală, de șomaj, de război, de foc, de cutremure, de greață, de frig, de cald, de burghiu, de otravă, de gaură, de serpentină, de rătăcire, de moarte...» «Nu înțeleg !», declară amuzat vorbitorul. «Frica de gaură, de vătămare !», răcniră cîțiva dintre cei aflați în preajma tribunei, sperînd să limpezească întrebarea.

Vorbitorul era un om cu experiență, nu degeaba purta togă de magistrat, astfel că o luă metodic: «Dumneata, dumneata personal, care mă întrebi, de ce fel de frică suferi, care sînt simptomele și ce etiologie presupui că are maladia ?»

Individul care întrebase roși, se fîstîci, se bîlbîi transpirat timp de cîteva minute, apoi făcu stînga-mprejur și o luă la sănă-

toasa. Deoarece zidurile sălii și cele ale cămășilor negre i se ridicau în față înalte, iar la capătul lor se zăreau încrucișate rețele groase de sîrmă ghimpată, retezîndu-i orice putință de scăpare, bietul bolnav se încordă cu ultimele lui puteri și, săltîndu-se își luă zborul pe deasupra capetelor mulțimii. « Zboară ! » exclamă cineva, arătînd cu degetul spre plafon. « Dacă are nervii slabi !... » explică un oarecare. « Lăsați-l să se ducă ! ordonă vorbitorul, nu putem să dădăcim pe fiecare, există unele stări subiective — demne de tot disprețul — cărora refuz să le recomand remedii. Dacă individul preferă zborul, să-i satisfacem plăcerea... »

XC. *Considerația era adîncă și ea puse pe gînduri pe mulți, lucru ce se observă imediat, căci murmurele și unele chiote se stinseră. Se așternu asupra mulțimii o liniște binefăcătoare, reconfortantă, ce culmină printr-un foc de armă. În argintul luminatorului, sus, oamenii văzură pe dată zbătîndu-se un corp, ceva ca o pasăre cu aripile larg deschise se prăbuși în mulțime. « Eu, dragă, am avut impresia că mă aflu cu Georges în pădurea de la Saint-Étienne, spuse o fată din primul rînd de scaune. E minunat, vînătoarea are ceva bărbătesc, glorios... » « Fără doar și poate, dragă, spuse peste umăr colega ei, pe mine mă înnebunesc chiar și tragerile gratuite la baracă, căderea mirelui și a miresei e un spectacol sublim... Dar zbura grațios individul, nu-i așa ? »*

XCI. *« Am să răspund eu în locul lui, se oferi un blonziu scund, cu ochi albaștri, pentru că știu ce pagube a adus familiei noastre frica. Eu am un frate care a dus o viață foarte nenorocită. N-a tremurat de teamă că îi va cădea în cap bomba de cinci tone și nici că n-o să descopere el principiul radarului. Noi sîntem oameni de la țară, spaimele noastre au alte motive, ne temem de urs, de trăsnet, de jandarmi, de perceptor, de învățătorul hain, și nu de ei, cît de pumnul și de bîta lor. Ghinionist, în așteptarea răfuielilor cărora nu le dăduse prilej, fratele meu a luat-o razna, s-a crezut la un moment dat deținătorul tuturor puterilor lumești și ale cerului, s-a ridicat deasupra tuturor... »*

Și blondul a început să povestească biografia fratelui smintit, să insiste asupra halucinațiilor aceluia, ajungînd să-l acuze pentru că a refuzat să meargă la o babă care să-i lege capul cu șervetul și, învîrtind un făcăleț spre a-l strînge, să-l tămăduiască. « Dacă n-ai cum să scapi de bîtă altfel, încheie blondul, te servești și de făcăleț. »

XCII. *« Biografia fratelui dumitale nu ne interesează ! decretă scurt domnul de la tribună, tăind aerul cu degetul. Fiecare are o biografie şi ar însemna să ne pierdem în hăţişuri fără ieşire, în pură anecdotă, în speculaţie sterilă, dacă am proceda la dezvăluirea tuturor faptelor pe care le-am trăit fiecare, cîndva. Unul suferă de icter, iar altul de frică, sînt destule boli în lume, secolul nostru nu-şi propune să le vindece pe toate. Eu, de pildă, sînt şicanat de mai mulţi ani de o eczemă. Ei şi ? Ce importanţă are asta faţă de problema, infinit crucială pentru omenire, cine va învinge în alegeri — conservatorii sau radical-pozitiviştii —, într-o Anglie etern zbuciumată, sau dacă se va încheia cu bine războiul malaezo-birmanez ? Cazul ce ne-a fost înfăţişat se numeşte traumatism psihic cu fixaţii specifice, manie a persecuţiei şi hipersensibilitate cronică, însoţite de fenomene sporadice de inadecvare la viaţa publică, apatie tulburată de puseuri halucinatorii şi se datoreşte unei constituţii somatice precare, cu antecedente ereditare. Mai nimic ! Să nu dăm vina pe alcătuirea societăţii, pe patroni şi pe jandarmi. Să nu ne pierdem vremea cu prostiile ! Atîta timp cît fratele dumitale şi-a făcut datoria, el are dreptul la anii corespunzători de pensie, pentru restul trebuie să consulte un jurisconsult. »*

Unul dintre cei ce se aflau lîngă tribună nu era de acord. « Daţi-mi voie ! strigă el, problema ridicată de domnul... mi se pare foarte interesantă şi merită să zăbovim o clipă asupra aspectelor semnalate »... Şi, afirmînd că el este psiholog, ceru să explice personal cum stau lucrurile.

XCIII. *Adresîndu-se celui ce povestise, începu astfel: « Fratele dumitale, după cîte îmi dau seama, s-a născut cu o încărcătură a subconştientului apreciabilă, ciudată, ca să nu-i spun patologică. Vedeţi voi, oameni buni, spuse psihologul, viaţa noastră nu se iveşte odată cu sosirea pe lume. În fiinţa nou alcătuită se află depozitate în stare germinativă caractere şi semne însămînţate în celulă cu sute şi mii de ani în urmă, pe vremea cînd viaţa era substanţial diferită de cea de astăzi. După cum se ştie din cărţi, omul a trăit înainte vreme în condiţii deosebit de vitrege. A trebuit să se apere de frig, de furtună, de cutremure, de agresivitatea animalelor sălbatice, care îl pîndeau din aer, din apă, din păduri. Viaţa în cete nu-i oferea prea multe garanţii. Alta este situaţia astăzi, de lup şi inundaţii nu mai moare nimeni...*

Astăzi, împotriva fricii ne apără societățile de asigurare, discursurile senatorilor, ziarele, lecțiile și exemplele personale de felul celor înfățișate zilele trecute de biografia lui Atanasche Ghandy. Cazul fratelui dumitale, formele aberante pe care le-a îmbrăcat frica ne confirmă prin contrast că sîntem pe o altă treaptă a istoriei. Nu ne mai pîndesc fiarele și poftele celorlalți oameni, dar unele reculuri și tresăriri ne amintesc cît de încărcată este istoria pe care o purtăm în oase. Curînd aparatul Röentgen va fi pus la punct, și vom avea ocazia și surpriza să vedem cu ochii noștri ce calabalîc ne apasă pe dinăuntru mersul, cîte roți, lanțuri, pîrghii și ghiulele ale trecutului au rămas prin buzunarele ființei, ca să nu vă mai spun că eu am speranța de-a se descoperi în pîntecele cine știe cărui contemporan însuși celebrul cal troian, cu aheii plini de ură înăuntru, gata de luptă, purtînd în ei alți cai și alți războinici, înșirați ca în oglinzi paralele pînă la începutul lumii. Dar fiți liniștiți: în secolul următor, toate problemele nerezolvate își vor afla soluția — așa cum foarte frumos ne-a anunțat vorbitorul. Curînd, vom desființa cancerul, tuberculoza, jecmăneala, cuvîntul mincinos, iar armele de foc nu se vor mai îndrepta niciodată împotriva unui piept omenesc. Într-un prim sfert de veac, fiecare cetățean va purta cu sine într-un săculeț medicamente de mare eficacitate, pușcă mitralieră și, alături, un paznic devotat. Mai tîrziu, aceste ustensile vor deveni de prisos, paznicului dîndu-i-se sfatul să se înscrie la școală, ca să-și facă o carieră, să devină medic psihanalist, numărător de stele lucitoare și calculator electronic, în unele cazuri — director de studii sau dirijor al unei formații de cameră.»

XCIV. *Ajută-mă, Muză, să pun capăt o dată acestei adunări, care se prelungește de nu știu cîte zile, să pot trimite pe oameni pe la casele lor, unde îi așteaptă nevestele, pregătite ca să-i spele, să-i mîngîie, să-i așeze frumos la masă, spre a fi mîine în zori odihniți și apți să privească cerul, să salute soarele, să-și mîngîie copiii și să-și îngrijească grădinile. Secolul inaugurat va aduce cîte ceva din realizările enunțate de Vorbitor, dar nimic nu va veni de la sine.*

Cuvintele pe care le tot mestecă acest Messia al birourilor de bancă intercontinentală, cavaler al industriilor, cămătar ordinar de sentimente, precupeț de idealuri și, în fond, războinic mai rău și mai crud decît toți lotrii și pirații pe care i-a evocat,

ca și ideile pe care le-a vînturat ca un dar al viitorului, sînt vechituri în haina noutății, create după chipul și asemănarea lumii în care se simte puternic și nemuritor.

L-am ascultat și n-am priceput decît că el urmărește să ridice la puterea a cincea cifrele afacerilor de pînă acum și, ca și pînă acum, să înfierbînte spiritul oamenilor spre a-i putea trimite, în cete și bande, cine știe pe unde, în căutare de cai verzi pe pereți. De la înălțimea lui, într-adevăr, numai caii pe pereți lipsesc sărmanilor oameni. Viitorul i se înfățișează ca o vitrină, ca un transatlantic cu de toate, ce nu așteaptă decît să fie prădat și scufundat după ce cuceritorii și-au umplut buzunarele cu bijuterii...

După părerea mea, n-a apucat să se lumineze nici măcar cu ideile secolului trecut, și ca să ajungă în secolul ce începe trebuie să facă un pas de o sută de trepte... Pasul îi va zdrențui veșmintele și nu-i vor ajunge toate cămășile lui negre pentru a se petici.

Să-i retez pălăvrăgeala și să-l trimit acasă. Ajută-mă, Muză, să-i provoc un sughiț, o diaree, o nouă mîncărime de purice pentru ca, alergînd precipitat spre ușă, să lase pîrtie printre oameni, și oamenii să se ducă, în sfîrșit, la ale lor... Dă-mi puterea să-l trec în anale alături de ceilalți falși prooroci — sînt filele cronicilor pline de figurile și erorile lor — și dă-mi, buno, iscusința să înfățișez cititorului credința mea că asemenea vorbe goale se vor pronunța mereu mai rar.

XCV. *«Celor de la poliție fratele meu le striga: fiare sîngeroase!» — strigă din mulțime cel ce povestise mai înainte trista biografie a fratelui și care nu înțelegea să lase chestiunea nelămurită. «Vezi? Tocmai! Bietul băiat simțea că năravurile care-i zdrobiseră pe părinții și bunicii săi mai recidivează uneori — reluă explicațiile sale vorbitorul, binevoitor și disponibil ca la început. Fratele dumitale, afectat de izolatele manifestări ale violenței, recunoștea în ele unele apucături primitive, o gîndire rudimentară. Se impune să începem cu extirparea prin educație a fricii din sufletul oamenilor! Dar să nu ne pierdem vremea: alte întrebări, vă rog! Să discutăm, prieteni, să clarificăm toate nedumeririle noastre, cu răbdare, cu tact, numai prin metoda discuției vom putea ajunge la cel mai convenabil proiect de secol din cîte au existat. Cum ne așternem, așa vom dormi!» — declară el filosofic.*

« Dar, pentru că veni vorba, cum vom dormi ? », întrebă un paznic de noapte.

Se abuza, era evident, de bunăvoința conferențiarului. De aceea avocatul, sau generalul, sau învățătorul, sau militanta în robă de avocat, sau mecanicul de locomotivă, sau misionarul, într-un cuvînt vorbitorul neobosit, se ridică din nou în picioare și spuse: « Domnilor, eu cred că e bine să lăsăm o parte din grijile și satisfacțiile viitorului în seama timpului, nu e frumos să intrăm în amănunte. Sînt două istorii: una pe care o fac oamenii și alta pe care ne-o pregătește destinul. Să nu scormonim necunoscutul, s-ar putea să descoperim și unele aspecte mai puțin convenabile. V-ar plăcea oare să vi se spună că, după împlinirea cîtorva din cele mai frumoase vise, de pildă construirea uriașului avion interstelar ,,Armonia", *este necesar și de datoria dumneavoastră să renunțați la zbor sau la urmărirea decolării lui, pentru simplul motiv că v-a sosit ceasul morții și trebuie să încheiați socotelile ? Ei, ce ziceți de o asemenea foarte posibilă variantă ? »*

XCVI. *« Asta e prea de tot ! sări indignat cel cu povestea fratelui. După ce că nu ni se dă un răspuns la chestiune, ca să știm și noi încotro s-o apucăm, mai sîntem și amenințați ! Braaavo ! Să vă fie rușine ! » « Rușine, burtă-verde ce sînteți! — strigară cîțiva dintre cei din al treilea și al patrulea rînd — ne-ați adus aici, ne-ați poprit după bunul vostru plac, acum rîdeți de biata noastră făptură... Și noi care credeam că, din explicație în explicație, veți ajunge la chestiunea esențială, la abolirea morții. În fond, era singurul aspect care ne interesa... Restul — povești de adormit copiii !... »*

Nemaiașteptînd un răspuns, cu toate că vorbitorul deschisese o carte, în căutarea unui citat, și se pregătea, în picioare, să-i facă lectura, unii luară de jos bolovani, pe care-i și aruncară neîntîrziat în tribuna frumos drapată, alții dară foc cîtorva bănci din sală și unui boschet, același boschet unde cei doi tineri continuau să se iubească și care, din această cauză, fură nevoiți să iasă din desiș, sumar îmbrăcați, ca să-și caute un loc mai potrivit unde să-și mărturisească pînă la capăt afecțiunea...

Bicicliștii se ghemuiră la început după spătarele și arcadele tribunei, apoi se strecurară prin ușa lăturalnică în camerele vecine sălii, și de acolo, printr-o galerie, în Place de L'Etoile. În piață îi așteptau trăsurile, berlinele, vagoanele, limuzinele, motocicletele și bicicletele cu care veniseră. Părăsiră piața cît

se poate de grăbiți, pentru că gluma se îngroșa și nimeni n-avea interesul de-a se produce încurcături, despre care pe urmă să scrie ziarele în fel și chip, ca să fie din nou interpelat guvernul.

Spiritele, la îmbarcarea oaspeților în vehicole, se liniștiseră. Întotdeauna vederea mecanismelor, separația printr-o tăblie, o portieră, ca și marea autoritate a roților — mai des patru-cinci, mai rar două, dar în mod excepțional chiar numai una — roaba sau roata norocului — pune o distanță binevenită între agresor și obiectul furiei sale. Dealtfel, contribuiseră la această liniștire și cordoanele lungi de polițiști, echipați cu măști de gaze, scuturi de plexiglas și bastoane de cauciuc, care se scurgeau printre manifestanți, rărind în trecerea lor pașnică grupurile de furioși, sfătuind pe cei din cale să facă loc.

Ultima limuzină întîrzie puțin, lăsîndu-le pe celelalte să se depărteze. Prin ferestruica ei apăru o mînă înmănușată alb, care făcu semn unui ofițer de jandarmi, ce saluta ceremonios, să se apropie:

— Îi ordon colonelului să fie ferm! Dacă lucrurile degenerează, îi ordon să facă uz de arme. Să n-aud că s-a întîmplat cine știe ce după plecarea noastră. Ai citit în gazete ce s-a petrecut în Verlania de Vest... Curînd va fi ziua fratelui meu, regentul. Vom face avansări. Colonelul e deja pe listă... Ajută-l să procedeze legal...

— Am înțeles, să trăiți, domnule Robert Hinter! bîlbîi ofițerul, care era ținut în grad pentru că nu reușea niciodată să rețină numele corect al comandanților lui.

XCVII. *Deasupra bulevardului se ridica un văl străveziu de fum de la țevile eșapamentelor, pe caldarîmul în parte desfăcut se lăfăiau cîteva balegi opulente, ale cailor ce trăgeau tunurile ușoare de cîmp, cineva plesni dintr-un pistol — probabil semnal de start bicicliștilor —, mulțimea începu să se miște și să se risipească, cei doi tineri care se iubiseră în boschet își dădură cuvîntul că nu vor uita întreaga lor viață această zi minunată, cînd se cunoscuseră și se îmbrățișaseră în voie, în mediul nepoluat al încîntătoarei naturi, în mijlocul căreia s-au simțit liberi, fericiți, în deplină singurătate.*

2. *monarh absolut.* Exagerare. Cîteva reguli de conduită, după cum se va vedea, relativizează — ca în atîtea și atîtea situații, — puterea individului. « Mai mult vise decît nepermise », spune istoricul H.W. Herz.

3. ...*rumoare şi găinaţ*. Aceste două produse sînt caracteristice tuturor păsărilor, deşi termenul al doilea provine de la găină. Ar trebui găsit un cuvînt special pentru fiecare specie... Pe de altă parte, termenul *rîndunaţ* nu sună bine.

4. ...*păsări mici*. « Este pentru prima oară cînd ciocănitoarea e desemnată să conducă lucrările. În trecuta legislatură, una dintre surorile ei, desemnată, n-a apucat să-şi exercite onorata funcţie fiindcă glontele unui vînător a dat-o spectaculos peste cap. Nu este exclus ca atentatorul să fi fost un copil, proiectilul — o piatră azvîrlită de praştie...

5. ...*compozitorul Janequin*. Trăitor pe la 1560, Clément Janequin a ucis un splendid *Chant des Oiseaux*. Un catalog al păsăretului, întrucîtva muzical, va jumuli, după zeci de ani, şi Olivier Messiaen, colegul de coteţ al renascentistului.

CARTEA A CINCEA

1. *mai ales rotilele*. Reproduc, apropo de redistribuiri, următorul pasaj din *Istoria* lui Waldemar Riga-Wolfram: « Tendinţa secolului este de-a diviza şi a fragmenta diversele elemente ale existenţelor mari — animale şi ţări, pămînturi şi bucăţi grase de mîncare. Imperiile de odinioară s-au împărţit, şi din ele au apărut, spre fericirea statisticii, dar şi a popoarelor care cunoscuseră dominaţia unei coroane cît roata caruselului, o mulţime de stătuleţe, ţinuturi şi raioane de mărimea regatului San Marino. În vremea noastră mai apropiată, în înseşi ţările ce credeam că alcătuiesc naţiuni, fermentul fragmentativ a produs fisurări ale unor materii ce păreau indivizibile, şi nu e exclus să vedem curînd o Spanie sau o Mare Britanie desfăcută în vertebre ca Germania landurilor de altădată, fiecare cu guvernul său, fiecare cu parlamentul şi provincialismul său, fiecare cu zidurile sale groase de cetate, cu porţi prin care nu pătrunde nici vîntul. O tendinţă care a fost semnalată în *Bibliografia generală*, şi, confirmîndu-se, se transformă în proces general. Nimeni nu regretă, desigur, statele mastodont ca Austria şi Turcia din secolele scurse, dar rămîne o întrebare dacă, după divizarea logică şi împăturirea necesară, nu se va reîncepe procesul dinainte, înlăturat acum, al unificării, după ideea că este comodă, într-adevăr, — şi liniştită — călătoria pe

roata de bicicletă sau numai pe ghidon, dar pe bicicleta întreagă se pedalează mai eficient.»

2. ...*jurase*. Înaintea fiecărei acţiuni istorice se depune sau se formulează un jurămînt, după care şi cel mai vrednic comandant de oşti nu mai poate fi bănuit că se va reţine să facă ceea ce şi altfel făcea. Nu ne amintim ce moment de start (şi pentru ce) a fost celebrul Jurămînt de la Strassbourg.

3. ...*în rang de cancelar*. Din capitolele prezentate (cu cursive) la *Note*, alcătuind o povestire de sine stătătoare, s-au desprins, credem, intenţiile Anonimului de-a ne înfăţişa, parabolic, cum a funcţionat mecanismul care l-a urcat pe celebrul caporal pînă la gradul de cancelar al Reichului. Ne rămîne a adăoga numai precizarea că trecerea rapidă pe scara ierarhiilor pînă la ultima treaptă, după care nu urmează decît căderea în gol, e caracteristică vremilor marilor conflagraţii, începute cu Napoleon şi încheiate cu demisia din viaţă a lui Hitler. Asta se explică şi prin aceea că marile mişcări de trupe — adesea intercontinentale — nu se pot efectua numai în linie dreaptă, pe bulevarde ca Champs-Elisées, ci mai ales prin uliţe labirintice cu multe cotituri. Or, la cotituri, cîte unul scapă controlului celorlalţi, se strecoară uşor, fuge de nu mai poate nimeni să-l prindă, are posibilitatea să iasă din serie şi să calce prima treaptă a scării întîlnite. După aceea, urcuşul rapid nu mai e o problemă.

Dacă fenomenul n-a fost explicat prea limpede de Aristotel, a fost descris şi experimentat, în condiţii mult mai bune, de Amintore Bertini din Padova, paracliser.

4. ...*VII bis*. Inclus în carte, ca şi capitolele ce urmează, de însăşi mîna Anonimului. Dealtfel, multe dintre părţile lucrării primesc în continuare diverse texte intermediare, fie că apar din arhive pînă acum nerăscolite, fie prin intermediul unui secretar nevăzut, care îl ajută şi-i completează şi azi opera. (Anonimul e de mult nisip sau praf mărunţit, asta însă nu-l împiedică să gîndească şi să-şi spună părerea despre cele ce se întîmplă şi se vor mai întîmpla pînă la sfîrşit.)

5. ...*şi bioxid de acetilenă*. Ca şi în alte locuri, expresiile de aici trebuie luate cu rezervă, ele neavînd, după cum ne asigură Meyer-Rank, o funcţiune chimică, ci una strict poetică. Se ştie că nimeni n-a suferit intoxicaţii inspirînd gazele de clor emanate de versurile lui Sandburg.

1. ... *îşi începu intervenţia nea Grigore Mucenicu.* Ca prin vis îmi amintesc că acea intervenţie a fost extraordinară, plină de cuvinte mari, însufleţită. Din păcate, spiritele erau prea excitate spre a putea aprecia retorica impecabilă, lucrurile s-au destrămat aşa cum se va vedea mai departe...

2. ... *la Sovata.* Localitate balneară de o aleasă frumuseţe.

3. *Dom' Caesar.* Desigur, altul decît Iuliu Caesar din cărţile anterioare.

4. ...*poza e un rebut.* Afirmaţie răuvoitoare, mai cu seamă că aici nu este nevoie de aprecieri artistice; documentul interesează. Am văzut cu ochii mei poza. E minunată: o plajă vastă, însorită, răcorită mîngîios de valurile înspumate şi de briză, şi peste tot, un nisip fin, auriu şi strălucitor... Firul orizontului sugerează că pretutindeni, pînă la marginea pămîntului, tot astfel de plăji se întind.

Bucureşti — insula Corfu — Pietroşiţa, 1970—1979

Lector: Magdalena Bedrosian
Tehnoredactor: Constanţa Vulcănescu
Apărut: 1980. Bun de Tipar: 12.V.80.
Format: 16/54×84. Coli Tipo: 18,5. Coli ed.: 17,02.

Întreprinderea Poligrafică „Arta Grafică"
Calea Şerban Vodă nr. 133
Bucureşti

Lei 14

Mircea Horia Simionescu

breviarul

Historia Calamitatum

cartea
omânească